

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การสร้างกลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัย
บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย

นายพยุ่งศักดิ์ วงศ์วานิชย์ และคณะ

มีนาคม 2563

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การสร้างกลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัย

บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นักวิจัย

นายพยุ่งศักดิ์ วงศ์วานิชย์

ผู้ช่วยนักวิจัย

1. นายจำเนียง หวานซึ่ง
2. นายไชยทัศน์ เงินทองแดง
3. นายคมกฤษฎ์ เจริญใจ

ทีมวิจัยร่วม

1. นายยา เมืองเมา	10. นายอดิเทพ หว่างป่อ
2. นายโยฮัน แซ่ซ่ง	11. นายเซ่ง เมืองเมา
3. นายนพดล เมืองเมา	12. นางอำพร แซ่เห่อ
4. นายอโศก กิจเดชะกุล	13. นางวรรณ เมืองเมา
5. นายวิรัชศักดิ์ เราเท่า	14. นางอัมพร หวานซึ่ง
6. นายรังสรรค์ ต่าคู	15. นางจรรยา เกษมสุขมา
7. นายเชาวฤทธิ์ อันทวิทรัพย์	16. นส.พิมพ์พิชชา พาณิชย์หิรัญกุล
8. นายเฟิง เมืองเมา	17. นางเรณู พนมไพร
9. นางแขไข หวานซึ่ง	18. นส.ดอกไม้ กุลสุพรรณรัตน์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุย ถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้าร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้ว อาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่มียึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้ว ในระยะเวลาหนึ่งพบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน และ เพื่อหาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

แนวทางในการศึกษา

- 1) ศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน โดยศึกษาสถานการณ์การผลิตพืชหลักกะหล่ำปลีของเกษตรกร ตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงผลิต การปลูก การดูแล จนถึงการเก็บเกี่ยว การบริหารจัดการ ต้นทุนการผลิต การจำหน่ายผลผลิต คุณภาพของการผลิตในฟาร์ม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร
- 2) ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน โดยศึกษานโยบาย บทบาท หน้าที่ ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิต จนถึงการเก็บเกี่ยวและการตลาด ศึกษากระบวนการ/วิธีการสร้างความร่วมมือ (บูรณาการ) ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ศึกษาและเติมความรู้เรื่อง การประเมินสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ผ่านมาตรฐานการผลิตสินค้าคุณภาพ
- 3) หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” โดยศึกษาแนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ศึกษาความต้องการผลผลิต, ราคา, เงื่อนไข, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของตลาดเกษตรปลอดภัย ศึกษากระบวนการ วิธีการ การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลาง ในการทำตลาดเกษตรปลอดภัย การสร้างระบบการตลาดเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ที่เหมาะสมกับบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน และสร้าง “กลไกกลาง ให้กับกลุ่มเกษตรกรเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 2) การเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือสื่อสาร สมาร์ทโฟน 3) การเก็บข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลที่เกิดขึ้น เชิงงานวิจัย ได้องค์ความรู้เรื่อง ปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ได้องค์ความรู้เรื่อง การพัฒนากลไกความร่วมมือ การปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ได้องค์ความรู้เรื่อง การสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

เชิงพัฒนา เกษตรกรบ้านนาป่าแปก รู้ข้อมูลปัญหาและศักยภาพการพัฒนาระบบเกษตรยั่งยืน เกษตรกรบ้านนาป่าแปก มีการพัฒนาการทำเกษตรเคมีสู่ปลอดภัย เพื่อมุ่งนำไปสู่เกษตรอินทรีย์ _เกิดรูปแบบของการจัดการตลาดที่เป็นธรรมและเหมาะสมระหว่าง ผู้ผลิต ผู้ประกอบการและผู้บริโภค _เกิดเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่เกษตรอินทรีย์ 1 กลุ่ม มีภาคีหน่วยงานองค์กรให้การสนับสนุนต่อเนื่อง 18 กลุ่ม

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจ	
บทคัดย่อ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 บริบทชุมชน และแนวคิด ทฤษฎี	13
1. ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านนาป่าแปก	13
2. แนวคิด ทฤษฎี	40
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงานวิจัย	52
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	79
1. ปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก	81
2. ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมี สู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก	91
3. หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”	126
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ	160
ภาคผนวก ประวัตินักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย	177
บรรณานุกรม	

บทที่ 2

บริบทชุมชน และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านนาป่าแปง

2.1.1 ประวัติความเป็นมา⁴

พลับพลาทรงงาน	จักสานผ้าทอ
เกล้ากลอนแกะ	แฉะเที่ยว 2 ประเพณี
ข้าวเส้าพันธุ์ดี	กะหล่ำปลีละลานตา

บ้านนาป่าแปงจัดตั้งชุมชน เมื่อปีพ.ศ. 2490 ตั้งอยู่บริเวณที่ราบบนหุบเขาสูงใกล้กับเขตชายแดนประเทศพม่า และเนื่องจากบริเวณที่ตั้งชุมชนมีป่าแปง (ป่าสน) ขึ้นอย่างหนาแน่นจึงเป็นที่มาของชื่อบ้านนาป่าแปง บ้านนาป่าแปงเดิมทีเป็นชุมชนชาวม้ง รวมระยะเวลาก่อตั้งชุมชนมาเป็นเวลากว่าร้อยปี บุกเบิกโดยพ่อเฒ่าซ่วย่า เดิมเป็นคนบ้านคอยหมากพริก จังหวัดแม่ฮ่องสอน พร้อมด้วยลูกชาย 4 คน ได้แก่ นายเหล่าต้า นายเหล่าต่ง นายเหล่าวู และนายเหล่ายอ ได้มาตั้งบ้านเรือน และแผ้วถางพื้นที่ทำไร่ ทำนา ซึ่งในยุคต่อมาได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้น นายเหล่าเปา(ลูกชายนายเหล่าต้า)ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปงเป็นคนแรก

ต่อมานายเหล่าเน้ง (ลูกพี่ลูกน้องกับนายเหล่าเปา) ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ต่อจากนายเหล่าเปา ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 3 คือ นายเหล่าเงง แซ่เฒ่า(แสงสวนทวิศักดิ์) เป็นคนตระกูลอื่น และ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 คือ นายเหล่าเงง ซึ่งเป็นลูกหลานของพ่อเฒ่าซ่วย่ากลับมาดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านอีกครั้ง และผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปงคนปัจจุบัน คือ นายจำเน้ง หวานซึ้ง ซึ่งเป็นลูกหลานพ่อเฒ่าซ่วย่าเช่นกัน

ต่อมา ประมาณปี พ.ศ. 2525 ชาวไทใหญ่ได้อพยพเข้ามาทำมาหากินในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งยุคนั้น ทางราชการ ได้ว่าจ้างชาวไทใหญ่อพยพเหล่านั้นให้แผ้วถางพื้นที่ป่าอุทยาน จึงทำให้ชาวไทใหญ่ได้เข้ามาในพื้นที่บ้านนาป่าแปง จำนวนมาก และต่อมาในปี พ.ศ. 2527 ได้ขออนุญาตทางการ และผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้นเพื่อตั้งชุมชน ชาวไทใหญ่ในพื้นที่บ้านนาป่าแปง ซึ่งได้รับการอนุญาตให้ปลูกบ้านเรือนได้ บ้านนาป่าแปงจึงมีทั้งชาวม้งและ ชาวไทใหญ่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาสังเกตได้ว่า ถ้าเดินทางมุ่งหน้าสู่ชุมชนนาป่าแปง ชาวไทใหญ่จะตั้งครัวเรือน อยู่ทางด้านขวาของถนนสายหลัก ส่วนทางด้านซ้ายของถนนสายหลักจะเป็นบ้านเรือนของชาวม้ง

ผู้นำชุมชนบ้านนาป่าแปงจากอดีตถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

- 1) นายเหล่าเปา
- 2) นายเหล่าเน้ง

⁴ข้อมูลชุมชนบ้านนาป่าแปง.http://www.taiyai.org/taiyaidata/community_detail.php?cid=2&sid=10&p=1

- 3) นายเหล่าเจง แซ่เต๋อ (แสงสวนทวีศักดิ์)
- 4) นายเหล่าเจง
- 5) นายจำเนียง หวานซึ่ง พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน ที่อยู่ บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1.2 บริบททั่วไปของชุมชนบ้านนาป่าแปะ

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านนาป่าแปะ หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ใกล้เขตชายแดนไทย-พม่า อาณาเขต บ้านนาป่าแปะ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบบนหุบเขาสูง และอยู่ในพื้นที่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติปางอัน มีอากาศเย็น ทั้งปี มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นป่าสน ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามทางหลวงแผ่นดิน 1095 แม่ฮ่องสอน-ปาย และเข้าสู่เส้นทางหลวงชนบท 4001 แม่ฮ่องสอน รวมระยะทาง ประมาณ 50 กิโลเมตร

การเดินทาง

- ทางหลวง 1095 เส้นทางจากอำเภอเมือง-อำเภอปาย ระยะทาง 12 กิโลเมตร
- ทางหลวงชนบท มส.4001 แยกทุ่งไม้สัก ถึงบ้านนาป่าแปะ ระยะทาง 38 กิโลเมตร
- ระยะทางจากจังหวัด อ.เมือง 50 ก.ม. ใช้เวลาในการเดินทาง 1.30 ชม.

ทางเข้าสู่บ้านนาป่าแปะ : จากถนนสายหลักตามทางหลวงแผ่นดิน 1095 แม่ฮ่องสอน-ปายสู่ทางหลวงชนบท 4001

เมื่อเลี้ยวเข้าจากถนนสายหลักแล้ว เดินทางตามถนนหลวงชนบทไปเรื่อยๆ อีกประมาณ 50 กิโลเมตรสภาพถนนดี แต่พอใกล้ถึงหมู่บ้านจะชัน และถ้าเป็นฤดูฝน ถนนลื่น ต้องใช้ความระมัดระวังในการเดินทาง

สถานที่ตั้งชุมชน

- บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- พิกัด ละติจูด 19 องศา 32 ลิปดา 073 พิลิปดาเหนือ
- พิกัด ลองจิจูด 097 องศา 55 ลิปดา 594 พิลิปดาตะวันออก

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านรักไทย หมู่ 5 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านปางตอง หมู่ 1 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านห้วยผึ้ง หมู่ 2 ต.ห้วยผา อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านมะเขือส้ม หมู่ 9 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

แหล่งน้ำ ลำน้ำแม่สะงา

ประชากร

จำนวนประชากรรวม 282 ครัวเรือน 1,432 คน

อาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน ค้าขาย และรับจ้าง

พืชหลักที่มีการปลูกเพื่อจำหน่ายและบริโภค ได้แก่ กะหล่ำปลี กระเทียม ใบชา ข้าวโพด มะเขือเทศ งาม ขำวนาคอย

พืชอื่นๆที่มีการนำมาปลูกเพื่อจำหน่าย ปัจจุบันมีผู้ปลูกไม่มากนัก แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) พื้นที่นอกโครงการธนาคารอาหารชุมชน(Food Bank) พืชที่ปลูก ได้แก่ พริกหวาน ต้นหอมญี่ปุ่น ผักเซเลอรี่(จีนฉ่ายฝรั่ง) องุ่น สตอเบอรี่ หม่อน(กินผล)
- 2) พื้นที่ในโครงการธนาคารอาหารชุมชน พืชที่ปลูก ได้แก่ ประเภทผักสลัด เช่น เรดโอ๊ค กรีนโอ๊ค ผักกาดคอส ฟิลเลย์ ผักอื่นๆ ที่มีการปลูก เช่น กระเทียม กวางตุ้ง ฮ่อแต้ ปวยเล้ง ซาโยเค้ ถั่วลันเตา จิง ข่า กระชายดำ ดอกสแตติส ดอกกระดาด ฯลฯ

2.1.3 การปกครองของบ้านนาป่าแปก

รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้านดังนี้

1) นายจำเนียง	หวานซึ้ง	ตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปก	โทรศัพท์	093-1403829
2) นายย่า	เมืองเมา	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปก	โทรศัพท์	065-4210473
3) นายอติเทพ	หว่างป้อ	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปก	โทรศัพท์	088-4352062
4) นายพิชัย	เมืองเมา	ตำแหน่ง	สออบต.บ้านนาป่าแปก	โทรศัพท์	063-7181726
5) นายนพดล	เมืองเมา	ตำแหน่ง	สออบต.บ้านนาป่าแปก	โทรศัพท์	068-4354192
6) นายสุ	แซ่เห่อ	ตำแหน่ง	กรรมการนาป่าแปก	โทรศัพท์	092-8217091
7) นายต่อ	วิสาขารกุล	ตำแหน่ง	กรรมการนาป่าแปก		
8) นายเลาเย	เมืองเมา	ตำแหน่ง	กรรมการนาป่าแปก		
9) นายเก้า	โชติสถิตถาวร	ตำแหน่ง	กรรมการนาป่าแปก	โทรศัพท์	086-1811846
10) นายธร	หว่างป้อ	ตำแหน่ง	กรรมการนาป่าแปก		

กฎระเบียบในชุมชน

ชุมชนได้วางแผนและจัดตั้งระเบียบของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎของหมู่บ้าน มีการเฝ้าระวังมีการจัดทีมชุดอาสาสมัครสอดส่องตรวจตรา เช่น การเล่นการพนัน ซึ่งจะมีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คนในชุมชนได้รับทราบโดยทั่วกัน จะมีการตักเตือนผู้เล่นการพนันในชุมชนประมาณ 3 ครั้ง กรณีจับกุมผู้เล่นการพนันและปรับคนละ 1,000 บาท ซึ่งทำให้คนในชุมชนไม่มีการมั่วสุมในการเล่นการพนัน

กรณีเกิดปัญหาอะไรในหมู่บ้านทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนต้องนำปัญหาเข้าหารือในการประชุมของหมู่บ้านเพื่อป้องกันปัญหาร่วมกัน รวมถึงการสร้างบทลงโทษ การปรับกับผู้ฝ่าฝืนกฎของประชาคม ทั้งนี้เพื่อให้คนชุมชนเห็นถึงความเอาใจจริงของผู้นำและกรรมการหมู่บ้านในการดำเนินการมาตรการแก้ไขปัญหา รวมถึงเป็นแนวทางการจัดการแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎชุมชนต่อไป ในอนาคตจึงเป็นส่วน

หนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเยาวชนในสังคมเกิดการรับรู้ เข้าใจ ผ่านกระบวนการคิดร่วมกัน กฎระเบียบหมู่บ้านมีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร

เรื่อง กฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติภายในหมู่บ้าน มี 12 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) ห้ามเล่นการพนันในชุมชน

- ห้ามเล่นการพนันในหมู่บ้านหากผู้ใดฝ่าฝืนจับได้มีโทษปรับ 1,000 บาท
- เจ้าของบ้านที่มีการเล่นการพนันภายในบ้านจะถูกปรับเป็นสองเท่าของผู้ที่เล่นการพนัน

(หมายเหตุ) ยกเว้นกรณีที่มีงานศพในหมู่บ้านแล้วแต่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควรเท่านั้น

2) การทะเลาะวิวาท

- หากมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านคณะกรรมการจะพิจารณาเหตุการณ์ตามความเป็นอยู่ยุติธรรมว่าใครเป็นคนผิดหรือถูก ผู้ที่ได้กระทำความผิดจริงจะมีโทษปรับเงิน 1,000 – 2,000 บาท
- หากสามี ภรรยา ทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุราจะมีโทษปรับ 3,000 – 5,000 บาท แต่หากถึงขั้นได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือ มีการเสียชีวิตเกิดขึ้นก็จะส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
- หากสามีภรรยาทะเลาะวิวาท แล้วมีร้องเรียนต่อผู้ใหญ่ จะมีโทษปรับเป็นเงิน 500 บาท
- หากสามีภรรยา ที่มีการหย่าร้างกันเกิดขึ้นและขอคืนดีในภายหลังจะมีโทษปรับคนละ 5,000 บาท

3) ผิดประเพณีผู้สาว

- หากมีการผิดประเพณีโดยการเป็นคู่กับสามีหรือภรรยาของผู้อื่น มีโทษปรับ 30,000 บาท

4) ลักขโมยของในหมู่บ้าน

- หากมีการลักเล็กขโมยน้อยเกิดขึ้นในหมู่บ้านจะถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ชื่อสัตย์ สุจริต กรณีผู้กระทำความผิดที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี คณะกรรมการหมู่บ้านจะพิจารณาตามสมควรในสิ่งที่ได้กระทำความผิดจริง
- หากผู้ที่ได้กระทำความผิดมีสถานภาพเป็นนักเรียนและกระทำความผิดภายในโรงเรียน จะให้ครูในโรงเรียนลงโทษตามกฎหมายของโรงเรียน
- ในกรณีผู้กระทำความผิดมีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับ 5,000 บาท พร้อมกับชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงที่ได้กระทำความผิด และถ้าหากผู้กระทำความผิด

ยังทำผิดซ้ำจะมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท และชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายตามความเป็นจริงและให้ญาติพี่น้องรับรองคำประกัน

- 5) ระยะเวลาของงานหรือกิจกรรมสังสรรค์ภายในหมู่บ้าน
 - หากมีการจัดงานรื่นเริงหรือกิจกรรมสังสรรค์ภายในหมู่บ้านจะต้องจัดในเวลาไม่เกิน 23.00 น. หากฝ่าฝืนจะมีโทษปรับ 2,000 บาท แล้วแต่คณะกรรมการหมู่บ้านจะพิจารณาและอนุรักษตามเหตุอันสมควร
- 6) การตัดไม้ทำลายป่าหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ได้รับอนุญาต
 - หากมีการตัดไม้ใช้สอย หรือนำไปสร้างบ้าน จะต้องมีการแจ้งผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านให้พิจารณาก่อน หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการหมู่บ้านแล้วจึงสามารถลงมือตัดได้
- 7) การดูแลทรัพยากรในหมู่บ้านเขตชุมชน
 - ชาวบ้านนาป่าแปกทุกคนจะต้องร่วมมือช่วยกันดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและใช้สอยทรัพยากรอย่างมีจิตสำนึกเป็นคุณค่าและต้องปฏิบัติตามกฎมติเอกฉันท์ของชุมชนอย่างเคร่งครัด ไม่บุกรุกป่าไม้ใช้สอยเพื่อนำมาทำประโยชน์ส่วนตัว
- 8) ห้ามจับสัตว์น้ำ
 - ห้ามจับสัตว์น้ำทุกชนิดบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำทุกชนิด ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับ 2,000 บาท
- 9) การจับสัตว์น้ำไม่ถูกวิธี
 - ในเขตที่สามารถจับสัตว์น้ำได้นั้นจะไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องไฟฟ้าช็อตปลา และใช้สารเคมีที่มีอันตราย และประตักยักษ์ หรืออุปกรณ์ในการทำให้เกิดการตดวงจรชีวิตของสัตว์น้ำขนาดเล็กซึ่งส่งผลกระทบทำให้สัตว์น้ำสูญพันธุ์ได้อย่างเด็ดขาด หากผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับ 2,000 บาท
- 10) การพัฒนาหมู่บ้าน
 - หากครัวเรือนใดไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านตามกำหนดของชุมชนจะมีการปรับค่าแรงงานตามรายวัน และไม่อนุญาตให้เด็กเล็กแทนในการพัฒนาชุมชน
- 11) ยาเสพติด
 - ห้ามชาวบ้านในหมู่บ้าน และผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในระยะชั่วคราวค้ายาเสพติดหรือเสพยาเสพติดในชุมชน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 12) ไฟป่าและหมอกควัน

- หากพบเห็นผู้ใดได้กระทำการเผาป่าไม้เพื่อหาของป่าหรือการทำความผิดจากการประมาทมิโทษปรับ 1,000 บาท

2.1.4 กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน / ผู้รู้ในชุมชน

กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

1) ฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมการมีความสามัคคีในชุมชน
- เพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนในยามจำเป็น

วิธีดำเนินงาน

- ประชาคมหมู่บ้านเกี่ยวกับระเบียบของหมู่บ้าน
- ประชาสัมพันธ์ให้คนชุมชนทราบโดยทั่วกัน
- จัดทีมชุดหัวหน้าป้อมแต่ละป้อมรวบรวมส่งให้เจ้าของงาน

ประโยชน์ที่หมู่บ้าน/ชุมชนได้รับการดำเนินงานกองทุน/โครงการ

- ชุมชนมีความสามัคคีรู้จักช่วยเหลือกันนในยามจำเป็น
- ชุมชนเกิดการดำเนินงานที่เป็นทีมชุมชนเข้มแข็ง

2) กลุ่มเด็กและเยาวชน

รายชื่อสมาชิก

(1)	นายวีระศักดิ์	เราเท่า
(2)	นายโธอัน	แซ่ซ้ง
(3)	นายเก๊า	ย่าสกอ
(4)	นายไต้ง	ย่าสกอ
(5)	นายสุริยัน	เมืองเมา
(6)	นายบูรพล	เมืองเมา
(7)	นายบูรพล	เมืองเมา
(8)	นายชูศักดิ์	ปัญญาบูรนากร
(9)	นายธินันฐ	กลิ่นกุหลาบไพร
(10)	นายฝันใจ	เมืองเมา
(11)	นายเฟ้ง	เมืองเมา
(12)	นายชัยยา	แซ่เต่า

- (13) นายสมคิด แซ่ซ้ง
- (14) นายสมศักดิ์ แซ่ซ้ง
- (15) นายสุรชัย แซ่โง้ง
- (16) นายนพดล เมืองเมา

ภารกิจ หน้าที่ กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในหมู่บ้าน

- (1) ช่วยจัดเตรียมสถานที่ในการเตรียมงานปีใหม่ม้งและงานวัดของหมู่บ้าน
- (2) ช่วยพัฒนาตัดหญ้าร่องระบายน้ำของหมู่บ้าน ล้างทำความสะอาดเพื่อจะได้มีน้ำเพียงพอ
- (3) เข้าร่วมอบรมงานป้องกันยาเสพติดในหมู่บ้าน
- (4) เข้าร่วมในการทำแนวกันไฟรอบหมู่บ้านเพื่อป้องกันไฟฟ้า
- (5) ร่วมเป็นอาสาป้องกันไฟป่าอยู่เวรเฝ้าระวัง
- (6) พัฒนาโดยเก็บขยะรอบหมู่บ้านทุก ๆ วันอาทิตย์
- (7) เข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้านในสถานที่สำคัญในหมู่บ้านทุก ๆ วันสำคัญต่าง ๆ

3) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีสมาชิกดังนี้

- (1) นายอดิเทพ หว่างปอ ประธาน
- (2) นางเปา หว่างปอ
- (3) นางบรรพต หว่างปอ
- (4) นางสาวดวงใจ แซ่ก๊อ
- (5) นายลาว เมืองมว
- (6) นายอายุ แซ่ซ้ง
- (7) นางกึ่งนาง
- (8) นายชาญ แซ่ซ้ง
- (9) นางเมธิณี รัตนคิลกกุล

4) กลุ่มเพาะเห็ด ที่ตั้ง 52 บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ. เมือง จ. แม่ฮ่องสอน มีสมาชิกดังนี้

- (1)นางเมธิณี รัตนคิลกกุล ประธาน
- (2)นางสาวดวงใจ แซ่ก๊อ
- (3)นางชัว กลิ่นกุหลาบไทย
- (4)นางสาวสายใจ ลือลี
- (5)นางเต้า แซ่ซ้ง

(6)นางเย้ โชคสถิตถาวร

- 5) กลุ่มอาชีพปักผ้าผ้าม้งและชาววัง ที่ตั้ง 14/ส บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เป็นกลุ่มปักผ้าลายม้ง จากนั้นได้นำมาประกอบเป็นชุดม้ง และตอนนี้ได้มีการพัฒนาประยุกต์ตัดเย็บเป็นของใช้อื่นๆ เช่น กระเป๋า เป็นต้น และกำลังพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ผ่านโครงการ OTOP นวัตกรรม
- 6) กลุ่มจักสาน เครื่องใช้ไม้ไผ่ เดิมเป็นการรวมตัวกันเพื่อจักสานเป็นของใช้ในครัวเรือน แต่ด้วยฝีมือที่สามารถพัฒนาได้ จึงกำลังพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ผ่านโครงการ OTOP นวัตกรรม
- 7) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไร่รุ่งนหวานซึ่งไว้น มีสมาชิกทั้งหมด 7 คน ดังนี้
(1)นางอัมพร	หวานซึ่ง	ประธาน
(2)นางถั่ว	หวานซึ่ง	
(3)นางเรณู	พนมไพร	
(4)นางเขาะ	หวานซึ่ง	
(5)นายสมหมาย	กรกิตติการ	
(6)นางอัมรา	เมืองเมา	
(7)นายอโศก	กิจเดชะกุล	

2.1.5 ผู้รู้ในชุมชน

- 1) พระอุทิศ ปัญธิโก เจ้าอาวาสวัดบ้านนาป่าแปก
ด้าน ภูมิปัญญาด้านภาษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ที่อยู่ วัดบ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ความสามารถ ลิกไต (ภาษาไทยใหญ่)
- 2) นายกันนะ
ด้าน ภูมิปัญญาด้านภาษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ที่อยู่ 81 บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ความสามารถ ลิกไต (ภาษาไทยใหญ่)

3) นายตอ๊ะ

ด้าน ภูมิปัญญาด้านภาษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ที่อยู่ 86/ส บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอ
เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนความสามารถ ร้านก , ร้าโต

4) นายอ่องปะ

ด้าน งานช่างฝีมือ
ที่อยู่ 72/ส บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ความสามารถ ทำป่านชอย , ตุง , โคมไฟ

5) นางกึ่งนาง หนันดี

ด้าน การทำเกษตรอินทรีย์
ที่อยู่ 142 บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ความสามารถ หมอดิน (เริ่มทำหน้าที่หมอดินอาสาเมื่อปี
พ.ศ. 2550) การทำเกษตรอินทรีย์ ทำน้ำหมักชีวภาพ
ไวน์ผลไม้
โทรศัพท์ 081 - 1663896

2.1.6 ประเพณีสำคัญบ้านนาป่าแปก

ประเพณีของ ม้ง⁵ ที่สำคัญดังนี้

เทศกาลปีใหม่ม้ง

“งานปีใหม่” หรือ “น่อเป้เจ้า” Noj peb caug ถือเป็นงานยิ่งใหญ่ ที่ชาวม้งจากทั่วทุกสารทิศจะมารวมตัวกันไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เดินทางที่มาจากทำงานในเมืองใหญ่ ทุกคนจะกลับมาที่บ้านเกิด และสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ สีสันสดใส เพื่อที่จะเล่นอย่างสนุกสนานใน 2-3 วัน

“เทศกาลปีใหม่ม้ง” มักจะเริ่มกันในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 12 วันสุดท้ายของทุกปี ชาวม้งจะเริ่มประกอบพิธีเลี้ยงผีของแต่ละบ้าน โดยมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ประกอบพิธี เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าหรือ

⁵ โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การศึกษาประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมของชุมชนม้งแม่ฮ่องสอน

ขจัดสิ่งไม่ดีออกไป รวมทั้งมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ เพื่อเป็นการขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองคนในบ้าน และปกป้องรักษาดูแลพิทักษ์ไว้ให้ได้ผลผลิตดีตลอดปี ช่วงปีใหม่ มั่งจะไม่กินผัก จะกินแต่เนื้อสัตว์อย่างเดียว

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมช่วงแรกแล้ว เข้าสู่ช่วงเทศกาลรื่นเริงสนุกสนาน จะสังเกตเห็นทุกคนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ สีสดใส ประดับประดาด้วยเครื่องเงินพราวแพรว กิจกรรมการเล่นที่สำคัญ ได้แก่ การตีลูกข่าง ของบรรดาหนุ่มน้อยหนุ่มใหญ่ การโยนลูกช่วง ของบรรดาหนุ่มสาว เพราะการโยนลูกช่วงเป็นการเล่นหนึ่งที่หนุ่มสาวได้มีโอกาสพบปะ คุยกัน

นอกจากจะเป็นการเล่นรื่นเริงสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พูดคุย ประสานสัมพันธ์ต่อกันอย่างเปิดเผยถูกต้องตามจารีตประเพณี เทศกาลปีใหม่ของชาวม้ง จึงนับได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขสนุกสนาน และรื่นเริงของทุกคนในหมู่บ้าน ไม่เพียงแต่หนุ่มสาวเท่านั้น ยังเป็นโอกาสของผู้เฒ่าผู้แก่ได้พบปะญาติพี่น้องและลูกหลานต่างถิ่นด้วย

เทศกาลปีใหม่มักจะแบ่งลำดับวันสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

(1) วันดา

วันดา ตรงกับวันแรม 12 ค่ำ เดือน 1 ชาวม้งจะมีการเตรียมต้อนรับปีใหม่โดยทุกบ้านจะทำความสะอาดบ้านโดยใช้ใบไม้กวาดบ้านเพื่อกวาดเอาสิ่งไม่ดีไปกับปีเก่า และจะมีพิธีเรียกขวัญโดยนำไก่ต้มสุก 1 คู่ มาทำพิธีบนแท่นบูชา โดยระหว่างงานปีใหม่นี้จะจุดธูปหรือตะเกียงไว้กลางบ้านตลอด แต่แต่ละแซ่จะสอนสิ่งดีๆ ให้กับลูกหลาน ระหว่างที่สอนจะนำเมล็ดข้าวโพดใส่ในกระดังแล้วโยกไปมา ทุกวันของวันปีใหม่จะมีการจัดเลี้ยง แต่วันดาจะเป็นวันที่ดื่มเหล้ากันมากที่สุด กลางคืนของวันดานี้ทุกคนจะเฝ้าระวังเสียงสัตว์ร้อง เพราะเสียงสัตว์ร้องเสียงแรกจะถือเป็นเวลาที่เริ่มต้นของวันปีใหม่ ถ้าเป็นเสียงไก่ร้องจะถือว่าดีที่สุด ทันทีที่ได้ยินเสียงสัตว์ร้องเสียงแรก ผู้ชายของทุกบ้านจะยิงปืนต้อนรับปีใหม่ และในเวลา 01.00 น. จะเทภาชนะที่บรรจุน้ำภายในบ้านทิ้งและดวงน้ำใส่ใหม่ ผู้หญิงจะเริ่มตำข้าวหุงข้าวเพื่อเตรียมเลี้ยงงานปีใหม่

(2) วันขึ้นปีใหม่

วันปีใหม่ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ในวันนี้จะมีการเล่นในหมู่บ้าน เช่น การเล่นลูกข่าง ซึ่งจะแข่งขันกัน ในวันแรกของวันปีใหม่เป็นวันที่หนุ่มสาวจะเลือกคู่กันเพื่อจะโยนลูกช่วงกัน โดยหนุ่มๆ สาวๆ ก็จะแต่งกายด้วยชุดสวยงาม ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายทำลูกช่วงซึ่งทำจากผ้าเป็นลูกกลมๆ และวานให้เพื่อนหญิงหรือจะเป็นหญิงที่แต่งงานแล้วเป็นผู้นำลูกช่วงของตนไปมอบให้กับชายหนุ่มที่ตนพึงพอใจ และหญิงสาวที่ทำหน้าที่เป็นแม่สื่อนี้จะบอกกับชายหนุ่มว่าลูกช่วงนั้นเป็นของหญิงสาวคนใดเพื่อที่ชายหนุ่มจะได้นำลูกช่วงนี้ไปโยนกับหญิงสาวผู้เป็นเจ้าของลูกช่วงต่อไป หรือหากผู้ชายหมายตาหญิงสาวคนใดไว้ก็จะไปขอโยนลูกช่วงด้วย ถ้าฝ่ายหญิงไม่พอใจก็จะไม่โยนด้วย ระหว่างที่ชายหนุ่มหญิงสาวโยนลูกช่วงก็จะพูดจาจีบกันในเวลานี้ ในสมัยก่อนส่วนใหญ่แล้วคู่โยนลูกช่วงจะมีการสู่ขอแต่งงานกันหลัง

งานปีใหม่ วันนีในแต่หลังคาเรือนก็จะจัดเลี้ยงแขกที่เข้าไปเยี่ยมในบ้านซึ่งจะมีการตั้งโต๊ะอาหาร และเชิญแขกมารับประทานอาหารร่วมกัน แต่บางที่ก็ได้ตั้งเต็นท์ และจัดอาหารสำหรับหนุ่มสาวที่มาโยนลูกช่วงหรือ ผู้มาร่วมงานได้รับประทานกัน

(3) วันที่สาม

ตรงกับวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 2 เป็นวันที่จะไปดำหัวผู้เสียชีวิตไปแล้วที่หลุมศพ และถือเป็นวันสุดท้ายของปีใหม่ ไก่ที่ต้มไว้วันแรกต้องกินให้หมดวันนี้และดับรูปหรือตะเกียงที่จุดไว้ตลอดปีใหม่

(4) วันที่สี่

เป็นวันที่ส่งผีกลับ ในตอนเช้าจะต้มไก่ใหม่ไว้บนโต๊ะ ผู้นำครอบครัวทำพิธีปล่อยผีกลับและบอกไว้ว่าถ้ามีอะไรจะเรียกผีนี้กลับมาช่วย ในหมู่บ้านชาวม้งทุกหมู่บ้านจะมีต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน tim tswv ซึ่งต้องดูแลให้ดี หากไม่เช่นนั้นจะทำให้เกิดเหตุร้ายขึ้นได้ และในวันที่สี่นี้คนในหมู่บ้านจะเข้าไปทำความสะอาดและมีพิธีที่ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอพรให้อยู่ดีมีสุข

“ประเพณีปีใหม่” ของชาวไทภูเขาเผ่าม้ง มีความหมายมากกว่าการจัดงานสนุกสนานรื่นเริง ขึ้นตอนต่างๆสะท้อนในทัศนคติที่แฝงไว้ด้วยค่านิยม โดยการตอกย้ำอยู่ในขั้นตอนพิธีกรรมต่างๆ ของสังคมชาวม้งที่ปลูกฝังและสืบทอดกันต่อๆมาทั้งทางศีลธรรมและความกตัญญู โดยการจัดเตรียมเครื่องเช่น, จุดตะเกียงหรือรูป พิธีกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการนับถือบรรพบุรุษ และตอกย้ำอีกครั้งโดยการทำพิธีดำหัวผู้ล่วงลับ นอกจากนี้การให้ผู้นำแซ่ตั้งสอนและการนั่งดื่มสุราตามลำดับผู้อาวุโส สิ่งเหล่านี้ก็ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการเคารพผู้อาวุโสด้วย นอกจากนี้งานปีใหม่นี้ก็ยังสะท้อนถึงความเป็นเอกภาพ ความร่วมมือร่วมใจกันในครอบครัว นั่นคือการแบ่งหน้าที่โดยผู้ชายจะเป็นผู้ยิงปืนรับปีใหม่ ผู้หญิงจะมีหน้าที่ตำข้าวหุงข้าว สิ่งเหล่านี้ได้แสดงว่าสังคมของชาวม้งยังคงเป็นสังคมที่เป็นเอกภาพมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการมีหน้าที่ยิงปืนของผู้ชายนี้ก็ยิ่งสะท้อนถึงสถานะของผู้ชายที่สูงกว่าผู้หญิง ในส่วนการดื่มเหล้าโดยการนั่งเรียงลำดับของผู้อาวุโสนั้นเป็นการแสดงถึงการนับถือซึ่งกันและกัน และเหล้าก็เป็นสัญลักษณ์ของมิตรภาพอีกด้วย

ประเพณีของชาวม้งได้สะท้อนความผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติการรักษาสิ่งแวดล้อมเห็นได้จากการดูแลต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ และในส่วนของการเล่นนั้นก็แฝงไว้ด้วยความผูกพันของสังคม เช่น การโยนลูกช่วงซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวพบปะเลือกคู่กันตามครรลองของวัฒนธรรม ประเพณีจึงมีความหมายและคุณค่าของการดำรงอยู่ของบุคคลและสังคมนั่นเอง

กิจกรรม และการละเล่น ในวันปีใหม่ม้ง

(1) การโยนลูกช่วง

ลูกช่วง เป็นรูปทรงกลมเหมือนลูกบอล ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7-10 เซนติเมตร การทำลูกช่วงทำจากเศษผ้า ลูกช่วงจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับขนาดมือของคนๆนั้น เพื่อว่าเมื่อโยน

นานๆ จะไม่จับมือ แต่ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวนิยมใช้ลูกเทนนิสแทนซึ่งสะดวกและมีขนาดที่เหมาะสมมือ แต่เมื่อโยนนาน ๆ มักจะจับมือ

การโยนลูกช่วงเป็นการเล่นในเทศกาลปีใหม่ซึ่งของทุกๆปีเป็นการเล่นระหว่างฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง การโยนลูกช่วงเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานของชายหนุ่มและหญิงสาว และเพื่อให้พ่อแม่ได้เห็นลูกหลานของตนมีความสุขกันในช่วงเทศกาลปีใหม่

การโยนลูกช่วงโดยส่วนมากจะเป็นการเล่นของชายหนุ่มและหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน คนที่แต่งงานแล้วจะไม่นิยมไปโยนลูกช่วงกับคนอื่น แต่จะไปดูมากกว่า เพราะว่าคนที่แต่งงานแล้วยังไปโยนลูกช่วงอีกอาจจะมึนงงคนนอกใจคู่ครองของตน ซึ่งในอดีตเคยมีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น ทางด้านผู้ใหญ่จึงแก้ปัญหาโดยการห้ามผู้ที่แต่งงานแล้วไม่ต้องไปโยนลูกช่วงอีก

สาเหตุที่เรียกว่าการโยนลูกช่วง เพราะว่าต้องแยกระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงออกจากกัน เป็นช่วงซึ่งห่างกัน 3-6 เมตร

การโยนลูกช่วงในเทศกาลปีใหม่ฝ่ายผู้ชายจะยืนเรียงแถวหน้ากระดานหันหน้าเข้าหาฝ่ายหญิง และฝ่ายหญิงก็จะยืนเรียงแถวหน้ากระดานหันหน้าเข้าหาฝ่ายชายระหว่างแถวห่างกันประมาณ 3 เมตร

ในสมัยก่อนจะยืนห่างกันมากกว่านี้ประมาณ 6-7 เมตร ดังนั้นการโยนจึงโยนสุดแขนสุดกำลังของตน

ลูกช่วงจับคู่โยน การโยนลูกช่วงไม่ว่าจะเป็นในสมัยก่อนหรือในปัจจุบัน ลูกช่วงจะเป็นของฝ่ายผู้หญิง ผู้หญิงจะเอาลูกช่วงของตนเองไปให้กับแม่สื่อ (แม่สื่อเป็นคนที่แต่งงานแล้ว ซึ่งกรรมการจัดงานปีใหม่จะเป็นผู้ที่จัดสรรหาคนที่เหมาะสมที่จะมาเป็นแม่สื่อเอง เพราะแม่สื่อจะต้องเป็นคนที่มีความอาย พุดเก่ง เป็นต้น) เมื่อแม่สื่อได้ลูกช่วงจากฝ่ายหญิงแล้วก็นำลูกช่วงนั้นไปมอบให้กับชายหนุ่ม และบอกว่าลูกช่วงนั้นเป็นของใคร ชายหนุ่มคนนั้นก็จะไปหาผู้หญิงคนนั้นและขอไปโยนลูกช่วงด้วย

ลูกช่วงบอกนิสัย ผู้เฒ่า ผู้แก่ บอกว่าการโยนลูกช่วงในสมัยก่อนสามารถบอกลักษณะนิสัยของชายหนุ่มหรือหญิงสาวได้ ถ้าชายหนุ่มโยนลูกช่วงไปให้ฝ่ายผู้หญิง เมื่อผู้หญิงรับแล้วรีบขว้างปา กลับคืนให้ฝ่ายชายแสดงว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นคนที่ใจร้อน แต่ถ้าชายหนุ่มโยนลูกช่วงไปให้ฝ่ายผู้หญิง เมื่อผู้หญิงรับแล้วโยนลูกช่วงกลับมาคืนโดยที่ไม่ได้ขว้างปา แสดงว่าคนนั้นเป็นคนที่ใจเย็น มีความอดทน เพราะว่าการโยนลูกช่วงจะต้องใช้เวลาโยนทั้งวันโยน แดดก็ร้อน เหนื่อยก็เหนื่อย เมื่อยแขนด้วย บางคนก็ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ บางคนก็ไม่สามารถเก็บอารมณ์ของตนได้ ก็ระบายโดยการโยน ปา ลูกช่วง ไม่ใช่ฝ่ายหญิงเท่านั้นแต่รวมทั้งฝ่ายชายด้วยเหมือนกัน ในปัจจุบันไม่ค่อยได้เห็นภาพนี้กันเท่าไรเพราะว่ายีนใกล้กัน พอคู่ไหนเมื่อยแขน เหนื่อยก็เลิกเล่นกันไป ซึ่งไม่เหมือนกับคนในสมัยก่อน

ลูกช่วงชิงชัย ในปัจจุบันไม่ค่อยได้เห็นภาพนี้กันในหมู่ของคนหนุ่มสาว ผู้เฒ่า ผู้แก่ บอกว่าในสมัยก่อนฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะทำสัญญากันว่าถ้าฝ่ายไหนทำลูกช่วงตก 3 ครั้ง จะต้องมอบของหนึ่งสิ่ง

ให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง อาจจะเป็นเงิน ผ้าเช็ดหน้า สร้อย สายสะพาย หรือสิ่งของที่มีติดตัวในขนาดนั้น สมมุติว่าฝ่ายชายหมดตัวก่อน ฝ่ายชายจะต้องร้องเพลงให้ฝ่ายหญิงฟัง อาจจะเป็นหนึ่งเพลงหรือสองสามเพลงแล้วแต่จะตกลงกัน เมื่อร้องเพลงจบแล้วฝ่ายหญิงก็จะคืนสิ่งของให้ฝ่ายชาย และจะทำการแข่งขันกันใหม่ การแข่งขันนี้อาจจะเป็นรายบุคคลหรือเป็นทีมก็ได้ไม่มีกำหนดตายตัว ซึ่งจะเป็นที่สนุกสนานของคนหนุ่มสาว

ลักษณะของลูกช่วง ลูกช่วงมีลักษณะเป็นรูปทรงกลมเหมือนลูกบอล ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25-30 เซนติเมตร ลูกช่วงจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับขนาดมือของคนๆ นั้น การทำลูกช่วงทำจากเศษผ้าเพื่อว่าเมื่อโยนนานๆ จะไม่เจ็บมือ แต่ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวนิยมใช้ลูกเทนนิสแทนซึ่งสะดวกและมีขนาดที่เหมาะสมมือ แต่เมื่อโยนนานๆ จะเจ็บมือ

การโยนลูกช่วงจะนิยมเล่นกันในช่วงเทศกาลปีใหม่นั้น ก่อนหรือหลังจากเทศกาลก็จะไม่เป็นที่นิยมเล่นกัน การโยนลูกช่วงทำให้คนหนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน รู้จักเพื่อนใหม่ รู้จักการเข้าสังคม รู้จักการมีน้ำใจให้กันและกัน และการโยนลูกช่วงยังทำให้คนที่พูดไม่เก่ง พูดได้ดีขึ้น คนที่ขี้อาย กล้าหาญขึ้น การโยนลูกช่วงนำมาซึ่งความเจริญทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ

(2) ลูกข่าง

ลูกข่าง ทำจากไม้ มีลักษณะ เป็นรูปทรงกลม รี เส้นผ่านศูนย์กลาง ประมาณ 8-10 เซนติเมตร โดยไม้ที่ใช้เป็นไม้ลูกข่าง มีลักษณะลำต้นเป็นไม้ยืนต้น ใบมีลักษณะเล็ก เหมือนใบชา ซึ่งแกนในของลำต้นจะมีสีแดงเข้ม ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ชายที่แต่งงานแล้ว หรือวัยรุ่น ในช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยเล่นเป็นคู่หรือเป็นทีมก็ได้

การทำลูกข่าง จะตัดไม้ลูกข่างที่ใหญ่พอสมควร แล้วผ่าเอาเฉพาะแกนในที่มีสีแดงมาทำ เพราะจะมีความทนทาน และสวยงามกว่าแกนนอกที่มีสีขาว ในการทำลูกข่างต้องมีทักษะในการทำถึงจะหมุนดีและหมุนนาน โดยปกติ ลูกข่างที่หมุนดีและนาน ประมาณ 3-5 นาที ผู้ที่ทำเป็นและมีความเข้าใจในการทำลูกข่าง จะได้ลูกข่างที่หมุนได้ดี นานกว่า และมีคุณภาพที่ดี บางคนทำลูกข่างก่อนเทศกาล 1 เดือน บางคนทำในช่วงเทศกาล และบางคนทำไว้เป็นแรมปี ไม้ที่จะทำลูกข่างจะต้องเป็นไม้ลูกข่างเท่านั้น เพราะว่า จะให้น้ำหนักที่ดี สำหรับไม้อื่น ๆ ก็สามารถทำได้ แต่จะไม่แข็งแรงและเมื่อไม้แห้งแล้วลูกข่างจะมีรอยร้าว และมีน้ำหนักเบา เมื่อตีกระทบกัน จะทำให้แตกง่าย และเมื่อเหวี่ยงติดกับคนอื่น จะทำให้ไม้ได้น้ำหนักมือเท่าที่ควร ปัจจุบันบางส่วนจะมีวิธีการทำลูกข่างโดยการ กลึง ซึ่งทำให้สวยงาม แต่จะหมุนไม่ค่อยดี

การละเล่น

การเล่นลูกข่างของคนม้งในเทศกาลปีใหม่ ที่เป็นสนามดิน มีเนื้อที่กว้างพอสมควร โดยจะแบ่งประเภทของการเล่นเป็น 2 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 เล่นไม่เป็นทีม (ต่างคนต่างเล่น) การเล่นเกมนี้แบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่ายเท่ากัน ฝ่ายที่ได้ปั่นลูกข้างก่อน ทุกคนจะทำการปั่นทั้งหมด จากนั้นฝ่ายที่ดี จะทำการตี จนหมด ถ้าคนที่ปั่นลูกดี จะปั่นต่อ แต่ถ้าไม่ลูกดี ก็จะได้ไปตี ส่วนคนที่ดีถูก และหยุดหมุนที่หลัง จะได้ไปตีต่อ ถ้าดีถูกแต่หยุดหมุนก่อน หรือดีไม่ลูก จะได้ไปปั่นให้คนอื่นดี ประเภทนี้ไม่กำหนดเวลา ใครเบื่อก็หยุดเล่นเอง ใครที่อยากจะเล่น ก็ต้องเข้ามาปั่นลูกข้างก่อน

ประเภทที่ 2 การเล่นเกมเป็นทีม มีผู้เล่น ทีมละประมาณ 5-10 คน การเล่นเกมนี้แต่ละทีมจะต้องจับคู่กันระหว่างฝ่ายปั่นและฝ่ายตี ถ้าคนแรก หรือคนก่อน ดีได้ ทั้งทีม จะได้ไปตีต่อ แต่ถ้าคนท้ายตีเสีย ทั้งทีมจะต้องไปปั่นฝ่ายปั่น ซึ่งสมัยก่อนการตีลักษณะนี้ ฝ่ายที่ดีที่มีความสามารถในการตี จะทำให้ได้ตีตลอด และฝ่ายที่ปั่นก็ได้ปั่นตลอด ทำให้อีกฝ่ายไม่ค่อยได้ดี ดังนั้นในปัจจุบัน จึงได้มีการตั้งกติกา ใหม่ โดยกำหนดการตี ทีมละ 5-10 ครั้ง เมื่อครบแล้วจะสลับให้อีกฝ่ายเป็นฝ่ายตี โดยมีคะแนน ดังนี้ คือ

- (1) ถ้าตีแล้ว ไม่ถูก จะไม่ได้คะแนน
- (2) ถ้าตีแล้วถูก แต่ลูกหยุดหมุนก่อน ฝ่ายปั่นจะได้ 1 คะแนน
- (3) ถ้าตีแล้วถูก แต่หยุดหมุนพร้อมกัน จะได้ฝ่ายละ 1 คะแนน
- (4) ถ้าตีแล้วถูก และลูกข้างหยุดหมุนที่หลัง ฝ่ายตีจะได้ 1 คะแนน

ประเพณีแต่งงาน

การแต่งงานแบบที่มีการสู่ขอตามประเพณี Kev ua tshoob huv tsev

เมื่อเมื่อหนุ่มสาวมั่งรู้จักกันและเกิดรักกัน ทั้ง 2 คนอยากใช้ชีวิตร่วมกัน ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะกลับมาบ้านของตนเอง ฝ่ายชายจะมาบอกให้พ่อแม่ของตน จากนั้นพ่อแม่ก็จะไปหาพ่อสื่อ เพื่อไปสู่ขอฝ่ายหญิง ซึ่งจะต้องหาพ่อสื่อ 2 คน (meej koob) เพื่อนเจ้าบ่าว 1 คน (Phib laaj) จากนั้นก็ดูฤกษ์ยาม และออกเดินทางไปยังบ้านฝ่ายหญิง

อุปกรณ์ที่ฝ่ายชายจะต้องเตรียม

อุปกรณ์ที่ฝ่ายชายจะต้องเตรียมและนำไปสู่ขอฝ่ายหญิง คือ เหล้า 2 กระบอก (กระบอกไม้ไผ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20 เซนติเมตร ใบยาสูบ ประมาณ 2 กำมือ ร่ม 1 คัน (kaus) พร้อมผูกด้วยผ้า ก้วย (kawm) และผ้าห่มห่อมัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ให้เรียบร้อย 1 ผืน

ขั้นตอนและการประกอบพิธีแต่งงาน

การเตรียมตัวเพื่อขอเข้าบ้านเจ้าสาว เมื่อไปถึงบ้านเจ้าสาวแล้ว ทางฝ่ายเจ้าสาวจะปิดประตู ฝ่ายพ่อสื่อจะทำการขอเข้าในบ้าน โดยการทอ้งเป็นบทเสภา เมื่อพ่อแม่ของเจ้าสาวอนุญาตให้เข้าในบ้านแล้ว พ่อสื่อของฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องให้คนที่แบกก้วย ผ้าห่มนาม ไปวางไว้ที่ผนังบ้านด้านหลัง ซ้าย ของฝ่ายพ่อแม่เจ้าสาว เอร่อมไปแขวนไว้ด้านบน สัมภาระ และ ส่งกำยาสูบ (tsaab yeeb) ให้พ่อแม่ของเจ้าสาว เพื่อขอ

ลูกสาวของเขา เมื่อพ่อแม่ของเจ้าสาว และตัวเจ้าสาว เห็นชอบ พ่อแม่ก็จะรับกำยาสูบนั้น ถ้าไม่เห็นชอบ ด้วยก็จะปฏิเสธ เมื่อพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาวรับกำยาสูบแล้ว ฝ่ายเจ้าสาวจะต้องไปพ่อสื่อของเจ้าสาวมา 1 คู่ เมื่อหาพ่อสื่อได้แล้ว พ่อสื่อทั้งสองฝ่ายจะปรึกษารื้อเรื่องฤกษ์ ยาม และนัดเวลา ในการแต่งงานกันอีก ที่ พ่อสื่อฝ่ายเจ้าบ่าวก็กลับบ้าน

เมื่อถึงฤกษ์ยาม แต่งงาน ฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องฆ่าหมู 1 ตัวนำมากินเลี้ยงและดำเนินพิธีในส่วน ของฝ่ายเจ้าบ่าว พ่อสื่อของทั้งฝ่ายจะนั่งกินและดื่มบนโต๊ะ ที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดไว้ เพื่อตกลงกัน โดยที่พ่อสื่อจะ เป็นตัวแทนของฝ่ายพ่อแม่ทั้งสอง และมีอำนาจที่จะตัดสินใจทุกอย่างแทนพ่อแม่

ในการกินและดื่มของพ่อสื่อทั้งสองฝ่ายบนโต๊ะ จะต้องรินเหล้า 8 รอบด้วยกันดังนี้

- (1) เหล้าที่ 1 ตั้งโต๊ะ (Cawv teem tsum)
- (2) เหล้าที่ 2 เตรียมเริ่มพิธี (Cawv nci tsooj)
- (3) เหล้าที่ 3 บอกให้ทุกคนรู้ว่ากำลังจะทำพิธีอะไร (Cawv cog nam txwv ncij tshoob)
- (4) เหล้าที่ 4 ถามถึงย่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ (Cawv nug puj rag)
- (5) เหล้าที่ 5 ถามปัญหาในอดีตที่ยังไม่จบระหว่างพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย (Cawv suav naag suav noog)
- (6) เหล้าที่ 6 ถามว่ามีญาติพี่น้องมานั้นหมายหรือไม่ (Cawv nug txwv daab puj muam)
- (7) เหล้าที่ 7 ถามผู้ที่มาสั่งสอนแทนพ่อแม่ (Cawv qhua noj nco)
- (8) เหล้าที่ 8 ถามคำสินสอด (Cawv qe mig qe no)

จบพิธีของฝ่ายเจ้าบ่าว และพักผ่อน

การกินและดื่มของฝ่ายพ่อแม่เจ้าสาว

หลังจากที่พักผ่อนกันแล้วหนึ่งคืนในวันรุ่งขึ้นฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมอาหารของตน การกินและ ดื่มบนโต๊ะของพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว และการดำเนินการบนโต๊ะจะเป็นหน้าที่ของพ่อสื่อทั้ง 2 คนของฝ่าย เจ้าสาว คือพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวต้องฆ่าหมู 1 ตัว และฝ่ายเจ้าบ่าวก็ต้องฆ่าอีก 1 ตัวเพื่อใช้ในการประกอบ อาหารสำหรับให้แขกที่มาร่วมงานและใช้ไปกับแกล้มบนโต๊ะ เมื่ออาหารพร้อมแล้วพ่อสื่อของฝ่าย เจ้าสาวจึงเชิญพ่อสื่อของฝ่ายเจ้าบ่าวและพร้อมกับคนที่ร่วมเป็นพยานในการแต่งงานอีก 8 คน นั่งกินบน โต๊ะรวมเป็น 12 คน (Plaub tug meej koob hab yim leeg kws noj nco nyob sau tsum)

เหล้าที่ฝ่ายเจ้าสาวจะต้องเตรียม จะมี 4 แก้วสำหรับพ่อสื่อ 4 คน เส้นเหล้าบนโต๊ะของพ่อแม่ฝ่าย เจ้าสาว จะมีดังนี้

- (1) เหล้าเตรียมไว้บนโต๊ะ 4 แก้วสำหรับพ่อสื่อทั้ง 4 คน (cawv teem tsum)
- (2) เหล้าจ่ายเงินให้กับคนที่ร่วมเป็นพยานทั้ง 8 คนๆละ 100 บาท (cawv noj nco)
- (3) เหล้าการวะผีบรรพบุรุษของฝ่ายพ่อแม่เจ้าสาว (caw pe daab qhua)
- (4) เหล้าเล็กโต๊ะ (cawv pam thaaj)

(5) เหล้าเจ้าบ่าวไปคาราวะพี่น้องของเจ้าสาว (caw moog zeem neej zeem tsaav)

(6) เหล้าเตรียมกลับบ้าน (cawv nyaj kub)

พิธีก่อนเดินทางกลับบ้านเจ้าบ่าว พ่อสื่อของทั้งสองฝ่ายจะมาพร้อมกันที่โต๊ะ พ่อสื่อของฝ่ายเจ้าบ่าวบอกให้พ่อสื่อของฝ่ายเจ้าสาวรู้ว่าถึงเวลาที่จะต้องกลับบ้านแล้ว พ่อสื่อของฝ่ายเจ้าสาวมีเหล้า ให้ทั้งสองฝ่ายดื่มด้วยกัน เพื่อให้ฝ่ายเจ้าบ่าวกลับบ้าน โดยมีเหล้าตั้งบนโต๊ะ ดังนี้

(1) cawv ntxuav muag

(2) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อให้รู้ว่าเราจะมีการใช้โต๊ะนี้ (cawv teem tsooj)

(3) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อให้รู้ว่าเรากำลังจะมีพิธีอะไร (caw lawv tsooj)

(4) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อให้รู้ว่าเรากำลังจะรับประทานอาหารเช้า (cawv tshais)

(5) เหล้าเส้นนี้ดื่มเก็บที่นอนเพื่อจะกลับบ้าน (cawv yaws lev)

(6) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อบอกว่ามีอะไรที่จะให้แก่ลูกสาว (cawv cog tsoog)

(7) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อลาพ่อสื่ออย่างเป็นทางการ (cawv ncaim kwv yij kwv luag)

(8) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อจะกินถ้วย ถ้วยร่มให้กับเจ้าบ่าว พร้อมกับร้องเพลงอาลา (cawv cob nraa)

(9) เหล้าเส้นนี้ดื่มเพื่อลาผีบ้านผีเรือน (caw xob laam cum daab qhua)

ก่อนเดินทางกลับบ้านของฝ่ายเจ้าบ่าว พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมไก่สุก 1 ตัว (ไก่ห่อข้าวเที่ยง) ไก่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงชีวิตของแม่และลูกที่ผูกพันรู้ติดกัน เมื่อมาถึงที่ประตูข้างหนึ่งเหยียบอยู่ในบ้าน ขาอีกข้างหนึ่งก้าวเหยียบนอกประตู เมื่อนั้นพ่อสื่อของฝ่ายเจ้าสาวก็จะฉีกไก่แบ่งครึ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งจะให้กับแม่และอีกส่วนหนึ่งจะห่อให้เจ้าสาว (ซึ่งเรียกว่าเป็นการแบ่งชีวิตจากพ่อแม่เจ้าสาวให้เจ้าสาวไปเป็นลูกสะใภ้ที่ดีมีชีวิตที่ยืนยาวอยู่ในตระกูลอื่น) เมื่อเจ้าสาวก้าวขาอีกข้างหนึ่งออกจากประตูแล้วห้ามหันมามองหรืออย่าเข้าบ้านอีก เมื่อเจ้าสาวก้าวออกมาจากบ้านแล้วก็ให้กลับบ้านเจ้าบ่าวเลย (ในขณะที่เจ้าบ่าวและเจ้าสาวอยู่ในช่วงการประกอบพิธีขั้นสุดท้ายนี้ คนอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะเก็บข้าวของให้พร้อมในรถ เพราะว่าเมื่อเจ้าสาวและเจ้าบ่าวก้าวออกจากประตูเมื่อไรก็หมายถึงกลับบ้านทันที)

ขั้นตอนและพิธีบนโต๊ะ พ่อสื่อทั้งสองฝ่ายพร้อมกันบนโต๊ะ ผู้จัดการบนโต๊ะรินเหล้า (ผู้จัดการบนโต๊ะเป็นคนที่เดินรอบโต๊ะเพื่อรินเหล้าในแต่ละเส้น) meej koob ฝ่ายเจ้าสาว nruab yeeb tsua meej koob ฝ่ายเจ้าบ่าว nruab yeeb nce tsum ผู้จัดการรินเหล้า

(1) เส้นที่ 1 cawv teem tsum

(2) เส้นที่ 2 cawv lawv tsooj

(3) เส้นที่ 3 เหล้าแสดงความเคารพนับถือกันและกัน (cawv chob peb)

(4) เส้นที่ 4 cawv yaaj nco noj nco

(5) เส้นที่ 5 cawv laij nyug

(6) เส้นที่ 6 เหล้าเจ้าบ่าว เจ้าสาวเดินไปคาราวะญาติพี่น้องของฝ่ายเจ้าสาว

(7) เส้นที่ 7 เหล้าสำหรับเรื่องอื่นๆ (cawv pam thaaj)และรับประทานอาหาร

(8) เส้นที่ 8 เหล้าออกจากบ้าน (cawv sawv kev)

ทุกคนลุกขึ้นออกจากโต๊ะเดินไปที่ประตูและพ่อสื่อทางฝ่ายเจ้าสาวก็จะแบ่งไก่กันที่นั่น ก่อนเดินทางกลับบ้านของฝ่ายเจ้าบ่าว พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมไก่สุก 1 ตัว (ไก่ห่อข้าวเที่ยง) ไก่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงชีวิตของแม่และลูกที่ผูกพันติดกัน เมื่อมาถึงที่ประตูข้างหนึ่งเหยียบอยู่ในบ้าน ขาอีกข้างหนึ่งก้าวเหยียบนอกประตู เมื่อนั้นพ่อสื่อของฝ่ายเจ้าสาวก็จะฉีกไก่แบ่งครึ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งจะให้กับแม่และอีกส่วนหนึ่งจะห่อให้เจ้าสาวเมื่อเจ้าสาวก้าวขาอีกข้างหนึ่งออกจากประตูแล้วห้ามหันมามองหรือห้ามเข้าบ้านอีก เมื่อเจ้าสาวก้าวออกมาจากบ้านแล้วก็ให้กลับบ้านเจ้าบ่าวเลย (ในขณะที่เจ้าบ่าวและเจ้าสาวอยู่ในช่วงการประกอบพิธีขั้นสุดท้ายนี้ คนอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะเก็บข้าวของให้พร้อมในรถ เพราะว่าเมื่อเจ้าสาวและเจ้าบ่าวก้าวออกจากประตูเมื่อไรก็หมายถึงกลับบ้านทันที)

การกลับถึงกลางทาง

เมื่อฝ่ายเจ้าบ่าวพาเจ้าสาวกลับบ้าน ระหว่างทางก็จะพักรับประทานอาหารกัน และเจ้าสาวก็จะนำไก่ที่พ่อแม่แบ่งมารับประทาน แต่ถ้าบ้านของเจ้าบ่าวเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับเจ้าสาวเมื่อออกจากบ้านได้ไม่กี่ไกลก็จะเอาอาหารออกมากินกัน

การแสดงความขอบคุณกับคนที่ไปช่วยงานแต่งงานเมื่อกลับถึงบ้าน

เมื่อกลับมามีบ้านเจ้าบ่าวจะกล่าวแสดงความขอบคุณกับพ่อสื่อที่เจ้าบ่าวขอไปช่วยและทุกคนที่ไปช่วยงานแต่งงาน และจะกินเลี้ยงกัน โดยเอาขามูขี้แห้งที่นำมาจากงานแต่งงานมาปรุงเป็นอาหารให้ทุกคนรับประทานด้วยกัน

พิธีศพ

เมื่อมีคนเสียชีวิต ตามธรรมเนียม จะมีการยิงปืน 3 นัด ติดต่อกัน โดยใครก็ได้ เพื่อเป็นการแจ้งให้คนในหมู่บ้านรู้ว่ามีคนตาย จากนั้นจะมีการตั้งน้ำร้อน 1 กา เพื่อเป็นการล้างหน้า โดยใช้ผ้าเช็ดหน้า จากนั้นจึงเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ ซึ่งเสื้อผ้านั้นลูกหลาน ได้จัดเตรียมไว้แล้ว ในกรณีที่ไม่ได้เตรียมไว้ หรือเสียชีวิตกะทันหัน จะทำการตัดชุดใหม่ให้ทันที จากนั้นนำศพไปวางนอนราบกับพื้นติดผนังบ้าน โดยมีไม้กระดานปู จากนั้นเจ้าภาพจะเรียกประชุมบรรดาญาติ ๆ เพื่อจัดหาผู้จัดการงานศพ (kaav xwm) 4 คน ทำหน้าที่แทนเจ้าภาพ และกำหนดวันทำศพ และเสียศพ ถ้าไม่ใช่คนแก่ถือว่างานเล็กจะจัดหาเพียงแค่ 2 คน เมื่อหาผู้จัดการงานศพแล้ว ผู้จัดการงานศพ จะทำการจัดหาทีมงาน โดยมีดังนี้

1. ผู้ชี้ทาง (taw kev) 1 คน เพื่อส่งดวงวิญญาณ โดยผู้ที่ได้รับหน้าที่นี้จะต้องมีความรู้ และชำนาญเกี่ยวกับบทสวดส่งวิญญาณผู้เสียชีวิตไปสู่สุคติ
2. พ่อครัว (tshwj kaab) 4 คน เพื่อทำกับข้าวเลี้ยงผู้ที่มาร่วมงานศพ

3. จั่วจ้าง (cuab tsaav) ผู้ที่กรวดข้าวกรวดน้ำให้ผู้ตาย โดยจะเลือกผู้ที่เป็นแซ่เดียวกัน หรือญาติ ผู้มีศักดิ์เป็นพี่ของผู้ตาย
4. ช่างทำเป่ล และรองเท้าให้ผู้ตาย (ntxug neeg ntaus khau) 2 คน มีหน้าที่ทำเป่ลและรองเท้า ผู้ตาย โดยใช้ไม้และไม้ไผ่ และใช้ใยกันกันขง มาสานเป็นรองเท้า ให้กับผู้ตาย
5. ช่างทำโลงศพ (txwv txag) 2 คน โดยมีหน้าที่ จัดหาไม้ และนำมาทำเป็นโลงศพ
6. คนเป่าแคน (txwv qeej) 4 คน มีหน้าที่เป่าแคน
7. แม่ครัว (nam ua mov) 4 คน โดยมีหน้าที่หุงข้าวให้กับผู้มาร่วมงานศพ
8. คนตัดฟืน (txav tawg) 2 คน มีหน้าที่ ไปหาฟืนมาใช้ในงานศพ
9. คนตักน้ำ (kwv dej) 2 คน มีหน้าที่ไปตักน้ำมาใช้ในงานศพ ซึ่งเมื่ออดีต แหล่งน้ำค่อนข้าง ไกลบ้าน ผู้คนมักจะใช้ถังน้ำ ไปหาบน้ำมาใช้ จึงจำเป็นต้องมีคนหาบน้ำ ปัจจุบันมีน้ำประปา แล้ว แต่ยังต้องมีตำแหน่งนี้อยู่ เพื่อดูแลน้ำใช้ ในงานศพ
10. คนล้างจาน (ntxuav taig dav) 2 คน มีหน้าที่ล้างจานในงานศพ
11. คนยิงปืน (sawv phom) 2 คน มีหน้าที่ยิงปืน วันละ 3 เวลา เช้าเที่ยงเย็น ฯลฯ
12. เจ้าหน้าที่บัญชี (tub sau dawv) 2 คน มีหน้าที่บันทึกเงิน ที่รับผู้รับบริจาค และจำนวนเงิน
13. คนตำข้าว (tuav cug) 4 คน มีหน้าที่ตำข้าว ซึ่งสมัยอดีตไม่มีโรงสีข้าว จะต้องใช้ครกตำข้าว แบบเหยียบ แต่ปัจจุบันใช้โรงสีข้าวแล้ว แต่จะต้องมีตำแหน่งนี้ เพื่อดูแลข้าวสารที่จะ เตรียมให้แม่ครัว

เมื่อจัดหาทีมงานมาได้ครบแล้ว ต่างฝ่ายต่างทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้ชี้ทางจะมา ก่อน และทำการสวด 1 บท ความยาว ประมาณ 2 ชั่วโมง พร้อมใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในการทำพิธี ได้แก่

1. มีดปลายแหลม 1 ด้าม
2. กลับไม้ไผ่ 1 คู่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร เพื่อใช้ในการกรวดข้าว เหล้า น้ำ
3. ไก่ผู้ 1 ตัว ที่ขันแล้ว โดยการหักคอตาย ห้ามฆ่าโดยการปาดคอ
4. น้ำเต้าที่เจาะรู ด้านข้าง บน และนำไก่ใส่ลงไป
5. หน้าไม้ 1 ด้าม พร้อมลูกธนู 1 ดอก โดยปลายธนูพันด้วยไหมสีแดง
6. ไช้ดัม 1 ฟอง โดยนำมาผ่าขวาง เป็น 2 ซีก โดยไม่ปอกเปลือกออก
7. เหล้า 1 ขวด พร้อมจอก 1 ใบ

หลังจากที่ทำพิธีเสร็จแล้ว จะนำอุปกรณ์ทั้งหมดวางไว้ด้านศีรษะของศพ และเสร็จพิธีของผู้ชี้ทาง หรือผู้สวด

เมื่อผู้ซ้ทางสวดเสร็จแล้ว จะเป็นการทำหน้าที่ของผู้เป่าแคน โดยจะเป่าแคน บทสั้นใจ (qeej tu sav) ซึ่งยังไม่มีการประกอบ ประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้น ต่างคนต่างทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งกลองจะต้องนำมาใช้อันดับต่อไป ควบคู่กับแคน จากนั้นผู้ที่รับหน้าที่ทำกลองจะนำกลองมาแขวนไว้ที่เสากลางบ้าน สูงประมาณ 150 เซนติเมตร จากนั้น ผู้ที่ทำเป่าและรองเท้าจะทำเป่าและนำมาแขวนไว้ พร้อมทั้งทำรองเท้ามาสวมใส่ให้กับศพ โดยเป่า จะสูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร ซึ่งก่อนจะนำศพขึ้นเป่า จะต้องยิงปืน 3 นัด ตีกลอง และเป่าแคน 1 บท ประมาณ 30 นาทีสำหรับ นำเป่าและศพขึ้นจากพื้น

หน้าที่ของผู้เป่าแคน จะเป่าทุก ๆ ครั้งก่อนที่จะมีการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาประกอบอาหาร โดยบทนั้น ชื่อ จ้อจ่าห์ ซึ่งในการฆ่าสัตว์แต่ละตัวจะต้องนำเลือดของสัตว์ชนิดหนึ่งมาดื่มให้สุก แล้วทางเจ้าจ้างจะนำมากรวดให้ศพ การเป่าแคนจะมีการสลับกันเป่ากันเรื่อย ๆ โดยใครก็ได้ที่สามารถเป่าได้ เพื่อไม่ให้มีการเว้นวรรคเป็นเวลานาน ๆ

เมื่อจะมีการรับประทานอาหารแต่ละมื้อ ผู้จัดการงานศพ จะเป็นผู้ประกาศให้แต่ละคนมารับประทานอาหาร หลังรับประทานอาหารทุก ๆ ครั้ง จะผู้เป่าแคนจะมาเป่าแคน 1 บท พร้อมทั้งสวดบทสวด 1 บท สลับกัน โดยใครก็ได้ ที่สามารถสวดได้ ทุก ๆ วรรคของบทสวด จะต้องมีการยิงปืน 3 นัด และ เจ้าภาพ จะต้องมาการวะ 4 วรรคแรก ซึ่งจะมีด้วยกัน 8 วรรค ทุก ๆ เช้า เทียง เย็น ของวันธรรมดา

เมื่อค่ำลง คนจะทยอยเข้ามาในงานจนเต็ม ผู้จัดการจะเตรียมเหล้า 1 ขวด พร้อม จอก 1 ใบ สำหรับ 13 ทีมที่ได้คัดเลือกมาทำงาน เพื่อเป็นน้ำใจเล็กน้อยในการทำงาน 1 วันที่ผ่านมาด้วยกัน

เมื่อช่างทำโลงศพนำไม้มาได้แล้ว จะนำมาทำโลง ประกอบให้เป็นโลง และห้ามใช้ตะปูหรือโลหะมาประกอบเข้ากับโลง แล้วนำไปเก็บไว้ เพื่อรอวันที่จะเสียชีวิตโดยการ ผิง

เจ้าภาพจะโปกหัวด้วยผ้าขนหนูสีขาว เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นเจ้าภาพ หน้าที่ของเจ้าภาพ จะทำการตัดกระดายเป็นพวง เตรียมเส้นไหวผู้ตาย ถือว่าผู้ตายจะได้นำไปใช้ในปรโลกแทนเงิน และกำหนด ผู้ที่มีความสามารถในการทอบทสวดคำสอน (tub coj xai) 2 คน หาที่ฝังศพ จัดเตรียมงบประมาณที่จำเป็นให้กับผู้จัดการงานศพเพื่อใช้ในการงานศพ เช่น วัว หมู และงบประมาณต่าง ๆ ดื่อบรับแขกทุกคนที่มาร่วมงาน และขอบคุณล่วงหน้าที่นำเงินมาบริจาคเพื่อช่วยในงาน โดยเจ้าภาพจะไม่กินอาหารที่ทีมงานได้จัดเตรียมไว้ให้กับผู้มาร่วมงาน ซึ่งพ่อครัวจะจัดเตรียมไว้สำหรับเจ้าภาพอีกที่หนึ่ง โดยใช้อาหารเดียวกันกับผู้มาร่วมงานกัน

ถ้าผู้ตายมีลูกชาย 5 คน มีครอบครัว 4 คน อีก 1 คนยังไม่ได้แต่งงาน 4 คนที่แต่งงานแล้วจะต้องเตรียมวัวคนละ 1 ตัว ในกรณีที่มีภรรยา 2 คน จะต้องเตรียม 2 ตัวให้กับผู้ตาย คนที่ยังไม่มีครอบครัวไม่ต้องเตรียม

ผู้จัดการงานศพ จะต้องเชิญญาติผู้มีหน้าที่มาทำบุญ (hu khua) อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย มีดังนี้

1. ผู้ดูแลครอบครัวของผู้ตายหลังเสียชีวิตแล้ว (txwv tuam pem xyob sws) ได้แก่ ผู้
กรวดข้าวกรวดน้ำ
2. ผู้ตรวจสอบลูกหลาน (nam txwv daab) ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบการเสียชีวิต
ลูกหลาน ทรัพย์สินของผู้ตาย ได้แก่ ผู้เป็นพ่อของฝ่ายภรรยา
3. ผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน หนี้สิน (txwj laug) ได้แก่ ใครก็ได้ ที่มีความเชื่อถือใน
หมู่บ้าน
4. ผู้มาตรวจสอบลูกสะใภ้ของผู้ตาย ว่ามีส่วนร่วมในงานศพหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน
(xov pem txwv daab hlab) ได้แก่ พี่ชายหรือน้องชายของลูกสะใภ้ของผู้ตาย
5. ผู้มาตรวจสอบลูกสะใภ้ของผู้ตายคนถัดไป (ถ้ามี) ว่ามีส่วนร่วมในงานศพหรือไม่
มากน้อยแค่ไหน (xov pem txwv daab ntxawg) ได้แก่ พี่ชายหรือน้องชายของ
ลูกสะใภ้ของผู้ตาย

ซึ่งทั้งหมดนี้มีสิทธิ์และมีส่วนร่วมในการฆ่าตัว และร่วมกัน

เชิญลูกสาว ลูกเขย น้องสาว หรือพี่สาว ที่ไปแต่งงาน และญาติ ลูกสาว ลูกเขย ของผู้ตาย

ทุกคน

เชิญทีมงานที่มาทำงานทุกคน ยกเว้น ผู้ชี้ทาง

เมื่อเชิญมาครบแล้ว ก่อนเสียชีวิต 1 วัน เป็นวัน เป็นวัน ที่นัดกันทำบุญร่วมกัน 1 วัน

อุปกรณ์เครื่องใช้ ซึ่งผู้มาทำบุญทุกทีมจะต้องเตรียม

1. กระดาษคนละ 1 พวง พร้อมรูป 3 ก้าน เหล้า 1 ขวด โดยใช้ขวดขนาด ขวดเอ็ม 100 มัด
ติดกันกับไม้ขนาด ความยาว 50 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 1 เซนติเมตร
2. หมู 1 ตัว ขนาด 20 กิโลกรัม สำหรับ จี๊วจ้าง และ (nam txwv daab) จำเป็นต้องเตรียม
3. เหล้า 1 ขวด
4. จอก 1 ใบ
5. ก๋วย 1 ใบ
6. คนยิงปืน 1 คน
7. คนเป่าแคน 1 คน
8. ซองทำบุญ

ขั้นตอนของการทำบุญ (tuaj ua qhua)

เมื่อทีมที่มาทำบุญมาถึงบริเวณด้านนอกของบ้านที่ตั้งศพ คนยิงปืนของทีมจะยิงปืน 3 นัด
ติดต่อกัน คนยิงปืนของงานจะทำการยิงตอบรับ 9 นัด จากนั้นคนเป่าแคนของผู้มาทำบุญจะเป่าแคน

พร้อมรับเคน อยู่หน้าประตูอ ซึ่งผู้เป่าแคนของงานที่กำลังเป่าแคนอยู่ในบ้านจะออกมาเป่ารอรับอยู่หน้าประตูบ้านด้านในรับ จากนั้นผู้เป่าแคนที่อยู่ข้างนอกพร้อมกับทีมจะเข้าในบ้านทันที จากนั้นผู้เป่าแคนของงานจะหยุดเป่าและยกการเป่าแคนนั้นให้กับผู้มาใหม่ และเมื่อมีทีมใหม่มา ผู้เป่าคนนั้นจะทำหน้าที่ไปรับที่ประตูเหมือนผู้เป่าประจำงาน และจะทำเช่นเดียวกันเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดทีมที่มาทำบุญ ส่วนผู้ทำบุญจะหาตัวแทนที่จะมอบสิ่งของที่เตรียมมา(cob tshaav ntuj) เพื่อมอบให้กับผู้จัดการงานศพ (cob tshaav ntuj) จากนั้นผู้จัดการงานศพ จะมอบสิ่งของนี้ให้กับผู้กรวด กรวดบอกให้ผู้ตายว่าใครเป็นผู้นำสิ่งของเหล่านี้มามอบให้ เมื่อเสร็จสิ้นการกรวดแล้ว ผู้จัดการงานศพ จะกินเหล้าที่ผู้มาทำบุญเตรียมมาส่งให้กับผู้มาทำบุญ และผู้ทำบุญจะทำการรินเหล้าให้กับเจ้าภาพทุกคน และทุกคนจะแสดงการขอบคุณผู้มาทำบุญทุกคน เมื่อรินเหล้าหมดขวดแล้วก็ป็นอันเสร็จพิธีของทีมนั้น แล้วผู้จัดการงานศพ จะส่งสัญญาณ ให้ทีมใหม่เข้ามาต่อ จนกว่าจะครบทุกทีม ประมาณ 1 วัน

เมื่อตกเย็น(tsau qhua mo) (เพิ่มเติมที่หลัง)

จากนั้นจะทำการเป่าแคน ผู้กรวดน้ำจะกรวดน้ำ เพื่อแจ้งให้ผู้ตายทราบ ว่าจะมีการเผากระดาดที่ทีมผู้ทำบุญนำมา โดยเจ้าของกระดาดเป็นผู้เผา จากนั้นผู้ที่ป็นตัวแทนที่ส่งมอบสิ่งของของผู้ทำบุญของแต่ละทีม จะร้องเพลง 1 วรรค และคนเป่าแคนประจำงานจะเป่าแคนได้ตอบ 1 วรรคเช่นกัน (civ qeej) สลับกันไปจนกว่าจะครบทุกทีม โดยที่ผู้เป่าแคนประจำงานจะไม่หยุดการเป่า จากนั้นผู้จัดการงานศพ จะทำการขอให้หยุดเป่าโดยการร้องเป็นเพลง 1 เพลง เมื่อเสียงแคน และเสียงกลองเงียบแล้วจะทำการตั้งโต๊ะ (nqug tsooj) จากนั้นผู้จัดการจะเชิญผู้มาทำบุญมานั่งโต๊ะ โดยที่ผู้มาทำบุญจะไม่นั่งโต๊ะ แต่จะให้ผู้ที่ป็นตัวแทนที่มอบสิ่งของ(cob tshaav ntuj) มานั่งแทน ผู้ที่มานั่งโต๊ะ มีดังนี้

1. ผู้ดูแลครอบครัวของผู้ตายหลังเสียชีวิตแล้ว (txwv tuam pem xyob sws)
2. ผู้ตรวจสอบลูกหลาน (nam txwv daab)
3. ผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน หนี้สิน (txwj laug)
4. ผู้มาตรวจสอบลูกสะใภ้ของผู้ตาย ว่ามีส่วนร่วมในงานศพหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน (xov pem txwv daab hlab)
5. ผู้มาตรวจสอบลูกสะใภ้ของผู้ตายคนถัดไป (ถ้ามี) ว่ามีส่วนร่วมในงานศพหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน (xov pem txwv daab ntxawg)
6. พ่อครัว(tshwj kaab)
7. ผู้ทำโลงศพ(txwv txag)
8. ผู้เป่าแคน(txwv qeej)
9. ผู้จัดการงานศพ(kaav xwm)

เมื่อทุกคนนั่งโต๊ะแล้วก็จะมีการจัดเตรียมเครื่องดื่ม และมีหมูนวด20กิโลกรัมที่นั่งสุกทั้งตัว เอาคว่ำใส่กระโถ้มาวางไว้กลางโต๊ะ นอกเหนือก็ยังมีถ้วยใส่ข้าวสารพร้อมกับใส่ไข่ดิบลงไปหนึ่งฟอง ซึ่งถ้วยข้าวสารนั้นจะมีตามจำนวนของวัวที่นำมาฆ่าให้ผู้ตาย ซึ่งการนั่งโต๊ะครั้งนี้ผู้นั่งทุกคนจะต้องนั่งด้านเดียวของโต๊ะคือด้านที่ติดกับผู้ตาย เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วจะยิงปืน3นัด ผู้ที่ทำหน้าที่ในการท่องบทสวดคำสอน (tub coj xai)ก็จะทำการท่องบทสวดคำสอนนั้นต่อไป

บทสวดคำสอนมี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสวดบทเปิด(Qheb phaj)มีทั้งหมด 12 บท

ขั้นตอนที่ 2 การสวดบทมอบหน้าที่ให้ผู้นั่งโต๊ะตรวจสอบ(cwb qhua)บทนี้จะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่นั่งโต๊ะ

ขั้นตอนที่ 3 การสวดบทมอบหน้าที่ให้กับผู้ที่ฆ่าวัว(cwb ku tau)

ขั้นตอนที่ 4 บทสวดคำสอน(foom kom)

เมื่อเสร็จสิ้นการท่องบทสวดคำสอนทั้ง 4 ขั้นตอนนี้แล้วก็จะมีการเก็บโต๊ะ แล้วจะมีการจัดเตรียมโต๊ะเล็กใหม่อีกหนึ่งโต๊ะเพียงโต๊ะเดียวเท่านั้น และจัดหาคนๆหนึ่งมาถือโต๊ะเล็กตัวนี้ให้ล้มโดยคนนั้นต้องมีความรู้เกี่ยวกับบทสวดการถือโต๊ะตัวนั้นด้วย ซึ่งจะมีการสวดบทนี้ก่อนที่จะถือโต๊ะ เมื่อถือโต๊ะล้มแล้วก็ต้องสวดบทที่จะตั้งโต๊ะ และตั้งโต๊ะคืนเหมือนเดิม เมื่อตั้งโต๊ะเสร็จก็เป็นการเสร็จสิ้นพิธีการท่องบทสวดและยิงปืน 3 นัด (การถือโต๊ะหมายถึง การถือสิ่งไม่ดี สิ่งชั่วร้าย สิ่งซึ่งเป็นความตายให้พ้นไป ให้ร่วงลงไปพร้อมกับผู้ตาย การตั้งโต๊ะหมายถึง การอวยพรให้มีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นใหม่เหมือนกับโต๊ะที่ตั้งขึ้นใหม่)

วันเสียดจะทำกันแต่เช้ามืดโดยที่เจ้าภาพจะเผากรวดาที่ได้เตรียมไว้กรวดส่งให้กับผู้ตาย พร้อมกับนี้ผู้จัดการงานศพก็จะสั่งให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในงานต่างๆนำสิ่งของและงูวัวไปผูกไว้ที่ลานฉาปนากิจ พอฟ้าสว่างคนเป่าแคนประจำงานศพก็จะเป่าแคนเพื่อนำศพออกจากบ้านไปที่ลานฉาปนากิจหนึ่งบทจบ(qeej tawm nraag) ก่อนจะแบกศพออกจากบ้านจะยิงปืน3นัด ผู้คนก็จะช่วยกันแบกศพเป็นขบวนยาวออกจากบ้านไปยังลานฉาปนากิจซึ่งมีคนเป่าแคนๆนำหน้า ถัดมาผู้กรวดข้าวกรวดน้ำถือนธูปและมีดตามหลัง ถัดมาก็เป็นคนที่ถือได้ซึ่งเป็นผู้หญิง ถัดมาก็เป็นขบวนศพขณะที่ขบวนศพกำลังเคลื่อนขบวนไปยังลานฉาปนากิจศพคนที่ยิงปืนก็ยิงปืนไปตลอดทางจนไปถึงที่ลาน เมื่อศพมาถึงที่ลานแล้วถ้าศพนั้นเป็นผู้หญิงให้วนรอบๆลาน 7 รอบโดยวนไปด้านขวาก่อน3รอบครึ่งและวนมาทางซ้ายอีก3รอบครึ่ง ถ้าศพนั้นเป็นผู้ชายให้วน 9 รอบ โดยวนไปขวาก่อน4 รอบครึ่งและวนไปด้านซ้ายอีก 4 รอบครึ่ง ในขณะที่ขบวนศพกำลังวนนั้นฝ่ายเจ้าภาพก็จะตั้งแถวคอยค่านับศพเมื่อวนมาถึงด้านหน้าแถวจนกว่าจะวางศพ เมื่อวางศพแล้วก็จะเอาเส้นด้ายเจาะมูกว้าวแล้วโยนไปยังมือผู้ตายแล้วจึงมีการฆ่าวัว การฆ่าวัวต้องใช้ขวานด้ามยาวในการทุบหัวพร้อมทั้งหมดเมื่อวัวล้มลงต้องพลิกหัววัวให้หันไปหาศพในแนวเดียวกัน จากนั้นคนเป่าแคนก็จะหาคนรอบนอกมาเป่าแคนวนรอบวัวหนึ่งรอบ ถ้ามีวัวกี่ตัวก็ให้หาคนเป่า

แคนมาเท่านั้น หลังจากเป่าแคนเสร็จก็จะเป็นการฆ่าและวัวทุกตัว และจะนำเนื้อวัวส่วนหนึ่งมาปรุงอาหารเลี้ยงคนที่มาร่วมงานรับประทานด้วยกันที่ลานนั้น ก่อนที่จะรับประทานอาหารเจ้าภาพก็จะกล่าวขอบคุณทุกและทีมงานต่างๆที่มาช่วยงาน และผู้ที่มีใจบริจาคเงินในการทำศพล่วงหน้า เมื่อรับประทานอาหารเที่ยงเสร็จก็จะเป่าแคนเดินทางหนึ่งบทเมื่อจบแล้วก็จะแบกศพไปฝัง ซึ่งคนเป่าแคนก็จะเป่านำหน้าตามด้วยคนที่กรวดข้าวกรวดน้ำ ตามด้วยขบวนศพ แต่คนเป่าแคนจะเป่าแคนนำส่งประมาณหนึ่งร้อยเมตรเท่านั้น คนที่กรวดข้าวกรวดน้ำก็จะรับช่วงนำต่อจนถึงที่ฝัง เมื่อถึงที่ฝัง ทุกคนก็จะช่วยกันขุดหลุมและเอาโลงศพประกอบในหลุมแล้วจึงค่อยเอาศพใส่ลงไปก็ทำการฝังดินให้มิด ทุกคนก็จะกำนัศพลครั้งสุดท้าย 2 ครั้งก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน โดยปกติคนมั่งจะฝังดินและจะไม่เผาถ้าไม่จำเป็น

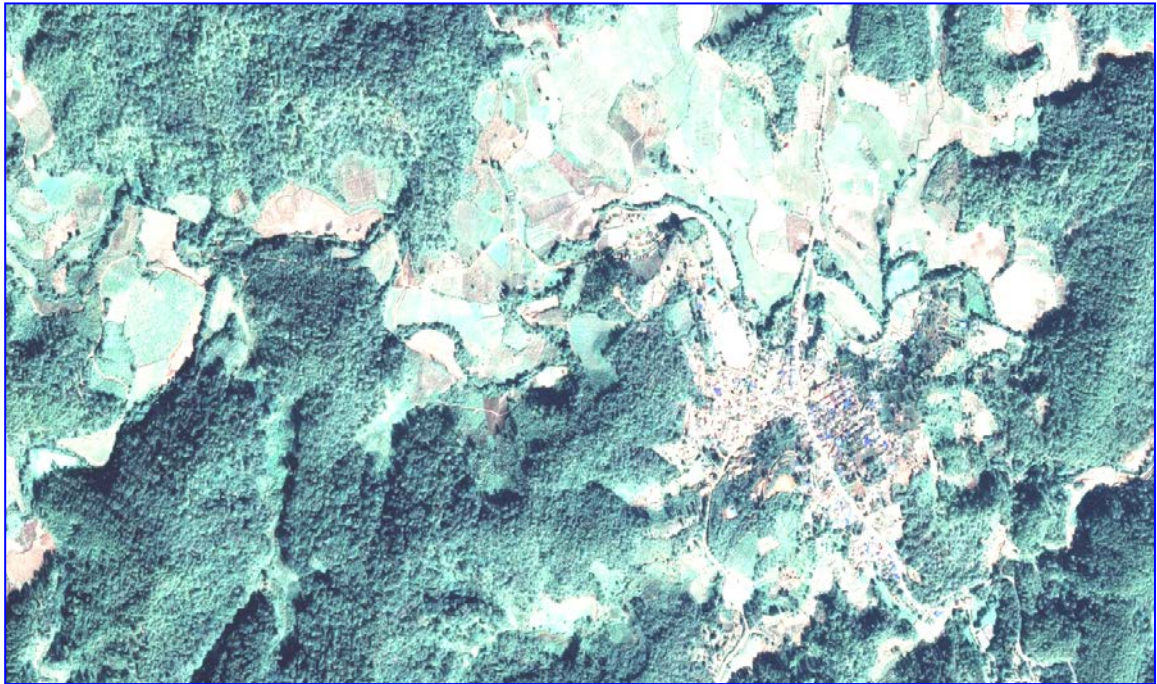
เมื่อฝังครบ 3 วันเจ้าภาพก็จะไปตกแต่งหลุมศพพืงมีหลายลักษณะ บางแห่งก็ใช้หินในการก่อตกแต่ง บางแห่งก็ใช้ไม้ไผ่ล้อมเป็นรั้วไว้

ชาติพันธุ์ไทใหญ่ จะมีประเพณีสำคัญ ตลอด 12 เดือน ดังนี้

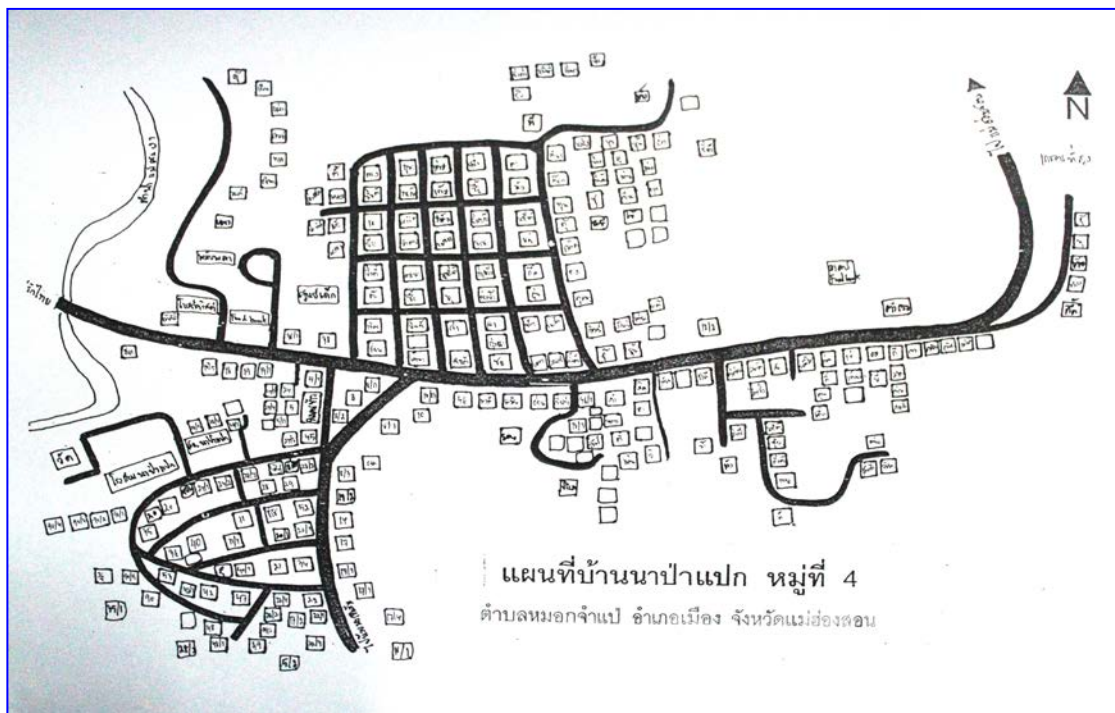
ชื่อประเพณี	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ปอยหลู่ข้าวห่ากู่												
วานปะลึก												
ปอยส่างลอง												
กั้นตอ												
ปอยจำดี												
เข้าหว่า(เข้าพรรษา)												
แสนหอมโก่จา												
ปอยเหลิน 11												
ดับไฟเทียน												

2.1.7 สถานที่สำคัญในบ้านนาป่าแปก

แผนที่รอบนอกบ้านนาป่าแปก

แผนที่รอบในบ้านนาป่าแปก

วัดนาป่าแปก

ชื่อวัดใช้ชื่อเดียวกับชุมชนบ้านนาป่าแปก คือ เป็นพื้นที่ที่มีป่าแปก (ป่าสน) ขึ้นหนาแน่น สร้างเมื่อ พ.ศ. 2526 เดิมตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สวนเกษตรในปัจจุบัน ซึ่งไกลและไม่สะดวกในการเข้าไปทำบุญของคนในหมู่บ้าน จึงช่วยกันย้ายมาตั้งในหมู่บ้านแทนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2553ชาวบ้านได้ร่วมกันบูรณะวัดขึ้นใหม่

ปัจจุบันมีถาวรวัตถุ ได้แก่ อาคารศาลาการเปรียญ เจดีย์ เจ้าอาวาสคนปัจจุบัน ชื่อ พระอุทิศ ปัญธิโก ซึ่งเป็นเป็นชาวไทยใหญ่ บวชเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ 14 ปี และบวชพระมาแล้ว 34 พรรษา แต่เดิมประจำอยู่วัดกันตู่ เมืองหมอกใหม่ เดินทางเข้าประเทศไทยและประจำอยู่วัดหมอกจำแป่อยู่ 3 พรรษา จากนั้นเดินทางต่อมายังวัดนาป่าแปก เป็นพระลูกวัดอยู่ 2 ปีจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสบ้านนาป่าแปก ในปัจจุบันมีพระและสามเณรประจำวัดนาป่าแปก คือ พระ จำนวน 2 รูป และสามเณร จำนวน 2 รูป

ศาลเจ้าเมืองชุมชนบ้านนาป่าแปก

สถานที่ตั้ง บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศาลเจ้าเมือง เป็นศาลเจ้าประจำชุมชน โดยชุมชนชาวไทยใหญ่ทุกชุมชนจะต้องมีศาลเจ้าประจำชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน ที่คอยคุ้มครองปกป้องรักษาชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขปลอดภัยจากอันตรายและภัยพิบัติทั้งหลาย ทางเข้าศาลเจ้าเมืองบ้านนาป่าแปกจะตั้งอยู่ในบริเวณวัดบ้านนาป่าแปก

หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แข่งวานปลีกชุมชนบ้านนาป่าแปก

สถานที่ตั้ง บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานที่ตั้งแข่งวานปลีกของทุกชุมชนจะตั้งอยู่ใจกลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม สำหรับการทำบุญร่วมกันในชุมชน โดยจะประกอบพิธีกรรม ปีละ 1 ครั้ง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ ช่วงการประกอบพิธีกรรม จะมีการปิดกั้นพื้นที่ในชุมชน โดยคนในหมู่บ้านห้ามออกนอก

พื้นที่ชุมชน และห้ามคนภายนอกเข้ามาในเขตชุมชน รวมถึงห้ามทะเลาะวิวาทต่างๆเพื่อความสามัคคีของคนในชุมชน และเพื่อความเป็นสิริมงคลของประชาชนในชุมชน เหว่งวานปลีกของชุมชนบ้านนาป่าแปก ไม่ได้จัดทำขึ้นเป็นกิจจะลักษณะ โดยจะทำจำลองขึ้นเพื่อใช้เฉพาะเวลาทำพิธีครั้งเท่านั้น ซึ่งจะใช้บริเวณถนนใจกลางหมู่บ้านเป็นสถานที่จัดทำพิธี และเมื่อทำพิธีเสร็จก็จะโล่เก็บ

โรงเรียนบ้านนาป่าแปก

สถานที่ตั้ง 2 หมู่ 1 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

โรงเรียนบ้านนาป่าแปก ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ห่าง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน ประมาณ 19 กิโลเมตร

โดยนายโสภณ ขวาลกุล นายอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ นายเสรี พิทักษ์ ศึกษาธิการอำเภอในขณะนั้นเป็นผู้จัดตั้ง และได้รับความร่วมมือจากนายเลาเปา เมืองเมา ผู้ใหญ่บ้านนาป่าแปก ในช่วงนั้น เดิมเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่านอกแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 19 ไร่ 2 งาน 8 ตารางวา ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ตกลงกับป่าไม้เขตจังหวัดเชียงใหม่ในการก่อสร้างอาคาร จากนั้นเปิดดำเนินการสอน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 โดยจัดการศึกษาประเภทสามัญศึกษาระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 มีนักเรียน 35 คน ครู 1 คน เพื่อให้เด็กชาวเขามีความรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ สื่อความหมายได้ และมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ปัจจุบันเปิดการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ข้าราชการครู 10 คน พนักงานราชการครู 1 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน พี่เลี้ยงเด็ก 1 คน พนักงานบริการ 1 คน มีอาคารเรียน 3 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง ใช้ระบบน้ำประปาภูเขา ผู้บริหารคนปัจจุบันนายอาคเนย์ ทิมินกุล

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาป่าแปก

สถานที่ตั้ง 28/1 บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2528 เป็นสถานบริการสาธารณสุขชุมชน และ

ยกระดับเป็นสถานอนามัยบ้านนาป่าแปก และในปี พ.ศ. 2540 ตั้งเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลบ้านนาป่าแปกจนถึงปัจจุบัน
ผู้บริหาร นายพิสิษฐ์ ฉางข้าวชัย มีบุคลากร จำนวน 5 คน

2.2 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 เกษตรปลอดภัย

1) ทบทวนความหมาย “เกษตรปลอดภัย”

ปัจจุบันมีกระแสคนรักสุขภาพที่ค่อยๆเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การดูแลสุขภาพในทุก ๆ ด้านจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่คนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญและคิดมากขึ้น การดูแลตนเองเรื่องอาหารจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่คนส่วนใหญ่คำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ จึงมีการแสวงหาอาหารที่ปลอดภัยมีประโยชน์ หรือมีสารพิษน้อยที่สุดมาบริโภค เพราะฉะนั้นอาหารที่ปลอดภัยจึงเป็นที่ต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบัน ประกอบกับเหตุปัจจัยหลายๆด้าน เช่น ปัญหาสุขภาพ การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ และนโยบายรัฐ เป็นต้น ทำให้เกษตรกรเริ่มตระหนักและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็น “เกษตรปลอดภัย” กันมากขึ้น

เกษตรปลอดภัย⁶ หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีผลิตผลที่ปลอดภัยจากสารพิษ หรือปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารและโลหะที่จะมีผลต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ระบบการผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม และเกษตรกรผู้ผลิตด้วย

ในเรื่องของการห้ามใช้สารเคมี และสารสังเคราะห์ ยกเว้นสารอินทรีย์เท่านั้น เรื่องนี้คงพอเข้าใจได้ แต่ต้องปลอดภัยจากการปนเปื้อนทางดิน น้ำ อากาศ คือในดินที่มีการใช้สารเคมีมานานจนในดินมีการสะสมมาก การปรับเปลี่ยนเป็นระบบเกษตรอินทรีย์จึงมีระยะเวลาเปลี่ยนแปลง (Transition period) ซึ่งจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับสารตกค้าง และชนิดพืช อาจเป็น 1 ปี หรือยาวถึง 5 ปีก็ได้ การปนเปื้อนทางน้ำ หมายถึง น้ำที่ใช้ในการผลิตพืชจะต้องปราศจากการปนเปื้อนจากสารเคมีทุกชนิด เช่นน้ำที่ไหลจากนาที่มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีผ่านแปลงเกษตรอินทรีย์ ก็จะทำให้เกษตรกรอินทรีย์ไม่ผ่านการรับรอง การปนเปื้อนทางอากาศ แปลงเกษตรอินทรีย์ที่ทำอยู่ติดถนนไอเสียจากรถยนต์ที่มีโลหะหนัก ก็อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนทางอากาศในระบบการผลิต พื้นที่เกษตรอินทรีย์นั้นก็ไม่ผ่านการรับรอง

2) การแบ่งกลุ่มการผลิต 3 กลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีใช้แต่ผลิตผล หรือปัจจัยธรรมชาติ ที่มีอยู่ หรือหาได้ มีเท่าไร ก็ใช้เท่านั้น ไม่มีก็ไม่ใช่ การทำการเกษตรกลุ่มนี้ไม่เน้นปริมาณ หรือผลตอบแทนจากผลิตผล ได้เท่าไรก็เท่านั้น การเกษตรกลุ่มนี้จึงเหมือนระบบเกษตรธรรมชาติ ผลิตภาพการผลิตจึงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

⁶ http://www.thaifert.com/knowledge_detail.php?id=13

กลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้แบบผสมผสาน เป็นกลุ่มที่พิจารณาเห็นว่าผลิตผลที่ได้ดีแต่ให้ผลิตผลน้อยมีผลต่อรายได้ จึงปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี ร่วมกับผลิตภัณฑ์หรือปัจจัยธรรมชาติที่ใช้อยู่เดิม เป็นการใช้ผสมผสาน กลุ่มนี้มีเกษตรกรปฏิบัติอยู่มากกว่ากลุ่มแรก ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ปัจจัยการผลิตธรรมชาติมีน้อยลง หรือมีการใช้เศษซากพืชเพื่อเป็นพลังงานหรืออื่น ๆ มากก็เป็นได้ เกษตรกรจึงหันไปใช้สารเคมีแทน

กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตโดยใช้ปุ๋ยและสารเคมี พืชที่ผลิตจะเป็นพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ คือ การเกษตรที่เน้นปริมาณผลผลิต หรือผลตอบแทนจากการผลิตเต็มที่ จึงเน้นใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ให้ผลเร็ว จึงเน้นการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเป็นหลัก เช่น การผลิต ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา และสับปะรด

3) สภาพปัญหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกษตร⁷ สามารถสรุปได้ดังนี้

การปนเปื้อนสารเคมีและจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในระหว่างขั้นตอนการเพาะปลูก และจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ปนเปื้อนในผลิตผลทางการเกษตรทั้งในระหว่างการผลิต การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง เช่น เชื้อ Salmonella spp. เชื้อ Escherichia coli ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่เกี่ยวข้องกับโรคระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบการปนเปื้อนของสารปฏิชีวนะตกค้างในผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและปศุสัตว์ สารพิษอะฟลาทอกซินที่เกิดจากเชื้อรา ที่พบมากในถั่วลิสง ข้าวโพด และการใช้วัตถุเจือปนเพื่อการถนอมอาหารอย่างผิดวิธี เช่น สารฟอกขาว สารกันบูด สารบอแรกซ์ เป็นต้น การมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่ถูกหลักโภชนาการของประชากร ทำให้มีการเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง ความดันโลหิตสูง และโรคระบบทางเดินอาหาร ตลอดจนอาการป่วยเรื้อรังรักษาไม่หายที่เพิ่มสูงขึ้น

สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรไม่ปลอดภัย

- (1) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
- (2) เกษตรกรขาดแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
- (3) ขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค ทำให้ตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยในประเทศไทยมีจำกัด
- (4) เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สารชีวภัณฑ์ ชีวภาพที่ถูกต้อง

4) มาตรฐานการผลิต GAP (Good Agricultural Practices)

⁷ <https://www.kasetkawna.com>

เกษตรกรส่วนมากเห็นว่าการทำการเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องค่อนข้างยุ่งยาก เพราะจะต้องมีการกำหนดโซน (Zoning) ที่ชัดเจนและทำเป็นกลุ่มจึงจะสำเร็จและยั่งยืน การเกษตรอินทรีย์จึงถูกจำกัดและขยายตัวได้ช้าในปี 2545 ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ประมาณ 55,992 ไร่ และเพิ่มขึ้นเป็น 135,634 ไร่ ในปี 2548 (ที่มามูลนิธิสายใยแผ่นดิน 2549) ปัจจุบันน่าจะอยู่ที่ประมาณ 250,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.17 เท่านั้น

ปัจจุบันกระแสการดำเนินการตามผู้นำกำลังระบาดในยุทธศาสตร์ประเทศ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด และยุทธศาสตร์จังหวัด ทุกภาคส่วนมีความพยายามในการดำเนินการให้เป็นการผลิตที่ปลอดภัย มีมาตรฐานการผลิต GAP (Good Agricultural Practices) หรือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นแนวทางให้เป็นไปในทิศทางปฏิบัติเดียวกัน เชื่อแน่ว่าหากเกษตรกรได้ปฏิบัติตามมาตรฐาน นอกจากจะได้สินค้าคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นขบวนการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ด้วยระบบนี้สามารถผลิตได้ทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง

จากการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใช้อย่างขาดประสิทธิภาพและไม่ถูกต้อง บางรายใช้สารเคมีในระยะต้องห้าม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้พัฒนาและกำหนดแนวทางปฏิบัติระบบเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ขึ้นเพื่อเป็นระบบการผลิตที่ไม่เป็นผลร้ายต่อเกษตรกร สิ่งแวดล้อม และได้ผลิตผลปลอดภัยต่อผู้บริโภค ไม่มีสารตกค้างเกินมาตรฐานตามสากลกำหนด โดยการปฏิบัติตามระบบนี้จะมีการตรวจรับรองเช่นเดียวกับระบบเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิตประกอบด้วย

- (1) การเลือกพื้นที่ ที่เหมาะสมกับพืช
- (2) มีการจัดการดินอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น ไถพรวนในขณะที่มีความชื้นพอเหมาะ มีการเตรียมการปลูกที่ถูกต้อง
- (3) เลือกใช้พันธุ์ดี สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม
- (4) มีการปลูกถูกต้อง ตรงตามฤดูกาล ระยะเวลาปลูกหรือจำนวนต้นต่อไร่ เป็นไปตามคำแนะนำ
- (5) การดูแลรักษาเป็นไปตามคำแนะนำ กำจัดวัชพืชตามความเหมาะสม ใส่ปุ๋ยถูกต้องตามอัตราและจำนวนที่เหมาะสม เวลาที่พืชต้องการ พื้นที่หรือบริเวณที่ใส่ถูกต้อง การใช้สารเคมีถูกต้องตามคำแนะนำ ไม่ใช้สารเคมีต้องห้าม ไม่ใช้สารเคมีในช่วงห้ามใช้ เช่น ก่อนเก็บเกี่ยว เป็นต้น
- (6) เก็บเกี่ยว หรือจับสัตว์เมื่อแก่ หรือได้อายุตามมาตรฐานเพื่อให้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ เช่น เก็บปาล์มน้ำมันเมื่อแก่ ก็จะได้เปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง
- (7) มีสถานที่เก็บผลผลิตที่ได้มาตรฐาน ไม่มีการปนเปื้อน รวมทั้งระบบการขนส่งผลผลิตที่ได้มาตรฐาน ปราศจากการปนเปื้อน

จากสถิติของการผลิตพืชในประเทศไทย ในกลุ่มที่สองและกลุ่มที่สาม มีจำนวนเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกรไทย และใช้อยู่กับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นระบบการเกษตรที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชาติ ควรเป็นระบบ GAP (Good Agricultural Practices) ที่สามารถดำเนินการได้มากกว่าร้อยละ 80 ของประเทศ และควรให้มีการผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติอย่างจริงจัง

- (1) ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค
- (2) เกษตรกรผู้ผลิตมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลจากการเจ็บป่วย
- (3) ผู้บริโภคเชื่อมั่นในสินค้าทางการเกษตร
- (4) รักษาสภาพแวดล้อม และเกิดระบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบยั่งยืน
- (5) ลดต้นทุนการผลิตจากการเลิกใช้สารเคมี
- (6) ทำการเกษตรได้ต่อเนื่องด้วยระบบนิเวศที่สมบูรณ์

คุณสมบัติของผู้ขอรับรองแหล่งผลิตพืชตามมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืช

(1) เกษตรกร ต้องมีคุณสมบัติคือ

- 43

- ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนการรับรอง จากกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยรับรองใด ๆ ที่มีมาตรฐานเทียบเท่าของกรมวิชาการเกษตร เว้นเสียแต่พ้นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่ถูกเพิกถอนการรับรองแล้ว

(2) นิติบุคคล ต้องมีคุณสมบัติคือ

- ต้องเป็นเจ้าของ หรือผู้ถือสิทธิ์ครอบครองพื้นที่การผลิตหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของหรือผู้ครองสิทธิ์ให้ดำเนินการผลิตพืช
- ต้องจดทะเบียนนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมายไทย
- เป็นนิติบุคคลที่สมัครใจขอการรับรอง และยินดีจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองแหล่งผลิต GAP พืชที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด
- ไม่เป็นนิติบุคคลที่ถูกเพิกถอนการรับรองจากกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยรับรองใด ๆ ที่มีมาตรฐานเทียบเท่าของกรมวิชาการเกษตร เว้นเสียแต่พ้นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่ถูกเพิกถอนการรับรอง

(3) กลุ่มเกษตรกร ต้องมีคุณสมบัติคือ

- สมาชิกของกลุ่มต้องเป็นเจ้าของ หรือผู้ถือสิทธิ์ครอบครองพื้นที่การผลิต หรือเป็นผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของ หรือผู้ถือครองสิทธิ์ให้ดำเนินการผลิตพืช
- เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือหากเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐต้องมีสมาชิกในกลุ่มที่ขอรับรอง ตั้งแต่ 5 รายขึ้นไป
- กลุ่มอาจจะดำเนินการโดยสมาชิกที่รวมกลุ่มกันเพื่อทำการเพาะปลูก หรือดำเนินการโดยนิติบุคคล หรือองค์กรอิสระซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบกลุ่มเกษตรกร/เกษตรกร โดยเป็นผู้รับซื้อ จัดจำหน่าย หรือส่งออกผลผลิตทางการเกษตร ของกลุ่มเกษตรกร / เกษตรกรที่ทำการผลิตให้
- เป็นกลุ่มที่สมัครใจขอการรับรอง และยินดีจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองแหล่งผลิต GAP พืช ที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด
- ไม่เป็นกลุ่มที่ถูกเพิกถอนการรับรองจากกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยรับรองใด ๆ ที่มีมาตรฐานเทียบเท่าของกรมวิชาการเกษตร เว้นแต่พ้นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่ถูกเพิกถอนการรับรอง

วิธีการ ขั้นตอน การรับรองแหล่งผลิต GAP

ผู้ยื่นคำขอการรับรองแหล่งผลิต GAP พืชที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น จะต้องไปยื่นใบสมัครคำขอรับรองที่สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่การเกษตรในพื้นที่จะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่เกษตรกรตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ แล้วสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่ที่จะ

ส่งผู้ผ่านการเตรียมความพร้อมจะเป็นแปลงเกษตรที่ดีและเหมาะสมทางระบบออนไลน์ไปที่หน่วยงานของกรมวิชาการเกษตรซึ่งเป็นผู้ตรวจรับรอง

เมื่อกรมวิชาการเกษตรได้รับรายชื่อที่อยู่ของแปลงแล้วก็จะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปประเมินแปลงของเกษตรกรในพื้นที่โดยมีการตรวจประเมินในสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- (1) แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุของโรค หรือไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมี และโลหะหนักที่เป็นอันตราย
- (2) พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ซึ่งไม่มีความเสี่ยงจากวัตถุอันตรายและจุลินทรีย์ ที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลิตผล
- (3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ต้องใช้เฉพาะที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรอย่างถูกต้อง และไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ประกาศห้ามใช้ มีการใช้ตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด และมีการเก็บดูแลวัตถุอันตรายต่าง ๆ ที่ถูกต้องและปลอดภัย
- (4) สถานที่เก็บรักษาผลิตผล อุปกรณ์ต่าง ๆ ยานพาหนะในการขนย้ายผลิตผลต้องมีคุณสมบัติป้องกันการปนเปื้อนของ วัตถุอันตราย ศัตรูพืช และพาหะของโรค รวมทั้งต้องมีการขนย้ายผลิตผลด้วยความระมัดระวัง
- (5) การบันทึกสิ่งที่ปฏิบัติต่างในแปลง ต้องมีบันทึกการใช้สารเคมี วัตถุอันตรายทางการเกษตร มีบันทึกการตรวจโรคแมลงศัตรูพืชในแต่ละระยะของการเจริญเติบโตของพืช มีการบันทึกวิธีการดำเนินงานการจัดการต่าง ๆ ในแปลง
- (6) ผลิตผลต้องปลอดจากศัตรูพืช มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำและผลิตผลที่คัดแยกต้องไม่มีโรคและแมลง
- (7) การจัดการผลิตผลเพื่อให้ได้คุณภาพนั้นต้องมีการวางแผนการจัดการคุณภาพผลิตผลพืชและมีการบันทึกข้อมูลการดำเนินการต่าง ๆ ถ้ามีผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพต้องมีการคัดแยกออก
- (8) การเก็บเกี่ยวและวิธีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวต้องมีการควบคุมไม่ให้ก่อความเสียหายแก่ผลิตผลเช่นการเก็บจากแปลง การขนย้าย การคัดแยก การบรรจุ เพื่อให้ได้ผลิตผลที่คุณภาพดีและปราศจากการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

เมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตรได้ประเมินแปลงแล้วก็จะส่งหลักฐานการประเมินต่าง ๆ ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากกรมวิชาการเกษตรพิจารณา ให้ใบรับรอง Q ระยะเวลาดำเนินการขึ้นอยู่กับชนิดของพืชและการเตรียมความพร้อมของเกษตรกร

2.2.2 การตลาดสินค้าเกษตร “ตลาดนำการผลิต”

1) การตลาด⁸

ตลาด (Market) หมายถึงการที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถตกลงแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ กันได้อาจมีสถานที่หรือไม่มีก็ได้ องค์ประกอบของตลาดที่สำคัญ คือ (1.) ผู้ซื้อ (2.) ผู้ขาย (3.) สินค้า (4.) เงื่อนไข หรือกรรมวิธีการตลาด การตลาด (Marketing) หมายถึงระบบของการดำเนินงานทางธุรกิจทั้งหมดที่กำหนดขึ้น เพื่อวางแผนเกี่ยวกับการตั้งราคา การส่งเสริมการตลาดและการจำแนกแจกจ่ายผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อใช้บำบัดความต้องการให้แก่ลูกค้าในปัจจุบันและผู้ที่คาดว่า จะเป็นลูกค้าในอนาคต

2) การตลาดสินค้าเกษตร⁹

การตลาดสินค้าเกษตรมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เหตุผลสำคัญคือความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป ทำให้การผลิตเปลี่ยนไปด้วย สินค้าเกษตรบางชนิดยังต้องการรูปแบบการตลาดเฉพาะ เช่น สินค้าที่เน่าเสียง่าย การพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดจึงต้องเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ความต้องการของผู้บริโภค คือ แทนที่จะปลูกแล้วขายให้ใครก็ได้แบบเดิม ๆ เป็นผู้ผลิตต้องผลิตอย่างมั่นใจได้ว่าผลิตแล้วขายได้ มีคนซื้อ และทางฝ่ายผู้ซื้อแน่ใจว่าจะมีสินค้าพอกับความต้องการ จึงมีการตลาดแบบใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า การตลาดแบบมีข้อตกลง

ลักษณะการผลิตและการจำหน่ายของเกษตรกร

- (1) สินค้าเกษตรผลิตจากเกษตรกรรายย่อยและกระจัดกระจาย คือ มีการผลิตไม่มากปริมาณการผลิตก็ไม่มากเช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นพืชหรือสินค้าแต่ละชนิดมีปลูกและมีขายเกือบทั่วทุกจังหวัด
- (2) เกษตรกรขายผลผลิตทันทีหลังเก็บเกี่ยว เหตุผลเนื่องจากต้องการเงินสดสำหรับค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและจ่ายค่าปัจจัยการผลิต ประกอบกับขาดที่เก็บรักษา จึงต้องรีบขายทันที เช่น ข้าวนาปี ประมาณครึ่งหนึ่งของยอดขายจะขายในเดือนมกราคม-มีนาคม ประมาณร้อยละ 60 ของข้าวนาปรังจะขายในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมประมาณร้อยละ 73 ของกระเทียมที่ปลูกในภาคเหนือ จะขายในช่วงเดือนมีนาคม-มิถุนายน การที่สินค้าออกสู่ตลาดมาก ทำให้การกระจายสินค้าของพ่อค้าทำได้ไม่ทัน เพราะพ่อค้าคนกลางต้องมีถังจางเก็บ บางทีก็รับซื้อได้ไม่หมด ทำให้ราคาต่ำในฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายพืชผลในไร่นา หรือถ้าขายข้าวเรียกว่า ขาย "หน้าลาน" คือเก็บเกี่ยว

⁸ การตลาด <http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/>

⁹ การตลาดสินค้าเกษตร <http://www.paiboonrayong.com/>

เสร็จจนวดและขายโดยไม่มีการขนเข้าเก็บในยุ้ง มีจำนวนน้อยที่นำไปขายยังตลาดหรือโรงสี และมีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ขายปลั้ววงหน้าหรือเรียกว่า "ขายเขียว" ซึ่งมีปฏิบัติกันมากในเรื่องของผลไม้ เช่น เงาะ ลำไย ทุเรียน โดยพ่อค้าจะไปติดต่อขอซื้อเหมาหลังจากทราบคร่าวๆว่า ผลผลิตมีเท่าใด ตกลงซื้อขายกันแล้วชำระเงินให้ส่วนหนึ่ง แล้วให้เกษตรกรเป็นผู้ดูแลผลผลิตจนกว่าจะถึงเวลาเก็บเกี่ยว

ลักษณะการผลิตและการเก็บเกี่ยวข้างต้นมีผลทำให้การตลาดสินค้าแต่ละชนิดแตกต่างกันออกไป และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้มีผู้ซื้อมากในระดับไร่นา สินค้าที่ขายอาจยังมีคุณภาพไม่ดี เพราะเพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จแต่ต้องรีบขายทำให้พ่อค้าต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสี่ยงในเรื่องคุณภาพสินค้า จะลดความเสี่ยงก็โดยรับซื้อในราคาต่ำไม่ซื้อตามคุณภาพ และอาจหาทางเอารัดเอาเปรียบในเรื่องชั่ง ตวง วัด

3) ค่านิยมและทัศนคติของผู้บริโภค

ความต้องการของผู้บริโภคในระดับขายปลีกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น นิยมการซื้ออาหารในร้านที่ทันสมัย และมีเครื่องปรับอากาศ อาหารแต่ละชนิดแปรรูปมาพร้อมที่จะนำไปปรุงอาหารได้เลยเช่น ไก่สับเป็นชิ้นๆ หรือมีเครื่องปรุงบรรจุภาชนะสำหรับนำไปปรุงได้ทันที ผักและผลไม้ต้องมีคุณภาพดี มีการบรรจุกล่อง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ระบบตลาดสินค้าต้องเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น ต้องมีการแปรรูป การบรรจุ คัดเลือกสินค้า แยกตามคุณภาพ สุดท้ายจะสะท้อนไปถึงผู้ผลิตโดยตรงว่าสินค้าอะไรที่ตลาดต้องการ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่อาจจะคาดการณ์ได้ขึ้นกับรายได้และรสนิยม สภาพแวดล้อมในการทำงานและที่อยู่อาศัย กรณีตัวอย่างข้างต้นเท่ากับว่าผู้บริโภคต้องการบริการในการตลาดเพิ่มขึ้นและ ผู้บริโภคต้องจ่ายค่าบริการเหล่านี้เวลาซื้อสินค้ามา

ความนึกคิดของผู้บริโภค มีความสำคัญมากในระบบตลาด ซึ่งก็คล้ายๆ กับเรื่องรสนิยมของผู้บริโภค แต่เป็นเรื่องความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมว่าควรจะเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ สินค้าดีน่าจะมีลักษณะอย่างนั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งคิดว่าผลไม้หรือผักที่ซื้อมามีคุณภาพดีสวยงามขนาดต้องสวมใส่หมวก ไม่มีรอยตำหนิ แม้ราคาแพงก็จะซื้อ แต่ผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งกลับเห็นว่าไม่จำเป็นเพราะคุณภาพไม่ต่างกันขอให้ราคา ไม่แพงก็ใช้ได้ ทำให้ระบบตลาดเปลี่ยนไป กลุ่มแรกต้องการของมีคุณภาพดี ไม่เน่าเสีย ขนาดผลเท่ากัน ผิวของผลไม้ต้องสวย อาจจะต้องล้างทำความสะอาด ตบแต่งให้แลดูสวยงาม แต่อีกกลุ่มหนึ่งสิ่งเหล่านั้นไม่จำเป็น ดังนั้นจะเห็นว่ามิใช่แต่บริการการตลาดในระดับขายปลีกจะต่างกัน แต่จะต่างกันตั้งแต่ผู้ผลิต การบรรจุ การขนส่งค่านิยมของผู้บริโภค เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบตลาดเปลี่ยนแปลง

4) พัฒนาคำให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

โดยการศึกษาความต้องการและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของลูกค้าอย่างเป็น ระบบ เพราะปัจจุบันวิถีชีวิต(Lifestyle) ของ ผู้บริโภคเปลี่ยนไปมาก สินค้าเกษตรบางชนิดที่เคยได้รับความนิยม

อาจไม่ค่อยเหมาะกับวิถีชีวิตของคน รุ่นใหม่หากไม่มีการพัฒนาสินค้าหรือปรับตัวตามความต้องการของลูกค้าผลไม้อย่างทุเรียนที่ว่ากันว่าเป็นราชาแห่งผลไม้ ก็จะไปกันไม่ค่อยได้กับกระแสอาหารเพื่อสุขภาพ และการควบคุมน้ำหนักที่กำลังมาแรง รวมทั้งขนาดครอบครัวที่เล็กลง การใช้ชีวิตในห้องแอร์เกือบตลอดเวลาของคนชั้นกลาง เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการขยายตลาดทุเรียนทั้งในและต่างประเทศเพราะกลิ่นที่ฉุนหกรับประทานในห้องแอร์ ขณะที่ผลไม้อย่างส้ม มะม่วงหรือฝรั่งที่ขนาดเหมาะสมต่อการบริโภคคนเดียว การปอกเปลือกทำได้ง่าย จะเป็นผลไม้ที่มีอนาคตที่ดีกว่า ทำการตลาดได้ง่ายกว่า

การที่เกษตรกรจะผลิตสินค้าอะไรมีความจำเป็นอย่างไรมาที่ต้องหันมาเลือกชนิดพันธุ์ที่สอดคล้องกับตลาด เช่น มะละกอหรือแตงโมพันธุ์ที่ผลมีขนาดใหญ่ ก็ต้องมุ่งไปทำการตลาดขาย เข้าร้านอาหาร หรืออุตสาหกรรมอาหาร หากจะขายปลีกให้กับลูกค้าทั่วไป มะละกอพันธุ์ที่ผลมีขนาดเล็กอย่างมะละกอฮาวายและแตงโมพันธุ์ที่มีผลเล็กจะ มีโอกาสทางการตลาดมากกว่า เป็นต้น

5) แปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

สินค้าเกษตรมีข้อจำกัดในด้านอายุของสินค้าที่สั้น มีค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสูง (ต้องเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิ) รวมทั้งมีการแข่งขันรุนแรงด้านราคา การจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ต้องนำสินค้ามาแปรรูปเพื่อให้อายุ สินค้ายาวขึ้นและง่ายต่อการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า มีผักและผลไม้หลายชนิดเมื่อนำมาแปรรูปเป็นน้ำผลไม้หรือนำมาผสมกันเป็นน้ำผลไม้รวม ผสมกับน้ำผักเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพหรือนำมาผสมกับนมหรือน้ำเต้าหู้ ก็จะช่วยให้สินค้ามีรูปลักษณ์ใหม่ๆ จูงใจให้ผู้บริโภคอยากซื้อไปบริโภคและจำหน่ายได้ราคาขึ้น

6) การสร้างกระแสผ่านการค้าโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้าเกษตรก็ไม่ต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปที่สามารถใช้เครื่องมือในการโฆษณาประชาสัมพันธ์มาสร้างกระแสนิยมเพื่อกระตุ้นให้ตลาดเติบโตแบบ ก้าวกระโดดได้ อย่างเช่น ภาครัฐเคยมีโครงการรณรงค์ให้คนดื่มนม ก็ช่วยให้ตลาดนมเติบโตขึ้นอย่างมาก

สินค้าเกษตรประเภทผักก็เช่นเดียวกัน การนำคุณค่าทางโภชนาการมาผนวกกับกระแสรักสุขภาพในปัจจุบัน ก็สามารถสร้างความนิยมให้กับพืชผักเช่นกัน

กลุ่มผู้ประกอบการ รายกลาง รายเล็กและกลุ่มเกษตรกร ยังมีศักยภาพที่จะนำการตลาดมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้อีกมาก โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลนี้มีทิศทางที่จะให้การสนับสนุนสินค้าเกษตรระดับชุมชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยืนยันจะช่วยผลักดันสินค้าเกษตรให้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ

7) กระบวนการจัดการตลาด

กระบวนการจัดการตลาดโดยหลักๆแล้วสามารถใช้ได้กับสินค้าทุกชนิด ซึ่งรวมถึงสินค้าเกษตรด้วย กว่าที่จะสร้างตลาดที่ประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจากการผลิตให้ได้คุณภาพของผู้ผลิตแล้ว การสร้างยอดขายขึ้นอยู่กับการจัดการด้านการตลาดเป็นสำคัญ ซึ่งสรุปได้เป็น 7 ขั้นตอนคือ

- (1) การวิเคราะห์สถานการณ์การตลาด (Marketing Analysis)
- (2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (STP Analysis)
- (3) การกำหนดเป้าหมายทางการตลาด (Marketing Objective)
- (4) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy)
- (5) การวางแผนการปฏิบัติ (Action planned Budgeting)
- (6) การนำไปปฏิบัติ (Implementation)
- (7) การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation)

8) การจัดการตลาด ด้วยหลักการ 4 P (Product Price Place Promotion)

เป็นอีกกลยุทธ์ทางการตลาดที่นิยมนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยในแต่ละธุรกิจอาจมีการเน้นในด้านเดียว สองด้าน หรือทั้งหมดสี่ด้านก็เป็นไปได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการ และแนวคิดในการวางกลยุทธ์ตามสภาพธุรกิจ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยน ผสมผสานการใช้หลัก 4P สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมหรือที่นิยมเรียกหลักการ 4P ว่า “Marketing Mix”

- (1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ในการทำธุรกิจสิ่งที่สำคัญคือ สินค้าหรือบริการ ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดรายได้เข้ามาให้กับธุรกิจ เราจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลให้ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์ของเรา เช่น ความต้องการของลูกค้าโดยอาจจะทำการสำรวจความต้องการหลักหรือความต้องการแฝงสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เรากำลังจะปล่อยออกสู่ตลาด หรือผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในระหว่างปรับปรุงรุ่นใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการให้ตรงจุดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ความทันสมัยและแปลกใหม่ก็สามารถสร้างความได้เปรียบคู่แข่งในตลาดได้เช่นกัน
- (2) ราคา (Price) การกำหนดราคาขายเป็นหนึ่งดึงดูดความสนใจจากลูกค้าและเป็นการต่อสู้กับคู่แข่งในตลาดเดียวกันโดยทั่วไปหลักการตั้งราคาขายมีที่มาที่ไปจากหลายทาง อาทิเช่น
 - การตั้งราคาขายโดยเอาลูกค้าเป็นตัวตั้ง เช่นข้อมูลจากการสำรวจตลาดซึ่งอาจจะใช้แบบสอบถามเป็นต้น
 - การตั้งราคาขายตามผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันในตลาด หมายถึงการตั้งราคาขายตามคู่แข่งในตลาดซึ่งเราต้องคำนวณต้นทุนของเราให้ละเอียดเพราะปกติแล้วสินค้าที่อยู่ในตลาดมาก่อนจะมีต้นทุนต่ำและสามารถตั้งราคาต่ำเพื่อดึงดูดลูกค้า หากเราไปตั้งราคาตามคู่แข่งโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริงของเราจะทำให้ได้กำไรน้อยหรืออาจจะถึงขั้นขาดทุนเลยก็ได้ แต่หากเราเลือกใช้วิธีตั้งราคาตามตลาดแล้วนั้น เราก็จำเป็นต้องหาทางลดต้นทุนในการผลิตลงเพื่อทำให้เกิดกำไรและธุรกิจอยู่รอด

- การตั้งราคาตามต้นทุนที่แท้จริงและกำไรที่ต้องการ วิธีนี้เป็นวิธีที่ต้องคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ที่เราจะจำหน่าย เช่น ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนค่าแรง ต้นทุนค่าขนส่ง และต้นทุนค่าสาธารณูปโภคเป็นต้น แต่หากราคาที่สูงกว่าราคาตลาดก็อาจจะไม่ดึงดูดความสนใจเท่าใดนัก จึงควรพิจารณาเรื่องการโฆษณาและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อดึงดูดลูกค้าว่าสินค้าของเราแม้ราคาสูงกว่าตลาดแต่ทรงคุณค่า
- การตั้งราคาเชิงจิตวิทยา ตัวอย่างเช่นการตั้งราคา 39, 49, 99, 199 บาทซึ่งเป็นที่นิยมมาก
- การตั้งราคาตามปริมาณที่ซื้อ เช่นถ้าซื้อ 1 ชิ้นราคา 35 บาท หากซื้อ 3 ชิ้นจะได้ในราคา 100 บาท ทำให้มีโอกาสดึงลูกค้าจะซื้อในปริมาณมากขึ้นเนื่องจากเห็นว่าซื้อมากจะได้ราคาที่ถูกลง
- การตั้งราคาเดียวทั้งร้าน เช่นในร้านที่ขายทุกอย่าง 20 บาท มีผลทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าราคาไม่แพง ซื้อง่ายไม่ต้องคิดอะไรมาก

ทั้งนี้กลยุทธ์ด้านการกำหนดราคาอาจจะมีมากกว่าที่นำเสนอโดยผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ ผสมผสานได้ตามความเหมาะสมกับธุรกิจ

(3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) คือวิธีการส่งผลิตภัณฑ์ให้ถึงมือลูกค้า หรือผู้บริโภค ลำดับสุดท้ายโดยควรคำนึงถึงความรวดเร็ว ความปลอดภัย ความแม่นยำ และการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ หัวใจของการจัดจำหน่ายคือทำอย่างไรให้ขายได้มาก ๆ กลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์คือใคร เช่นหากผลิตภัณฑ์ของเราเป็นประเภทสินค้าระดับบนก็ควรวางขายในห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าในย่านที่ลูกค้ามีกำลังซื้อสูงตรงกลุ่มเป้าหมาย หรือหากเป็นการเลือกทำเลหน้าร้านก็ควรเลือกทำเลที่ตอบสนองกลุ่มลูกค้าที่เรากำหนดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง หรือใช้กลยุทธ์ Place ในการเลือกรูปแบบการขายเช่นขายผ่านตัวแทน ขายผ่านออนไลน์ ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือขายผ่านระบบเครือข่าย เป็นต้น

(4) การส่งเสริมการขาย (Promotion) จากโจทย์ที่ผู้ประกอบการต้องตอบให้ได้ว่าจะขายมาก ๆ ได้อย่างไร การส่งเสริมการขายก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหา โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะบอกลูกค้าให้ทราบถึงลักษณะของสินค้าที่เราจำหน่ายและดึงดูดใจลูกค้ามีหลายวิธี เช่น

- การโฆษณา ยกตัวอย่างการโฆษณาทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบภาพยนตร์โฆษณา โปสเตอร์ โฆษณาทางวิทยุ หรือสื่อออนไลน์ ซึ่งต้นทุนของช่องทางการโฆษณาต่าง ๆ ไม่เท่ากันแม้ปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการลงโฆษณาจะ

ถูกลง แต่ควรให้นโยบายกระตุ้น ตรงใจผู้บริโภค และเป็นที่ยึดจำ ยังทำให้โดดเด่นจนสามารถเป็นกระแสได้ก็ยิ่งทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

- การส่งเสริมการขาย ยกตัวอย่างเช่น การลด แลก แจก แถม หรือการจัดกิจกรรมชิงรางวัลเพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น
- การบริการ หมายถึงการบริการทั้งก่อนและหลังการขาย เช่นก่อนขายมีการแนะนำหรือสาธิตสินค้าเพื่อจูงใจและแสดงให้เห็นประสิทธิภาพของสินค้าให้ลูกค้าเห็นด้วยตัวเอง ส่วนบริการหลังการขายเช่นการซ่อมบำรุง ตรวจสอบประจำปี หรือรับประกันสินค้าเพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในระยะยาวต่อไป

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

โครงการนี้ ได้ดำเนินงานวิจัยตามแผนปฏิบัติการของโครง โดยมีระยะดำเนินงานวิจัย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นเวลา 6 เดือนเริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน 2562 – กันยายน 2562 และระยะที่ 2 เป็นเวลา 6 เดือนเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2562 – 31 มีนาคม 2563 ได้ดำเนินการขยายเวลาอีก 3 เดือน ตั้งแต่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2563 มีพื้นที่ดำเนินการ คือ บ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งการดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ระยะ สามารถสรุปกระบวนการได้ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตการดำเนินงาน ระยะที่ 1

1) ขอบเขตการวิจัยระยะที่ 1

(1) ศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

- ศึกษาสถานการณ์การผลิตของเกษตรกรตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงผลิต การปลูก การดูแล จนถึงการเก็บเกี่ยว
- ศึกษาการบริหารจัดการ ต้นทุนการผลิต การจำหน่ายผลผลิต คุณภาพของการผลิตในฟาร์ม
- ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT)
- ศึกษาปัจจัย เงื่อนไข ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร

(2) ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

- ศึกษานโยบาย บทบาท หน้าที่ ข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิต จนถึงการเก็บเกี่ยวและการตลาด
- ศึกษากระบวนการ/วิธีการสร้างความร่วมมือ (บูรณาการ) ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาแนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ทั้งในมิติข้อดี ข้อจำกัด อุปสรรค โอกาส ความเสี่ยง ความคุ้มค่า
- ศึกษาความต้องการผลผลิต, ราคา, เงื่อนไข, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เอื้อ - ไม่เอื้อ - ความเสี่ยง - ความคุ้มค่า ของตลาดสินค้าเกษตรเคมี / ตลาดเกษตรปลอดภัย ทั้งที่เป็นตลาดทั่วไป เช่น ตลาดค้ากลางในจังหวัดแม่ฮ่องสอน / ตลาดนอกเมือง เช่น

ตลาดเมืองใหม่ จ.เชียงใหม่ หรือ ตลาดเฉพาะกลุ่ม เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

- ศึกษากระบวนการ/วิธีการ (การค้าขาย หรือ การเป็นผู้ประกอบการ) ของกลไกกลาง หรือ พ่อค้าคนกลาง ในการทำตลาดเกษตรทั่วไปและเกษตรปลอดภัย

2) แผนการดำเนินการ ระยะที่ 1

- (1)เวทีสร้างความเข้าใจกระบวนการทำงานกับทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง และทบทวนกรอบประเด็นศึกษาพร้อมออกแบบเครื่องมือศึกษาข้อมูล
- (2)เก็บข้อมูล ตามกรอบประเด็นที่ศึกษา
- (3)การวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบประเด็นที่ศึกษา พร้อมทั้ง ออกแบบการทดลองปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรปลอดภัย
- (4)การออกแบบการสร้างกลไกความร่วมมือ (การบูรณาการทำงานของเกษตรกร/หน่วยงานภาครัฐ / หน่วยงานภาคเอกชน) การปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก พร้อมทั้ง ทดลองเชิงปฏิบัติการในการทำงานร่วมกัน
- (5)ทดลองการเลือกพืชเศรษฐกิจที่เป็นความต้องการของกลุ่มตลาด รวมถึง ทดลองเชิงปฏิบัติการในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรเคมีเป็นเกษตรปลอดภัย
- (6)ติดตามประเมินผลการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรเคมีเป็นเกษตรปลอดภัยพร้อมบันทึกผล
- (7)ประมวลผลการศึกษาข้อมูล/ จัดทำฐานข้อมูล
- (8)เวทีคืนข้อมูลจัดทำแผนปฏิบัติการในระยะที่ 2
- (9)ประชุมทีมวิจัย 3 ครั้ง
- (10) จัดทำรายงานความก้าวหน้า

3.2 ตารางการดำเนินงานระยะที่ 1 โครงการนี้ ได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ของโครงการวิจัยระยะที่ 1 (จำนวน 6 เดือนระหว่างเดือน 1 เมษายน 2562 – กันยายน 2562) ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ของโครงการวิจัยระยะที่ 1

ที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม
1	5 เม.ย.62	ร่วมประชุมหารือการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาบ้านนาป่าแปก ร่วมกัน	ห้องสำนักงานจังหวัด แม่ฮ่องสอน	4 คน
2	10 เม.ย.62	ร่วมประชุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหาร	ห้องประชุมประติศฐ์ทองคำ ศาลากลางจังหวัดชั้น 2	รวม 25 คน เป็น ทีมวิจัย 2 คน พี่

ที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม
		ชุมชนบ้านนาป่าแปก		เลี้ยง 1 คน
3	8 พ.ค.62	ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่1	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	13 คน
4	20 มิ.ย.62	การขับเคลื่อนศูนย์บริการและ พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ครั้งที่2/62	สำนักงานศูนย์บริการและ พัฒนาที่สูงปางตองตาม พระราชดำริ	47 คน เป็น ทีม วิจัย 3 คน พี่เลี้ยง 2 คน
5	11 ก.ค.62	ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่2	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	13 คน
6	25 ก.ค.62	เวทีสร้างความเข้าใจกระบวนการ ดำเนินงานวิจัยกับทีมวิจัยและ ผู้เกี่ยวข้อง	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	20 คน
7	29 ก.ค.62	วางแผนเก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตาม กรอบประเด็น	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	17 คน
8	30 ก.ค.62	เก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตามกรอบ ประเด็น “การเชื่อมประสานกลไก ความร่วมมือ”	บ้านนักวิจัย	6 คน
9	23 ส.ค.62	เก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตามกรอบ ประเด็น “การตลาด ผักสด”	ร้านกาแฟ ศูนย์ศิลปชีพ	6 คน
10	9 ก.ย.62	ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่3	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	11 คน
11	10-11 ก.ย. 62	ออกแบบ และจัดทำเครื่องมือ แบบสอบถามการผลิตพืชฯ	โหนดแม่ฮ่องสอน	4 คน
12	13-15 ก.ย. 62	เก็บข้อมูล สำรวจข้อมูล ตามกรอบ ประเด็นศึกษา การผลิตผัก กะหล่ำปลีในชุมชน	บ้านนาป่าแปก	12 คน
13	17 ก.ย.62	ร่วมเวทีเสวนาชุมชนวิจัย ครั้งที่ 4/62	วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	40 คน ทีมวิจัย 5 คน
14	21-22 ก.ย. 62	เก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตามกรอบ ประเด็น “การผลิตพืช”	บ้านนาป่าแปก	6 คน

ที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม
15	24-25 ก.ย. 62	วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นข้อมูล ออกแบบการทดลองปรับเปลี่ยน ระบบการผลิตพืช	อาคาร Food Bank บ้านนาป่า แปก	15 คน
16	27-29 ก.ย. 62	ประมวลผลการศึกษาข้อมูล จัดทำ ฐานข้อมูล	อาคาร Food Bank บ้านนาป่า แปก	10 คน

3.3 สรุปผลการจัดกิจกรรมการดำเนินงาน ระยะที่ 1

สรุปการจัดกิจกรรมระยะที่ 1 แบ่งออกเป็น 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานกับทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง 2) ออกแบบการเก็บข้อมูล /ลงพื้นที่เก็บและสำรวจข้อมูล ตามกรอบประเด็นศึกษา 3) ออกแบบการสร้างกลไกความร่วมมือ(เกษตรกร / หน่วยงานรัฐ/เอกชน) 4) วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นศึกษา พร้อมทั้งออกแบบการทดลองปรับเปลี่ยนระบบการผลิตฯ 5) ประชุมทีมวิจัย 3 ครั้ง 6) ทดลองการเลือกพืชเศรษฐกิจที่เป็นความต้องการของกลุ่มตลาด รวมถึง ทดลองเชิงปฏิบัติ ในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรเคมีเป็นเกษตรปลอดภัย 7) การประมวลผลการศึกษาข้อมูล/ จัดทำ ฐานข้อมูล 8) ร่วมกิจกรรมเวทีเสวนาชุมชนวิจัย โดยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมได้ดังนี้

สรุปผลการจัดกิจกรรมการดำเนินงาน ระยะที่ 1

กิจกรรมที่ 1 สร้างความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานกับทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

จัดเมื่อ วันที่ 25 กรกฎาคม 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 20 คน

นักวิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ที่มาในครั้งนี จากนั้นทบทวนความเป็นมาและแผน

ดำเนินงานโครงการวิจัย กรอบ

ประเด็นในการศึกษาวิจัยตลอด

โครงการ โดยเน้นแผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 ลักษณะการทำงานร่วมกัน

คือ นักวิจัย(คุณพญงศ์ศักดิ์) จะเป็นผู้
เชื่อมและหาโรงงานบ้านนาป่าแปกกับ

ภาครัฐ ภาคธุรกิจ (คุณไชยทัศน์) จะ

ช่วยดูเรื่องการวางแผนการผลิตและ

การตลาดภายในจังหวัด (คุณคมกฤษฎณ์) ช่วยประสานงานจัดการระหว่างนักวิจัยหลัก หน่วยงาน

และทีมวิจัยในพื้นที่ และการสรุปข้อมูล (คุณจำเนียง)และทีมวิจัยในพื้นที่ช่วยประสานงานใน

พื้นที่ ดำเนินการต่างๆในพื้นที่

จากนั้นนักวิจัยได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นในการเข้าไปเชื่อมงานวิจัยบ้านนาป่าแปก กับภาครัฐ และภาคธุรกิจในช่วงที่ผ่านมา จากนั้นได้เชิญตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัด แม่ฮ่องสอน ผู้รับผิดชอบโครงการได้เล่าที่ไปที่มาในการเชื่อมงานในพื้นที่ คือ เมื่อปลายปี 2561 ทางจังหวัดได้หารือกันเพื่อคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนา ตามภายใต้โครงการพระราชดำริ หลังจากที่ได้ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เบื้องต้นทางชุมชนได้บอกว่ามีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เข้ามาทำโครงการวิจัยเช่นกัน ทำให้ได้นัดคุยหารือการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมากๆที่มีหน่วยงานหลายๆภาคส่วนเข้ามาร่วมพัฒนาและจะดำเนินงานให้เป็นทิศทางเดียวกัน ซึ่งทางทีมงานจะมีการจัดประชุมร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ขอเรียนเชิญทางทีมวิจัยและตัวแทนชุมชนเข้าร่วม

กิจกรรมที่ 2 ออกแบบการเก็บข้อมูล /ลงพื้นที่เก็บและสำรวจข้อมูล ตามกรอบประเด็นศึกษา

กิจกรรมที่ 2.1 วางแผนเก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตามกรอบประเด็น

จัดเมื่อ วันที่ 29 กรกฎาคม 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 17 คน

นักวิจัยทบทวนกรอบประเด็นการศึกษาอีกครั้ง เพื่อวางแผนการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บ และเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล จากนั้นได้ลำดับประเด็นว่าจะเก็บข้อมูลเรื่องใดก่อน หลัง มติ คือ เริ่มจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเรื่องการเชื่อมประสานกลไกความร่วมมือ การตลาดผักสด และการผลิตผักในชุมชน วิธีการที่ใช้คือ การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ศึกษาข้อมูลชุมชน ข้อมูลหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ เบื้องต้นศึกษาจากเอกสารมือ 2

วางแผนการเก็บข้อมูลร่วมกัน แบ่งหน้าที่ คิดประเด็นคำถามสำหรับไปสัมภาษณ์ ดังนี้

- การเชื่อมประสานกลไกความร่วมมือ สัมภาษณ์คุณพวงศักดิ์ ผู้สัมภาษณ์คุณศิริลักษณ์ ผู้บันทึกข้อมูลคุณคมกฤษฎ์ ผู้บันทึกภาพคุณเผด็จ นัดหมาย 30 กรกฎาคม 2562 สถานที่แล้วแต่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก
- การตลาดผักสด และข้อมูลการทำธุรกิจร้าน โอทูยู สัมภาษณ์คุณไชยทัศน์ ผู้สัมภาษณ์คุณคมกฤษฎ์ ผู้บันทึกข้อมูลคุณศิริลักษณ์ ผู้บันทึกภาพคุณเผด็จ นัดหมาย 23 สิงหาคม 2562 สถานที่แล้วแต่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก
- การผลิตผักในชุมชน รอหารืออีกครั้ง

กิจกรรมที่ 2.2 เก็บข้อมูลตามกรอบประเด็น เรื่อง“การเชื่อมประสานกลไกความร่วมมือ”

จัดเมื่อ วันที่ 30 กรกฎาคม 2562 ณ บ้านนักวิจัย มีผู้เข้าร่วม 6 คน

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คุณพวงศักดิ์ ผู้สัมภาษณ์คุณศิริลักษณ์ ผู้บันทึกข้อมูลคุณคมกฤษฎ์ ผู้บันทึกภาพคุณเผด็จ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ ที่มาของการทำโครงการ ประเด็น และแนวทางที่ได้เชื่อมประสานกลไกความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ (เชื่อมประสานหน่วยงาน

ไต่ถาม มีแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างไร มีหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องเก็บงานวิจัยที่ต้องศึกษาและเชื่อมเป็นพิเศษ ปัญหาอุปสรรคในการเชื่อมประสานกลไก)

จากนั้นให้ผู้รับผิดชอบบันทึกข้อมูล กลับไปเรียบเรียงข้อมูล แล้วจัดส่งข้อมูลมายังทีมวิจัยอีกครั้ง

กิจกรรมที่ 2.3 เก็บข้อมูลตามกรอบประเด็น เรื่อง “การตลาด ผักสด”

จัดเมื่อ วันที่ 23 สิงหาคม 2562 ณ ร้านกาแฟ ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 6 คน

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คุณไชยทัศน์ ผู้สัมภาษณ์คุณคมกฤษฎ์ ผู้บันทึกข้อมูลคุณศิริลักษณ์ ผู้บันทึกภาพคุณเผด็จ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ แนวความคิด การเปิดร้าน O2U (ร้านค้าจำหน่ายพืชผักผลไม้ปลอดภัย) วัตถุประสงค์ กิจกรรมที่ร้านดำเนินการมีอะไรบ้าง ผลผลิตที่จำหน่าย สมาชิกเครือข่ายที่ส่งผักจำหน่าย ราคาการรับซื้อผลผลิต

จากนั้นให้ผู้รับผิดชอบบันทึกข้อมูล กลับไปเรียบเรียงข้อมูล แล้วจัดส่งข้อมูลมายังทีมวิจัยอีกครั้ง

กิจกรรมที่ 2.4 ออกแบบและจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล “แบบสอบถามการผลิตพืชบ้านนาป่าแปก”

จัดเมื่อ วันที่ 10 -11 กันยายน 2562 ณ โหนดแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 4 คน

ทีมวิจัยร่วมกันออกแบบประเด็น เพื่อจัดทำแบบสอบถามเรื่องการผลิตพืชบ้านนาป่าแปก โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร (สถานะผู้ให้ข้อมูล ชื่อสกุล อายุ บ้านเลขที่ เบอร์โทรศัพท์ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกกะหล่ำปลี)
- สถานภาพทางเศรษฐกิจ (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานทางการเกษตร รายได้จากการผลิตพืช สัตว์ จำนวนหนี้สิน แหล่งกู้เงิน วัตถุประสงค์การกู้เงิน)
- การใช้ที่ดิน (ระบบการผลิตของท่านเป็นแบบใด มีพื้นที่ของตนเองหรือไม่)
- ต้นทุนการผลิตพืชกะหล่ำปลี (ขนาดพื้นที่ปลูก ระยะเวลาในการปลูกจนเก็บเกี่ยว ต้นทุนการผลิต)
- การจำหน่ายผลผลิต (ราคาที่ได้ จำหน่ายที่ไหน)

- ปัญหาที่พบ

เมื่อได้แนวคำถามแล้ว ทีมวิจัยจึงออกแบบ แบบสอบถาม แล้วนำไปถ่ายเอกสารเตรียมไปเก็บข้อมูล โดยก่อนลงพื้นที่เก็บจริง หรือกันว่าควรมีการทำความเข้าใจแบบสอบถามก่อน เพื่อที่เวลาเก็บข้อมูลจริง จะได้เข้าใจ ปริมาณการเก็บข้อมูล เนื่องจากเน้นพืชหลักคือ การปลูกกะหล่ำปลี ซึ่งมีครัวเรือนที่ปลูกทั้งหมด 88 ครัวเรือน จึงเก็บข้อมูล 40 ครัวเรือน เนื่องจากข้อมูลวิธีการต่างๆ ในการปลูกไม่ต่างกันมาก

กิจกรรมที่ 2.5 เก็บข้อมูล การผลิตพืชและกะหล่ำปลีในชุมชน

จัดเมื่อ วันที่ 13 -15 กันยายน 2562 ณ บ้านนาป่าแปก ผู้เข้าร่วม 12 คน

ทีมวิจัยหลักได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมครั้งนี้ จากนั้นได้แจกแบบสอบถามแก่ทีมวิจัยชุมชนที่มาเข้าร่วมเวที เพื่ออธิบายและให้ทดลองกรอกแบบสอบถามพร้อมกันที่ละข้อ ถ้าไม่เข้าใจข้อไหนให้ถามได้ เมื่อทุกคนกรอกเสร็จและเข้าใจดีแล้ว ก็แบ่งงานรับผิดชอบ ว่าใครจะไปเก็บข้อมูลกี่ชุด ไปเก็บที่จุดไหนบ้าง แบ่งเป็นชอย เลือกคนที่อยู่ใกล้ๆบ้านกัน จากนั้นนัดหมายส่งแบบสอบถามกลับมาที่ทีมวิจัยกลาง เพื่อประมวลผลต่อไป

กิจกรรมที่ 2.6 เก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลตามกรอบประเด็น “การผลิตพืช”

จัดเมื่อ วันที่ 21 -22 กันยายน 2562 ณ

บ้านนาป่าแปก ผู้เข้าร่วม 6 คน

เป็นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เรื่องวิธีการผลิตพืช (กะหล่ำปลี) ของชุมชน ทีมวิจัยกลางคุณคมกฤษฎ์เป็นผู้สัมภาษณ์ ทีมวิจัยชุมชนคุณจำเนียงและคุณนพดลเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยมีประเด็นคำถาม คือ วิธีการและ

ขั้นตอนการผลิตกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปก (การเตรียมดิน การเตรียมแปลงปลูก การเตรียมกล้า การย้ายกล้าลงปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การเก็บเกี่ยว) เป็นการสัมภาษณ์ แล้วจดบันทึก และใช้วิธีการบันทึกเสียงช่วย เมื่อสัมภาษณ์เสร็จคุณคมกฤษฎ์ได้กลับไปประมวลแล้วพิมพ์ก่อน จากนั้นนำมาให้คุณจำเนียงช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกรอบ นัดหมายจัดส่งอีก 1 อาทิตย์

เข้าพื้นที่โครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปง สัมภาษณ์ผลการดำเนินการและ
การจัดการการผลิตพืชผักภายในโครงการ

กิจกรรมที่ 3 ออกแบบการสร้างกลไกความร่วมมือ(เกษตรกร / หน่วยงานรัฐ/เอกชน)

กิจกรรมที่ 3.1 ร่วมประชุมหารือการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาบ้านนาป่าแปง ร่วมกัน
จัดเมื่อ วันที่ 5 เมษายน 2562 ณ ห้องสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 4 คน

ทีมวิจัยได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลและขับเคลื่อนงานของศูนย์บริการและ
พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ โดยทีมวิจัยได้เล่าแนวทางการดำเนินงานวิจัยให้เจ้าหน้าที่ฟัง ทาง
เจ้าหน้าที่ที่มีความยินดีอย่างยิ่งที่จะมีการดำเนินงาน
ร่วมกัน เนื่องจากได้มีมติเลือกพื้นที่บ้านนาป่าแปง
ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้าน
ต้นแบบในการขยายผลสู่ชุมชน เพื่อให้คณะทำงาน
ศูนย์ฯ ได้ร่วมบูรณาการการทำงานในพื้นที่ต่อไป

โดยช่วงที่ผ่านมาทางเจ้าหน้าที่ได้
ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาเขต
แม่ฮ่องสอนลงพื้นที่เก็บข้อมูลความต้องการในการ
พัฒนาพื้นที่จากคนในชุมชน เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2561 ณ ห้องประชุมธนาคารอาหารชุมชนบ้านนา
ป่าแปง โดยใช้แบบฟอร์มแบบสอบถาม จากนั้นวันที่ 13 พฤศจิกายน 2561 ได้จัดเวทีชุมชน เพื่อนำเสนอ
ข้อมูลที่ได้จากการกรอกแบบสอบถาม และได้สอบถามในเรื่องปัญหาในการผลิตพืช และนำเสนอแนว
ทางการพัฒนาในรูปแบบ Team work หรือบูรณาการ หนุนช่วยกันหลายๆภาคส่วน เช่น การพัฒนา
ตลาดรองรับผลผลิต การประกันราคา การจัดหาโรงคัดแยกและบรรจุผลผลิต การรวมกลุ่มเกษตรกร
 เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3.2 ร่วมประชุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปง

จัดเมื่อ วันที่ 10 เมษายน 2562 ณ ห้องประชุมประจักษ์จ้องคำ ศาลากลางจังหวัดชั้น 2
ผู้เข้าร่วม 25 คน เป็นทีมวิจัย 2 คน พี่เลี้ยง 1 คน

เป็นการประชุมร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อระดมความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาพื้นที่
ต้นแบบร่วมกัน ซึ่งมีมติเลือกพื้นที่บ้านนาป่าแปงเป็นพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้ชื่อว่า “นาป่าแปงโมเดล”
ประเด็นในการหารือครั้งนี้ ได้แก่ อยากเห็นบ้านนาป่าแปงมีการพัฒนาเรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง โดยให้
ส่วนราชการ และผู้เกี่ยวข้อง ที่มาร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ จากการระดมความคิดเห็น คือ
ให้บ้านนาป่าแปงเป็นพื้นที่ต้นแบบในด้าน “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยชูจุดเด่น
หลายๆด้านของพื้นที่ เช่น ด้านภูมิศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวท่องเที่ยวไปยังบ้านรวมไทย

(ปางอุ๋ง) และบ้านรักไทย (หมู่บ้านจีนยูนาน) ได้ มีกลุ่ม Young Smart Farmer มีทีมวิจัยชุมชน มีหน่วยงานสนับสนุน มีกลุ่มในชุมชนด้านการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆที่สามารถนำมาร่วมกิจกรรมการจำหน่าย การเรียนรู้ได้ เป็นศูนย์ Food Bank แห่งแรก มีวิถีชีวิต 2 แบบ ทั้งไทใหญ่และม้งให้ได้เรียนรู้ ส่วนด้านการเกษตรสามารถพัฒนาให้เกิดกลุ่ม เพื่อดำเนินการด้านการตลาด การสร้างโลโก้ เรียนรู้วิธีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตได้ เป็นต้น

ครั้งนี้ถือเป็นการหารือกันของคนภายนอกชุมชน เนื่องจากยังไม่มีตัวแทนชุมชนเข้าร่วม ซึ่งทีมวิจัยหลักรับอาสาในการไปสรุปและบอกเล่าให้ทีมวิจัยชุมชนได้รับทราบ และให้ทางทีมวิจัยชุมชนได้กลับไปบอกเล่าให้กับคนในชุมชนอีกครั้ง

กิจกรรมที่ 3.3 ร่วมประชุมการขับเคลื่อนศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริครั้งที่2/62 จัดเมื่อ วันที่ 20 มิถุนายน 2562 ณ สำนักงานศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ผู้เข้าร่วม 47 คน เป็นทีมวิจัย 3 คน พี่เลี้ยง 2 คน

ส่วนราชการที่ได้ร่วมขับเคลื่อนศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำรินำเสนอผลการดำเนินงานในส่วนงานตนเองในช่วงที่ผ่านมา โดยมีหน่วยงานต่างๆร่วมนำเสนอ 12 หน่วยงาน และมีหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการ “นาป่าแปกโมเดล” เพิ่มอีก 5 หน่วยงาน

ราชการที่ได้ร่วมขับเคลื่อนศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ มีดังนี้

- (1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง)
- (2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรแม่ฮ่องสอน
- (3) ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน
- (4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแม่ฮ่องสอน
- (5) สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน
- (6) ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (7) โครงการชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (8) สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (9) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (10) โรงเรียนร่มเกล้าปางตองในโครงการตามพระราชดำริ
- (11) โครงการพระราชดำริปางตอง 4
- (12) สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตองตามพระราชดำริ

หน่วยงานที่ร่วมบูรณาการ “นาป่าแปกโมเดล” เพิ่มอีก 5 หน่วยงาน

- (1) สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำโครงการสหกรณ์โครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก

- (2) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปะ
- (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ส่วนสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้ดำเนินงานเพื่อเปิดโลกทัศน์ร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนาและชาวบ้าน การทำงานแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ เตรียมชุมชนใช้เวทีชี้แจง ระยะดำเนินการ และระยะเขียนแผนการวิจัยและบริการวิชาการ
- (4) โครงการวิจัยท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สกว.มส.)
 - เจ้าของร้านค้าโอพูยู่ เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย ได้แนะนำกิจการ แนวคิดและวิธีการในการทำธุรกิจ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทำเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และจำหน่าย ซึ่งควรเป็นเมล็ดพันธุ์คัดคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด มีแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ปลูกฝังเด็กเยาวชนให้เรียนรู้และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำเกษตรที่ปลอดภัย
 - นักวิจัย ได้เล็งถึงแนวทาง ตลาดนำการผลิต ในเรื่องการทำแปลงทดลอง คือ การทดลองปลูกพืชสมุนไพร คือ กระชายดำ ซึ่งนักวิจัยได้หารือกับทางคุณอรธรผล (ผู้รับซื้อ) และเสนอแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การสร้างแลนด์มาร์ค จุดแวะพัก จุดจำหน่ายสินค้าชุมชน เนื่องจากบ้านนาป่าแปะเป็นทางผ่านของเส้นทางท่องเที่ยวทั้งบ้านปางอุ๋งและรักไทย จึงเป็นจุดที่สามารถเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวสามารถแวะพัก ทำกิจกรรมที่บ้านนาป่าแปะได้
 - คุณอรธรผล สำลีพันธุ์ เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีเลย จากที่ได้หารือกับทางนักวิจัยในการส่งเสริมการปลูกกระชายดำและรับซื้อ เพื่อนำไปผลิตเป็นส่วนประกอบยาสมุนไพรจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ
- (5) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโครงการนวัตกรรมวิถี ซึ่งจะมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ โดยมีดารานักแสดงมาเข้าร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์เชื่อมกับบ้านรักไทยเนื่องจากเป็นหมู่บ้านนวัตกรรมวิถีที่ผ่านมา มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 10 ผลิตภัณฑ์ ให้เข้าสู่มาตรฐานสินค้า OTOP

กิจกรรมที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นศึกษาพร้อมทั้งออกแบบการทดลองปรับเปลี่ยนระบบการผลิตฯ

จัดเมื่อ วันที่ 24 – 25 กันยายน 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปะ ผู้เข้าร่วม 15 คน

ทีมวิจัยหลักชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมครั้งนี้ และทบทวนผลการศึกษาข้อมูลให้ทีมวิจัยชุมชน ได้แก่ ประเด็นการเชื่อมกลไกความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักธุรกิจ และคนในชุมชน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานร่วมกันใน “นาป่าแปะโมเดล” ด้าน “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยมีแนวทางดำเนินการ คือ

ด้านการท่องเที่ยว มีจุดแวะพักรถให้นักท่องเที่ยว ซึ่งจะมีห้องน้ำ มีร้านจำหน่ายสินค้าของชุมชน จำหน่ายกล้วยไม้ จำหน่ายผลผลิตเกษตร มีบันไดเชื่อมจุดแวะพักรถให้ขึ้นไปชมศาลาทรงงาน(เป็นจุดที่เห็นวิวทิวทัศน์ของชุมชน) เชิญชวนให้คนในชุมชนพัฒนาหน้าบ้านของตนเองให้สวยงาม และปลูกต้นไม้ ดอกไม้ มีการทำอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวชิม

ด้านการเกษตร มีแนวทางคือ เพาะกล้าไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล สำหรับจัดบริเวณให้น่าสนใจและจำหน่าย เช่น กุ๊ตเบอร์รี่ สตอร์เบอร์รี่ องุ่น เสาวรสพันธุ์ดี เสาวรสยักษ์ กุหลาบพันธุ์ดี คอสมอส เชียนฝรั่ง ไฮเดนเบิร์ก คามิลเลีย กล้วยไม้ และผักกาดม้ง เป็นต้น พื้นที่ปลูกต้นกล้วยง เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตของคนม้งที่ผูกพันกับต้นกล้วยงตั้งแต่เกิดจนตาย การปลูกพืชสมุนไพร(กระชายดำ)

ทั้งนี้เนื่องจากในส่วนพืชหลัก กล้วยไม้ ของคนในชุมชน ยังคงเป็นพืชหลักที่คนในชุมชนคาดหวังที่จะเพิ่มรายได้จากส่วนนี้ และยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ในทันที จึงยังคงดำเนินการการผลิตแบบเดิมตามวิถี ทีมวิจัยจึงดูทางเลือกอื่นๆที่ ตลาดต้องการและทีมวิจัยหรือผู้สนใจยินดีที่จะดำเนินการทดลอง ตามชนิดพืชที่กล่าวไว้ข้างต้น

กิจกรรมที่ 5 ประชุมทีมวิจัย 3 ครั้ง

กิจกรรมที่ 5.1 ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 1

จัดเมื่อ วันที่ 8 พฤษภาคม 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปะ ผู้เข้าร่วม 13 คน

นักวิจัยชี้แจงผลการดำเนินงานโครงการในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเน้นไปในเรื่องการเชื่อม
กลไกภาคีที่ต้องการให้เข้ามาหนุนเสริม โดยทีมวิจัยหลักได้เข้าไปเชื่อมประสานครั้งแรกเป็นการ
เข้าไปแนะนำตัวเอง แนะนำโครงการ ให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องการขับเคลื่อนงานของ
ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ และขอเข้าร่วมเป็นทีมขับเคลื่อนงานด้วย ซึ่ง
ทางเจ้าหน้าที่มีความยินดีอย่างยิ่ง และเชิญชวนให้เข้าร่วมเวทีด้วยในวันที่ 10 เมษายน 2562 เพื่อ
เข้าไปแนะนำโครงการกับหน่วยงานที่ร่วมขับเคลื่อนอื่นๆ พร้อมทั้งหาแนวทางการขับเคลื่อนงาน
ร่วมกันโดยใช้พื้นที่บ้านนาป่าแปกเป็นตัวตั้ง

ในส่วนการตลาดมีทีมวิจัยคือคุณไชยทัศน์เป็นหลักในการดำเนินการจัดการ ซึ่ง
ดำเนินการในส่วนที่เป็นธุรกิจของตนเองด้วยและในส่วนองงานวิจัยด้วย โดยมีการทดลองติดต่อ
กับทางโครงการธนาคารอาหารชุมชนฯ ให้นำพืชผักที่ผลิตไปจำหน่ายที่ร้านโอทอย เป็นการเปิด
ช่องทางการตลาดใหม่ให้กับสมาชิกโครงการ โดยดูความต้องการของผู้บริโภคที่มาซื้อพืชผักใน
ร้านค้า

ในส่วนของการผลิตพืช การเก็บข้อมูลด้านการผลิตพืชในช่วงนี้ยังไม่มีดำเนินการ
ในเรื่องนี้มากนัก เนื่องจากทีมวิจัยชุมชนคิดภารกิจหลักในเรื่องการเก็บเกี่ยวกะหล่ำปลีเพื่อจำหน่าย
วางแผนการดำเนินการต่อเนื่องร่วมกัน พร้อมทั้งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

กิจกรรมที่ 5.2 ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 2

จัดเมื่อ วันที่ 11 กรกฎาคม 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก ผู้เข้าร่วม 13 คน

นักวิจัยหลักชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งเป็นการจัดประชุมทีมวิจัยครั้งที่
2 เพื่อวางแผน และเตรียมการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการให้กับทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง จึงได้
ร่วมหารือกันว่าจะนำเสนอประเด็นใดบ้าง ใครจะเป็นผู้ร่วมนำเสนอบ้าง จากนั้นได้แบ่งหน้าที่การ
จัดการเพื่อประสานผู้เข้าร่วมเวที คือ ผู้นำเสนอที่ไปที่มาโครงการและทบทวนโครงการคือคุณพวง
ศักดิ์ นักวิจัย ผู้นำเสนอเรื่องการเชื่อมงานกลไกคือเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบการขับเคลื่อน
งานฯขอให้เป็นตัวแทนในการเล่า โดยมีนักวิจัยเป็นผู้เกริ่นนำให้ จากนั้นเป็นการนำเสนอแนว
ทางการขับเคลื่อนงานพื้นที่บ้านนาป่าแปก โดยคุณไชยทัศน์ทีมวิจัย จากนั้นจะเป็นการหารือแนว
ทางการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งจะมีคุณคมกฤษฎ์ช่วยจับประเด็น สรุปผลการพูดคุย เตรียม
นำเสนอในเวทีประชุมหน่วยงานอีกครั้งหนึ่ง ช่วงการจัดการคุณคมกฤษฎ์เป็นผู้ประสานผู้เข้าร่วม
ในส่วนภาครัฐ คุณจำเนียง คุณนภคเป็นผู้ประสานทีมพื้นที่

กิจกรรมที่ 5.3 ประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 3

จัดเมื่อ วันที่ 9 กันยายน 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก ผู้เข้าร่วม 11 คน

นักวิจัยชี้แจงความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ ในด้านการรวบรวมข้อมูล ซึ่งยังขาดข้อมูลอีกหลายส่วน เพื่อใช้เรียบเรียงและประกอบการจัดทำรายงานความก้าวหน้า ได้แก่ ข้อมูลด้านการผลิตพืชผักโดยเฉพาะกะหล่ำปลีซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน ข้อมูลบริบทชุมชนที่ยังไม่ครบถ้วน ข้อมูลด้านการตลาดพืชผัก และการสร้างกลไกด้านการตลาด จึงวางแผนแนวทางการรวบรวมข้อมูลและการจัดการข้อมูลร่วมกันเบื้องต้น จากนั้นได้แบ่งหน้าที่ให้ทีมวิจัยแต่ละท่านช่วยรวบรวมข้อมูลให้กับทีมวิจัยหลัก

ชี้แจงเรื่องค่าใช้จ่ายโครงการ ว่าช่วงที่ผ่านมาได้มีการใช้จ่ายอย่างไรบ้าง ใช้ไปแล้วกี่บาท และคงเหลือเงินกี่บาท เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่ยังไม่ได้ดำเนินการ พร้อมทั้งวางแผนการใช้จ่ายเงินร่วมกัน

กิจกรรมที่ 6 ทดลอง คัดเลือกพืชเศรษฐกิจที่เป็นความต้องการของกลุ่มตลาด รวมถึง ทดลองเชิงปฏิบัติการในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรเคมีเป็นเกษตรปลอดภัย

กิจกรรมนี้ยังคงเป็นการพูดคุยถึงแนวทางในการทดลองพืชทางเลือก แต่ยังไม่ได้นำดำเนินการ ทีมวิจัยขอเป็นกิจกรรมดำเนินการในระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 7 ประมวลผลการศึกษาข้อมูล/ จัดทำฐานข้อมูล

จัดเมื่อ วันที่ 27 – 29 กันยายน 2562 ณ ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าเป้า ผู้เข้าร่วม 10 คน

ทีมวิจัยหลักได้รวบรวมข้อมูลที่ได้ดำเนินการศึกษาตลอดช่วงดำเนินการระยะที่ 1 และที่ได้รับจากทีมวิจัยที่ได้รับมอบหมายแต่ละท่าน โดยใช้กรอบประเด็นการศึกษาเป็นหลัก จากนั้นช่วยกันประมวลและเรียบเรียงข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการกรอกแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วประมวลผล ทำเป็นฐานข้อมูลแยกเป็นเรื่องๆ ด้วยความที่ไม่เคยชินกับการจัดการข้อมูลของทีมวิจัย จึงทำให้การดำเนินการในเรื่องนี้ล่าช้า ค่อยเป็นค่อยไป

กิจกรรมที่ 8 ร่วมเวทีเสวนาชุมชนวิจัย ครั้งที่ 4 /62

จัดเมื่อ วันที่ 17 กันยายน 2562 ณ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 40 คน ทีมวิจัย 5 คน

การจัดเวทีเสวนาชุมชนวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการ 2) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการทำงานโดยเฉพาะยุทธศาสตร์งานด้านความมั่นคงทางอาหาร 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและทีมวิจัยแต่ละโครงการ ทุกโครงการจึงมีสัญญาใจร่วมกันในการมาเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ซึ่งมีการจัดขึ้นทุกๆ 3 เดือน โดยครั้งนี้มีกระบวนการดังนี้

กระบวนการ Check in เรียกสติ ด้วยการแนะนำชื่อ นามสกุล และมาจากโครงการใด และเล่นเกมส่นับเลข โดยให้นับไปเรื่อยๆจนครบวงให้ได้ มีข้อแม้คือ มีการกำหนดตัวเลขที่ไม่ต้องนับออกเสียง แต่ให้ใช้วิธี “ตบมือ” แทน เช่น ให้ตบมือเลข 3 5 10 และเลขที่หารด้วย 3 5 10 ลงตัว เป็นต้น

จากนั้นนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยในช่วงที่ผ่านมา “บอกเล่า....ชูจุดเด่น และแผนอนาคต” โดยแบ่งโครงการวิจัยเป็น 2 ระยะ ตามสัญญาโครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยที่ดำเนินงานระยะที่ 1 ประเด็นในการเล่า : จากการศึกษาข้อมูลระยะที่ 1 ในพื้นที่วิจัย มีจุดเด่น / ศักยภาพ / ของดี อะไรบ้าง ที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถตอบโจทย์วิจัยได้ ตอบความคาดหวังของพื้นที่ได้ มีจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการ การจัดการคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของเครือข่ายกะเหรี่ยง โครงการการฟื้นฟู “ประวัติศาสตร์มีชีวิตเครือข่ายชาติพันธุ์ลัวะ” ฯ โครงการ ความร่วมมือการพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่เกษตรกรอินทรีย์ภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” บ้านนาป่าแปะฯ และ

โครงการ เพิ่มขีด
ความสามารถการ
จัดการด้านการผลิต
และการค้าบนฐาน
นิเวศทางเศรษฐกิจของ
อำเภอปางมะผ้า
ระหว่างกลุ่มเกษตรกร
และภาคีที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยที่ดำเนินงานระยะที่ 2 ประเด็นการเล่า : จากการศึกษาตลอดช่วงโครงการ เราเห็นอะไรบ้างที่น่าสนใจ (อาจเป็นพื้นที่ / ประเด็น / การทำงานวิจัย) แล้วเราได้วางแผนอนาคตหลังสิ้นสุดโครงการไว้อย่างไรบ้าง มีจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการ การจัดการลำน้ำแม่ฮ่องสอนฯ โครงการ การบริหารจัดการร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน อำเภอปางมะผ้า ฯ โครงการ การศึกษาการจัดการร่วมอุทยานชุมชน "แม่สวดโมเดล" ฯ และโครงการ คนรุ่นใหม่กับการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผลผลิตจากป่าชุมชน อำเภอขุนยวม ฯ

โดยผู้เข้าร่วมเวทีจะช่วยแลกเปลี่ยนและให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกัน เพื่อเป็นการเติมกำลังใจและชี้แนะแนวทางการดำเนินงานวิจัยต่อเนื่อง

3.4 ขอบเขตการดำเนินงาน ระยะที่ 2

1) ขอบเขตการวิจัยระยะที่ 2

- (1) ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรที่บ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 - ศึกษากระบวนการ/วิธีการสร้างความร่วมมือ (บูรณาการ) ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
 - ศึกษา/เติมความรู้/ถ่ายทอดความรู้เรื่อง การปรับเปลี่ยนกระบวนการเตรียมดิน การปลูก การดูแลจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัย จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
 - ศึกษาและเติมความรู้เรื่อง การประเมินสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ผ่านมาตรฐานการผลิตสินค้าคุณภาพ
- (2) หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”
 - ศึกษาความต้องการผลผลิต, ราคา, เงื่อนไข, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เอื้อ - ไม่เอื้อ - ความเสี่ยง - ความคุ้มทุน ของตลาดสินค้าเกษตรเคมี / ตลาดเกษตรปลอดภัย ทั้งที่เป็นตลาดทั่วไป เช่น ตลาดค้ากลางในจังหวัดแม่ฮ่องสอน / ตลาดนอกเมือง เช่น ตลาดเมืองใหม่ จ.เชียงใหม่ หรือ ตลาดเฉพาะกลุ่ม เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น
 - ศึกษากระบวนการ/วิธีการ (การค้าขาย หรือ การเป็นผู้ประกอบการ) ของกลไกกลาง หรือ พ่อค้าคนกลาง ในการทำตลาดเกษตรทั่วไปและเกษตรปลอดภัย
 - พัฒนาการสร้างระบบการตลาดเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ที่เหมาะสมกับบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 - สร้าง “กลไกกลาง หรือ พ่อค้าคนกลาง (ผู้ประกอบการ) ภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ให้กับกลุ่มเกษตรกรเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

2) แผนการดำเนินการ ระยะที่ 2

- (1) เวทีสร้างความเข้าใจ/ ทบทวนงานวิจัยระยะที่ 2
- (2) เติมความรู้เรื่อง การเป็นผู้ประกอบการ / วิเคราะห์ / ออกแบบการสร้าง “กลไกกลาง หรือ พ่อค้าคนกลาง (ผู้ประกอบการ) ภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ให้กับกลุ่มเกษตรกรเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปก พร้อมทั้งทดลองเชิงปฏิบัติการ

- (3) วิเคราะห์ข้อมูลระบบตลาด พร้อมทั้ง ทดลองเชิงปฏิบัติ นำสินค้าเกษตรมาทดลองเข้าสู่ระบบตลาดใหม่ (ตามการออกแบบของนักวิจัย ภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”)
- (4) การสร้างและเชื่อมร้อย เครือข่ายเกษตรปลอดภัย
- (5) พัฒนาข้อตกลงในการกำหนดมาตรฐานของกลุ่ม เพื่อสร้างการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น โดยการรับรองจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- (6) เวทีส่งเสริมความรู้เรื่องประโยชน์ของการบริโภคอาหารปลอดภัยและอาหารอินทรีย์ เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในชุมชน
- (7) จัดเวทีหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่าง ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ประกอบการ เพื่อหารือและเชื่อมโยงด้านการตลาด
- (8) รวบรวมข้อมูล และประมวลผลข้อมูล
- (9) ประชุมทีมวิจัย 3 ครั้ง
- (10) เวทีคืนข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานและรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
- (11) จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
- (12) ปรับแก้ร่างรายงานสู่รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.5 ตารางการดำเนินงานระยะที่ 2 โครงการนี้ ได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ของโครงการวิจัยระยะที่ 2 (จำนวน 6 เดือนระหว่างเดือน 1 ตุลาคม 2562 – 31 มีนาคม 2563 และ ได้ดำเนินการขยายเวลาอีก 3 เดือน ตั้งแต่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2563) ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ของโครงการวิจัยระยะที่ 2

ที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม
1	17 ม.ค.63	หารือเพื่อทบทวนโครงการและยกระดับด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มสู่ตลาด	ร้านกาแฟห้วยหอม อ.เมือง	3 คน
2	18 ม.ค.63	ประชุมประจำเดือนทีมวิจัยบ้านนาป่าแปก	ที่บ้าน จำเน่ง นักวิจัย, ผอ.บ. นานาป่าแปก	12 คน
3	19 ม.ค.63	หารือต่อเนื่อง ทีมขับเคลื่อนหลัก CBR นานาป่าแปก	โหนด มส. ศาลากลาง จังหวัดชั้น 4 อ.เมือง	3 คน
4	25 ม.ค.63	อบรมเติมความรู้การทำมาตรฐาน GAP กะหล่ำปลี	ศูนย์เรียนรู้ กศน.บ้านนาป่าแปก	18 คน
5	18 ก.พ.63	ประชุมประจำเดือนกุมภาพันธ์ ทีม	ศูนย์เรียนรู้ กศน. บ้านนาป่า	16 คน

ที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม
		วิจัยฯ	แปก	
6	23 ก.พ.63	เก็บข้อมูลการผลิตพริกหวานตามแบบสอบถาม (เพิ่มเติม)	แปลงปลูกของเกษตรกร จำนวน 3 ราย	2 คน
7	14 มี.ค.63	เก็บข้อมูลแปลงเกษตรกรเพิ่มเติม เรื่อง การผลิตผักทางเลือก	แปลงปลูกของเกษตรกร จำนวน 3 ราย / ศูนย์เรียนรู้ กศน. บ้านนาป่าแปก	10 คน
8	15 มี.ค.63	ประชุมประจำเดือนมีนาคม ทีมวิจัย	ศูนย์เรียนรู้ กศน. บ้านนาป่าแปก	20 คน
9	22 มี.ค.63	เก็บข้อมูลด้านการผลิต การตลาด พืชผักปลอดภัยของกลุ่มสมาชิก	Food bank นาป่าแปก	10 คน
10	24 มี.ค.63	ประชุมทีมวิจัย	ศูนย์ Food bank บ้านนาป่าแปก	20 คน
11	26 มี.ค.63	สร้างและเชื่อมร้อย เครือข่าย (หน่วยงาน)	โรงเรียน อบจ. บ้านจองคำ อ.เมือง	5 คน
12	3 เม.ย.63	สร้างและเชื่อมร้อย เครือข่าย (กลุ่มผู้ประกอบการใหม่)	3 เมษายน 2563 ที่ ร้านจำหน่ายผลผลิตเกษตรปลอดภัย อ.เมือง	3 คน
13	8 เม.ย.63	รวบรวม และประมวลผลข้อมูล	บ้านพักที่เลี้ยงโครงการวิจัย (วาสนา)	3 คน
14		เวทีคืนข้อมูลผลการศึกษา	ส่งข้อมูลทางออนไลน์	

3.6 สรุปผลการจัดกิจกรรมการดำเนินงาน ระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 1 หรือเพื่อทบทวนโครงการและยกระดับด้านการ

สร้างมูลค่าเพิ่มสู่ตลาด

เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2563 ที่ร้านกาแฟห้วยห้อม อ.เมือง
คุยร่วมกัน 3 คน ได้แก่ 1) คุณอรุณี เวียงแสง 2) หัวหน้า
โครงการวิจัยฯ และ 3) คุณประสิทธิ์ จาก สสว.แม่ฮ่องสอน

การยกระดับด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูป
สินค้าหลักของหมู่บ้าน ได้แก่ น้ำมันงา กระเทียม และอื่นๆ มีข้อสรุปคือ

1. ทบทวน กรอบแนวคิดงานวิจัย กับนักวิจัย ซึ่งสรุปว่า แม้ว่านักวิจัยจะงานมาก แต่ "นักวิจัยต้องเข้าใจโครงการและสามารถนำเสนอโครงการของตัวเอง" ได้ แก่ผู้เกี่ยวข้องในระดับต่าง

ๆ ดังนั้น หากจะให้เห็นภาพทั้งระบบ จะต้องหมั่นทบทวน กรอบแนวคิดงานวิจัยของ
โครงการ

2. นัดเข้าพื้นที่ วันที่ 18 ช่วงบ่าย เพื่อร่วมประเมินความต้องการ ทดลองทำในระยะที่ 2 เพิ่มเติม และ ถอดความรู้การปฏิบัติการ ที่ สสว. สนับสนุน
3. นัดคุย 3 คน อรุณี หัวหน้าโครงการฯ คุณคมกฤษ ที่ โหนด มส. วันอาทิตย์ที่ 19 มค. เวลา 10.00 น. เพื่อวางแผน ดำเนินงาน ในช่วง 3 เดือนที่เหลือ

กิจกรรมที่ 2 ประชุมประจำเดือนทีมวิจัยบ้านนาป่าแปก

ประชุมเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2563 ที่บ้าน จำเน่ง นักวิจัย, ผญบ.นาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 12 คน
สาระการประชุม

1. ทบทวนผลการดำเนินงานโครงการฯ ระยะ 1 สิ่งที่ต้องวัดดูประสงค์โครงการไปแล้ว ซึ่ง
ส่วนใหญ่จะเป็นผลการศึกษา ข้อมูลความรู้ตามกรอบที่กำหนด ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 4 ของ
รายงานความก้าวหน้า ในบทที่ 5 จะมีตารางประเมินว่า แต่ละเรื่องศึกษาไปแล้วกี่เปอร์เซ็นต์
เหลือสิ่งที่ต้องศึกษาเพิ่มใน ระยะที่ 2 นี้ เท่าใด
2. แผนที่ต้องทำในระยะที่ 2 ในเวลาที่เหลือ อีกกว่า 2
เดือน (สิ้นสุด 31 มีค.63)
- 3.หารือ “การทดลองทำเกษตรปลอดภัย” ตามที่ได้
ตั้งใจไว้ แล้วเลือกชนิดพืชที่อยากทำ ทีมเลือก
กะหล่ำปลี เพราะเป็นพืชที่ชุมชนถนัด ปลูกมานาน
และมีผู้ประสงค์จะเข้าร่วม ทดลองทำ "กะหล่ำปลี
ปลอดภัย" จำนวน 8 ราย และ งาม อีกมาก จะไปถาม
ดูกลุ่มปลูกงาอีกครั้ง
4. คุยเรื่องมาตรฐานเกษตรปลอดภัย ซึ่ง จำเน่ง บอกว่า เคยขอ แต่ไม่ได้เพราะที่ดินไม่มีเอกสาร
สิทธิ์ ขาดคุณสมบัติเข้าร่วม GAP แต่ที่ประชุมมีมติให้ทำหนังสือไปขอ ป่าไม้ ในนาม
โครงการวิจัย เพื่อเป็นการทดลองตามโจทย์วิจัย น่าจะได้ และได้กำหนดจัดอบรม ความรู้
GAP ในวันที่ 25 มกราคม 2563 กลุ่มเป้าหมาย 20 คน วิทยากรจากศูนย์วิจัยและพัฒนาด้าน
การเกษตร จ.แม่ฮ่องสอน
5. กำหนดจัดเวที ประจำเดือน กุมภาพันธ์ ในวันที่ 16 และ เดือนมีนาคม ในวันที่ 15
6. ทีมงานฯ เข้าศึกษาแปลงเกษตรอินทรีย์ YSF บ้านนาป่าแปก

กิจกรรมที่ 3 หารือต่อเนื่อง ทีมขับเคลื่อนหลัก CBR นำป่าแปก

เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2563 ณ โหนด มส. ศาลากลางจังหวัดชั้น 4 อ.เมือง ผู้ร่วมหารือจำนวน 3 คน

(กมลฤทัย พยุงศักดิ์ และอรุณี)

สาระสำคัญ

1. ทบทวนงานแบ่งบทบาท และ เคลียร์เอกสารการเงิน
2. คุยเรื่อง ทักษะ “การบันทึกกิจกรรม” ในโครงการ
3. รายละเอียดเตรียมเวทีอบรม GAP ในเรื่อง การประสานวิทยากร, เครื่องมืออุปกรณ์, เอกสารประกอบการฝึกอบรม
4. วางแผนพืชทดลอง
 - 4.1 กะหล่ำปลี พัฒนาเป็นเกษตรปลอดภัย มาตรฐาน GAP โดยการอบรมให้ความรู้เกษตรกร สมัครขอตรวจมาตรฐาน การติดตาม และหาตลาดเฉพาะที่ราคามากกว่ากะหล่ำปลีเคมี
 - 4.2 งา ผู้ปลูกส่วนใหญ่เป็นไทใหญ่ ที่ไม่ได้เข้าร่วมในวันนี้ จะไปหารือ ต่อไป แต่ที่บ้านห้วยมะเขือส้มจะมีมาก ทั้งนี้ คุณประสิทธิ์ จาก สสว. รับปากจะขอสนับสนุน เครื่องหีบน้ำมันงาให้ จำนวน 1 เครื่อง
 - 4.3 กระชายดำ ปีที่แล้วไม่สามารถทดลองปลูกได้ เพราะเมล็ดพันธุ์จากบริษัทหมด จึงจะทดลองในปีนี้ หัวหน้าโครงการรับปากว่าจะได้แน่นอน
 - 4.4 พริกหวาน มีผู้ปลูกเองอยู่แล้ว เกือบ 10 ราย ที่ประชุมมีมติให้ เข้าไปศึกษาว่า พริกหวานจะสามารถเป็นทางเลือกของรายได้ ได้จริงหรือไม่ โดย หาต้นทุน ราคาขาย และรายได้ รวมถึงผลกระทบต่าง ๆ เพราะพริกหวานน่าจะเป็นพืช GMO

นอกจากนี้ ยังหารือและสรุปรายละเอียดของเรื่องที่ต้องทำเพิ่มเติม ที่ถือว่า เป็น กรอบประเด็นที่ควรศึกษาในระยะที่ 2 ประกอบด้วย

1. ลงพื้นที่สำรวจแปลงเกษตรกร ร่วมกับเจ้าหน้าที่ ร.ก.ส. พร้อมกับผู้จัดการร้าน O2U ดูพื้นที่ปลูกกะหล่ำ ในช่วงทดลองปรับเปลี่ยน 1 แปลง ของเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่ 3 คน
2. ยกระดับความสามารถของชุมชนให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยจะจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกพืชทางเลือกแต่ละด้านอย่างละ 1 กลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้ปลูกกะหล่ำปลี กระชายดำ และงา

3. การติดตามประเมินผลการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากสารเคมีเป็นเกษตรปลอดภัย โดยมีเครือข่ายเกษตรกรในโครงการวิจัย 4 รายจากบ้านห้วยมะเขือส้ม และอีก 6 รายจากบ้านนาป่าแปก
4. กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด (5 P)

(1) Product	“ผลิตภัณฑ์” สินค้าหรือบริการ
(2) Price	การกำหนดราคาของสินค้าและบริการ
(3) Place	“ช่องทางการตลาด” การเข้าถึงสินค้าและบริการ
(4) Promotion	การส่งเสริมการขาย หรือ การประชาสัมพันธ์
(5) Participation	การมีส่วนร่วมของผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้สนับสนุน
5. การเชื่อมโยงเครือข่าย
6. ส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย/ อินทรีย์ จากร้านค้าปลีก และรวมผู้ประกอบการร้านอาหารรับซื้อผลผลิต ทำเมนูกะหล่ำปลีปลอดภัย เมนูผลผลิตตามฤดูกาล เชื่อมโยงการผลิตกับร้าน O2U และเครือข่ายกลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อป้อนผลผลิตสู่ร้านอาหารชั้นนำในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. จัดกิจกรรมผู้บริโภค เยี่ยมชมฟาร์ม ดูแหล่งการผลิตในพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นใจ ในรูปแบบ One Day Trip ประชาสัมพันธ์และสื่อสารสร้างการรับรู้ในวงกว้าง

กิจกรรมที่ 4 อบรมเติมความรู้การทำมาตรฐาน GAP กะหล่ำปลี

จัดเมื่อ วันที่ 25 มกราคม 2563 ณ ศูนย์เรียนรู้ กศน.บ้านนาป่าแปก มีเกษตรกรเข้าร่วม 13 คน ทีม 5 คน รวม 18 คน

สาระสำคัญ

1. แนะนำตัว และบอกความต้องการในการทำเกษตรปลอดภัย (ตลาดราคา สุขภาพ วิธีสู่ GAP)
2. วิทยากร ได้แก่คุณประเสริฐ จากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแม่ฮ่องสอน อธิบายข้อกำหนดมาตรฐาน GAP ที่ต้องปฏิบัติ 8 ข้อ (ตามภาพ) และสอบถาม สภาพที่ทำจริงในพื้นที่ประกอบด้วย
3. ทหารเรือเรื่อง ช่องทางการตลาด ที่มีหลากหลาย แต่ผู้ปลูกอยากให้ความแน่นอนด้านการตลาด ก่อนปลูก แต่มีเงื่อนไขว่า ราคาต้องสูงกว่าเคมีขายได้แน่นอน และมีผู้รวบรวมกลาง เพื่อจัดส่งไปยังช่องทางการตลาดต่าง ๆ ได้แก่
 - ร้าน O 2 U (คุณเพิ่ม)
 - ร้านอาหารในหมู่บ้าน นอกหมู่บ้านและในเมืองแม่ฮ่องสอน (คุณพวงศักดิ์)

- ขายส่งให้น้องชาย ผอ.บ.จำเนียง

4. มีเกษตรกรสมัครใจจะเป็นผู้บุกเบิก จำนวน 9 ราย รวมพื้นที่ 17.5 ไร่

กิจกรรมที่ 5 ประชุมประจำเดือนกุมภาพันธ์ ทีมวิจัยฯ

จัดเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563 ที่ ศูนย์เรียนรู้ กศน. บ้านนาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 16 คน
สาระสำคัญ

1. ทบทวน ติดตามความก้าวหน้า การขอมาตรฐาน GAP ได้ตรวจแปลงครบแล้ว จะเก็บตกและรวบรวมใบสมัครส่งได้ภายใน สัปดาห์นี้
2. สรุปมีผู้สมัคร 25 คน 145 ไร่ ประมาณการผลผลิต 1 ล้าน กก. (เฉลี่ย 7,000-8,000 กก./ไร่)
3. คุณรังสรรค์ จากศูนย์พัฒนาเกษตรที่สูง ที่รับผิดชอบโครงการ Food Bank บ้านนาป่าแปก ได้นำแบบบันทึก กิจกรรมการผลิต มาแจกและอธิบายวิธีการบันทึกข้อมูล สำหรับเกษตรกรที่ขอตรวจมาตรฐาน GAP
4. แสดงเจตจำนงร่วมในการผลิตและการตลาด (ให้ไม่มีสารตกค้าง) เป้าหมายการขอ GAP นอกจากให้มีทางเลือกในการเข้าถึงตลาดที่หลากหลาย มีรายได้ มีสุขภาพดีแล้ว ยังทำเพื่อ

ประชุมประจำเดือนกุมภาพันธ์ : 18 ก.พ. 63

① การขอมาตรฐาน GAP

1. อบรมเกษตรกร (9 ราย 17 ไร่)
2. ตรวจแปลง (↑ 10 ราย, 77 ไร่)
3. เขียนใบสมัคร, ใบขอตรวจ, ใบแจ้งแปลง
4. เก็บใบสมัครทั้งหมด
5. คัดกรองใบสมัคร
6. ขับเคลื่อนกิจกรรมต่อไป

รายชื่อเกษตรกร	ไร่	รวม
1. ฟ้า	10	✓
2. ธนด	8	✓
3. ธนา	12	✓
4. ฟ้า	12	✓
5. ฟ้า	7	✓
6. ฟ้า	7	✓
7. ฟ้า	2	✓
8. ฟ้า	3	✓
9. ฟ้า	3	✓
10. ฟ้า	3	✓
11. ฟ้า	3	✓
12. ฟ้า	3	✓
13. ฟ้า	3	✓
14. ฟ้า	3	✓
15. ฟ้า	3	✓
16. ฟ้า	3	✓
17. ฟ้า	3	✓
18. ฟ้า	3	✓
19. ฟ้า	3	✓
20. ฟ้า	3	✓
21. ฟ้า	3	✓
22. ฟ้า	3	✓
23. ฟ้า	3	✓
24. ฟ้า	3	✓
25. ฟ้า	3	✓
รวม	145	ไร่

ผลผลิต 7-8 ตัน/ไร่

รองรับอนาคต ร่วมด้วย

5. ทำแผนที่รอบนอกแสดงที่ตั้งฟาร์มทั้ง 25 แห่ง (ส่งตอนประชุมคราวหน้า)
6. ตั้งเลขา ดำเนินงาน บ้านนาป่าแปก คุณอโศก บ้านห้วยมะเขือส้ม คุณพิมพ์พิชชา
7. ให้ทีมเลขา เก็บข้อมูลเรื่อง งบ รายชื่อผู้ปลูก พื้นที่ปลูก (ไร่) ผลผลิต (กก.)
8. กำหนดการประชุมครั้งต่อไป อาทิตย์ที่ 8 มีนาคม 2563

กิจกรรมที่ 6 เก็บข้อมูลการผลิตพริกหวานตามแบบสอบถาม

เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2563 ณ แปลงปลูกของเกษตรกร จำนวน 3 ราย (คมกฤษฎ์ เจริญใจ และอรุณี เวียงแสง)

เข้าศึกษาการผลิตพริกหวาน บ้านนาป่าแปก ได้คุยไป 3 ราย พบว่า ปีนี้ พริกราคาตกต่ำ ลดลงครึ่งหนึ่งของปีที่แล้ว เฉลี่ย จาก 50-60บาท/ กก. เหลือ 25-35 บาท คนที่ปลูกปีนี้ น่าจะยังไม่สามารถคืนทุนได้ และพบว่าต้องลงทุนสูงมาก 500,000-1,000,000 บาท/ สวน ขนาดสวน 15,000 ต้น

นอกจากนี้ยังได้ แวะที่ ไร่หวานซึ่ง พบเลขา "คุณอโศก" และครอบครัว ได้ข้อคิดดี ๆ เกี่ยวกับ การจัดการตนเองเพื่อสร้างพลังการต่อรอง โดยควรจัดตั้ง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปก และเน้น ยกระดับ พืชที่เกษตรกรคุ้นเคย คือ กะหล่ำปลี ผักกาดขาว มะเขือเทศ และข้าว (เชื่อมกับการท่องเที่ยว)

กิจกรรมที่ 7 เก็บข้อมูลแปลงเกษตรกรเรื่อง การผลิตผักทางเลือก (เพิ่มเติม)

จัดเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2563 ที่ แปลงเกษตรกร และศูนย์เรียนรู้ กศน.บ้านนาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 10 คน

สาระสำคัญ

พี่เลี้ยงและทีมวิจัยเข้าพื้นที่แปลงศึกษาข้อมูลการผลิตพริกหวานบ้านนาป่าแปกเพิ่มเติมอีก 1 ราย คือ แปลงของคุณ โยฮัน แซ่ซัง ต่อด้วยแปลงของไร่หวานซึ่ง "คุณอโศก" มีคุณอัมพร หวานซึ่ง และ

คุณอโศก กิจเดชะกุล ซึ่งได้ปลูกพืชที่แตกต่างจากครอบครัวอื่นๆ ซึ่งมีตกลงเรื่องการตลาดมาก่อน ได้แก่ ต้นหอมญี่ปุ่น และ เซอลารี นอกจากนี้ยังทำเป็น

บ้านพักนักท่องเที่ยว มีการปลูก ลูกหม่อน และองุ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ชิมและนำผลผลิตไปแปรรูป และต่อยอดด้วยร้านกาแฟหวานชื่น ซึ่งเป็นเครือญาติเดียวกันกับไร่หวานชื่น (หวานชื่น เป็นนามสกุลของครอบครัว) ไร่แห่งนี้จะมีการปลูกพืชที่แตกต่างจากไร่หวานชื่น เพื่อให้ไม่ให้ซ้ำกัน และเพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวอีก

แบบหนึ่ง คือ สตอเบอร์รี่ นอกจากนี้ยังเป็นพ่อค้ารายใหญ่ที่รับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในหมู่บ้าน หลังจากดูแปลงของเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่แล้ว ทีมวิจัยได้มาช่วยกันสรุปข้อมูลเบื้องต้น

กิจกรรมที่ 8 ประชุมประจำเดือนมีนาคม ทีมวิจัยฯ

จัดเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563 ที่ ศูนย์เรียนรู้ กศน. บ้านนาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 20 คน

สาระสำคัญ

1. ทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการดำเนินงานระยะที่ 2 มีประเด็นหลัก คือ เรื่องการพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัย เติบโตความรู้เรื่องการปรับเปลี่ยนการผลิตและการทำมาตรฐาน GAP ศึกษา/สร้างและพัฒนากลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” โดยดูว่ารายละเอียดแต่ละประเด็นยังมีเรื่องใดที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง
2. ทบทวนองค์ประกอบการทำข้อมูลเพื่อใส่ในร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ มีประเด็นที่ทีมวิจัยต้องช่วยกันทำ คือ การตรวจความถูกต้องของข้อมูลที่ผ่านมา การประมวลข้อมูล การขอมาตรฐาน ข้อมูลการผลิตพริกหวาน ข้อมูลการเชื่อมตลาดและการพัฒนากลไกผู้ประกอบการกลาง ข้อมูลทีมวิจัย จากนั้นแบ่งหน้าที่ที่ทีมวิจัยรับผิดชอบดำเนินการ

3. หากมีการจัดตั้งกลุ่มเฉพาะเพื่อดำเนินการต่อเนื่องหลังสิ้นสุดระยะเวลาการวิจัย ซึ่งประเด็นนี้ขอแนะนำหารืออีกครั้งในการประชุมรอบต่อไป แบบด่วนซึ่งทีมจะนัดหมายกันเองก่อนแล้วจะแจ้งให้กันทราบผ่านช่องทางไลน์กลุ่ม

กิจกรรมที่ 9 เก็บข้อมูลด้านการผลิต การตลาดพืชผักปลอดภัยของกลุ่มสมาชิก

จัดเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563 ที่ Food bank นาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 10 คน

สาระสำคัญ

1. เยี่ยมคุณกึ่งนาง ชาวบ้านนาป่าแปก ซึ่งเป็นผู้ผลิตผักและเป็นแม่ค้าจำหน่ายผักให้กับสมาชิกกลุ่มผลิตผัก โดยการสัมภาษณ์การรับและขายผักให้กับสมาชิกในช่วงที่ผ่านมา ปัญหาที่พบ และแนวทางการเชื่อมตลาดกลางใหม่กับสมาชิกกลุ่ม ยังสมาร์ท ฟาร์มเมอร์ (Yang Smart Farmer)
2. เยี่ยมแปลงผลิตผัก และสมาชิกที่ส่งผักให้กับร้าน O 2 U โดยเก็บข้อมูลเรื่องผลการดำเนินการที่ผ่านมา ปัญหาที่พบ
3. เยี่ยมร้าน O 2 U เก็บข้อมูลเรื่องการประกอบการผักกับสมาชิกกลุ่มผลิตผักบ้านนาป่าแปก ปัญหาที่พบ และการปรับตัวใหม่ของร้านซึ่งมีการวางแผนการประกอบการที่กว้างขึ้นและมีการเชื่อมร้อยภาคีมากขึ้น

กิจกรรมที่ 10 ประชุมทีมวิจัย

จัดเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563 ที่ Food bank นาป่าแปก มีผู้เข้าร่วม 20 คน

สาระสำคัญ

1. ชี้แจงการขอมาตรฐาน GAP ซึ่งจากการไปสอบถามเจ้าหน้าที่ยังคิดเรื่องเงื่อนไขทางพื้นที่ โดยให้สมาชิกตรวจสอบแผนที่ว่าพื้นที่ของใครอยู่ในเขตป่าอะไร มีข้อมูลอยู่ในระบบแผนที่หรือไม่ และจะดำเนินการอย่างไรต่อเนื่องในเมื่อยังคิดเงื่อนไขนี้ เมื่อสมาชิกเห็นว่ายังเป็นเรื่องยากในการขอใบรับรอง จึงมีการเชิญชวนให้แสดงความคิดเห็นและดึงจุดจุดสนใจใหม่ให้กับสมาชิกทีมวิจัย เพื่อไม่ให้ท้อกับแผนงานที่ควรจะได้ต่อเนื่อง

2. การตั้งกลุ่ม เป็นการเสนอขึ้นมาของสมาชิกที่เห็นความสำคัญของประเด็นงาน และอย่างให้มีการดำเนินการต่อเนื่อง จึงมีการจัดตั้งชื่อกลุ่ม กฎระเบียบ โครงสร้าง กลุ่ม วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานต่อเนื่อง
3. นัดหมายแผนงานต่อเนื่อง การคุยเรื่องการซื้อขายผักผ่านหน่วยงาน เบื้องต้นพี่เลี้ยงจะนัดวัน เวลา กับหน่วยงาน คือ โรงเรียน อบจ.บ้านจองคำ เพื่อสัมภาษณ์และถอดบทเรียน การซื้อขายผักที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 11 สร้างและเชื่อมร้อย เครือข่าย (หน่วยงาน)

จัดเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 ที่ โรงเรียน อบจ. บ้านจองคำ อ.เมือง มีผู้เข้าร่วม 5 คน
สาระสำคัญ

จากการติดต่อทางโรงเรียนเพื่อเชื่อมตลาดผักปลอดภัย เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ที่ต้องทำอาหารให้กับนักเรียนและครูอยู่แล้วทุกวัน เมนูอาหารจะมีการวางแผนเมนูไว้ตั้งแต่แรก ตลอดภาคการเรียน ทำให้รู้ว่าต้องใช้ผักอะไรบ้าง แต่ทางโรงเรียนเคยมีประสบการณ์ในเรื่องการซื้อผักจากเกษตรกรอยู่แล้ว ผลคือเกษตรกรไม่สามารถส่งผักให้ได้ตลอดช่วงการเรียน ทำให้แม่ครัวต้องกลับไปซื้อผักที่ตลาดเช่นเคย

ส่วนทางเจ้าหน้าที่ Food bank ซึ่งเคยส่งผักให้กับทางโรงเรียน หน่วยงานและร้านค้า ต่างๆก็บอกเหตุผลที่ไม่สามารถส่งผักให้ได้อย่างต่อเนื่อง ยิ่งทำให้เห็นภาพชัดว่าคนกลางในการ

รับและจัดส่งผักให้กับลูกค้ากลุ่มต่างๆสำคัญมาก ซึ่งยังไม่สามารถมีใครหรือหน่วยงานใดทำได้สำเร็จและต่อเนื่อง อีกด้านคือเรื่องราคาผลผลิตเป็นอีกเรื่องที่สำคัญ ทำให้เห็นว่ายังไม่สามารถจูงใจให้มีการผลิตผัก อีกปัญหา คือ การทำโรงเรือนปลูกผักต้องใช้งบประมาณสูงมาก ทำให้ตัวเกษตรกรเองไม่สามารถจัดการได้ อีกปัญหาสำคัญในช่วงโควิดนี้ทำให้ไม่สามารถวางแผนการ

ผลิตผักให้กับทางโรงเรียนได้เลย เพราะไม่ทราบว่าจะสามารถเปิดการเรียนการสอนได้เมื่อไหร่ ส่วนทางโรงเรียนพร้อมที่จะหนุนเสริมทางเกษตรกรรมในเงื่อนไขที่โรงเรียนรับได้

กิจกรรมที่ 12 สร้างและเชื่อมร้อย เครือข่าย (กลุ่มผู้ประกอบการใหม่)

จัดเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2563 ที่ ร้านจำหน่ายผลผลิตเกษตรปลอดภัย อ.เมือง มีผู้เข้าร่วม 3 คน
สาระสำคัญ

มีสมาชิกกลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ท่านหนึ่งเป็นวัยรุ่น ได้กลับมาอยู่แม่ฮ่องสอนและมีแนวคิดในการผลิตและจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกกลุ่มด้วยกัน จึงวางแผนทดลองเปิดร้านจำหน่ายผลผลิตของสมาชิก ชื่อร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON ได้เข้าร้านต่อจากสมาชิกกลุ่มเดิมซึ่งปิดทำการแล้ว ตั้งอยู่น้ำ ธกส.สาขาแม่ฮ่องสอน เบื้องต้นใช้ระยะเวลาศึกษาการตลาดนี้ 1 เดือนว่าจะสามารถประกอบการได้ต่อเนื่องหรือไม่ จึงเป็นอีก 1 จุดที่รับผลผลิตจากกลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปะมาจำหน่าย

สินค้าในร้านมีหลากหลายปริมาณมากน้อยต่างกันแล้วแต่ผลผลิตของสมาชิกที่จะนำมาขาย เช่น ข้าว ไข่ไก่ ไข่เป็ด ไข่เค็ม จิงพั่นเมือง จิงขาว เมล่อน ผักต่างๆ

กิจกรรมที่ 13 รวบรวม และประมวลผลข้อมูล

จัดเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2563 ที่ บ้านพักพี่เลี้ยงโครงการวิจัย(วาสนา) อ.เมือง มีผู้เข้าร่วม 3 คน
สาระสำคัญ

รวบรวมและประมวลผลข้อมูลจากที่สมาชิกเครือข่ายวิจัย 2 ประเด็น คือ แบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช สำหรับรายเดี่ยว โดยมีสมาชิกรวบรวมข้อมูลจำนวน 26 ราย และแบบสำรวจข้อมูลเรื่อง “พริกหวาน” บ้านนาป่าแปะปี 2562/63 จำนวน 4 ราย เมื่อได้ครบแล้ว จึงนำมาดูความครบถ้วน ออกแบบตารางประมวลแล้วทำการกรอกข้อมูลลงในตารางประมวล

กิจกรรมที่ 14 เวทีคืนข้อมูลผลการศึกษา

เวทีนี้เดิมมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานและรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในรูปแบบเวที แต่ติดปัญหาเรื่องสถานการณ์โรคระบาดหนัก(โควิด-19) ส่งผลให้ไม่สามารถ

จัดเวทีนี้ได้ตามระยะเวลาโครงการ ทางพี่เลี้ยงจึงมีข้อเสนอต่อการคืนข้อมูลในรูปแบบอื่นคือ 1)คืนให้ชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ ตามประเด็นที่กลุ่มทำ เพื่อตรวจเพิ่มเติมข้อมูลความรู้ เช่น กลุ่มพริกหวาน กลุ่ม Food Bank กลุ่มกะหล่ำปลอดก๊วย กลุ่มงา กลุ่มกระชายดำ ฯลฯ 2)ราชการที่เกี่ยวข้อง ควรนำเสนอ "นาป่าแปกโมเดล" ที่ชุมชนอยากทำ เพื่อให้แต่ละส่วนสามารถมีข้อมูลที่จะเข้าสนับสนุนได้ตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตน

ทางโครงการได้ส่งข้อมูลบางส่วนให้กับโครงการและหน่วยงานได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่อง เพื่อสานต่อกิจกรรมด้านการผลิตอาหารปลอดภัย ได้แก่โครงการ “ผลิตพืชผักอาหารปลอดภัยเพื่อการบริโภคของครัวเรือน ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” และส่งข้อมูลการขอมาตรฐาน GAP ให้หน่วยงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

โครงการ การสร้างกลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัย บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโจทย์วิจัย คือ การสร้างกลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปก ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ควรเป็นอย่างไร ? โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- 2) เพื่อศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- 3) เพื่อหาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

โดยทางทีมวิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และวางขอบเขตประเด็นการวิจัย เพื่อตอบโจทย์วิจัย ไว้ ดังนี้

ขอบเขตประเด็นการวิจัย

- 1) ศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 - ศึกษาสถานการณ์การผลิตของเกษตรกรตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงผลิต การปลูก การดูแล จนถึงเก็บเกี่ยว
 - ศึกษาการบริหารจัดการ ต้นทุนการผลิต การจำหน่ายผลผลิต คุณภาพของการผลิตในฟาร์ม
 - ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค
 - ศึกษาปัจจัย เงื่อนไข ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร
- 2) ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 - ศึกษานโยบาย บทบาท หน้าที่ ข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิต จนถึงเก็บเกี่ยวและการตลาด
 - ศึกษากระบวนการ/วิธีการสร้างความร่วมมือ (บูรณาการ) ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ,ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- ศึกษาและเติมความรู้เรื่อง การประเมินสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ผ่านมาตรฐานการผลิตสินค้าคุณภาพ

3) หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

- ศึกษาแนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ทั้งในมิติข้อดี ข้อจำกัด อุปสรรค โอกาส
- ศึกษาความต้องการผลผลิต, ราคา, เงื่อนไข, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เอื้อ - ไม่เอื้อ - ความเสี่ยง - ความคุ้มทุน ของตลาดสินค้าเกษตร
- ศึกษากระบวนการ วิธีการ การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลาง ในการทำตลาดเกษตรปลอดภัย
- พัฒนาการสร้างระบบการตลาดเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ที่เหมาะสมกับบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
- สร้าง “กลไกกลาง ให้กับกลุ่มเกษตรกรกรเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ขอบเขตชนิดพืชที่ดำเนินการศึกษาวิจัย มี 3 ประเภท คือ

- 1) พืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ กะหล่ำปลี
- 2) พืชผักทั่วไปที่มีการผลิตเพื่อจำหน่าย มีหลากหลายชนิด แต่ผลิตไม่มากนัก เช่น ผักคะน้า ผักกาด ผักสลัด ถั่วลันเตา ข้าวโพดพื้นบ้าน ซาโยเต้ เป็นต้น
- 3) พืชเศรษฐกิจทางเลือกใหม่ ได้แก่ พริกหวาน

โดยทีมวิจัยได้นำให้นักการศึกษาชนิดพืชไปที่ กะหล่ำปลี เป็นอันดับ 1 เนื่องจากเป็นพืชที่มีการปลูกมากที่สุด พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูก ชาวบ้านมีความชำนาญในการผลิต และผลผลิตที่ได้มีความสวยงาม ด้านการผลิตบางแปลงใช้สารเคมีล้วน บางแปลงใช้อินทรีย์ผสมเคมี การตลาดและราคาไม่แน่นอน นำให้นักศึกษาวิจัยอันดับ 2 คือ พืชผักทั่วไปที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายของกลุ่มสมาชิกโครงการ Food Bank เพื่อศึกษาช่องทางการจำหน่ายผักที่ผ่านมาและศึกษาช่องทางการจำหน่ายใหม่ และนำให้นักการศึกษาวิจัยอันดับ 3 คือ พริกหวาน เป็นพืชที่เริ่มเข้ามาในปี 2562 เป็นพืชที่ต้องใช้ต้นทุนสูง คนบ้านนาป่าแปกยังไม่มี ความชำนาญในการปลูกและดูแล ถือเป็นพืชทางเลือกที่มีคนในชุมชนเริ่มทดลองปลูกพร้อมกับศึกษาเรียนรู้ไปด้วย

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยทั้ง 2 ระยะ สามารถประมวลผลการศึกษา ได้ 3 ประเด็นหลักๆ คือ 1) ศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก 2) ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก และ 3) หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ซึ่งได้ดำเนินการ

ศึกษาชนิดพืชหลัก คือ กะหล่ำปลี เนื่องจากเป็นพืชที่ทุกมีการปลูกเป็นจำนวนมาก ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน บ้านนาป่าแปก

1.1 สถานการณ์การผลิตของเกษตรกรตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงผลิต การปลูก การดูแล จนถึง การเก็บเกี่ยว

บ้านนาป่าแปก ในส่วนของคนม้งมีการผลิตพืชหลายชนิด มีพืชที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีการเก็บพันธุ์เองและปลูกตลอดคือ ผักกาดม้ง หรือผักกาดเมี้ยว แต่เป็นการปลูกไว้กินในครัวเรือนไม่ค่อยได้จำหน่ายเนื่องจากแต่ละครัวเรือนปลูกเอง พืชที่ปลูกกันมากในบ้านนาป่าแปกมีดังนี้

ชื่อพืช	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ข้าวคอย						*	*	*	*			
กระเทียม			*	*	*	*						
ข้าวโพด								*	*	*	*	
กะหล่ำปลี	*	*	*									*

ได้ดำเนินการศึกษาพืชเศรษฐกิจหลัก 1 ชนิด คือกะหล่ำปลี เนื่องจากเป็นพืชที่ครัวเรือนม้งปลูกทุกครัวเรือนและปลูกทุกปี ถึงแม้ว่าบางปีจะมีราคาตกต่ำมากก็ตาม จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การปลูกกะหล่ำปลีมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

วิธีการและขั้นตอนการผลิตกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปก

การปลูกกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก จะปลูก 2 ช่วง คือ หน้าหนาว และหน้าร้อน

- หน้าหนาว ตั้งแต่ ประมาณ 10 ตุลาคม ถึง 10 กุมภาพันธ์ ใช้ระยะเวลาในการปลูกลานกว่าหน้าร้อน
- หน้าร้อน ตั้งแต่ ประมาณ 15 มกราคม ถึง 10 เมษายน กรณีที่ปลูกช้ากว่านี้ วันเก็บเกี่ยวก็เลื่อนไป แต่หน้าร้อนจะใช้ระยะเวลาในการปลูกน้อยกว่าหน้าหนาว

(1) ขั้นตอนการเตรียมดิน/เตรียมกล้า

ตัดตอฟางข้าว จากนั้นใช้รถไถพรวนดินแล้วตากดินไว้ 30 วัน จากนั้นขุดดินให้ลึกประมาณ 15-20 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ตากดินไว้ประมาณ 5-7 วัน แล้วกลุ่ดด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก ข่อยดินให้

ละเอียดพอสมควรแล้วรดน้ำให้ชุ่ม แล้วทำการหว่านเมล็ดลงไป หากปลูกเป็นแถวก็จะทำร่องไว้ก่อน แล้วหว่านเมล็ดตามร่องที่เตรียมไว้ คลุมด้วยฟางหรือหญ้าแห้งบางๆ เมื่อกล้าออกใบจริงประมาณ 1-2 ใบ ก็จะทำการถอนแยกต้นที่แน่นหรืออ่อนแอทิ้ง

ปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเพาะกล้าในถาดหลุม โดยจะมีการเตรียมดินผสมดินแล้วใส่ในถาดหลุม หยอดเมล็ด ใช้ดินกลบ รดน้ำ รอให้กล้าโตพอประมาณจึงนำไปลงดิน

เตรียมดินให้ลึกประมาณ 18-20 เซนติเมตร หรือ 1 หน้าจอบ ตากดินไว้ 5-7 วัน แล้วใส่ปุ๋ย เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ที่นาป่าแปกส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยจี้ไก่ เพื่อปรับสภาพดินและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเฉพาะในดินทรายและดินเหนียว จากนั้นย่อยผิวหน้าดินให้มีขนาดก้อนเล็กลง แต่ไม่ถึงกับละเอียดมากเกินไป ถ้าดินเป็นกรดก็จะไปปูนขาว เพื่อปรับสภาพดินให้มีความเหมาะสมต่อการปลูก

(3) การย้ายกล้าลงแปลงปลูก

เมื่อดันกล้ามีอายุได้ประมาณ 25-30 วัน จะย้ายปลูกในแปลงปลูกที่เตรียมไว้ โดยให้มีระยะปลูก $30-40 \times 30-40$ เซนติเมตร การปลูกมีทั้งแถวเดียวหรือแถวคู่ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ในการเพาะปลูก

(4) ขั้นตอนการใส่ปุ๋ย

กะหล่ำปลีเป็นพืชที่ต้องการธาตุไนโตรเจนบำรุงใบเพื่อใช้ในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ต้นพืช ปุ๋ยที่ใช้คือสูตร 15-15-15 หรือ 21-21-21 การใส่ปุ๋ยแบ่งเป็น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ใส่จี้ไถร่องพื้นขณะปลูก แล้วพรวนกลบในดิน ครั้งที่ 2 ใส่หลังจากกะหล่ำปลี มีอายุได้ 7-14 วัน และใส่ปุ๋ยในโตรเจน เช่น ปุ๋ยแอมโมเนีย ซัลเฟต หรือปุ๋ยยูเรีย ควบคู่ไปด้วย ซึ่งการใส่ปุ๋ยก็แบ่งเป็น 2 ครั้งด้วยเช่นกัน คือเมื่อใส่เมื่อกะหล่ำปลี มีอายุได้ 20 วัน และเมื่ออายุได้ 40 วัน โดยการโรยข้างๆต้น

(5) การให้น้ำ

ในการให้น้ำนั้นใช้เครื่องยนต์สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำห้วย) แปลงไปตามร่องระหว่างแปลง ประมาณ 5-7 วัน/ครั้ง ในขั้นตอนนี้จะมีการให้ปุ๋ยเป็นบางครั้งด้วย

(6) อายุการเก็บเกี่ยว

ในช่วงที่สามารถเก็บเกี่ยวได้และมีน้ำหนักดีนั้น ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงวันเก็บเกี่ยว ขึ้นอยู่กับลักษณะ จะมีอายุประมาณ 50-60 วัน กะหล่ำปลี 1 หัว ที่ห่อหัวแน่น น้ำหนักจะอยู่ที่ประมาณ 2-3 กิโลกรัม หากปล่อยไว้นานหัวจะลดลง ทำให้น้ำหนักและคุณภาพกะหล่ำปลีลดลง

(7) การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวจะใช้มีดตัดให้ใบนอกที่หุ้มหัวติดมา เพราะจะทำให้สามารถเก็บรักษาได้ตลอดทั้งวัน เมื่อตัดและขนออกนอกแปลงแล้ว ให้ตัดแต่งใบนอกออก เหลือเพียง 2-3 ใบ เพื่อป้องกันความเสียหาย

1.2 ศึกษาการบริหารจัดการ ต้นทุนการผลิต การตลาด และคุณภาพของการผลิตในฟาร์ม

1) ผลการเก็บข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก

1.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการผลิต ในกลุ่มเป้าหมาย 40 ครัวเรือน ผู้ใหญ่ ข้อมูล เป็นชาย 32 คน เป็นหญิง 8 คน ผู้ให้ข้อมูลอายุต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 60 ปี อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 33 ปี ซึ่งเมื่อดูข้อมูลด้านประสบการณ์ ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี ต่ำสุด 8 ปี และสูงสุด 35 ปี เฉลี่ยอยู่ที่ 15 ปี ด้านแรงงานการเกษตร สมาชิกในบ้านเฉลี่ยมี 6 คนใน ครัวเรือน สามารถช่วยเป็นแรงงานทางการเกษตรได้ 3 คน ดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปี 2562

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. ผู้ให้ข้อมูล (รวม)	40	100.0
- เป็นผู้หญิง	8	20
- เป็นผู้ชาย	32	80
2. สถานะภาพ	40	100.0
- พ่อบ้าน	31	77.5
- แม่บ้าน	6	15
- บุตร	3	7.5
3. อายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล ปี	33 ปี	
4. การศึกษาของผู้ให้ข้อมูล	40	100.0
- ไม่ได้เรียนหนังสือ	9	22.5
- ระดับประถมศึกษา	20	50
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8	20
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3	7.5
- ปริญญาตรี	-	0
5. ประสบการณ์ปลูกกะหล่ำปลี	40	
- ต่ำสุด	8 ปี	
- สูงสุด	35 ปี	
- เฉลี่ย	15 ปี	
6. สมาชิกในครัวเรือน		

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- ต่ำสุด	2 คน	
- สูงสุด	14 คน	
- เฉลี่ย	6 คน	
7.สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานด้านเกษตร		
- ต่ำสุด	2 คน	
- สูงสุด	7 คน	
- เฉลี่ย	3 คน	

1.2) ภาวะหนี้สินของครัวเรือน

สถานะหนี้สินของเกษตรกรพบว่า ไม่มีหนี้ 10 ครัวเรือน มีหนี้ 28 ครัวเรือน ไม่ใส่ข้อมูล 2 ครัวเรือน โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 313,893 บาทต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ ส่วนใหญ่จะกู้จากสถาบันการเงิน มากที่สุดได้แก่ ธกส. รองลงมา ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร ธนาคาร สหกรณ์การเกษตรฯ กองทุนหมู่บ้าน ญาติและนายทุน ตามลำดับ ดังตาราง

ตารางที่ 4-2 สถานะหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปง ปี 2562

ที่	แหล่งหนี้สิน	จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	บาท/ครัวเรือนที่กู้
1	ธกส.	7,718,000	87.42	25	308,720
2	สหกรณ์การเกษตรฯ	520,000	5.89	7	74,286
3	ธนาคารพาณิชย์	435,000	4.93	7	62,143
4	กองทุนหมู่บ้าน	136,000	1.54	7	19,429
5	ญาติ	10,000	0.11	1	10,000
6	นายทุน	10,000	0.11	1	10,000
	รวม	8,829,000	100.00		

ที่มา : จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามผู้ปลูกกะหล่ำปลี 2562

วัตถุประสงค์ในการกู้ คือ ใช้ลงทุนด้านการเกษตร ชำระหนี้เดิม ใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าเล่าเรียนบุตร และสร้างบ้าน/ซื้อบ้าน ตามลำดับ

1.3) ต้นทุนการผลิต ผลผลิตที่ได้

ต้นทุนในการผลิตกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก จากข้อมูล 40 ครัวเรือน รวมพื้นที่ในการปลูกกะหล่ำปลี 400 ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนละ 10 ไร่ ต้นทุนในการผลิตเริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การปลูก การดูแล การตัดหัวกะหล่ำปลี การขนขึ้นรถ และการขนส่งไปจำหน่าย รวมต้นทุนเท่ากับ 3 บาท ต่อกะหล่ำปลี 1 กิโลกรัม ทุนที่ใช้ในการผลิตกะหล่ำปลี 1 ไร่ เท่ากับ 20,066 บาท เฉลี่ย 10 ไร่ ใช้ทุน 200,660 บาท รวมทั้ง 40 ครัวเรือนใช้ทุนในการผลิต 8,026,400 บาท เมื่อผลิตแล้วผลผลิตที่ได้รวม 2,675,474 กิโลกรัม เฉลี่ย 40 ครัวเรือน ได้ผลผลิตครัวเรือนละ 66,887 กิโลกรัม เมื่อค่าเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนเท่ากับ 10 ไร่ จึงได้ไร่ละ 6,688.7 กิโลกรัม

ตารางที่ 4-3 ต้นทุนการผลิตและผลผลิตที่ได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก ปี 2562

ที่	จำนวนผู้ปลูก 40 ราย	รวม	เฉลี่ย 40 ครัว.	เฉลี่ยต่อ 1 หน่วย
1	พื้นที่ปลูก (ไร่)	400	10	1
2	ทุนที่ใช้ในการผลิต/ไร่ (บาท)	8,026,422	200,660.55	20,066
3	ผลผลิตที่ได้/ไร่ (กิโลกรัม)	2,675,474	66,887	6,688.7

ที่มา : จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามผู้ปลูกกะหล่ำปลี 2562

1.4) การตลาดกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก

กะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปกส่วนมากเป็นการปลูกแบบดั้งเดิม อาศัยประสบการณ์การปลูกที่สะสมและส่งต่อกันมา มีการใช้แต่อุปกรณ์เสริมอำนวยความสะดวกหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการผลิตไม่มาก เช่น ท่อส่งน้ำ สปริงเกอร์พ่นน้ำ เครื่องสูบน้ำ ถาดเพาะกล้า เป็นต้น ประกอบกับภาวะการผลิตในปัจจุบันต้องใช้สารเคมี เนื่องจากเกษตรกรปลูกในพื้นที่เดิมซ้ำๆ ทำให้ดินไม่มีความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถขนไปขายไกลได้จะขายเหมาหน้าสวนถึงแม้จะได้ราคาต่ำกว่าปกติก็ตาม บางปีขาดทุนหนักมาก เนื่องจากราคาไม่แน่นอน ซึ่งราคาดต่ำสุดที่ผู้ปลูกเคยได้คือ 1.50 บาท ซึ่งเมื่อเจอกรณีราคานี้ ผู้ปลูกจะตัดสินใจไม่ขนไปขาย เนื่องจากไม่คุ้มกับค่าขนส่ง จะนำกะหล่ำปลีให้เป็นอาหารสัตว์ที่เลี้ยงไว้แทน แต่ถ้าได้ราคาที่พอคุ้มทุนและมีกำไรบ้าง ผู้ปลูกจะขนไปจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อ เช่น บ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอแม่ลาน้อย หรือที่ตลาดเชียงใหม่ เป็นต้น

แหล่งจำหน่ายกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปง ปี 2562 ซึ่งกะหล่ำปลีมีราคาสูง

- (1) พ่อค้ามารับซื้อถึงสวนผู้ปลูกโดยนารถมาขายเอง จากนั้นพ่อค้าจะขนส่งไปจำหน่ายต่อที่ตลาดต่างๆเอง เช่น ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท ตลาดราชบุรี โคราซ เป็นต้น
- (2) ผู้ปลูกขนกะหล่ำปลีขึ้นรถส่วนตัวและขนไปที่ตลาดขนถ่ายสินค้าเกษตร บ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (3) ผู้ปลูกขนกะหล่ำปลีขึ้นรถส่วนตัวและขนไปที่ตลาดขนถ่ายสินค้าเกษตร บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (4) ตลาดวโรรส ตลาดรวมโชค จังหวัดเชียงใหม่

ราคาจำหน่ายกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปง

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลด้านราคาจากผู้ปลูกสามารถจำหน่าย ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา คือ ปี 2560 ปี 2561 และ ปี 2562 โดยราคาที่ได้แต่ละปีมีดังนี้

- ปี 2560 ราคาจำหน่ายกะหล่ำปลีอยู่ระหว่าง 1.5 - 3 บาท ถือเป็นราคาที่ต่ำมาก ระดับขาดทุน จนผู้ปลูกไม่สามารถขนไปขายยังตลาดต่างๆได้ เนื่องจากไม่พอค่าน้ำมันในการขนส่ง หากไม่มีผู้มารับซื้อที่สวน ผู้ปลูกก็จำเป็นต้องเก็บไว้เป็นอาหารสัตว์
- ปี 2561 ราคาจำหน่ายกะหล่ำปลีอยู่ระหว่าง 2-4 บาท ถือว่าถ้าใครโชคดีก็ได้ราคา 4 บาท คือ พออยู่ได้ แต่ถ้าได้ 2 หรือ 3 บาทถือว่าเท่าทุน หรือขาดทุนนิดหน่อย แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะให้ผู้ปลูกนำรายได้ส่วนนี้ไปใช้หนี้ธนาคารได้
- ปี 2562 ราคาจำหน่ายกะหล่ำปลีอยู่ระหว่าง 5-13 บาท ราคาถือว่าเป็นที่พอใจของผู้ปลูก ถ้าผู้ปลูกท่านใดโชคดี ได้ในราคา 10 บาทขึ้นไป ถือว่า โชคดีมากๆ ทำให้มีรายได้เพียงพอที่จะใช้หนี้ และเก็บเป็นทุนปีต่อไปได้อย่างไม่ลำบาก

ตารางที่ 4-4 การจำหน่ายและรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปง ปี 2562

ที่	จำนวนผู้ปลูก 40 ราย	รวม	เฉลี่ย 40 คร.	เฉลี่ยต่อ 1 หน่วย
1	ราคาที่ขายได้ / กิโลกรัม (บาท)	242	6	6
2	จำนวนเงินที่ขายได้/ไร่ (บาท)	16,192,844	404,821	40,482.1
2	ทุนที่ใช้ในการผลิต/ไร่ (บาท)	8,026,422	200,660.55	20,066
3	กำไร / ขาดทุน	8,166,422	204,160.45	20,416.1

ในส่วนของการขายได้จากการจำหน่ายผลผลิตกะหล่ำปลี ปี 2562 ภาพรวมถือว่าอยู่ในระดับที่คนบ้านนาป่าแปงพอใจมาก เนื่องจากดีกว่า 2-3 ปีที่ผ่านมาที่ไม่เท่าทุน ก็ขาดทุนอย่างมาก จากข้อมูลจะเห็นว่าปี 2562 ผู้ปลูกได้จำหน่ายตั้งแต่ราคา 5-13 บาท เฉลี่ยอยู่ที่ กิโลกรัมละ 6 บาท ส่งผลให้ยอดรวม 40 ครัวเรือน จำหน่ายได้ 16,192,844 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือนได้ 404,821 บาท และได้ 40,482.1 บาท/ไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนต่อไร่แล้ว ผู้ปลูกมีกำไรอยู่ที่ไร่ละ 20,416.1 บาท

1.5) คุณภาพของการผลิตกะหล่ำปลี

จากการเก็บข้อมูล 40 ครัวเรือน พบว่า การผลิตกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปง มี 2 ระบบ คือ ระบบเกษตรเคมี และระบบผสมผสาน (ยังยืน+เคมี) โดยมีการผลิตระบบผสมผสานมากกว่า ดังนี้

- ระบบเกษตรเคมี มีผู้ให้ข้อมูลว่าระบบการผลิตของตนเองเป็นระบบเคมี 9 คน โดยซื้อจากร้านค้าในชุมชน และร้านค้าเกษตรในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งสารเคมีที่ผู้ปลูกบ้านนาป่าแปงนิยมใช้ คือ
 - ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 ใช้หลังปลูกได้ประมาณ 20 วันและ 40 วัน ช่วยบำรุงจะมีธาตุอาหารไนโตรเจน 15% ฟอสฟอรัส 15% และโพแทสเซียม 15% ซึ่งมีสรรพคุณที่ปุ๋ยโฆษณาไว้คือ เพิ่มผลผลิต ป้องกันแมลงและเชื้อโรคได้ดีมาก โดยเฉพาะพืชผักและผลไม้ ใช้แล้วจะทำให้พืชเขียวชอุ่ม ช่วยลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ย แต่ผลผลิตกลับเพิ่ม ใช้แล้วดินไม่เน่าเสีย แรงการเจริญเติบโตทุกส่วนของพืช ซึ่งนิยมใช้ร่วมกับปุ๋ยสูตร 21 0 0 ของตรากระต่ายเช่นกัน
 - ปุ๋ยสูตร 21 - 0 - 0 หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต มีธาตุไนโตรเจน N 21 % กำมะถัน S ประมาณ 14 % เป็นที่ต้องการของพืชเพื่อช่วยในการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอีกทาง
 - ไคเทน เป็นสารกำจัดโรคพืช ควบคุมเชื้อรา
 - แมนโคเซบ เป็นสารป้องกันและรักษาโรคพืช คือ เข้าไปยับยั้งการงอกของเชื้อรา มีฤทธิ์อยู่ได้นาน ใช้ในการควบคุมเชื้อราได้หลายชนิด
 - อะบาเมกติน เป็นสารกำจัดแมลงรบกวนพืช เช่น หนอนชอนใบ หนอนใยผัก
 - ฟลอร์แบค ใช้พ่นในขณะที่ยังอยู่ในระยะตัวอ่อนวัยต้นๆ และพ่นในเวลาเช้าตรู่หรือเวลาเย็นในขณะที่แปลงมีความชื้นสูง ถ้าสภาพแปลงแห้งมากให้รดน้ำก่อนพ่นทุกครั้ง เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียเป็นสิ่งมีชีวิต

แสงแดดจะทำให้เชื้อลดประสิทธิภาพลง ใช้ป้องกันกำจัดหนอนใยผักใน
กะหล่ำปลี

- ระบบผสมผสาน (ยังยืน+เคมี) มีผู้ให้ข้อมูลว่าระบบการผลิตของตนเองเป็นระบบผสมผสาน 31 คน เนื่องจากในช่วงเตรียมหลุมเพื่อปลูกกล้า ผู้ปลูกจะรองพื้นด้วย ปุ๋ยคอก หรือ ปุ๋ยขี้ไก่ ซึ่ง สั่งซื้อได้ที่ฟาร์มเลี้ยงไก่บ้านทุ่งไม้สัก และกรณีที่บ้านทุ่งไม้สักหมดจะไปซื้อเองที่ฟาร์มเลี้ยงไก่ในจังหวัดเชียงใหม่ ปริมาณที่ใช้รองพื้น 1 ไร่ ใช้ประมาณ 1-2 กระสอบแล้วแต่ผู้ปลูกและคุณภาพดิน ราคาต่อกระสอบคือ 60 บาท

ประกอบกับข้อมูลการสัมภาษณ์เรื่องคุณภาพผลผลิต ผู้ปลูกเชื่อมั่นว่ากะหล่ำปลีของบ้านนาป่าแปก มีคุณภาพดี เป็นพืชที่อยู่ในระดับปลอดภัย เนื่องจากเคยสังเกต และทดสอบ คือ ตามปกติผักของบ้านนาป่าแปกส่งขายอยู่ได้ประมาณ 7 วันก็น่าสามารถใช้รับประทานและเป็นอาหารสัตว์ ได้ เวลาจับกะหล่ำปลีมือไม่เป็นแผล ไม่แพ้ ไม่เกิดผื่นคัน ไม่บวม แต่เมื่อเทียบกับผักที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ จะอยู่ได้นานเป็นเดือน เวลาจับผักต้องใส่ถุงมือไม่เช่นนั้นจะมีอาการ แพ้ มือบวม

1.3 ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส

จุดแข็งของการผลิตบ้านนาป่าแปก

- (1) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี เฉลี่ย 18 ปี จนเกิดความชำนาญ นอกจากนั้นยังมีความรู้ในการปลูกมะเขือเทศ และผักกาดขาว
- (2) วิธีการทำเกษตรของเผ่าม้งที่มีความขยัน อดทน มีความตั้งใจ ทำจริงจัง
- (3) เป็นเผ่าที่มีความกล้าในการลงทุน
- (4) ความชำนาญในการตลาด และเรียนรู้การตลาดจากประสบการณ์
- (5) สภาพพื้นที่ เหมาะกับการผลิตกะหล่ำปลี
- (6) สภาพอากาศหนาวเย็น
- (7) สามารถปลูกกะหล่ำปลีได้ 2 รอบ คือ ช่วงหนาว และช่วงร้อน

จุดอ่อนของการผลิตบ้านนาป่าแปก

- (1) การปลูกกะหล่ำปลีใช้พื้นที่เดิมซ้ำๆ ทำให้ดินเสื่อม
- (2) หน้าแล้งน้ำในบางจุดไม่เพียงพอ มีน้ำน้อย การบริหารจัดการน้ำไม่ดี
- (3) มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- (4) ไม่มีองค์ความรู้ในการดูแลกะหล่ำปลีให้ได้ผลผลิตคุณภาพ โดยไม่ใช้สารเคมี

- (5) งบประมาณในช่วงระหว่างการดูแล ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถดูแลได้ทั่วกรณีเกิดโรค หรือ แมลงระบาด
- (6) ผู้ปลูกไม่สามารถกำหนดราคาที่แน่นอนได้

ปัญหาอุปสรรคในการผลิต

- (1) ปัญหาหนี้สินจากการทำการเกษตร การปลูกข้าว กระหล่ำปลี มะเขือเทศ ผักกาดขาว
- (2) ผลผลิตต้นตลาด ราคาตกต่ำ พ่อค้าคนกลางกดราคา
- (3) ไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน
- (4) ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน
- (5) ไม่มีการวางแผนการปลูกพืช
- (6) ในช่วงฤดูร้อนจะมีแมลงมากจนเป็นปัญหาในการผลิต
- (7) งบประมาณ หรือเงินลงทุนมีน้อย เนื่องจากมีหนี้เดิมมาก
- (8) กระหล่ำปลีเป็นโรค คือ ตายใบไหม้ โรคเชื้อรา เน่า
- (9) มีแมลงรบกวน ในช่วงฤดูร้อน และรู้สึกว่าจะเพิ่มขึ้นทุกปี
- (10) กระหล่ำปลีไม่เข้าหัว (ไม่ห่อ)
- (11) อากาศเปลี่ยนแปลง
- (12) ต้นทุนการขนส่งสินค้าแพง
- (13) ได้รับผลกระทบจากการนำผักต่างประเทศ (จีน) เข้ามาจำหน่ายในไทย ทำให้ผักต้นตลาด
- (14) มีหน่วยงานมาเก็บข้อมูลเยอะ แต่ไม่สามารถช่วยได้
- (15) ภัยธรรมชาติ เช่น ลูกเห็บตก แล้ง เป็นต้น
- (16) ถูกพ่อค้า แม่ค้าโกง คือ เอาผลผลิตไปแล้วไม่ยอมจ่ายเงิน
- (17) ฟังพยานายทุนทำให้เสียเปรียบ

โอกาส

- (1) มีหน่วยงาน ภาครัฐ เข้ามาสนับสนุนพื้นที่ในหลายๆด้าน รวมทั้งด้านการผลิตด้วย
- (2) เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้โครงการพระราชดำริ ซึ่งมีองค์ความรู้ในด้านการผลิตพืชที่สูง หลากหลายชนิด สามารถเข้าไปขอคำแนะนำได้
- (3) มีแหล่งเงิน ที่สามารถปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกร แต่ต้องดำเนินการเป็นกลุ่ม
- (4) มีโครงการธนาคารอาหารชุมชนในพื้นที่ สามารถเข้าไปเรียนรู้และเชื่อมด้านการตลาดได้

(5) อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวชื่อดังของจังหวัด สามารถเชื่อมโยงด้านการตลาด และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

2. ศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปงหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

2.1 ศึกษานโยบาย บทบาท หน้าที่ ข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิต จนถึงการเก็บเกี่ยวและการตลาด

ในประเด็นนี้ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลระดับจังหวัดซึ่งเป็นนโยบายภาพรวมในการพัฒนาจังหวัดและพื้นที่ ข้อมูลหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยและตั้งอยู่ในพื้นที่ 4 ภาค ส่วนรัฐ ภาคผู้ประกอบการร้านค้า 2 ร้านค้า และแหล่งทุน 1 แหล่ง ดังนี้

- (1) ยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (2) ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ
- (3) โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
- (4) โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) บ้านนาป่าแปง ตำบลหมอกจำแป๋ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (5) ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟีนิตี้ ออร์แกนิก จำกัด
- (6) แบรินด์ Savita ผลิตและส่งออกถั่งเช่า
- (7) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ธ.ก.ส.)

① ยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน¹⁰

วิสัยทัศน์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เปิดประตูสู่ตะวันตก ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืน บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง

เป้าประสงค์รวม (Objective)

- 1) สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ วิถีชีวิตวัฒนธรรม สุขภาพ เกษตรปลอดภัย และการค้าชายแดน
- 2) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาคน สังคม การบริการภาครัฐและพลังงานทดแทน
- 3) เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประเพณีวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์

¹⁰ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน <http://www.maehongson.go.th/index.php/th/>

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : การยกระดับและพัฒนากองทุนเพื่อคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สุขภาพ และเกษตรปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 1 พัฒนากองทุนเพื่อคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต สุขภาพ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด : ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้รายจากการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ธรรมชาติและสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนา อนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ตามอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานปลอดภัยและส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี

กลยุทธ์ที่ 1.4 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร และยกระดับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.5 ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน

กลยุทธ์ที่ 1.6 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งใน และต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 1.7 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เป้าประสงค์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพโครงข่ายคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด : จำนวนโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 1.8 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชน

ตัวชี้วัด : ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 1.9 ส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมใหม่ ให้ได้ มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่า

กลยุทธ์ที่ 1.10 ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 24

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : การเพิ่มศักยภาพการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน

เป้าประสงค์ที่ 1 การค้าการลงทุน มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ตัวชี้วัด : 1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้า

ตัวชี้วัด : 2) จำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการ และการลงทุน

กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาระบบ Logistic เพื่อรองรับการเปิดด่านสู่ประเทศ เมียนมา ,กลุ่ม ASEAN และกลุ่ม BIMSTEC

กลยุทธ์ที่ 2.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน และยกระดับให้เป็นด่านถาวร

กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมพัฒนาการค้าการลงทุน อุตสาหกรรมและการค้าชายแดน

กลยุทธ์ที่ 2.4 ยกระดับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการค้า การท่องเที่ยว วัฒนธรรม และเปิดประตูสู่ตะวันตก

กลยุทธ์ที่ 2.5 ส่งเสริมการค้าตลาดชุมชน ผลผลิตและผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาสนับสนุนผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการของจังหวัด แม่ฮ่องสอนให้มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้

ตัวชี้วัด : ร้อยละรายได้ของผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ 2.6 ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ นวัตกรรม และมาตรฐาน เพื่อสามารถแข่งขันได้

กลยุทธ์ที่ 2.7 พัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาศักยภาพคน แก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตตามศาสตร์พระราชา

เป้าประสงค์ที่ 1 ครีวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. ลดน้อยลง

ตัวชี้วัด : 1) ร้อยละที่ลดลงของจำนวนครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ.

2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ

กลยุทธ์ที่ 3.1 ส่งเสริมครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ.ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มประสิทธิภาพ ของผลผลิตทางการเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย และพัฒนาฝีมือแรงงานให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมให้ประชาชนมีไฟฟ้า และน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค

กลยุทธ์ที่ 3.3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความมั่นคงในที่ดินทำกิน และอาศัยอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ที่ 2 เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด : 1) ร้อยละของผู้เรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ

2) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนในแต่ละระดับเพิ่มขึ้น

3) อัตราการมีงานทำ ของนักศึกษา และเยาวชนที่จบการศึกษาแล้ว

4) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคนอายุ 15-60 ปีเต็ม อ่านออก/เขียนไทยได้

กลยุทธ์ที่ 3.4 พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งในและนอกระบบ โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 3.5 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ที่ 3.6 พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา และส่งเสริมเทคโนโลยีที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 3.7 เพิ่มโอกาสและพัฒนาทักษะในการทำงานเพื่อการมีงานทำให้กับนักศึกษา และเยาวชน 25

เป้าประสงค์ที่ 3 ประชาชนได้รับการบริการภาครัฐอย่างทั่วถึง

ตัวชี้วัด : 1) อัตราการตายของทารก ต่อการเกิดมีชีพ

2) จำนวนผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ได้รับการบริการเพิ่มขึ้น

3) อัตราการฆ่าตัวตายลดลง

4) อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรลดลง

กลยุทธ์ที่ 3.8 พัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข และระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 3.9 พัฒนาระบบสวัสดิการ การบริการภาครัฐ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหา และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

กลยุทธ์ที่ 3.10 ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ได้รับการบริการภาครัฐอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 3.11 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลยุทธ์ที่ 3.12 พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุทางถนน

เป้าประสงค์ที่ 4 การสืบทอดศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวชี้วัด: จำนวนกิจกรรมการสืบทอดทางศาสนา ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์

กลยุทธ์ที่ 3.13 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการอนุรักษ์ ปีนุฟู และเผยแพร่ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มชาติพันธุ์

เป้าประสงค์ที่ 5 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการตามพระราชดำริ โครงการหลวง และโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ขยายผลสู่ชุมชน/หมู่บ้าน และสถานศึกษาในพื้นที่อย่างทั่วถึง

ตัวชี้วัด: จำนวนที่เพิ่มขึ้นของชุมชน/หมู่บ้าน สถานศึกษา ที่ได้รับการขยายผลการเรียนรู้ตามแนว พระราชดำริและโครงการหลวง

กลยุทธ์ที่ 3.14 ขยายผลการเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการตาม พระราชดำริ โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสู่พื้นที่เป้าหมาย

เป้าประสงค์ที่ 6 ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

ตัวชี้วัด : การใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ 3.15 พัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการใช้พลังงาน

อย่างมี ประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : การจัดการ อนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ เพิ่มความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

ตัวชี้วัด : 1) พื้นที่ป่าถูกบุกรุกลดลงและพื้นที่ป่าที่ถูกฟื้นฟูปะทุเพิ่มมากขึ้น

2) จำนวนวันที่มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กเฉลี่ยรายวันเกิน 120 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตรลดลง

3) จำนวนจุดความร้อน (Hotspot) ลดลง

4) ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายลดลง

5) ปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตาม

หลักวิชาการเพิ่มขึ้น

6) ระดับความสำเร็จของการอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรกลุ่มน้ำ

7) พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากระบบชลประทานและประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ 4.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สร้างป่าสร้างรายได้ พัฒนาพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 4.2 ป้องกันและแก้ไขไฟป่าหมอกควัน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 26

กลยุทธ์ที่ 4.3 ส่งเสริมบริหารจัดการการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชนและขยะอันตรายต้นทาง

กลยุทธ์ที่ 4.4 ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 4.5 ส่งเสริมเกษตรกรปลูกพืชเชิงวนเกษตรและให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้ กลยุทธ์ที่ 4.6 ปรับปรุงระบบส่งน้ำ กระจายน้ำและก่อสร้างแหล่งเก็บกักน้ำให้เหมาะสมกับ สภาพพื้นที่และมีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5: การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในและความมั่นคงตามแนวชายแดน

เป้าประสงค์ที่ 1 ปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ และสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในสังคม

ตัวชี้วัด: จำนวนกิจกรรมการจัดงานเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ และสร้างความปรองดองสมานฉันท์

กลยุทธ์ที่ 5.1 ส่งเสริมการปกป้องสถาบันและการปรองดองสมานฉันท์

เป้าประสงค์ที่ 2 หมู่บ้าน/ชุมชน/สถานประกอบการ/โรงเรียน ปลอดภัยยาเสพติด

ตัวชี้วัด : 1) ร้อยละของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยยาเสพติด

2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของสถานประกอบการสีขาวและโรงเรียนปลอดภัยยาเสพติด

กลยุทธ์ที่ 5.2 สนับสนุนป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด

เป้าประสงค์ที่ 3 สร้างความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตัวชี้วัด : 1) ร้อยละที่ลดลงของการเกิดคดีประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินเทียบกับค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี

2) จำนวนผู้หลบหนีเข้าเมือง และแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายลดลง

กลยุทธ์ที่ 5.3 เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เป้าประสงค์ที่ 4 ผลกระทบจากสาธารณภัยลดลง

ตัวชี้วัด: ร้อยละของชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเครือข่ายเตือนภัย

กลยุทธ์ที่ 5.4 เสริมสร้างศักยภาพชุมชนเครือข่ายเตือนภัย

เป้าประสงค์ที่ 5 หมู่บ้านพัฒนาเพื่อความมั่นคงอันเนื่องมาจากพระราชดำริและหมู่บ้านยามชายแดนสามารถพึ่งพาตนเองได้

ตัวชี้วัด: จำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อความมั่นคง

กลยุทธ์ที่ 5.5 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านพัฒนาเพื่อความมั่นคงอันเนื่องมาจากพระราชดำริและ หมู่บ้านยามชายแดน

เป้าประสงค์ที่ 6 แก้ไขปัญหาบุคคลไร้สัญชาติ

ตัวชี้วัด: ร้อยละของผู้มีคุณสมบัติตามกฎหมายได้รับการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทย เพิ่มขึ้น 10 %

กลยุทธ์ที่ 5.6 เร่งรัดการกำหนดสถานะบุคคลตามกฎหมาย

แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2562

โดยทีมวิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรปลอดภัยมานำเสนอ ดังนี้

ประเด็นการพัฒนา / โครงการตามแผนพัฒนาจังหวัด	กิจกรรมย่อย	หน่วยดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)
โครงการส่งเสริมเกษตรปลอดภัยสู่อินทรีย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน (AGRO TOURISM MAEHONGSON)	การวิเคราะห์ศักยภาพ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรปลอดภัย	สนง.เกษตรจังหวัด มส.	16,450
	กิจกรรมถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการในการผลิตพืชปลอดภัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	สนง.เกษตรจังหวัด มส.	133,620
	การถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการในการวิเคราะห์วางแผนและการจัดทำหมู่บ้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรปลอดภัย	สนง.เกษตรจังหวัด มส.	158,520
	การศึกษาดูงานต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร	สนง.เกษตรจังหวัด มส.	150,750
	ส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ปลอดภัยสนับสนุนการท่องเที่ยว (แปรรูปผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์)	สนง.เกษตรจังหวัด มส.	287,330
	การส่งเสริมครัวเรือนเพิ่มพื้นที่สีเขียวในระบบวนเกษตร	สนง.เกษตรและสหกรณ์ มส./ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร มส./สนง.สาธารณสุข	1,594,420
	การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว	สนง.เกษตรและสหกรณ์ มส./ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร มส./สนง.สาธารณสุข	500,000

ประเด็นการพัฒนา / โครงการตามแผนพัฒนาจังหวัด	กิจกรรมย่อย	หน่วยดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)
	การส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย	สนง.เกษตรและสหกรณ์ มส./สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สนง.อุตสาหกรรม มส	411,800
	พัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ เกษตรปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยว	สนง.เกษตรและสหกรณ์ มส./สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สนง.อุตสาหกรรม มส	500,000
	ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการแปรรูป พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าผลผลิตเกษตรปลอดภัย	สนง.เกษตรจังหวัดมส.	448,360
การบริหารจัดการแบบ บูรณาการการพัฒนาบุคลากร พัฒนาระบบสารสนเทศการตลาด และประชาสัมพันธ์เชิงรุก	การจัดงานเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว นิเวศ เกษตรปลอดภัยพร้อมจัดตลาดสินค้าเกษตร	สนง.เกษตร มส.	500,000
	การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน	สนง.เกษตร มส.	9,900
	การปรับปรุงสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ในหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านแม่ปิง	สนง.พัฒนาชุมชน มส.	600,000
	การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัลเพื่อ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	สนง.เกษตรและสหกรณ์ จังหวัดมส.	573,500
เมืองพืชผักปลอดสาร อาหารปลอดภัย	พัฒนาชุมชนปลอดภัยโรคอาหารปลอดภัย สิ่งแวดล้อมดี	สนง.สาธารณสุข มส.	1,000,000
	ตลาดสีเขียว อาหารปลอดภัย	สนง.สาธารณสุข มส.	1,000,000

② ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ

ทีมวิจัยได้ประมวลข้อมูลจากการนำเสนอของเจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งที่ได้เข้าร่วมเวที โดยเจ้าหน้าที่ได้แนะนำภารกิจหน่วยงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

โครงการพัฒนาด้าน

- (1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (2) การเกษตร
- (3) สวัสดิการสังคมและการศึกษา

(4) การส่งเสริมอาชีพ

หน่วยงานรับผิดชอบ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้จัดตั้ง “ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตอง ตามพระราชดำริ” ขึ้นในปี พ.ศ. 2523 ศูนย์ฯ นี้ มีหน้าที่ในการผลิตและส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เมืองหนาว ให้แก่หมู่บ้านเป้าหมายของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ซึ่งตั้งอยู่โดยรอบและใกล้เคียง พระองค์ยังได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ให้ดำเนินงานในโครงการฯ ด้วยความเรียบง่าย ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ประหยัด และให้ทุกหน่วยงานได้ร่วมคิดร่วมทำเป็นการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรมากที่สุด อันจะนำไปสู่ความพอมีพอกินและความกินดีอยู่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ถ่ายทอดสู่เกษตรกรบนพื้นที่สูง และเป็นสถานที่ให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงและผู้สนใจเข้าศึกษาหาความรู้ด้วยการดูของจริงเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้อง ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำโดยก่อสร้างอ่างเก็บน้ำปางตอง 1,2 และ 3 พร้อมปรับปรุงระบบส่งน้ำ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การดำเนินงานในโครงการธนาคารอาหารชุมชน การพัฒนาส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรทั้งพืชยืนต้น พืชไร่ พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้พื้นเมือง การพัฒนาการเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์เขียดแล้ว การวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ (ที่มาแผนแม่บทโครงการศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2555 – 2559) และเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2558 ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ได้เปิดให้บริการสำหรับเกษตรกรบนพื้นที่สูงและผู้สนใจเข้าศึกษาหาความรู้อย่างเป็นทางการ ซึ่งก็มีเกษตรกรบนพื้นที่สูงและผู้สนใจเข้าศึกษาหาความรู้ตลอดจนมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาศึกษาดูงานและประชุมเป็นประจำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สนองพระราชเสาวนีย์โดยจัดทำโครงการศูนย์บริการและพัฒนาพื้นที่สูงปางตอง ซึ่งเป็นพื้นที่ในการบริการความรู้แก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง และให้เป็นจุดเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ สามารถดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้อย่างครบถ้วน เป็นไปตามความมุ่งหวังของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงจำเป็นต้องจัดทำ “โครงการดำเนินงานศูนย์บริการ

และพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ปีงบประมาณ 2559” โดยยึดตามแผนแม่บท
โครงการศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2555 –
2559 เป็นหลักและปัญหาที่พบในปัจจุบัน ขึ้นเพื่อเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
พิจารณา ให้ความสนับสนุนงบประมาณเพื่อมาดำเนินการ

วิสัยทัศน์

“ปางตองแหล่งสืบสานเรียนรู้ ตามรอยพระยุคลบาท
เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชนบนพื้นที่สูง
อย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริการอยู่ร่วมกันของคนและป่า”

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูง ด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์บนที่สูง
- (2) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- (3) เพื่อขยายผลไปสู่ราษฎรในหมู่บ้านโดยรอบศูนย์ฯ
- (4) เพื่อให้บริการพัฒนาและขยายผลการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
- (5) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (6) เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความมั่นคงของชาติ

เป้าหมาย

- (1) มีแหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูง ด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์บนที่สูงด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำ และการทำการเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่สูง
- (2) เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เข้ามาท่องเที่ยวและฝึกงานได้ตลอดปี
- (3) ราษฎรในหมู่บ้านโดยรอบศูนย์ฯ ตามโครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับความรู้และบริการ จำนวน 16 หมู่บ้านคือ หมู่บ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สะงาดำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 12 หมู่บ้าน มีประชากร 7,045 คนและหมู่บ้านในพื้นที่ต่อเนื่องกับลุ่มน้ำสะงา บริเวณตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 4 หมู่บ้าน 1,124 คน

พื้นที่ดำเนินงาน

ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ตั้งอยู่ ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ระหว่างค่าพิกัด X = 386260 - 390050 ค่าพิกัด Y = 2154320 - 2158464 ในระบบ WGS 84 บนแผนที่ประเทศไทย ลำดับชุด L7018 รางวางที่

4574 I และ 4548 II มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 5,438 ไร่ 1 งาน 42 ตารางเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ห้วยแม่สะเงิน (เนิน 1150)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ห้วยแม่ขาม (เนิน 1150)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านห้วยมะเขือส้ม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อ่างเก็บน้ำแม่สะงา

ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านบริการศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ (ปี พ.ศ. 2560)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน
1.	หมอกจำแป่	1	หมอกจำแป่	545
2.	แม่สะงา	2	หมอกจำแป่	321
3.	ห้วยขาน	3	หมอกจำแป่	330
4.	นาป่าแปก	4	หมอกจำแป่	327
5.	ปางตอง		หมอกจำแป่	
6.	ห้วยมะเขือส้ม	5	หมอกจำแป่	271
7.	รวมไทย		หมอกจำแป่	
8.	รักไทย	6	หมอกจำแป่	493
9.	ห้วยโป่งอ่อน	7	หมอกจำแป่	140
10.	ทบสอก	8	หมอกจำแป่	116
11.	ยอด	9	หมอกจำแป่	92
12.	ทุ่งไม้สัก	2	ปางหมู	202
13.	ห้วยผา	1	ห้วยผา	131
14.	แม่สุยะ (รุ่งอรุณ)	2	ห้วยผา	44
15.	ห้วยผึ้ง	3	ห้วยผา	111
16.	นาปลาจาด	4	ห้วยผา	251

ฐานเรียนรู้ภายในศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ

- (1) ฐานเรียนรู้ด้านป่าไม้ตามพระราชดำริ
- (2) การบริหารจัดการน้ำบนพื้นที่สูง
- (3) ฐานเรียนรู้ด้านการประมงบนพื้นที่สูง
- (4) ฐานเรียนรู้ด้านการปลูกกล้วยไม้และเฟิร์น

- (5) ฐานเรียนรู้ด้านการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง
- (6) ฐานเรียนรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์สัตว์ป่า
- (7) ฐานเรียนรู้ด้านการผลิตต้นพันธุ์บนพื้นที่สูง
- (8) ฐานเรียนรู้ด้านการปลูกพืชบนพื้นที่สูง
- (9) ฐานเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง
- (10) ฐานเรียนรู้ด้านการปลูกข้าวบนพื้นที่สูงและชัยภูมิเมืองหนาว
- (11) ฐานเรียนรู้ด้านการจัดระบบโรงเรียนพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- (12) ฐานเรียนรู้ไฟฟ้าศึกษา
- (13) ฐานเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว

③ โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง¹¹

วิสัยทัศน์

ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำได้รับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการคนกับป่าอยู่ร่วมกัน พึ่งพิงและเกื้อกูลกันบนพื้นฐานความพอเพียง ชุมชนมั่นคงเข้มแข็งคนมีชีวิตที่ดีสามารถพึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อจัดตั้งถิ่นฐานและพัฒนาชุมชน
- (2) เพื่ออนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) เพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและการมีงานทำ
- (4) เพื่อพัฒนาคุณภาพคนในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- (5) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำ

แผนแม่บทโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน

แผนแม่บทระยะที่ 1 ปี 2551 – 2554

สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ และกิจกรรมตามพระราชเสาวนีย์ฯ

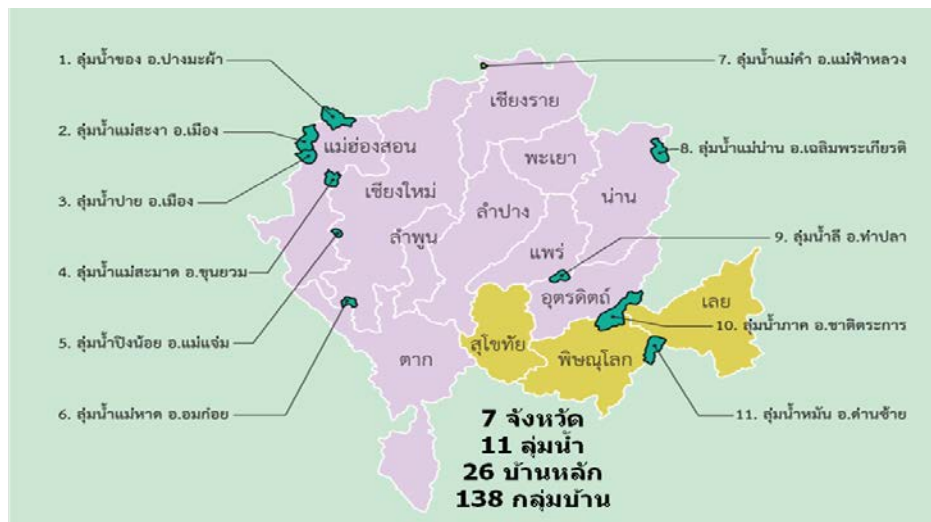
แผนแม่บทระยะที่ 2 ปี 2555 – 2559

ให้ความรู้ด้านอาชีพเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบประณีต เพื่อลดการบุกรุกป่า ป่าปลูกป่าไม้ และการบูรณาการในพื้นที่ รวมทั้งขยายพื้นที่ดำเนินการ มีการจัดทำขอบเขตแผน ที่ดินรายแปลงและหมู่บ้านหลักที่ชัดเจน

¹¹ <https://www.hrdi.or.th/About/Introduce>

แผนแม่บทระยะที่ 2 ปี 2560 – 2564

พัฒนาคุณภาพผลผลิตและการตลาด เพิ่มประสิทธิภาพการบูรณาการในพื้นที่ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการทำเกษตรแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภาพรวมพื้นที่ปฏิบัติงานโครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ปี 2551 – 2554

- (1) เกษตรกรมีความรู้ ด้านการผลิต สามารถนำผลผลิตไปบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่ายบ้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (2) เกษตรกรเริ่มมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ
- (3) มีการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาแหล่งน้ำ อนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

การดำเนินงานสามารถครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้เพียงร้อยละ 50 ซึ่งจะต้องขยายพื้นที่ที่การดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เหลือต่อไป

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 ปี 2555 – 2559

- (1) มีการดำเนินงานในพื้นที่ 76 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 113 หมู่บ้าน (67%)
- (2) มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 23,746 ไร่
- (3) มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวไร่, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) เป็นไม้ผล 895 ไร่
- (4) เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยในปี 2558 จำนวน 65,974.79 บาท (การศึกษาสถานะเศรษฐกิจสังคมฯ: 2558) เพิ่มขึ้น 42 % เปรียบเทียบกับ ระยะที่ 1 (2553)
- (5) มีการบูรณาการในพื้นที่เข้มข้นขึ้น มีการกำหนดพื้นที่บูรณาการชัดเจนขึ้น

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 ปี 2560 – 2564

- (1) การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต การเข้าถึงบริการทางสังคม
- (2) การพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน

- (3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูป้องกันรักษาป่าต้นน้ำ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- (4) การพัฒนาขับเคลื่อนและบูรณาการโครงการ
- (5) พัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพและสิ่งแวดล้อม

④โครงการธนาคารอาหาร

ชุมชน (Food Bank) บ้านนาป่า

แปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอ

เมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัด

แม่ฮ่องสอน

เป็นโครงการที่ได้

ดำเนินการสนองพระราชดำริ

ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ

แห่งแรกในการพัฒนา

จังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ และเหลือจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง

โดยเริ่มตั้งแต่สร้างแหล่งอาหารเพิ่มเติมเพื่อให้อคนและสัตว์ได้บริโภคในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัย หรือแหล่งชุมชนส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเลี้ยงสัตว์ ประมง เพื่อบริโภคและจำหน่ายให้มีรายได้ โดยกระบวนการทั้งหมดนี้มุ่งหวังให้คนรักป่าและอยู่กับป่าได้อย่างมีความสุขโดยการปลูกพืช หาของป่า และพืชสมุนไพรเพื่อให้ราษฎรได้ใช้ในการดำเนินชีวิตตามวิถีสังคมของชุมชนซึ่งผลการดำเนินโครงการเป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งและทรงให้ยึดถือเป็นต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลโครงการธนาคารอาหารชุมชนต่อไปในพื้นที่อื่น ๆ

ธนาคารอาหารชุมชน เกิดจากพระราชเสาวนีย์ของ สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงมีความเป็นห่วงในสภาพแวดล้อมของโลกในอนาคตจะประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมถึงปัญหาการขาดแคลนอาหารอันสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เช่น ป่าไม้สัตว์ป่า และที่สำคัญเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารจึงมีพระราชประสงค์ให้มีการทำการเกษตรแบบหลากหลายทั้งพืชและสัตว์ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการขยายพันธุ์สัตว์ เช่น กบ เขียด ไก่ป่า คินสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด เนื่องจากสัตว์เหล่านี้สามารถอาศัยอยู่ในป่าไผ่และเป็นอาหารได้ให้ส่งเสริมเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดที่สามารถอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงได้ เช่น ปลาไน เป็นต้น และทรงมีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการเป็นอันดับแรกให้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่สูง โดยเฉพาะสัตว์ขนาดเล็ก เช่น สัตว์ปีก เป็นต้น ให้ปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผลหรือต้นไม้ป่าที่สามารถรับประทานได้ในป่า เช่น มะม่วงป่า ขนุนป่า

ขี้เหล็กหรือพืชชนิดอื่น ๆ เนื่องจากเป็นพืชที่มีอยู่ดั้งเดิมตามธรรมชาติมีความทนทาน ไม่ต้องการดูแลรักษา

ผลการดำเนินงาน

มีการสำรวจ วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ และวางแผนร่วมกับชุมชน

ปัญหาที่พบในพื้นที่ก่อนเริ่มดำเนินการ

- (1) เรื่องปริมาณน้ำ ไม่เพียงพอต่อการผลิตพืช
- (2) เรื่องการใช้สารเคมีในพื้นที่ใกล้เคียง
- (3) เรื่องรายได้ไม่เพียงพอ และเรื่องการออกไปทำนอกพื้นที่
- (4) เรื่ององค์ความรู้ในการประกอบอาชีพทางเลือก

กำหนดแนวทางการพัฒนา

- (1) การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- (2) การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน
- (3) การทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
- (5) การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร FOOD BANK
- (6) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- (1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

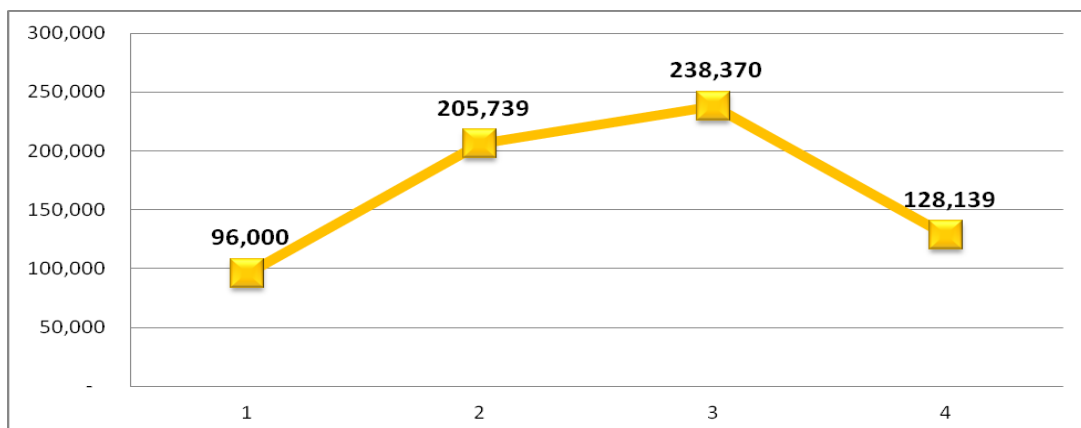
(2) การส่งเสริมอาชีพภายใต้องค์ความรู้โครงการหลวง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลง Food Bank จำนวน 11 ครอบครัว

(3) การผลิตพืชภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย

(4) ส่งเสริมการตลาด สร้างรายได้ให้แก่สมาชิก รวมเป็นเงิน 668,248 บาท

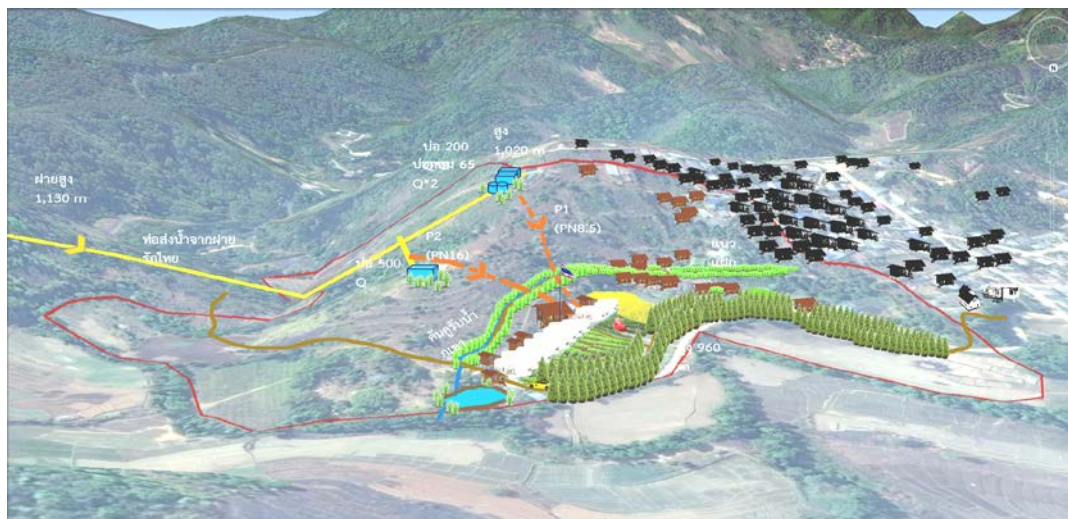
(5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พัฒนาสหกรณ์โครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปะ จำกัด

(6) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ Food Bank การปลูกต้นไม้ และการคืนกล้วยไม้สู่ป่า

(7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

กลยุทธ์การพัฒนาในระยะต่อไป (2560-2564)

- (1) การผลิตพืชภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย
- (2) การพัฒนาผู้นำเกษตรกร Smart Farmer
- (3) การสร้างแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง
- (4) การกระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะทำงานฯ

⑤ ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟินีตี้ ออร์แกนิก จำกัด

ประกอบด้วย 3 ธุรกิจหลัก ได้แก่ 1) โอทู ออร์แกนิก เฟรชมาร์ต 2) กรีนสมาร์ตเพื่อนเกษตรกร 3) ฟาร์มสุขได้สุขดี ที่ตั้งเลขที่ 16 ถ.นาวาเกษตร ต.จองคำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000 มีนายไชยทัศน์ เงินทองแดง เป็นเจ้าของกิจการ

แนวความคิดการทำงาน O2U เกิดจากอะไร

เริ่มต้นมาจากได้เห็นผู้คนรอบข้างล้มหายตายจากไปทีละคน และเวลาไปโรงพยาบาล ก็ได้เจอผู้คนมากมายมาเข้ารับการรักษากันเป็นจำนวนมาก เลยยิ่งทำให้คิดว่าควรจะต้องใส่ใจสุขภาพให้มากขึ้น และยังตระหนักถึงอีกหนึ่งปัญหา

เช่นเดียวกัน คือ การยิ่งเห็นเกษตรกรยิ่งเพาะปลูกพืชสวน ยิ่งทำยิ่งจน และยิ่งเป็นหนี้ จึงได้เริ่มคิดว่าจะทำอย่างไรบ้างที่จะลดปัญหาเรื่องเหล่านี้ให้น้อยลง ประจวบกับในปัจจุบัน ผู้คนส่วนใหญ่ได้หันมาใส่ใจดูแลสุขภาพในเรื่องอาหารการกินกันมากขึ้น หันมาอุปโภคบริโภคพืชผัก ผลไม้กันเยอะขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความคิดที่ว่า หากผู้คนสนใจที่อุปโภคบริโภคพืชผัก ผลไม้มากขึ้นแล้วนั้น

ผลิตภัณฑ์พวกนั้นต้องสะอาด ปลอดภัย และมั่นใจว่าจะไม่มีสารเคมี แต่จะทำเช่นไรละ นอกจากเป็นคนเพาะปลูกเอง แต่ในความเป็นจริง ผู้คนเหล่านั้นอาจจะไม่มีความชำนาญ หรือมีเวลามากพอที่จะจัดการเอง ดังนั้นในเมื่อเราเคยเป็นเกษตรกรอยู่แล้ว และเกษตรกรของไทยก็มีความชำนาญในการทำด้านเกษตรกรรมอยู่แล้ว แต่ไม่รู้วิธีบริหารจัดการเพื่อจะนำผลผลิตนั้นส่งไปให้ผู้บริโภคอย่างไร ทางเราเลยมีแนวความคิดว่าจะรวบรวมเกษตรกรมาเข้าเป็นสมาชิกกับร้าน O2U ซึ่งจะช่วยเหลือในด้านการบริหารจัดการ การตลาด การขาย และการวางแผน ที่จะทำให้ผลผลิตนั้นปลอดภัย ปลอดภัยจากสารเคมี และมีผลผลิตเพียงพอต่อผู้บริโภค และผู้บริโภคจะได้มีความมั่นใจในผลผลิตเหล่านั้นด้วย ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี ซึ่งทำให้ต้นทุนในการเพาะปลูกลดลง ไม่ต้องไปก่อหนี้ และมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งร้าน

- (1) อยากให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีความยั่งยืนและไม่เป็นหนี้
- (2) อยากให้ผู้บริโภคได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นผลดีต่อสุขภาพอย่างแท้จริง

ผลผลิตของร้าน

ผลผลิตส่วนใหญ่ของทางร้าน O2U ส่วนใหญ่มาจากเกษตรกรของชาวแม่ฮ่องสอนทุกพื้นที่ ทุกเขต โดยเริ่มต้นได้เปิดให้เกษตรกรทุกคน สามารถนำผลผลิตส่งให้กับทางร้านได้ พอผ่านมาสักช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทางร้านก็จะเริ่มคัดสรรเกษตรกรที่จะนำผลผลิตมาขายยังที่ร้านได้ โดยคัดเลือกจาก ชาวเกษตรกรที่ทำและมีความตั้งใจอย่างจริงจังในการจะทำให้ผลผลิตนั้นปลอดสารเคมี และได้ทำการทดลองนำผลผลิตจากที่อื่นๆ มาจำหน่ายดู และคอยสังเกต เก็บข้อมูล ว่าสินค้าประเภทไหนได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากที่สุด ในปัจจุบัน ผลผลิตที่ทางร้าน O2U ได้นำมาจัดจำหน่ายก็จะเป็น ผลผลิตของเกษตรกรชาวแม่ฮ่องสอน ประมาณ 80% และอีก 20% นำเข้าจากภายนอก โดยส่วนใหญ่ที่นำเข้าจะเป็นผลไม้มากกว่า

สมาชิกเครือข่ายของร้าน O2U

มีเกษตรกรที่เซ็นสัญญากับทางร้านเลขประมาณ 12 ราย และอีก 48 ราย ที่ยังไม่ได้เซ็นสัญญา รวมเป็น 60 ราย และในปี 2563 ทางร้าน O2U ได้ตั้งเป้าหมายจะให้มีเกษตรกรเข้าร่วมกับทางร้านให้ได้ประมาณ 100 ราย

สินค้าของทางร้านที่ขายได้ดี

สินค้าของทางร้าน O2U ที่ทางร้านเปิดตัวจะเป็น พวกของสด เช่น อาหารคลีน สลัด และเครื่องดื่มน้ำผักและผลไม้เพื่อสุขภาพ จะขายดี เนื่องจากในปัจจุบันผู้คนใช้ชีวิตเร่งรีบมากขึ้น ทำให้มี

แม่บ้านสำเร็จรูปที่ต้องการอาหารและเครื่องดื่มที่ปลอดภัยและสะดวกเพิ่มมากขึ้น ทางร้านก็เลยปรับให้เข้ากับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคเป็นหลัก

ผลผลิตทางการเกษตรที่สมาชิกส่งให้กับทางร้าน O2U

สินค้าของทางร้าน จะมีสินค้าประมาณ 140 กว่ารายการ โดยจะเป็นพืชผัก ที่ให้ผลผลิตตลอดทั้งปีประมาณ 60% นอกนั้นจะเป็นพืชผักที่ออกตามฤดูกาล เพราะผลผลิตที่ออกตามฤดูกาล ง่ายต่อการควบคุมให้ปลอดภัยจากสารเคมี และทางร้านก็จะเน้นจำหน่ายผลผลิตตามฤดูกาลมากกว่าด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดที่เน้นด้านทัศนคติสุขภาพด้วย ส่วนผลไม้ที่ทางร้านนำมาจำหน่ายจะมีอยู่ประมาณ 40 รายการ ซึ่งผลไม้ประมาณ 10 รายการ ทางร้านจะนำเข้ามาจำหน่าย เช่น แอปเปิ้ล เป็นต้น นอกนั้นก็จะเป็นผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ลูกพลับ อโวคาโด สับปะรด เป็นต้น

ราคาในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร

ในส่วนของร้าน O2 U นั้นจะแตกต่างจากระบบอื่น ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งในระบบที่ผ่านมานั้นจะเป็นระบบผ่านพ่อค้าคนกลาง เข้ามารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร โดยให้ราคาที่น้อย และไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกร ซึ่งทางร้าน O2U นั้น จากที่เคยเป็นเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกเองแล้วนั้น เลยถึงเห็นว่าหากยังใช้ระบบแบบเดิม ๆ อยู่อีก ทางเกษตรกรไม่สามารถจะลืมตาอ้าปากได้แน่ จึงหันมาใช้วิธีการร่วมกันกำหนดราคา ระหว่างเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิต กับทางร้าน O2U ซึ่งถือเป็นผู้ซื้อ โดยให้ความเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย และยอมรับในราคานี้ได้ทั้งคู่ ซึ่งในการรับซื้อนั้น ก็จะมีการตกลงกันว่า ผลผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยจากสารเคมีจริง ๆ โดยเกษตรกรเหล่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีใบการันตีก็ได้ เพราะทางร้านจะมีเครื่องมือในการตรวจสอบผลผลิตนั้นอีกที ก่อนการจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค เช่น ผักคะน้า ทางร้านก็จะบอกเลยว่ารับซื้ออยู่ในราคากิโลกรัมละ 45 บาท แต่จะขายให้กับผู้บริโภคในราคา 75 บาท ซึ่งส่วนต่าง 30 บาท ทางร้านจะถือเป็นค่าดำเนินการด้านการตลาด การบรรจุต่าง ๆ และหากเกษตรกรตกลงในราคานี้ ก็จะมีการทำสัญญา ซึ่งเป็นสัญญาที่ไม่ได้ผูกขาด สามารถผันแปรไปตามปัจจัยต่าง ๆ ในช่วงเวลานั้น ๆ เพื่อทั้งสองฝ่ายจะไม่ต้องเป็นผู้รับภาระ เป็นต้น

เกษตรกรต้นแบบของทางร้าน O2U

ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรจากตำบลบ้านนาป่าเป้า จำนวน 8 ราย ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ 2 ราย ที่อำเภอขุนยวมอีก 1 ราย และที่อำเภอปางมะผ้า 1 ราย

ด้านการตลาดของร้าน O2U

ด้านการตลาดส่วน

ใหญ่ในช่วงแรก ๆ จะเป็นการดึงผู้คนที่สนใจให้เข้ามาซื้อสินค้าที่ร้านเลย และพอระยะเวลาผ่านไปมันจะอยู่ในรูปแบบ “ปากต่อปาก” เพราะทางร้านจะเน้นสินค้าที่ปลอดจากสารเคมี มีคุณภาพ ตั้งราคาที่ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ไม่กระโดดจากราคาที่จำหน่ายอยู่ในท้องตลาดมากเกินไป จึงทำให้มีผู้บริโภคมาซื้อสินค้ากับทางร้านมากขึ้น

⑥ **แบรนด์ Savita ผลิตและส่งออกถึงเช้า** โดยมีนายอรรถพล ลำลีพันธุ์ เป็นเจ้าของ และเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีเลย (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ถือเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพของไทย ที่สกัดจากสมุนไพรร “เห็ดหลินจือ” ใช้แบรนด์ “SAVITA” ของนายหัวเล็ก (อรรถพล ลำลีพันธุ์) คนสุราษฎร์ธานี ได้ไปทำไร่ปลูกเห็ดหลินจือและแปรรูปที่จังหวัดเลย จำนวน 30 ไร่ ด้วยผลผลิต 1 ปี ได้ 3

รอบๆ ละ 2 ตัน รวม 1 ปีได้ผลผลิตเห็ดหลินจือ 6 ตัน นอกจากนี้มีการซื้อจากกลุ่มเกษตรกรกรักโลกกรัม (กก.)ละ 800 บาท ราคาขายหน้าฟาร์ม 1,200 บาทต่อกก. และราคาขายในตลาดอยู่ที่ 2,500 บาทต่อกก.มีเกษตรกรในเครือข่ายที่มีการควบคุมมาตรฐานการเกษตรที่ดี (GAP) จำนวน 40 ราย มีรายได้เฉลี่ย 10,000 – 30,000 บาทต่อเดือนจากการขายเห็ดหลินจือแห้ง (ขึ้นกับขนาดของพื้นที่) ส่วนใหญ่ปลูกเป็นอาชีพหลักในขณะที่อาชีพรองคือปลูกข้าว ผลิตภัณฑ์ “SAVITA” ประกอบด้วย แคปซูล (ถึงเช้ากับเห็ดหลินจือ) 60 แคปซูล (1 กล่อง) ราคา 1,500 บาทต่อ 1 ขวด และเห็ดหลินจือแผ่นสไลด์ขนาด 80 กรัม ราคา 200 บาทต่อซอง และขณะนี้ทางคุณอรรถพลได้สนใจกระชายดำและเล็งเห็นว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ที่สามารถผลิตได้ จึงสนใจรับซื้อ

⑦ **ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹² (ช.ก.ส.แม่ฮ่องสอน)**

พ.ศ. 2509 ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร สำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร

¹² ฐักธกส. https://www.baac.or.th/th/content-about.php?content_group_sub=0001

นายจำเนียร สารนาค ผู้จัดการ ธ.ก.ส. คนแรกได้วางรากฐานการดำเนินงานพร้อมทั้งอุดมการณ์การทำงานให้พนักงาน ธ.ก.ส. ทุกคนละเว้นการอันควรต่าง ๆ โดยได้อบรมสั่งสอนให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ซื่อสัตย์ สุจริต และไม่เบียดเบียนลูกค้า เพราะงานสินเชื่อเพื่อการเกษตร เป็นงานที่กว้างขวางและซับซ้อน ต้องศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญยิ่งขึ้น ขอให้ท่านละเว้นการอันควรละเว้น ไม่เบียดเบียนเกษตรกรลูกค้า จงทำงานหนัก เร่งรัด จับใจ ถูกต้อง และแม่นยำ ก่อรูปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งพนักงาน ธ.ก.ส. ถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของธกส.

- (1) ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร
สำหรับการ
 - (1.1) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม
 - (1.2) ประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้
 - (1.3) พัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร
 - (1.4) ดำเนินกิจการตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร
- (2) ประกอบธุรกิจอื่นอันเป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม
- (3) ดำเนินงานเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือการบริหารจัดการแก่บุคคล กลุ่มบุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชน รวมทั้งองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในรูปแบบใด ที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกรหรือชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร หรือชุมชนให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การแปรรูป และการตลาด หรือเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจหรือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- (4) ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ เพื่อใช้ดำเนินงานภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์

การปรับบทบาทสู่การพัฒนาชนบทของธกส.

นับเป็นอีกธนาคารหนึ่งที่เกษตรกรทุกคนรู้จักกันดี และเป็นสมาชิกเกือบทุกคน ธกส. ได้มีการพัฒนาและปรับบทบาทตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อสนับสนุนเกษตรกรให้มากขึ้น โดยแบ่งเป็นยุคต่างๆ ดังนี้

ทศวรรษที่ 1 (พ.ศ.2509-2519) มุ่งลดบทบาทเงินกู้ในระบบ ธ.ก.ส. ให้ความสำคัญกับการให้สินเชื่อเพื่อการผลิตระยะสั้น และระยะปานกลาง แก่เกษตรกรให้ทั่วถึงอย่างรวดเร็ว เพื่อลดบทบาทของเงินกู้ในระบบ โดยสร้างนวัตกรรมทางการเงินใหม่ที่ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคน โดยใช้บุคคลในกลุ่มค้ำประกันรับรองรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน สร้างรากฐานความพร้อมของเกษตรกรเพื่อสร้างรายได้ และฐานะทางการเงินที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร

ทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2520-2529) พัฒนาการให้สินเชื่อและการบริการครบวงจร ธ.ก.ส. ได้พัฒนาแนวทางปฏิบัติงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้นโดยการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรรายคน ในรูปแบบของสัญญาเครดิตเงินสด เพื่อให้เกษตรกรเบิกรับเงินกู้โดยสะดวก และเริ่มดำเนินงานบนพื้นฐานความร่วมมือกับส่วนราชการและเอกชน ในการช่วยหาปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนาการเกษตรอย่างครบวงจร ในรูปของวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และเชื่อมโยงการตลาด โดยการจัดตลาดกลางพืชผลการเกษตรตลอดจนการรับจำนำข้าวเปลือก

ทศวรรษที่ 3 (พ.ศ.2530-2539) ช่วยเหลือเกษตรกรชั้นเล็กและยากจน จัดตั้งสถาบันเกษตรกร ได้พยายามขยายการให้บริการเกษตรกรให้ทั่วถึงและครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรชั้นเล็กและยากจน ซึ่งปกติจะไม่สามารถขอใช้บริการสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ ธ.ก.ส. จึงกำหนดหลักเกณฑ์เป็นการเฉพาะเพื่อให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรดังกล่าว อาทิ การแปรรูปผลผลิตช่วยสร้างงานและรายได้ให้แก่เกษตรกร ขณะเดียวกันยังสนับสนุนให้เกษตรกรลูกค้ำรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้ำ ธ.ก.ส. (สกต.) เพื่อเป็นองค์กรของเกษตรกรลูกค้ำในการสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด และได้ริเริ่มโครงการพัฒนาระบบบริการเพื่อพัฒนาพนักงานให้มีทักษะความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญในการให้บริการที่ดีแก่ลูกค้ำ

ทศวรรษที่ 4 (พ.ศ.2540-2549) น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาชนบท ได้ปรับบทบาทและกลยุทธ์การดำเนินงานครั้งสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยขอแก้ไข พ.ร.บ. ธ.ก.ส. ให้ครอบคลุมการให้สินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพอื่นเพื่อเสริมรายได้ รวมทั้งการพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิตตลอดจนได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับเกษตรกรลูกค้ำ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงและมั่นคง สร้างความเข้มแข็งสู่ชุมชนควบคู่ไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังปลูกฝังให้พนักงานดูแล และให้บริการลูกค้ำอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง นอกจากนี้ ในปี 2542 ธ.ก.ส. ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นโดยใช้ชื่อว่า กองทุนธนาคารอิสลาม (Islamic Banking Fund) เพื่อทำหน้าที่ให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม และสามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบ พ.ร.บ. ธ.ก.ส

ทศวรรษที่ 5 (พ.ศ.2550-ปัจจุบัน) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อยและให้บริการสินเชื่อที่หลากหลาย ยังคงมุ่งมั่นกับภารกิจพัฒนาชนบทภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อย อีกทั้งขยายการให้บริการ
สินเชื่อไปสู่บุคคล กลุ่มบุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชน องค์การที่เกี่ยวข้อง และ
สหกรณ์ทุกประเภท ให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนสินเชื่อเพื่อสร้าง
รายได้เพิ่ม เพื่อให้เกษตรกรลูกค้ามีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กร
ให้พนักงานทำงานเป็นทีม มีความซื่อสัตย์ มีสำนึกรับผิดชอบ และใช้ชีวิตพอเพียงบนมาตรฐาน
เดียวกัน ทุกช่วงเวลาที่ผ่านมา ธ.ก.ส. มุ่งมั่นต่อพันธกิจที่มีต่อเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อ
ช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกร และเศรษฐกิจภาคเกษตรในชนบทให้เติบโตได้อย่างมั่นคง
ยั่งยืน

ที่ตั้งและการติดต่อธ.ก.ส.แม่ฮ่องสอน¹³ 106/5 ถ.ขุนลุมประพาส ต.จองคำ อ.เมือง
จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 053 – 620331 และทาง www.facebook.com ชื่อ เพื่อบุคคล คน ธกส
สำนักงาน ธกส จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ศึกษากระบวนการ / วิธีการสร้างความร่วมมือ (บูรณาการ) ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลและขับเคลื่อนงานของศูนย์บริการและ
พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ โดยทีมวิจัยได้เล่าแนวทางการดำเนินงานวิจัยให้เจ้าหน้าที่ฟัง
ทางเจ้าหน้าที่มีความยินดีอย่างยิ่งที่จะมีการดำเนินงานร่วมกัน เนื่องจากได้มีมติเลือกพื้นที่บ้านนา
ป่าแปก ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการขยายผลสู่ชุมชน เพื่อให้
คณะทำงานศูนย์ฯ ได้ร่วมบูรณาการการทำงานในพื้นที่

จากมติการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ จึงมีการหารือแนวทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบร่วมกัน
โดยใช้ชื่อว่า “นาป่าแปกโมเดล” ประเด็นในการหารือ ได้แก่ อยากเห็นบ้านนาป่าแปกมีการพัฒนา
เรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง โดยให้ส่วนราชการ และผู้เกี่ยวข้อง ที่มาร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็น
ได้เต็มที่ จากการระดมความคิดเห็น คือ ให้บ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่ต้นแบบในด้าน “เกษตร
ปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยชูจุดเด่นหลายๆด้านของพื้นที่

ภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในการประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกันแต่ละครั้ง ส่วนราชการจะนำเสนอ
ผลการดำเนินงานในส่วนงานตนเองในช่วงที่ผ่านมา เพื่อให้ภาคีได้ทราบความก้าวหน้าการ
ดำเนินงาน และดูการเชื่อมโยงการพัฒนาในพื้นที่ รวมถึงระหว่างการทำงานวิจัยมีภาคเอกชน
และผู้ประกอบการร้านค้าฝักร่วมสนับสนุนพื้นที่ ดังนี้

- (1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง)

¹³ <https://www.facebook.com/เพื่อชุมชนคนธกสสำนักงานธกสจังหวัดแม่ฮ่องสอน>

- จากการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเที่ยวและศึกษาดูงานที่ศูนย์ฯ ตั้งแต่ มกราคม – พฤษภาคม 2562 รวม 7,281 คน เป็นคนไทย 5,483 คน ต่างชาติ 507 คน
- ได้รวบรวมกล้วยไม้ 5 ชนิดเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมคืนกล้วยไม้สู่ป่าในปี 2564-2565 ได้แก่เอื้องแซะ เอื้องสายสามสี เอื้องกุหลาบน่าน เอื้องแวมยุรา และเอื้องคำผักราบ

(2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรแม่ฮ่องสอน

- ทดสอบการผลิตราสเบอร์รี่ 1 ไร่ ทำแปลงต้นแบบผลิตพลับ 6 ไร่ ต้นมะคาเดเมีย 10 ไร่ ต้นบัว 1.5 ไร่ ต้นอโวคาโด 1 ไร่ ต้นมะขามป้อม 1 ไร่ กาแฟ 13 ไร่ กล้วยไม้เอื้อง
- แซะ 1 โครงการ กล้วยไม้ท้องถิ่น 339 ต้นในกระถาง มะนาว 1 ไร่ ผักปลอดภัยจากสารเคมี 3 ชนิด ได้แก่ กะหล่ำปลี 22 แปลง มะเขือ 8 แปลง และผักกาดแก้ว 32 แปลง
- มีการฝึกอบรม การผลิตไม้ผลบนพื้นที่สูงบ้านห้วยขาน 33 คน การป้องกันกำจัดศัตรูพืชบ้านแม่สะงา 30 คน การผลิตและกระจายพันธุ์ว่านสีทศพันธุ์วาวี 1,000 ต้น กระเจียวส้ม 500 ต้น

(3) ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน

- งานผลิตแกะเพื่อจำหน่ายและส่งเสริมแก่เกษตรกรผู้สนใจ พ่อพันธุ์ 9 ตัว แม่พันธุ์ 70 ตัว แกะรุ่น 116 ตัว ลูกแกะ 54 ตัว
- บำรุงรักษาแปลงพืชอาหารสัตว์ 78 ไร่
- สนับสนุนกลุ่มทอผ้าขนแกะปางตองสมาชิก 26 ราย รับบสนับสนุนจาก สสว. 667,000 บาท โดยสถาบันอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยมีเป้าหมายให้กลุ่มผลิตทอผ้าขนแกะได้อย่างคุณภาพ และอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชน 3 กลุ่ม คือ ต.หมอกจำแป่ ต.ปางหมู และต.ห้วยปูลิง อบรมเพิ่มความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์จากแกะ 20 ราย การพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากแกะ 5 ผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงแบรน์ โลโก้ 1 แบรน์ และมีสื่อออนไลน์กิจกรรม 1 สื่อออนไลน์

(4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแม่ฮ่องสอน

- ผลิตและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ จากเป้าหมาย 1,000,000 ตัว ดำเนินการแล้ว 600,000 ตัว

- ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อดิน แก่เกษตรกรบ้านแม่สะงา 8 ราย บ้านกุงไม้สัก 12 ราย
- ฝึกอบรมเกษตรกรด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด 20 ราย สนับสนุนพันธุ์ ปลานิลและปลาดูเพียน รายละ 1,500 ตัว และมอบอาหารปลารายละ 2 กระสอบ
- มีการติดตามและให้คำแนะนำเกษตรกรที่ผ่านมา 7 ครั้ง ดำเนินการเบิกจ่าย งบประมาณสะสมแล้วร้อยละ 65

(5) สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน

- สาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด เป้าหมาย 30 ไร่ ดำเนินการแล้ว 5 ไร่ สาธิตการทำ น้ำหมักชีวภาพ เป้าหมาย 30 ไร่ ดำเนินการแล้ว 30 ไร่ สาธิตการทำปุ๋ย หมักสูตรพระราชทาน เป้าหมาย 30 ไร่ ดำเนินการแล้ว 30 ไร่ สาธิตการ ปลุกพืชปลอดภัย อินทรีย์ เป้าหมาย 30 ไร่ ดำเนินการแล้ว 30 ไร่
- ปรับปรุงจุดเรียนรู้และดูแลโครงการ โดยสนับสนุนปุ๋ยแก่เกษตรกรใน หมู่บ้านนาป่าแปก 15 ต้น

(6) ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- ทำแปลงเรียนรู้ด้านการผลิตและทดสอบพันธุ์ข้าวนาที่สูง 2 ไร่ อยู่ระหว่าง เตรียมพื้นที่ และมีการปรับเป็นนาขั้นบันได
- ทำแปลงเรียนรู้ด้านการผลิตและทดสอบพันธุ์ข้าวไร่พื้นที่ 2 แปลง 6 ไร่ ทดสอบข้าว 2 สายพันธุ์ คือ ข้าวไร่พันธุ์เฟื่องคำและข้าวเหนียวดำลิ้มผัว
- แปลงขยายผลสู่ชุมชน พื้นที่ 6 ไร่ ส่งเสริมด้านการป้องกันและกำจัดแมลง ศัตรูพืช พื้นที่บ้านห้วยผึ้งและบ้านนาปลาจาด
- ถ่ายทอดความรู้เรื่องแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญที่บ้านห้วยผึ้ง จำนวน 100 ราย
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีในโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินแก่ เกษตรกรลุ่มน้ำแม่สะงาจำนวน 200 ราย คือ ต.ผาป่องและต.หมอกจำแป่
- สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 21 แก่เกษตรกรบ้านห้วยผา
- สนับสนุนเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวแก่หมู่บ้านบริวารของ ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตอง

(7) โครงการชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- ได้บริหารจัดการน้ำให้แก่หน่วยงานต่างๆในศูนย์บริการและพัฒนาที่สูง ปางตอง

- ทางโครงการได้รับงบประมาณ 2,000,000 บาทในการปรับปรุงดูแลพระตำหนักปางตอง โดยมีกิจกรรมได้แก่ ซ่อมแซมอาคารพระตำหนัก ซ่อมแซมระบบไฟฟ้า ซ่อมแซมอาคารบริวาร ซึ่งดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ได้รับงบประมาณเพิ่มเติมในการซ่อมแซมระบบท่อน้ำในบริเวณศูนย์ฯ อยู่ระหว่างดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2562

(8) สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- รับผิดชอบโครงการนาป่าแปกโมเดลในการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer บ้านนาป่าแปก มีกิจกรรมปลูกกาแฟครบวงจร ทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีเกษตรกร 35 รายดำเนินการแล้ว 100 %

(9) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- กิจกรรมศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างแนวคิดและพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ ได้ดำเนินการในเดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2562 งบประมาณ 61,400 บาท
- การจัดทำสมุดบันทึกฐานเรียนรู้ต่างๆ ในศูนย์ฯ อยู่ระหว่างดำเนินการเบิกจ่ายร้อยละ 70

(10) โรงเรียนร่มเกล้าปางตองในโครงการตามพระราชดำริ

- เปิดสอนระดับชั้น อนุบาล 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 19 คน นักเรียน 115 คน
- ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมจากศูนย์ฯ คือ กิจกรรมกาแฟดีที่บ้านพ่อ ได้รับการสนับสนุนต้นกาแฟ 300 ต้น ปลูกในแปลงกาแฟของโรงเรียน กิจกรรมสวนผักหน้าห้อง ได้รับต้นกล้าพริก มะเขือ ถั่วพักยาว เพื่อให้ปลูกและนำผลผลิตไปใช้ในโครงการอาหารกลางวัน

(11) โครงการพระราชดำริปางตอง 4

- มีกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาป่า แจกจ่ายพันธุ์ไม้ หญ้าแฝก การทำฝายต้นน้ำ
- กิจกรรมพัฒนาป่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- งานเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การบูรณาการพื้นที่ป่า รักษาดูแล บริเวณเรือนประทับแรม

(12) สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตองตามพระราชดำริ

- กิจกรรมสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 594 ตัว กิจกรรมเพาะพันธุ์และปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ 51 ตัว

- แผนดำเนินงานไตรมาสที่ 2 ได้แก่ เพาะพันธุ์ สัตว์ป่า จำนวน 7 ชนิด คือ ละอง ละมั่ง 6 ตัว เก้ง 6 ตัว ไก่ฟ้าหลังขาว 100 ตัว ไก่ป่าคุ่มหูแดง 100 ตัว นกยูงไทย 10 ตัว นกปรอดหัวโขน 10 ตัว และหมีขอ 2 ตัว
- มีการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ณ สวนรุกขชาติห้วยชมภู อ.แม่สะเรียง สัตว์ที่ปล่อยคือ ไก่ฟ้าหลังขาว และไก่ป่าคุ่มหูแดง 200 ตัว

- (13) สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำโครงการสหกรณ์โครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก
- (14) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก
- (15) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโครงการนวัตวิถี ซึ่งจะมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ โดยมีดารานักแสดงมาเข้าร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์เชื่อมกับบ้านรักไทยเนื่องจากเป็นหมู่บ้านนวัตวิถีปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 10 ผลิตภัณฑ์ ให้เข้าสู่มาตรฐานสินค้า OTOP
- (16) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ส่วนสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้ดำเนินงานเพื่อเปิดโลกทัศน์ร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชาวบ้าน การทำงานแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ เตรียมชุมชนใช้เวทีชี้แจง ระยะดำเนินการ และระยะเขียนแผนการวิจัยและบริการวิชาการ
- (17) ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟินี้ออร์แกนิก จำกัด ประกอบด้วย 3 ธุรกิจหลัก ได้แก่ 1)O2U ออร์แกนิก เฟรชมาร์เก็ต 2)กรีนสมาร์ตเพื่อนเกษตรกร 3)ฟาร์มสุขได้สุขดี มีนายไชยทัศน์ เงินทองแดง เป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งมีการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย ได้แนะนำกิจการ แนวคิดและวิธีการในการทำธุรกิจ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทำเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และจำหน่าย ซึ่งควรเป็นเมล็ดพันธุ์คัดคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด มีแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ปูปลูกฝังเด็กเยาวชนให้เรียนรู้และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำเกษตรที่ปลอดภัย ได้รับซื้อผักจากผู้ผลิตสมาชิกโครงการ Food Bank มาจำหน่ายที่ร้านค้า
- (18) ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON คุณวาสนา ราชิ (เก๋) ผู้จัดการร้านค้า เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ใส่ใจสุขภาพ หนึ่งในสมาชิกโครงการ Young smart farmer ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับซื้อผักจากผู้ผลิตสมาชิกโครงการ Food Bank มาจำหน่ายที่ร้านค้า
- (19) แบรินด์ Savita ผลิตและส่งออกถึงเช้า คุณอรรถพล ลำลีพันธุ์ เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีเลย จากที่ได้หารือกับทางนักวิจัยต้องการ

ส่งเสริมให้ทีมวิจัยปลูกกระชายดำ ซึ่งทางร้านยินดีรับซื้อ เพื่อนำไปผลิตเป็น ส่วนประกอบยาสมุนไพรจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ

(20) ธกส.แม่ฮ่องสอน นอกจากบทบาทหน้าที่หลักในการดูแลและให้บริการด้าน สินเชื่อแก่สมาชิกบ้านนาป่าแปกแล้ว ได้ร่วมสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆในพื้นที่บ้าน นาป่าแปก เช่น

- ศึกษาดูงานการดำเนินงานธุรกิจของลูกค้าผู้ประกอบการ SMAEs หัว ขบวน ไท ไท แบรินด์ ซึ่งดำเนินธุรกิจผลิตภัณ์อาหารทานเล่นเพื่อ สุขภาพ และผู้ประกอบการ SMAEs หัวขบวนกาแฟแม่ฮ่องสอน (กาแฟดี ที่ป่าของพ่อ ?one off coffee?) นอกจากนี้ยังได้พบปะพูดคุยกับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการท่องเที่ยวบ้านรักไทย พร้อมทำกิจกรรม CSR มอบผ้าห่มกันหนาว ให้กับกลุ่มลูกค้าบ้านนาป่าแปกบ้านห้วยมะเขือ ลัม และบ้านรักไทย จำนวน 200 ผืน ณ วัดบ้านรวมไทย
- ร่วมกิจกรรมประชุมของโครงการ เพื่อแนะนำการสนับสนุนกลุ่มวิจัย

กระบวนการและวิธีการสร้างความร่วมมือ

ในการดำเนินงานทีมวิจัยได้มีความพยายามที่จะเชื่อมกับภาคีที่หลากหลาย เพื่อ การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมของโครงการ ซึ่งมีกระบวนการและวิธีการสร้างความ ร่วมมือหลายระดับ คือ

- (1) หรือแบบไม่เป็นทางการ ระหว่างทีมวิจัย กับ เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ประกอบการ เป็นการแนะนำโครงการ ชักชวนร่วมขบวนการ จะใช้วิธีนี้บ่อยครั้ง ทั้งนั่งคุย หรือ โทรศัพท์ เฟสบุ๊ก ไลน์
- (2) หรือแบบเป็นทางการ ระหว่างทีมวิจัย กับ เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ประกอบการ เป็นลักษณะการจัดเวที โดยมีเจ้าภาพหลักประสานงานเชิญร่วมเวทีคือ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นทีมเลขาของขบวน เริ่มจาก การที่นักวิจัยและทีมวิจัยหลักแนะนำโครงการ หลังจากนั้นมีการเชิญทีมวิจัย ชุมชนเข้าร่วมนำเสนอผลการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาในพื้นที่ตาม แนวทางพื้นที่ต้นแบบในด้าน “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน”
- (3) ตั้งกลุ่มไลน์ 2 กลุ่ม คือ 1.นาป่าแปกโมเดล มีสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยส่วน ราชการ และทีมวิจัยหลัก พี่เลี้ยงโครงการวิจัย สำหรับสื่อสารการดำเนินงาน ภาพรวม และการเปิดรับคำแนะนำอย่างไม่เป็นทางการ 2.กลุ่มงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น – นาป่าแปก มีสมาชิกกลุ่มคือทีมวิจัย ใช้สำหรับการสื่อสาร ประสานงาน สอบถามข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล รายงานความก้าวหน้าการ ดำเนินงานวิจัย สรุปการร่วมกิจกรรมวิจัยแต่ละครั้ง

- (4) เฟสบุ๊คส่วนตัว ของทีมวิจัยแต่ละคนและพีเลียงโครงการ ช่องทางนี้จะเป็นการสื่อสารกิจกรรมให้กับคนทั่วไป แบบเปิดสาธารณะ โดยทางทีมวิจัยหารือกันว่าการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคทั่วไป และตลาดใหญ่ การใช้สื่อเฟสบุ๊คถือเป็นการสื่อสารที่ง่าย ทุกคนทำได้ และรวดเร็ว โดยให้สื่อสารถึงกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมที่ดำเนินการในส่วนโครงการ กิจกรรมในพื้นที่ปลูก การเชิญชวนให้ซื้อผลผลิต การเชิญชวนให้ผู้บริโภคไปเที่ยวในหมู่บ้าน เป็นต้น ถือเป็นการโชว์ของดีในพื้นที่
- (5) เยี่ยมชมร้านค้าของผู้ประกอบการที่รับซื้อผักปลอดภัยในพื้นที่บ้านนาป่าแปง เป็นการเติมกำลังใจ สัมภาษณ์ ชักถามพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการส่งเสริมด้านการตลาด หรือวิธีการจำหน่ายผักของร้านค้าแก่ผู้บริโภค โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชนไปเยี่ยมชม และอุดหนุนสินค้าอื่นๆของทางร้าน ร้านค้าที่ไปคือ บ้านคุณกึ่งนาง ร้าน O2U ออร์แกนิก เฟรชมาร์ท ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON และร้านสลัด
- (6) เยี่ยมชมแปลงผลิต เป็นการเติมกำลังใจ สัมภาษณ์ ชักถามพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการของสมาชิกทีมวิจัยที่ทำการผลิตผักปลอดภัย และผักปลอดสารพิษ เพื่อดูความหลากหลายของชนิดพืชผัก ปัญหาที่พบ วิธีการผลิต การดูแล การเก็บเกี่ยวและการจำหน่าย
- (7) การประชุมทีมวิจัย เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่เป็นการทำงานทั้งหมดหรือเป็นประเด็นๆ แล้วแต่สถานการณ์ ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้ทีมวิจัยเห็นภาพความก้าวหน้าของงานที่เร็วบ้าง ช้าบ้าง และเห็นช่องทางการพัฒนาพื้นที่ รู้ว่าเรื่องใดสามารถดำเนินการได้เอง หรือต้องรอการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ แต่มักย้ำกันเสมอว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” หากใครสามารถดำเนินการอะไรได้ก็สามารถทำได้เลย แล้วนำผลที่ได้มาบอกเล่าให้กับเพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง รวมไปถึงการหาหรือแนวทางการขับเคลื่อนงานต่อไปในอนาคตหลังโครงการวิจัยสิ้นสุดแล้ว จะทำอย่างไรให้กลุ่มยังคงอยู่และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง

2.3 ศึกษาและเติมความรู้เรื่อง การประเมินสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ผ่านมาตรฐานการผลิตสินค้าคุณภาพ

กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากิจกรรมด้านหนึ่งของ “นาป่าแปงโมเดล” เป็นการพัฒนาคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการผลิตและการได้รับการรับรองมาตรฐาน ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีในการผลิต สร้างความมั่นใจ ให้กับ

ผู้บริโภคทุกระดับทั้งผู้บริโภคที่ซื้อผลผลิตโดยตรงและผู้ประกอบการกลางที่มารับซื้อผลผลิตไปจำหน่าย รวมถึงเกิดความตระหนักทางด้านสุขภาพของผู้ผลิตเอง

ทีมวิจัยได้ติดต่อวิทยากรคุณประเสริฐ จากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแม่ฮ่องสอน อธิบายข้อกำหนดมาตรฐาน GAP และมีการศึกษาเพิ่มเติมในเว็บของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6

บทวนความหมาย การปฏิบัติการและแบบฟอร์มที่ใช้

GAP (Good Agricultural Practices) หรือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คือ แนวทางในการทำ การเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามที่มาตรฐานกำหนด โดยการผลิตจะต้อง ปลอดภัยต่อตัวเกษตรกรเองและผู้บริโภค ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมี ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน มีการผลิตตามมาตรฐาน GAP ก่อให้เกิดความยั่งยืน ทางเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

มาตรฐาน GAP เป็นมาตรฐานที่ครอบคลุมการผลิตสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่ง การผลิต สำหรับการผลิต สินค้าเกษตรมี 3 ประเภท คือ 1) ประเภทพืชผล เช่น ผัก ผลไม้ ชา กาแฟ ฝ้าย ฯลฯ 2) ประเภทสัตว์บก เช่น วัว ควาย แกะ หมู ไก่ ฯลฯ 3) ประเภทสัตว์น้ำ เช่น ปลาน้ำจืด ประเภทลำตัวยาวมีเกล็ด ดังเช่น ปลาแซลมอน และปลาเทราท์ กุ้ง ปลา สังกะวาด ปลานิล ฯลฯ

การปฏิบัติทางการผลิตที่ดีสำหรับพืช เป็นมาตรฐานการปฏิบัติที่ระบุรายละเอียดข้อกำหนดด้านการผลิตที่จำเป็น ได้แก่

- (1) แหล่งน้ำ ต้องสะอาด ไม่มีการปนเปื้อนของวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย
- (2) พื้นที่ปลูก ต้องไม่มีวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อน
- (3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สามารถใช้ได้ตามคำแนะนำ หรืออ้างอิงของกรมวิชาการเกษตร หรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - ใช้สารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายที่ทางราชการห้ามใช้
- (4) การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ปฏิบัติและจัดการการผลิตตามแผนควบคุมการผลิต
- (5) การผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช - สำรวจ ป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้วต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ ถ้าพบต้องคัดแยกไว้ต่างหาก
- (6) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสมตามแผนควบคุมการผลิต อุปกรณ์ภาชนะบรรจุที่ใช้รวมถึงวิธีการเก็บ

เกี่ยว ต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของ ผลผลิต และไม่ปนเปื้อนสิ่ง
อันตรายที่มีผลต่อการบริโภค มีการคัดแยกผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพไว้ต่างหาก

- (7) การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลงเพาะปลูก สถานที่เก็บรักษาต้อง
สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดีสามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุ แปลงปลอม วัตถุ
อันตราย และสัตว์พาหะนำโรค อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาด
ปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผล ต่อ ความปลอดภัยในการบริโภค ต้อง
ขนย้ายผลผลิตอย่างระมัดระวัง
- (8) สุขลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ที่เหมาะสม หรือผ่าน
กระบวนการอบรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง และถูกสุขลักษณะ มีการดูแลสุขลักษณะ
ส่วนบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้ผลผลิตเกิดการปนเปื้อนจากผู้สัมผัสกับผลผลิต
โดยตรง โดยเฉพาะในขั้นการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวสำหรับพืชที่ใช้บริโภค
สด
- (9) การบันทึกข้อมูล มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การใช้วัตถุอันตราย
ทางการเกษตร ข้อมูลการขายผลผลิต รวมถึงการปฏิบัติในทุกขั้นตอน และต้องมี
การบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันการกำจัดศัตรูพืช ต้องมีการบันทึก
ข้อมูลผู้รับซื้อผลผลิต หรือแหล่งที่นำผลผลิตในแต่ละรุ่นไปจำหน่าย

แบบฟอร์มต่างๆ เกี่ยวกับ มาตรฐาน GAP

- (1) แบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช มี 2 แบบ คือ
 - แบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิตพืช GAP (สำหรับรายเดี่ยว)
 - แบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิตพืช GAP (รายกลุ่ม)
- (2) แบบคำขอต่ออายุใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช
 - แบบคำขอต่ออายุใบรับรองแหล่งผลิต GAP (สำหรับรายเดี่ยว)
 - แบบคำขอต่ออายุใบรับรองแหล่งผลิต GAP (สำหรับกลุ่ม)
- (3) แบบคำขอยกเลิกการรับรอง
- (4) แบบคำขอหนังสือรับรอง ใบรับรองหรือขอแก้ไขข้อมูลการรับรอง
- (5) หนังสือรับรองการใช้ที่ดินเพื่อขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืช
- (6) หนังสือยินยอมให้ใช้ที่ดินในการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืช

การขอรับรองแหล่งผลิตพืช GAP (สำหรับรายเดี่ยว)ของสมาชิก

ในการวิจัยนี้มีผู้สนใจสมัคร 25 ราย โดยได้กรอกข้อมูล ลงในแบบคำขอ
ใบรับรองแหล่งผลิตพืช GAP (สำหรับรายเดี่ยว) พร้อมเอกสารประกอบ คือ ใบสำเนา
ทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชน ซึ่งสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 4-5 รายชื่อเกษตรกรที่สนใจสมัครรับมาตรฐาน GAP พืช

ที่	ชื่อ	ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)	อายุพืช (วัน)	ผลิต (เดือน)	เก็บเกี่ยว (เดือน)	ผลผลิต รวม
1	นายจำเนียง หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	10	90	ก.พ	พ.ค	80,000
2	นายไพรัช หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	12	90	ม.ค	พ.ค	100,000
		ผักกาดขาวปลี	12	45	ต.ค	ธ.ค	80,000
3	นายธนาคม หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	8	90	ก.พ	พ.ค	72,000
4	นายวิทยา หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	7	90	ม.ค	พ.ค	60,000
		ผักกาดขาวปลี	7	45	ต.ค	ธ.ค	50,000
		มะเขือเทศ	7	120	มิ.ย	ก.ย	60,000
5	นายณพดล เมืองเมา	กะหล่ำปลี	5	90	ก.พ	พ.ค	40,000
6	นายเล้าสือ เมืองเมา	กะหล่ำปลี	8	90	พ.ค	มิ.ย	50,000
7	นายเล่าเซ้ง เมืองเมา	กะหล่ำปลี	8	90	ก.พ	พ.ค	85,000
8	นายย่า เมืองเมา	พริกหวาน	4	95	เม.ย	ส.ค	25,000
9	นายเพ็ง เมืองเมา	กะหล่ำปลี	3	90	ก.พ	พ.ค	30,000
10	นายสมศักดิ์ แซ่ซ้ง	กะหล่ำปลี		120	ม.ค	พ.ค	
11	นายวิรัชศักดิ์ เราเท่า	กะหล่ำปลี	2	100	ก.พ	พ.ค	15,000
12	นายโยฮัน แซ่ซ้ง	กะหล่ำปลี	5	90	ก.พ	พ.ค	50,000
13	นายสมหมาย กรกัรติการ	กะหล่ำปลี	5	90	ก.พ	พ.ค	40,000
14	นายเชาวฤทธิ์ อันทวิทรัพย์	กะหล่ำปลี	2	90	ก.พ	พ.ค	18,000
15	นายสุชาย แซ่โซ้ว	ผักกาดขาวปลี	3	60	พ.ค	มิ.ย	15,000
16	นายไพรวัดย์ โชติสถิตภาษ	กะหล่ำปลี	4	90	ก.พ	พ.ค	30,000
17	นายอโศก กิจเดชะกุล	องุ่น	2	90	ธ.ค	ก.พ	3,000
		กะหล่ำปลี	4	90	ก.พ	พ.ค	30,000
18	นางอัมพร หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	3	90	ก.พ	พ.ค	25,000
		ผักกาดขาวปลี	3	45	ธ.ค	ม.ค	20,000
		มะเขือเทศ	3	120	ก.ย	พ.ย	30,000
19	นางจรรยา เกษมสุขมา	ผักกาดขาวปลี	2				
		กะหล่ำปลี	5	30	พ.ค	ก.ค	60,000
		กระชายดำ	2				
		คะน้า	1				

ที่	ชื่อ	ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)	อายุพืช (วัน)	ผลิต (เดือน)	เก็บเกี่ยว (เดือน)	ผลผลิต รวม
		พริกชี้ฟ้า	1				
20	นส.พิมพ์พิชชา พาณิชย์หิรัญกุล	กะหล่ำปลี	2	120	ม.ค	มิ.ย	20,000
		คะน้าญี่ปุ่น	2	50	ก.พ	เม.ย	20,000
		สลัดเขียว	2	60	ก.พ	เม.ย	3,000
		สลัดแดง	2	60	ก.พ	เม.ย	5,000
		มะเขือเทศเชอร์รี่	2	50	ก.พ	เม.ย	10,000
21	นางวรรณ เมืองเมา	กะหล่ำปลี	2	120	ม.ค	เม.ย	
		ผักกาดขาวปลี		60			
		คะน้าใบ		60			
		คะน้าหวาน		60			
		กะหล่ำหัวใจ		120			
22	นางดอกไม้ สุพรรณรัตน์	กะหล่ำปลี	4	120	ม.ค	ก.พ	30,000
		ผักกาดขาวปลี	2	90	ม.ค	เม.ย	10,000
		กะหล่ำหัวใจ	2	90	ม.ค	เม.ย	5,000
		บิทรุด	1	100	ม.ค	เม.ย	1,000
		บร็อคโคลี่	1	120	ม.ค	พ.ค	1,000
23	นางเรณู พนมไพร	กะหล่ำปลี	7	90	ก.พ	พ.ค	60,000
		มะเขือเทศ	7	120	พ.ค	ส.ค	50,000
24	นส.อัมรา เมืองเมา	กะหล่ำปลี	12	90	ก.พ	พ.ค	100,000
25	นส.แขไข หวานซึ้ง	กะหล่ำปลี	7	90	ม.ค	เม.ย	60,000
		ผักกาดขาวปลี	7	45	ต.ค	ธ.ค	50,000
		มะเขือเทศ	7	120	มิ.ย	ก.ย	70,000

สรุปความต้องการขอมาตรฐาน GAP พืช จำนวน 16 ชนิด ดังนี้

ตารางที่ 4-6 ชนิดพืชที่ต้องการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 16 ชนิด

ที่	ชนิดพืช	จำนวนผู้ปลูก	พื้นที่(ไร่)	ผลผลิตรวม(กิโลกรัม)
1	กะหล่ำปลี	22	125	1,055,000
2	ผักกาดขาวปลี	7	39	255,000

ที่	ชนิดพืช	จำนวนผู้ปลูก	พื้นที่(ไร่)	ผลผลิตรวม(กิโลกรัม)
3	มะเขือเทศ	3	24	210,000
4	พริกหวาน	1	4	25,000
5	คะน้าญี่ปุ่น	1	2	20,000
6	มะเขือเทศเชอร์รี่	1	2	10,000
7	สลัดแดง	1	2	5,000
8	กะหล่ำหัวใจ	2	2	5,000
9	สลัดเขียว	1	2	3,000
10	องุ่น	1	2	3,000
11	บิทรุต	1		1,000
12	บร็อคโคลี่	1		1,000
13	พริกชี้ฟ้า	1	1	
14	คะน้าหวาน	1		
15	คะน้าใบ	2	1	
16	กระชายดำ	1	2	

กิจกรรมนี้ยังอยู่ในระดับการอบรมเติมความรู้ การเสนอความต้องการชนิดพืชที่เกษตรกรต้องการเสนอขอรับรองมาตรฐาน มีการตรวจแปลงและการทดลองผลิตในพืชกะหล่ำปลี แต่ยังไม่สามารถรับรองมาตรฐานการผลิต GAP ได้ เนื่องจากบ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่สูง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งขวา มีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1,2 และมีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 3,4,5 ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน จึงเป็นเรื่องยากในการทำเรื่องขอมาตรฐาน GAP ซึ่งเรื่องนี้เบื้องต้นได้ขอความร่วมมือกับหน่วยงานเกษตรที่สูงๆ ให้บ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่ขยายผลของโครงการ Food Bank โดยทางเกษตรที่สูงๆ ได้บรรจุไว้ในแผนการดำเนินงาน และคาดว่าปี 2564 จะสามารถจัดการได้ พร้อมทั้งได้เสนอให้ทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์เสนอเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาคุณภาพการผลิตต่อไป

3. หาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

3.1) ศึกษาแนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ศักยภาพ ข้อจำกัด/อุปสรรค โอกาส

แนวคิด

“การตลาดนำการผลิต” เป็นแนวคิดการบริหารจัดการสินค้าเกษตรแบบใหม่ในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการบริโภคและการผลิตสินค้าเกษตรมีความสมดุลกัน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วนช่วยกันหนุนเกษตรกร

จึงมีการทบทวนเรื่องศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่บ้านนาป่าแปะร่วมกัน แนวทางการเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบ ในชื่อว่า “นาป่าแปะโมเดล” ประเด็นในการหารือ ได้แก่ อยากเห็นบ้านนาป่าแปะมีการพัฒนาเรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง โดยให้ส่วนราชการ และผู้เกี่ยวข้อง ที่มาร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ จากการระดมความคิดเห็น คือ ให้บ้านนาป่าแปะเป็นพื้นที่ต้นแบบในด้าน “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” ที่ไม่เพียงแต่การพัฒนาทางการผลิตที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงเอาเรื่องการท่องเที่ยวเข้ามาผนวกด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่และเปิดโอกาสทางรายได้เพิ่มให้กับพื้นที่อีกช่องทางหนึ่ง และคาดว่าหากเป็นไปได้จะสามารถพัฒนาให้มีการผลิต แปรรูป สินค้าทางการเกษตร และสินค้าทางด้านวัฒนธรรม หรืออื่นๆ เพิ่มอีกหลากหลาย ซึ่งจุดเด่นหลายๆ ด้านของพื้นที่ มีดังนี้

ศักยภาพจุดเด่นหลายๆ ด้านของพื้นที่

- (1) บ้านนาป่าแปะมีความโดดเด่นด้านภูมิทัศน์ที่สวยงาม

- (2) มีวิถีชีวิต 3 รูปแบบที่น่าสนใจ คือ ไทใหญ่ ม้ง และม้งที่นับถือคริสต์
- (3) เป็นหมู่บ้านทางผ่าน ไปยังบ้านรวมไทย (ปางอุ๋ง) และบ้านรักไทย (หมู่บ้านจืนยูนาน) ซึ่งเด่นในด้านการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชื่อมโยงการท่องเที่ยว

- (4) ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านนวัตวิถีนาป่าแปก รักไทย ปางอู้ง ผ่านการสนับสนุนงบประมาณจากพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ โดยการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี หากสามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านเกษตรปลอดภัยท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็จะสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- (5) มีกิจการ กิจกรรม ที่พร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะชม ช้อป ชิม แชะ ในหมู่บ้านบ้าง ไม่ใช่เป็นแค่ทางผ่าน ได้แก่

- ร้านกาแฟสด@ไร่หวานซึ่ง (WC.coffee) เป็นร้านที่เพิ่งสร้างขึ้นในปี 2563 จุดเด่นคือ สร้างในพื้นที่ตนเอง ซึ่งเป็นทำเลดี เหมาะสม คิดถนนหลักที่เป็นทางผ่านสู่บ้านรักไทย ห่างจากหมู่บ้านออกไปทางบ้านรักไทยประมาณ 1 กิโลเมตร ตัวอาคารทำเป็นร้าน 2 ชั้น ชั้นบนเปิดโล่งโปร่งสบาย จัดโต๊ะ เก้าอี้ สำหรับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวสามารถให้นั่งจิบกาแฟ ชมวิว ถ่ายภาพทุ่งกะหล่ำปลี และมีแปลงสตอเบอร์รี่ปลอดภัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะชม และจำหน่าย โดยจะเก็บเองหรือให้ทางร้านเก็บให้ก็ได้

- ที่พัก “ม้งโฮมสเตย์ไร่ฮ่วนหวานซึ่ง” ถือเป็นจุดเริ่มต้นตัวอย่างกิจการรองรับนักท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ซึ่งในบริเวณพักจะมีกิจกรรมที่หลากหลาย ให้นักท่องเที่ยวสามารถ เที่ยว ชม ชิม ช้อป แชะ ได้ และคาดว่าจะสามารถเป็นตัวอย่างและขยายผลให้มีบ้านพักนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน กิจกรรมต่างๆ ได้แก่
 - บริการห้องพัก และกางเต้นท์
 - แปลงผักผสมผสาน เช่น ต้นหอมญี่ปุ่น เซอร์รี่ กระหล่ำปลี
 - ไร่ฮ่วนหวาน ซึ่งปัจจุบันสามารถเก็บผลผลิตได้แล้ว

- แปรรูปผลผลิต ให้นักท่องเที่ยวได้ชิมและซื้อ ได้แก่ น้ำองุ่น น้ำลูกหม่อน แยมลูกหม่อน ข้าวเกรียบกะหล่ำปลี
- สวมชุดชนเผ่า “ซูดม้ง” ให้ใส่ถ่ายภาพได้
- อาหารรับรองผู้เข้าพักได้ เมนูอาหารได้แก่อาหารไทใหญ่และอาหารม้ง
- บริการขับรถ ATV ชมธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- การแสดงระบำชนเผ่า

- (6) มีผู้นำ มีปราชญ์ชาวบ้าน มีกลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชนที่กำลังพัฒนาเป็นวิสาหกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็น OTOP มีกลุ่ม Young Smart Farmer ที่รับการหนุนเสริมจากสำนักงานเกษตรและมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่น กาแฟครบวงจร ทดลองปลูกพริกหวาน เป็นต้น และมีทีมวิจัยชุมชนที่ได้เชื่อมการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับภาคีหน่วยงานต่างๆในจังหวัด
- (7) มีพื้นที่แปลงปลูกผักปลอดภัย Food Bank ที่มีการผลิตผักหมุนเวียนชนิดผักตลอดทั้งปี

ข้อจำกัด/อุปสรรค ของพื้นที่บ้านนาป่าแปก ภาพรวมในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

(1) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านเศรษฐกิจ

- (1.1) ทางเลือกด้านรายได้มีน้อย เช่น ด้านการเกษตรชนิดพืชที่ปลูกไม่หลากหลาย เมื่อจำหน่ายได้ราคาต่ำ
- (1.2) ต้นทุนการผลิตสูง เช่น มังบ้านนาป่าแปก ส่วนใหญ่ปลูกกะหล่ำปลี เป็นหลัก เป็นพืชที่ต้องลงทุนใหม่ทุกปี ต้นทุนภาพรวมทั้งกระบวนการสูง แต่ราคาที่จำหน่ายได้ลดลงเรื่อย ๆ จนพบว่า ขาดทุน นั้นเพิ่ม ถึงทางตันสำหรับกะหล่ำปลีเคมี พอมีพืชทางเลือกใหม่ เช่น พริกหวาน ก็ยังเป็นพืชที่ใช้ทุนสูงเช่นกัน
- (1.3) ด้านการตลาดขาดอำนาจในการต่อรอง เรื่องราคา
- (1.4) มีวิถีเศรษฐกิจแบบ “ซื้อแพง (ของกินของใช้) ขายถูก (ผลผลิตทางการเกษตร)”
- (1.5) การเข้าถึงอาหาร พึ่งพาภายนอก 90 % (ต้องมีเงินซื้อ)

(2) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านความรู้

- (2.1) ขาดความรู้ในการการสร้าง การบริหาร การพัฒนาเทคโนโลยีและการเชื่อมร้อยเครือข่าย
- (2.2) ความรู้ในการผลิตและการดูแลพืชบางชนิด เป็นความรู้ส่วนตัว (ปัจเจก) ไม่อยากแบ่งปัน ทำให้คนอื่นที่ผลิตเหมือนกันต้องลองผิดลองถูก เช่น หากต้องการใช้ปุ๋ยบำรุง หรือยาฆ่าแมลง ต้องซื้อแบบสำเร็จจากคนที่ชำนาญแล้วมาใช้ ไม่มีการสอนวิธีการผสม เป็นต้น
- (2.3) ไม่เท่าทันระบบทุนใหญ่ เช่น กรณีที่เกษตรกรนำพริกหวานมาปลูกประมาณ 10 ราย ลงทุนสูงมาก แต่เป็นแบบเกษตรกึ่งพันธะสัญญา เมื่อขาดทุนเกษตรกรเท่านั้นที่รองรับความเสี่ยง
- (2.4) ความรู้ในบางเรื่องที่สำคัญยังไม่มากพอ เช่น การปรับเปลี่ยนการผลิตสู่เกษตรปลอดภัย การพัฒนาด้านการตลาด ฯลฯ
- (2.5) การยอมรับความรู้ของชุมชนจากภาคีต่าง ๆ (ตั้งแต่การรับฟัง-ยอมรับ-ปรับใช้) ยังน้อย
- (2.6) การเข้าถึงข้อมูลโครงการต่างๆและความเข้าใจโครงการสู่การปฏิบัติได้จริงยังน้อย
- (2.7) การเข้าประสานภาครัฐเพื่อรับความรู้ด้านต่างๆยังมีน้อย

(3) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม

- (3.1) ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก (ปางอุ๋ง และบ้านรักไทย) แต่ในหมู่บ้านไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือแหล่งที่ทำให้คนอยากแวะชมแวะเที่ยวหรือแวะถ่ายภาพ
- (3.2) เป็นพื้นที่ชายขอบ เข้าถึงได้ยาก ขนส่งลำบาก (มีต้นทุนค่าขนส่งแพง สินค้าเกษตรไม่สามารถขายแข่งกับที่อื่นได้ ต้องมีสิ่งแปลกใหม่ ที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่)
- (3.3) บ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่สูง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งขวา มีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1,2 และมีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 3,4,5 ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน จึงเป็นเรื่องยากในการพัฒนาพื้นที่หรือการขอมาตรฐาน GAP
- (3.4) การใช้บริการทางนิเวศมีอย่างจำกัด (น้ำ การใช้ประโยชน์จากป่า) รัฐไม่สามารถหนุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานบางอย่างได้ เพราะต้องขออนุญาตป่าไม้
- (3.5) การผลิตภาพรวมยังคงมีการใช้สารเคมีเกษตร ทั้งในและนอกชุมชนจึงมีการปนเปื้อนลงดิน หรือแหล่งน้ำธรรมชาติ
- (4) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านสังคม วัฒนธรรม
คนทั่วไปยังมีทัศนคติต่อคนม้งของสังคมใหญ่ในเรื่อง การใช้สารเคมีเกษตรมาก ปลุกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลให้หากมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและการสร้างความเข้าใจใหม่ต่อสังคม
- (5) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านการเมืองการปกครอง
 - (5.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและต่อรองของชุมชนยังมีน้อย
 - (5.2) การมีส่วนร่วม ผู้นำ-ผู้ตาม เชื่อผู้นำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

โอกาส

- (1) โอกาสด้านเศรษฐกิจ
 - (1.1) มีบางครอบครัวเริ่มปลูกพืชทางเลือกใหม่ที่เหมาะกับพื้นที่ทั้งพืชอายุยาว และพืชอายุสั้นมาปลูก ซึ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ส่วนหนึ่ง และมีพืชที่หลากหลายมากขึ้น เช่น องุ่น ลูกหม่อน ส้ม เป็นต้น
- (2) โอกาสด้านความรู้
 - (2.1) มีหน่วยงานสำคัญที่สามารถเป็นแหล่งความรู้และที่ปรึกษาด้านการผลิตในพื้นที่ เช่น ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) โครงการ Food Bank เป็นต้น

- (2.2) มีแหล่งท่องเที่ยวหลัก อยู่ใกล้พื้นที่ ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการของเที่ยวได้ ทั้งแบบส่วนบุคคล หรือ แบบหน่วยงานรัฐ
- (3) โอกาสด้านพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม
- (3.1) ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก (ปางอุ๋ง และบ้านรักไทย) และยังมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม
- (3.2) มีจุดที่สามารถพัฒนาเป็นจุดชมวิวของหมู่บ้านได้ มองเห็นชุมชนได้กว้าง
- (3.3) มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่ไหลตลอดปี น้ำใส คูสะอาด และมีจุดอนุรักษ์พันธุ์ปลาที่สามารถพัฒนาต่อยอดได้อีกหลากหลาย
- (4) โอกาสด้านสังคม วัฒนธรรม
- บ้านนาป่าแปกเป็นหมู่บ้านที่มีถึง 3 วัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ความรู้เฉพาะที่น่าสนใจและยังไม่ค่อยได้ยกเด่นขึ้นมาเป็นจุดเด่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และรายได้ที่มากขึ้นให้กับคนในชุมชนมากนัก

3.2) ศึกษาความต้องการผลผลิต, ราคา, เงื่อนไข, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เอื้อ - ไม่เอื้อ - ความเสี่ยง - ความคุ้มค่า ของตลาดสินค้าเกษตร

ทางทีมวิจัยได้ศึกษาความต้องการผลผลิตผักเพื่อการเชื่อมร้อยตลาดผักของกลุ่มสมาชิก ดังนี้

- (1) ผู้บริโภคประชาชนทั่วไป ทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงและในเมืองแม่ฮ่องสอน
- (2) หน่วยงานที่มีการประกอบอาหาร
- (3) ร้านอาหาร / ร้านค้าผัก

ผู้บริโภคประชาชนทั่วไป

มี 2 พื้นที่คือ กลุ่มแรกเป็นคนจากในหมู่บ้านนาป่าแปกเอง และหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่ออยากได้ผักจะเข้ามาซื้อจากแปลงเกษตรกรโดยตรง ความีผักอะไรก็เรียกชื่อได้ทันที จะได้ผักสดจากแปลง อีกกลุ่มคือคนในเมืองแม่ฮ่องสอน

โดยปกติแล้วประชาชนทั่วไปรู้จักผักบ้านนาป่าแปกมากขึ้น จากการขายผักของพี่กึ่งนางที่มีการขายผักตามจุดต่างๆหรืองานเทศกาลที่หน่วยงานจัดให้ และเชิญมาให้ร่วมขาย นอกจากขายแล้วด้วยความที่เป็นคนช่างคุย ยิ้มแย้มจึงเป็นที่รู้จักของคนที่เคยซื้อ ประกอบกับสมัยใหม่ที่มีการสื่อสารผ่านทางเฟสบุ๊ค ส่งผลให้มีการสื่อสารสั่งผลผลิตกันมากขึ้น แต่เดิมขายแต่ผลผลิตที่คิดว่าปลูกง่าย ออกตามฤดูกาล เมื่อพี่กึ่งนางได้พยายามสังเกตว่าลูกค้าท่านใดชอบผักชนิด

โค และผักชนิดโคได้รับความนิยมสั่งซื้อ หรือถูกค้าถามหาผักชนิดโค จึงใช้มาวางแผนการปลูก ปลูกอย่างละ 3 แปลงแบบให้ออกไล่วันกัน เพื่อไม่ให้ผลผลิตออกชนกันจะทำให้ขายไม่ทัน จึงทำให้มีผักที่หลายหลายชนิด พี่กึ่งนางจะรับซื้อจากเกษตรกรสมาชิก แล้วนำมาตัดตกแต่งให้ดูสวยงาม นำมารับประทาน ใส่ถุงใส่ติดโลโก้เบอร์โทร จำหน่ายถุงละ 20 บาท เป็นราคานี้มานานแล้ว เพราะคิดว่าเป็นราคาที่ลูกค้ารับได้ ไม่แพงจนเกินไป

เนื่องจากลูกค้าในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นแต่ทำงานนอกบ้าน โอกาสได้ทำกับข้าวแบบมีนานๆครั้ง ไม่อยากซื้อผักในปริมาณมากๆ และที่สำคัญส่วนมากอยากซื้อหลายๆชนิด แต่พอทำกับข้าวได้ 1 งานหรือแกง 1 หม้อ การขายจะขายทั้งเป็นจุดหน่วยงานหลักคือโรงพยาบาล อบจ. ศาลากลาง จากนั้นส่งให้ลูกค้าที่สั่งไว้ ที่เหลือจึงขั้บรดแล้วขายไปเรื่อยๆ แต่ไม่สามารถที่จะส่งขายให้กับแม่ค้าในตลาดสดได้ เนื่องจากทางแม่ค้า พ่อค้ารับผักในราคาที่ถูกเกินไป ไม่คุ้มทุน เพราะราคาที่พี่กึ่งนางให้กับสมาชิกก็ถือว่าอยู่ในระดับกลางที่พอจะนำผักไปขายต่อได้ในราคาที่ไม่สูงเกินไป

แต่ด้วยความที่อยู่ไกล เวลามาผักมาขายจะใช้รถจักรยานยนต์ ต้องใช้ความระมัดระวังในการขับรูดสูงมาก

หน่วยงานที่มีการประกอบอาหาร

หน่วยงานที่มีการประกอบอาหารมีหลายหน่วยงาน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เรือนจำ เป็นต้น ในการนี้ทางโครงการได้สอบถาม 3 หน่วยงานคือ

- โรงเรียนอบจ.บ้านจองคำ
- เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน (จากการสอบถามไม่สามารถดำเนินการหนุนเสริมได้ เนื่องจากผักที่ใช้ในเรือนจำเป็นระบบประมูล มีคนจัดส่งอยู่แล้ว)

โรงเรียนอบจ.บ้านจองคำ

มีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานผ่านนวัตกรรมที่หลากหลายภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะภาษาอังกฤษ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2550 โรงเรียนบ้านจองคำ ได้ถ่ายโอนเข้ามาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงเปลี่ยนชื่อ

เป็น “โรงเรียนอบจ.บ้านจองคำ” เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนที่มิวเข้าไปเชื่อมจำนวนคนโรงเรียน 2562 แบ่งเป็น นักเรียน 713 คน ครูและเจ้าหน้าที่ 54 คน รวม 767 คน ซึ่งต้องทำอาหารและข้าวเลี้ยงทุกวันทำการ ทางโรงเรียนมีความยินดีที่จะหนุนเสริมกิจกรรมของโครงการ จึงได้นัดหมายหารือแนวทางและความเป็นไปได้ในการส่งผัก ซึ่งทางโรงเรียนมีการวางแผนเมนูอาหารไว้เป็นเทอมอยู่แล้ว สามารถนำไปวางแผนการผลิตได้ แต่จากการหารือยังมีปัญหาในการดำเนินการ ที่ทำให้ความเป็นไปได้ในการส่งผักให้โรงเรียนลดลง คือ

- (1) งบประมาณที่โรงเรียนมีจำกัดจึงไม่สามารถรับซื้อผักในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดได้

- (2) สถานการณ์โควิด ด้วยขณะนี้ในช่วงปลายโครงการ ประกอบกับเป็นช่วงปิดเทอม และช่วงสถานการณ์โควิดทำให้ไม่สามารถเปิดทำการสอนได้ ส่งผลให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้
- (3) ขาดโรงเรียนในการผลิตผัก การจะผลิตผักส่งโรงเรียนให้ได้ตามเป้าหมายมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างโรงเรียน แต่งบประมาณที่จะใช้สร้างโรงเรียนต้องใช้งบประมาณสูงมาก เกษตรกรที่สนใจอยากผลิตไม่สามารถที่จะลงทุนได้
- (4) ราคาผักไม่แน่นอน เช่น ในช่วงวางแผนการปลูกผัก ผักมีราคากิโลกรัมละ 20 บาท แต่พอช่วง ผลผลิตออก ผักมีราคาตกลงเหลือ 10 บาท

ข้อเสนอแนวทางร่วมกันเบื้องต้น

- (1) ถ้าดำเนินการเพียงโรงเรียนเดียว จะไม่คุ้มกับต้นทุนในการขนส่ง
- (2) ขอความร่วมมือเปิดตลาดผักปลอดภัยภายในโรงเรียนอบจ.บ้านจองคำ เพื่อจำหน่ายให้ครูและผู้ปกครอง แต่จำเป็นต้องดูจุดขาย เนื่องจากช่วงที่ผู้ปกครองมาส่งนักเรียน เป็นช่วงที่วันวาย มาส่งแล้วต้องรีบออกไม่เช่นนั้นจะไม่สะดวกสำหรับคนมาส่งอื่นๆ
- (3) ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์เปิดรับออเดอร์ผัก ในกลุ่มไลน์ผู้ปกครอง

ร้านอาหาร/ ร้านค้าผัก

มีร้านอาหารที่รับผักจากกลุ่มผลิตผักปลอดภัยหลายร้าน ได้แก่ กร้ว
สาละวิน ร้านหมูกระทะ ร้านสลัด ร้านกุงคุณลุง ซึ่งแต่ละร้านจะรับในปริมาณ
ไม่มากนัก มีราคารับซื้อต่างจากการจำหน่ายแบบปลีก ส่วนใหญ่จะเป็นผัก
ประเภทสลัดเนื่องจากสามารถใช้ได้หลากหลายกว่าเช่น นำมาตกแต่งจานอาหาร
รับประทานสด เป็นต้น และเป็นผักที่เน่าเสียง่ายตลาดทั่วไปจึงไม่ค่อยนำมา
จำหน่าย ยิ่งช่วงสถานการณ์โควิดทำให้หลายร้านต้องหยุดจำหน่ายอาหาร จึง
หยุดสั่งผักจากกลุ่มด้วย

ร้านค้าผัก ที่รับซื้อผักจากบ้านนาป่าแปะมาจำหน่ายมี 2 ร้าน คือ O2U
ออร์แกนิก เฟรชมาร์ทและร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON โดยมีข้อมูลใน
หัวข้อต่อไป

สรุปผลความต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยของผู้บริโภค

ผลการศึกษาและเก็บข้อมูลเห็นว่าความต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยของผู้บริโภค
แต่ละประเภทยังมีความเหมือนและแตกต่างในรายละเอียดบางเรื่องกัน ประเด็นที่เหมือนกัน
คือทุกประเภทมีความต้องการสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจริง ๆ ส่วนประเด็นที่ต่างกันมีดังนี้

(1) ผู้บริโภคประชาชนทั่วไป แบ่งเป็นผู้บริโภคในพื้นที่ใกล้เคียงและในเมือง
แม่ฮ่องสอน

- ผู้บริโภคทั่วไปในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้าน และ
ชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง โดยปกติชาวบ้านจะรู้จักกันอยู่แล้ว
สามารถมาซื้อได้บ่อย ๆ ไม่จำกัด โดยมีผู้ซื้อบางท่านบอกว่ายังไม่ได้
คิดว่าจะทำอาหารเมนูอะไร ค่อยคิดตอนที่มาซื้อผัก มีผักอะไรก็จะ
ทำอาหารเมนูนั้น ๆ การซื้อขายเช่นนี้ ทำให้ผู้ซื้อเห็นสินค้าเกษตรจาก
แปลงปลูก สามารถเลือกผักได้ตามต้องการว่าจะซื้อต้นไหน ปริมาณ
เท่าไร ผักที่ได้จึงมีความสวยงาม สดใหม่ ราคาถูกและไม่ได้ต้องการ
การบรรจุผักที่สวยงาม
- ผู้บริโภคทั่วไปในเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ได้ซื้อผัก
จากบ้านนาป่าแปะจะเป็นการซื้อผ่านคุณกึ่งนางที่เป็นทั้งเกษตรกรและ
แม่ค้า เป็นลูกค้าอยู่ในฐานะปานกลาง ถึง มีฐานะ เมื่อคุณกึ่งนางรับซื้อ
ผักจากผู้ปลูกท่านอื่นจะนำมาจัดการตัดแต่ง บรรจุดูอย่างดี และ
บรรจุในราคาประมาณถุงละ 20 บาท เนื่องจากความต้องการของ
ลูกค้ากลุ่มนี้ไม่ได้ต้องการผักที่ปริมาณมากมาย แต่ให้เพียงพอในการ
ทำกับข้าว 1 มื้อ แต่ต้องการผักที่หลากหลายชนิด มีความสดใหม่ ดู

สะอาด อยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สามารถเก็บได้หลายวัน สามารถล้างผักได้
ล้างหน้าและรอรับผักที่บ้าน หรือซื้อได้ตามจุดจำหน่ายผักของคุณกึ่ง
นางได้แก่ ตลาดกลางและโรงพยาบาล

(2) หน่วยงานที่มีการประกอบอาหาร ได้แก่ โรงเรียน เป็นต้น ผู้บริโภคกลุ่มนี้จะมี
จำนวนมาก มีคนจัดการอาหารเป็นผู้ควบคุมการจัดการซื้อผักมาประกอบ
อาหาร เช่น โรงเรียนประกอบอาหารให้ครูและนักเรียน โรงพยาบาลประกอบ
อาหารให้ผู้ป่วย เป็นต้น กลุ่มนี้จะต้องการผักที่มีการจัดส่งชัดเจน เน้นอน
ปริมาณมาก ไม่ต้องบรรจุถุงสวยงาม สดใหม่และต้องการในราคาที่ไม่แพง

(3) ร้านอาหาร / ร้านค้าผัก

- ร้านอาหาร มีความต้องการผักแต่ละชนิดในปริมาณที่แตกต่างกัน
ขึ้นอยู่กับความนิยมรับประทานอาหารของลูกค้า แต่จะเน้นความ
หลากหลาย คือ เมื่อลูกค้าสั่งเมนูใดก็มีวัตถุดิบผักมาปรุงให้ลูกค้า
รับประทาน ทางร้านอาหารจะรู้อยู่แล้วว่ามีผักชนิดใดบ้างจากการโทร
สอบถามกัน หรือผู้ปลูกผักก็ทราบอยู่แล้วว่าแต่ละร้านอาหาร
ต้องการพืชชนิดใดเป็นพื้นฐานก็จะปลูกชนิดนั้น สลับกันไป
นอกจากชนิดผักแล้ว ยังต้องการความสดใหม่ สวยงาม ราคาไม่แพง
แต่สามารถยืดหยุ่นราคาได้ตามการตกลงกัน
- ร้านค้าผัก ทั้ง 2 ร้านมีความต้องการประมาณผักที่ต่างกัน คือ
 - O2U ออร์แกนิก เฟรชมาร์เก็ต สามารถรับผักได้ในปริมาณ
ตามที่ร้านได้วางแผนร่วมกับผู้ปลูก ต้องการชนิดพืชที่
หลากหลาย มีบริการจัดหาเมล็ดพันธุ์ และขึ้นไปปรับผักถึง
แปลงปลูก เมื่อได้ผลผลิตผู้ปลูกติดต่อนัดหมายแล้วตัดผัก
เตรียมรอ ไม่ต้องตัดตกแต่งผักให้สวยงาม ราคาผักที่ซื้อผู้
ปลูกอยู่ในระดับราคาที่สูง ผู้ปลูกพอใจมาก รับซื้อทั้งผักและ
เมล็ดพันธุ์ผัก ส่วนลูกค้าที่มาซื้อผักจากร้านเป็นกลุ่มลูกค้าใน
ระดับปานกลาง ถึง มีฐานะ เป็นกลุ่มลูกค้าที่ดูแลสุขภาพ
เนื่องจากเป็นร้านค้าผักปลอดภัย มีผักที่หลากหลายชนิด ทั้งที่
ทางร้านปลูกเองและรับซื้อจากชุมชนมีการตัดตกแต่งสวยงาม
บรรจุในปริมาณไม่มาก จำหน่ายแบบปลีก ราคาสูงในระดับ
ที่ลูกค้ารับได้
 - ร้าน YSF SHOP @MAEHON GSON เป็นร้านค้าจำหน่าย
ผลผลิตจากการเกษตรที่หลากหลายชนิดเช่นกัน ทั้งปลูกเอง

และรับจากสมาชิก เป็นร้านเปิดใหม่อยู่ในชั้นทดลอง รับผัก
ในปริมาณที่ไม่มาก ราคาจำหน่ายสูงกว่าที่รับซื้อจาก
สมาชิกไม่มากนัก ผู้นำผักมาส่งจะตัดตกแต่งบรรจุมาให้ระดับ
หนึ่งแล้วทางร้านนำมาจัดการอีกไม่มาก

3.3) ศึกษากระบวนการ วิธีการ การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลาง ในการทำตลาดเกษตร ปลอดภัย

ผักปลอดภัยของบ้านนาป่าแปะมีการนำไปขายโดยพ่อค้าแม่ค้าคน
กลาง 3 เจ้า โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

การจำหน่ายพืชผักปลอดภัยผ่านผู้ประกอบการ มี 3 ช่องทาง ดังนี้

- คุณกึ่งนาง เกษตรกรบ้านนาป่าแปะ เป็นสมาชิกโครงการ Food Bank
- ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟินีดี ออร์แกนิก จำกัด มี 3 ธุรกิจหลัก ได้แก่ 1) O2U ออร์แกนิก เฟรชมาร์เก็ต 2) กรีนสมาร์ทเพื่อนเกษตร 3) ฟาร์มสุขได้สุขดี มีนายไชยทัศน์ เงินทองแดง ผู้จัดการร้านและทีมวิจัย
- ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON

① คุณกึ่งนาง

การวางแผนการผลิตผักเพื่อจำหน่าย แรกเริ่มเดิมทีพี่กึ่งนางและสมาชิกกลุ่มได้ดำเนินการผลิตผักปลอดภัยตามแผนการผลิตของหน่วยงานวิจัยจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะมีการสอนว่าใครควรผลิตผักอะไร ขายเมื่อไหร่ หมุนเวียนกันไป เพื่อไม่ให้ขาดช่วง และเพื่อไม่ให้ผลิตชนกันจนขายลำบาก เป็นการสอนให้ผลิตไม่ได้หาตลาดให้ คนผลิตทุกคนจึงมาพึ่งพิงพี่กึ่งนางเป็นตลาดให้ จนปัจจุบันสามารถเรียนรู้และวางแผนการผลิตได้ด้วยตนเอง โดยพี่กึ่งนางจะจำได้ว่าสมาชิกคนใดปลูกอะไรบ้าง แล้วตนเองจะเป็นคนหลักเลี้ยงปลูกชนิดอื่นแทน ถึงแม้กำลังในการรับซื้อและจำหน่ายจะไม่มากนัก แต่มีการดำเนินการต่อเนื่องมาหลายปีแล้ว ทำให้คุณกึ่งนางเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในเขตเมือง

การจำหน่ายผัก คุณกึ่งนางเป็นแม่ค้าคนเดียวในบ้านนาป่าแปะที่รับผลผลิตพืชผักปลอดภัยของกลุ่มสมาชิก Food Bank มาจำหน่าย ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พร้อมรถจักรยานยนต์คู่ใจ มีตะกร้าผักพวง 2 ข้าง แต่ถ้าวินไลน์ผักมีปริมาณมาก จะไปรถยนต์ จุดจำหน่ายผักปลอดภัย มีหลายจุดแล้วแต่

ช่วงเวลาที่ได้เชื่อมกับหน่วยงานใด ซึ่งหน่วยงานจะเป็นหลักในการจัดหาสถานที่จำหน่าย เช่น บริเวณประตูทางเข้าศาลากลางจังหวัดฯ หน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดฯ โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เป็นต้น ปัจจุบันจะจำหน่ายที่โรงพยาบาลอาทิตย์ละ 2 วัน ก่อนลงมาจำหน่ายจะใช้วิธีโพสต์เฟสบุ๊ก เพื่อให้ลูกค้าประจำทราบและสั่งผักล่วงหน้า แล้วพี่กึ่งจะขับรถฯ ไล่ส่งให้เป็นจุกๆ แบบนี้จะหมดไวไม่เสียเวลานั่งขายนานเกินไป นอกจากนี้ยังส่งผักให้กับร้านอาหารภายในตัวเมือง โดยทางร้านจะรู้อยู่แล้วว่ามีผักอะไรบ้างก็จะแจ้งชนิดและจำนวนที่ต้องการ และไม่นานนี้มีร้านค้าผักปลอดภัยเพิ่มอีก 1 ร้านและขอรับผักต่อจากพี่กึ่งนาง คือ ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON

ปี 2562 พี่กึ่งนางได้รับผลผลิตจากสมาชิกจำนวน 5 โรงเรือน จาก 10 โรงเรือน เนื่องจากการแบ่งผลผลิตผักให้กับร้าน O2U จำนวน 5 โรงเรือน พอร้านปิดปรับปรุงทำให้หยุดการรับผักจากสมาชิก สมาชิกจึงหันกลับมาขอส่งผักที่พี่กึ่งนางเหมือนเดิม ผักที่จำหน่ายจะเน้นความหลากหลายให้ลูกค้าได้เลือกไปทำกับข้าว เนื่องจากพี่กึ่งนางได้เรียนรู้ผู้ซื้อเหมือนกันว่าลูกค้าชอบผักอะไร มากน้อยแค่ไหน

ชนิดผัก จะปลูกตามฤดูกาล เช่น ถั่วแขก ถั่วลิสง ข้าวโพด แตงไร แตงกวา ฟักทองคางคก ฟักทองญี่ปุ่น ผักสลัดชนิดต่างๆ บิทรูท กระน้ำ กวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ ไซโยเต้ ถั่วลันเตา ยอดถั่วลันเตา ดอกไม้ ซึ่งสมาชิกเกษตรกร 10 โรงเรือน มีดังนี้

- (1) โรงเรือนที่ 1 นางจิ้น ปลูกกระน้ำ กวางตุ้งฮ่องเต้ กรีนโอ๊ค
- (2) โรงเรือนที่ 2 นางทอง ปลูกกระน้ำ ปวยเล้ง กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค
- (3) โรงเรือนที่ 3 นายแ่ง เก็บเมล็ดพันธุ์
- (4) โรงเรือนที่ 4 นางหล้า ปลูกกระน้ำ ปวยเล้ง กวางตุ้ง คอส
- (5) โรงเรือนที่ 5 นางแดง ปลูกกรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค ฟินเล่ คอส
- (6) โรงเรือนที่ 6 นางอ้อย ปลูกสลัด
- (7) โรงเรือนที่ 7 นายอุ่มนะ ปลูก กระน้ำ กวางตุ้ง คอส กรีนโอ๊ค
- (8) โรงเรือนที่ 8 นายคำปลูก กรีนคอส กรีนโอ๊ค กระน้ำ
- (9) โรงเรือนที่ 9 กึ่งนาง ปลูกผักอื่นๆที่คนอื่นไม่ปลูกสลับกันไป
- (10) โรงเรือนที่ 10 น้องบี ปลูกกระน้ำ กวางตุ้งฮ่องเต้ กรีนโอ๊ค

ปัญหาที่พบ คือ

- เกษตรกรผู้ผลิตต้องการราคาจำหน่ายผักที่สูง จนบางครั้งทำให้คนขายเมื่อหักลบต้นทุนแล้วขาดทุน

- เมื่อรับซื้อผักจากผู้ปลูกแล้ว กรณีขายไม่หมดต้องรับภาระต้นทุนเองไม่นำผักไปคืนให้กับผู้ปลูก
- ความเข้าใจกันและกัน ความเป็นกลุ่มยังไม่มี ยังคงเป็นลักษณะแม่ค้าคนกลางกับคนปลูกผัก คนปลูกจะไม่ยอมเข้าใจว่าแม่ค้าต้องจัดการอะไรกับผักบ้าง มีต้นทุนอะไรบ้าง ได้กำไรหรือขาดทุน แต่กลับมองว่าได้กำไรเพียงด้านเดียว
- ด้วยราคาต้นทุนผักจากแปลงสูง ทำให้การขายไม่สามารถขายแบบขายส่งให้กับแม่ค้าในตลาด หรือหน่วยงานได้ จึงต้องขายปลีกให้กับผู้บริโภคโดยตรง
- เนื่องจากอากาศร้อน ผักเหี่ยวง่าย การขนส่งไปขายใช้รถจักรยานยนต์ จึงไม่สามารถใช้ใบตองมาห่อได้ จึงจำเป็นต้องใช้ถุงพลาสติกเช่นเคย
- บางครั้งถูกคำสั่งให้เอาผักไปให้ควนในช่วงค่ำ กรณีเช่นนี้จะไม่สามารถส่งผักให้ได้

②ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟินี ออร์แกนิก จำกัด มี 3 ธุรกิจหลัก ได้แก่ 1) O2U ออร์แกนิก เฟรชมาร์เก็ต 2) กรีนสมาร์ตเพื่อนเกษตร 3) ฟาร์มสุขได้สุขดี มีนายไชยทัศน์ เงินทองแดง ผู้จัดการร้านและทีมวิจัย

ผลการประกอบการรับซื้อผักและการประกอบการของร้าน

จากการที่ทางร้านได้ทดลองรับซื้อผักจากสมาชิกมาได้ระยะหนึ่ง โดยเกษตรกรมีหน้าที่ในการปลูก ดูแลผลผลิตผัก และตัดผัก ร้านมีหน้าที่ให้เมล็ดพันธุ์ผักก่อน(หักจ่ายตอนผลผลิตออก) รับซื้อผลผลิตในราคาที่ตกลงกันไว้ซึ่งสูงกว่าราคาตลาดทั่วไป โดยทางร้านจะเป็นผู้ขับรถขึ้นไปรับผักเอง จากนั้นทางร้านจะนำผักมาคัดแยก ทำความสะอาด ชั่งน้ำหนักคำนวณราคาจำหน่ายให้กับ

ผู้บริโภคร้านได้ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง จึงตัดสินใจปิดกิจการในร้านเดิม ย้ายไปเปิดกิจการในพื้นที่ใหม่ ห่างจากตัวเทศบาลไปประมาณ 2 กิโลเมตร เนื่องจากร้านไม่สามารถรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายรายเดือนเช่น ค่าตอบแทนลูกจ้าง ค่าเช่าพื้นที่ร้าน ค่าไฟฟ้า เป็นต้น

จุดเด่นของพื้นที่ใหม่ ตั้งอยู่ติดกับวัดทุ่งเปา ถ.มรรคสันติ ต.ปางหมู อ.เมือง เป็นการเช่าพื้นที่แปลงใหญ่มาก เพื่อดำเนินการที่หลากหลายขึ้น ได้แก่ แปลงปลูกผักปลอดภัย เพื่อผลิตผักและเมล็ดพันธุ์ผัก เลี้ยงปลา วัว ไก่ เป็ด เปิดร้านอาหาร โดยทางร้านยังคงใช้เป้าหมายและแผนการดำเนินงานเดิมในเรื่องการหนุนเสริมเครือข่ายสมาชิกปลูกผักเดิม เบื้องต้นได้ขอให้สมาชิกเป็นผู้ผลิตต้นกล้าผัก และเมล็ดพันธุ์ผักให้กับทางร้าน เนื่องจากร้านอยู่ในช่วงพัฒนากิจกรรมการผลิตต่างๆ ยังไม่สมบูรณ์ ประกอบกับสถานการณ์อื่นๆที่ทำให้ร้านต้องปรับตัว เช่นสถานการณ์โควิด - 19 และมีหน่วยงานเข้ามาประสานและเชื่อมร้อยเครือข่าย เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการและการผลิตปลอดภัยครบวงจร และมีแผนจะเปิดหลักสูตรให้เด็กนักเรียนได้เข้ามาเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การปลูกและดูแลผัก การเลี้ยงสัตว์ ศิลปะ เป็นต้น

การจำหน่ายผักและการปรับตัวของร้าน ยังคงมีคนติดตามไปซื้อผักกับทางร้านเรื่อยๆ และในช่วงปรับตัวครั้งนี้ทางร้านได้มีการส่งผักจำหน่ายที่ร้าน CP ที่เข้ามาตั้งใหม่ โดยภายในร้านจะมีแผงจำหน่ายผัก ซึ่งรับทุกชนิดแล้วแต่ทางร้านว่าจะมีผักอะไรส่งไปจำหน่ายบ้าง ในส่วนการส่งผักของสมาชิกที่เคยส่งประจำช่วงนี้ได้พักส่ง แต่ทางร้านมีทางออกให้คือ รับซื้อเมล็ดพันธุ์ให้สมาชิกปล่อยผักที่ปลูกให้แก่เพื่อเอาเมล็ด ทางร้านให้ราคา กิโลกรัมละ 2,500 บาท และให้สมาชิก เพาะกล้าผักให้

ปัญหาและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ทางร้านได้ชี้แจงไว้ คือ

- (1) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ในการเลิกใช้ถุงพลาสติก ซึ่งที่ผ่านมาทางร้านมีแพคเกจที่เป็นถุงพลาสติก และถุงหิ้วพลาสติก จึงก่อให้เกิดขยะเป็นจำนวนมาก ทางร้านใคร่ขอความร่วมมือจากลูกค้า นำถุงผ้า ตะกร้า หรือภาชนะอื่นๆ ที่สามารถใส่ซ้ำได้ ในการซื้อสินค้าของเรา แทนถุงหิ้วพลาสติก และทางร้าน ขอเปลี่ยนแพคเกจจากเดิมที่เป็นพลาสติก ไปเป็นวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบตองคิง กาบกล้วย เชือกกล้วย ฯลฯ
- (2) ทางร้านได้ถูกร้องเรียนจากลูกค้า ว่าผักอินทรีย์ของทางร้าน ไม่มีใบรับรองจากหน่วยงาน โดยแท้จริงแล้ว ผลผลิตที่จำหน่ายในร้าน ประมาณ 50% เป็นผลผลิตที่ได้จากฟาร์มของทางร้านที่ได้รับการรับรองพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
- (3) ส่วนอีก 50% ที่เหลือ เป็นการส่งเสริมชุมชนโดยการรับซื้อผลผลิตที่ทางร้านได้ไปให้คำแนะนำ และส่งเสริมให้ผลิตแบบอินทรีย์ ตามเกณฑ์มาตรฐาน แต่ทว่า เกษตรกรชาวแม่ฮ่องสอน ไม่ได้รับการรับรองเนื่องจากเงื่อนไขของกรมวิชาการเกษตรเรื่องที่ดินทำกิน ที่ไม่ใช่โฉนด / นส3. จึงทำให้หน่วยงานรับรองไม่ได้
- (4) ทางร้านจึงย้ายที่ตั้งไปยังฟาร์มสุขได้สุดดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค ว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่นำมาจำหน่าย เป็นสินค้าที่ได้จากฟาร์มที่ได้รับการรับรองเท่านั้น และเพื่อเป็นการป้องกันและกำชับว่าไม่มีการปลอมปนสินค้าจากแหล่งผลิตอื่น ด้วยการ เก็บผลผลิตสดๆ จากในแปลง ให้ลูกค้าเห็นจริงๆ ไม่ได้มีการหลอกลวงผู้บริโภคแต่อย่างใด
- (5) ทางฟาร์มเปิดให้ลูกค้าหรือผู้ที่สนใจที่จะเรียนรู้สามารถเข้าไปดูกระบวนการผลิตได้ทุกขั้นตอน โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ได้ทุกวัน ตั้งแต่ 08.00 - 18.00 น.
- (6) ภายในฟาร์มมีแปลงปลูกพืชอินทรีย์ และได้เพิ่มเติม ปุ๋ยสัตว์ และ ประมง อินทรีย์ไว้ในฟาร์มอีกด้วย ได้แก่ ไก่แม่ฮ่องสอน , ไก่ชน , ไก่ไข่ อารมณ์ดี, หมูดำ , ปลาอินทรี ฯลฯ
- (7) ราคาสินค้าอินทรีย์ ภายในฟาร์ม จะมีราคาที่ถูกลงจากเดิม 100 % อาทิเช่น ผักคะน้าออร์แกนิก จากราคาเดิมที่ร้าน กก.ละ 90 บาท ปรับลดลงเป็น กก.ละ 45 บาท ซื้อตั้งแต่ 20 กก.ขึ้นไป กก.ละ 35 บาท เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ราคาดังกล่าวมีราคาถูกกว่าราคาผักเคมีในท้องตลาดที่มาจาก

จีน และจังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากตัดต้นทุนทั้งหลาย เช่น การขนส่ง การแพคเกจ แรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯออกไปนั่นเอง จึงทำให้ราคาดังกล่าวช่วยลดค่าครองชีพของลูกค้า หรือผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงเรียน หรือหน่วยงานที่ต้องการบริโภคสินค้าออร์แกนิกได้เป็นอย่างมาก

(8) ทางร้านจะมีบริการจัดส่งผักสดถึงบ้านลูกค้าและร้านผู้ประกอบการในเขตเทศบาลแม่ฮ่องสอน เมื่อสั่งซื้อผักรวมราคาตั้งแต่ 200 บาทขึ้นไป เริ่มบริการ 1 กุมภาพันธ์ 2563 นี้เป็นต้นไป และลูกค้าต่างจังหวัดเราก็มีจัดส่งให้เช่นเดิม

ตัวอย่างราคา ณ เวลานี้ ฟาร์มมีสินค้าราคาปลีกดังนี้

- สลัดออร์แกนิกทุกชนิด กก.ละ 70 บาท (กรีน ไอ้ค,เรด ไอ้ค,กรีนคอรี่,เรดคอรี่,กรีน โรส,เรดโรส,ฟิลเล่ไอซ์เบิร์ก,หอมห่อ,สลัดแก้ว,สลัดหอมเขียว,สลัดปลาหมึก)
- คენัวไบออร์แกนิก กก.ละ 45 บาท
- คენัวต้นออร์แกนิก กก.ละ 40 บาท
- คენัวเห็ดหอมออร์แกนิก กก.ละ 55 บาท
- ผักบุ้งออร์แกนิก กก.ละ 45 บาท
- ผักกาดกวางตุ้งดอกออร์แกนิก กก.ละ 50 บาท
- ผักกาดกวางตุ้งไบออร์แกนิก กก.ละ 40 บาท
- ผักกาดฮ่องเต้ออร์แกนิก กก.ละ 55 บาท
- ผักชีออร์แกนิก กก.ละ 75 บาท
- คื่นช่ายออร์แกนิก กก.ละ 65 บาท
- คื่นช่ายฝรั่ง(เซเลอรี่)ออร์แกนิก กก.ละ 80 บาท
- แรดิชออร์แกนิก กก.ละ 50 บาท
- ผักกาดขาวเบออร์แกนิก กก.ละ 45 บาท
- พริกชี้หนูป่าออร์แกนิก กก.ละ 70 บาท
- สะระแหน่ออร์แกนิก กก.ละ 85 บาท

③ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON

คุณวาสนา ราณี (เก๋) ผู้จัดการร้านค้า เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ใส่ใจ
สุขภาพ หนึ่งในสมาชิกโครงการ Young smart farmer ของจังหวัด
แม่ฮ่องสอน

เดิมเป็นคน จ.พะเยา แต่งงานกับนายธาดาพงศ์ ตาสี ซึ่งเป็นคน จ.
แม่ฮ่องสอน และได้ตัดสินใจย้ายตามสามีมาอยู่แม่ฮ่องสอน ที่ จ.พะเยาคุณ

วาสนาได้เป็นสมาชิกโครงการ Young smart farmer จ.พะเยา
อยู่แล้ว มีผลผลิตที่โดดเด่น คือข้าวปลอดสารพิษ โดยส่ง
จำหน่ายให้กับโรงแรมในพื้นที่ เมื่อย้ายมาอยู่แม่ฮ่องสอน จึง
สมัครเข้าร่วมโครงการและชักชวนให้สามีสมัครด้วย ทั้งคู่มิ
แนวคิดและความตั้งใจว่า “จะเดินบนเส้นทางสายเกษตร
ปลอดภัยและอยากให้พ่อกับแม่ ซึ่งเป็นราชการเกษียณแล้วได้
บริโภคผักปลอดภัย อยากให้ท่านทั้งสองมีสุขภาพที่ดี” และ
คิดว่าถ้าเหลือจากบริโภคในครัวเรือนก็นำมาจำหน่ายได้”
ตามแนวคิดที่ว่า “คนปลูกปลอดภัย คนกินปลอดภัย”

ทั้งนี้ได้สร้างแบรนด์ของตนเองชื่อว่า “หวานคำ” ซึ่ง
เป็นภาษาไทยใหญ่ หวาน แปลว่า จาน และ คำ แปลว่า ทองคำ
“หวานคำ” จึงหมายถึง จานพิเศษเสมือนจานทองคำ อาหาร

ต่างๆที่ใช้จานทองคำนี้จึงต้องเป็นอาหารที่พิเศษด้วย ฉะนั้นผลผลิตจากแปลงที่
จะนำไปจำหน่าย จึงมีการคัดสรรอย่างดี และถ้าไม่สมบูรณ์ก็จะไม่นำไปวาง
จำหน่าย

พื้นที่ทำเกษตรของตนเองมี 2 พื้นที่ คือ บ้านห้วยโป่งมีพื้นที่ 3 ไร่ ปลูก
ไม้ผล และในตัว อ.เมืองติดถนนเส้นเลียงเมืองตรงกันข้ามกับปากทางเข้า
หมู่บ้านสบป่องมีพื้นที่ 2 งานปลูก ชะอม ฝรั่ง ไล่แดง บวบ มะระจีน พริก
ฟักทอง ผักเชียงดา และเลียงเป็ดไข่

เมื่อเข้าร่วมเรียนรู้และทำงานร่วมกับกลุ่มสมาชิก Young smart farmer ได้เห็นความหลากหลายของผลผลิต จึงมีแนวคิดในการผลิตและจำหน่าย ผลผลิตจากแปลงของตนเองและจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกกลุ่มด้วยกัน จึงวางแผนทดลองเปิดร้านจำหน่ายผลผลิตของสมาชิก ชื่อร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON โดยเช่าร้านเดิมที่ถูกสร้างไว้แล้วต่อจากสมาชิกในกลุ่มซึ่ง ปิดทำการแล้ว ตั้งอยู่หน้า ธกส.สาขาแม่ฮ่องสอน เบื้องต้นใช้ระยะเวลาศึกษา การตลาดนี้ 1 เดือนว่าจะสามารถประกอบการได้ต่อเนื่องหรือไม่ จึงเป็นอีก จุดหนึ่งที่ได้รับผลผลิตจากกลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปะมาจำหน่ายด้วย ชนิดของผักจากกลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปะจะเป็นไปตามฤดูกาล โดย มีการโทรประสานสั่งผักและมีตัวแทนกลุ่มนำผักมาส่งให้ที่ร้าน จากนั้นทาง ร้านจะนำผักมาจัดใส่ถุง คำนวณต้นทุนและเพิ่มกำไรในราคาที่เป็นธรรม ไม่ เอาเปรียบเกษตรกรและผู้บริโภค

ทั้งนี้เดิมการจำหน่ายผักและผลผลิตจะเป็นการนำใส่รถยนต์เปิดข้าง จำหน่ายที่ตลาดนัดวันอาทิตย์ ซึ่งจำหน่ายได้เพียงวันเดียว ต่อมาเริ่มเป็นที่รู้จัก มีลูกค้าประจำ จึงหาช่องทางในการเปิดร้านที่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทุกวัน ปัจจุบันจึงเปิดจำหน่ายผลผลิตของสมาชิก 2 จุด ตามที่กล่าวไว้แล้ว นอกจากนี้ทางร้านยังได้ทำเพจในเฟสบุ๊ก เพื่อทำการประชาสัมพันธ์สินค้า และ แจ้งข่าวสารต่างๆของทางร้าน และยังเป็นจุดเชื่อมโยงให้ผู้บริโภคเห็นแหล่งผลิต แต่ละแปลงว่าลักษณะเป็นเช่นไร อยู่ที่ไหน สามารถตามไปดูจากแปลงจริงได้

สินค้าในร้านมีหลากหลายปริมาณมากน้อยต่างกันแล้วแต่ผลผลิตของ สมาชิกที่จะนำมาขาย เช่น ข้าว ไข่ไก่ ไข่เป็ด ไข่เค็ม จิงพื้เมือง จิงขาว เม ล่อน ผักต่างๆ ชมพู ข้าวโพด กระเทียม หอมแดง เป็นต้น ร้านเล็กที่ไม่เล็ก (ถึงตัวร้านจะเล็ก แต่แหล่งผลิตกว้างมาก) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภค ที่รักสุขภาพ ต้องการบริโภคผลผลิตปลอดภัย และมีความมั่นใจสูง

รายชื่อเครือข่ายสมาชิกที่ส่งผลผลิตมาจำหน่ายที่ร้าน มีดังนี้

- (1) คุณกึ่งนาง (โครงการ Food Bank) บ้านนาป่าแปะ ส่ง ผักสลัด และผักปลอดสารพิษอื่นๆ
- (2) คุณภานุพงศ์ แสงเฮ่อ YSF อ.ขุนยวม ส่ง ข้าวโพดหวานกินสด สายพันธุ์ Pure white hokkido และข้าวโพดฝักอ่อน
- (3) JJ farmer YSF อ.ปาย ส่ง ผักสลัด
- (4) ฟาร์มน้ำหมี่ YSF อ.เมือง บ้านห้วยปูลิง ส่งข้าวกล้องพื้นเมือง

- (5) คุณเอก YSF อ.ปางมะผ้า(โฮมสเตย์ลี้ชุมชนน้ำบ่อสะเป) ส่งถั่ว
ลายเสือถั่วเกลือ งาขี้ม่อน ถั่วดำ และถั่วแดง
- (6) คุณอมตะ YSF อ.เมือง (One off coffee) ส่ง แครอท พืชเมือง
หนาว กาแฟดริป และเมล็ดเจีย
- (7) บ้านสวนสุขใจ ส่ง ไข่ไก่อารมณ์ดี ไข่ไก่สด และผักเชียงดา
- (8) ศูนย์บริการและพัฒนาลุ่มน้ำปายตามพระราชดำริ อ.เมือง ส่ง
ผักพื้นบ้าน ผักหวานบ้าน ตำลึง กุ้ยฉ่าย ผักปรง และน้ำ
สมุนไพร
- (9) คุณสามารถ ราชย์ จ.พะเยา โรงสีข้าวชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำ
นาหยวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา ส่ง ข้าวปลอดสารพิษ มี ข้าวหอม
มะลิพะเยา ข้าวกล้องมะลิ ไรซ์เบอร์รี่ มะลิแดง และข้าวซ้อม
มือ
- (10)คุณสมพงษ์ จ.เชียงราย เกษตรกรผู้ผลิตข้าวญี่ปุ่นส่งออก
จ.เชียงราย ส่ง ข้าวญี่ปุ่น
- (11)ป่าไข่ บ้านปางหมู ส่งถั่วเน่าแผ่น
- (12)กลุ่มกระเทียมนาปลาจาด ส่งกระเทียม

ปัญหาที่พบในช่วงที่ผ่านมา

- (1) ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า อันเนื่องมาจาก
สภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน
- (2) เวลาส่งสินค้าไปตามต่างจังหวัด เช่น ผัก และผลไม้สด ถึง
ปลายทางช้ากว่ากำหนดทำให้ผักและผลไม้สดเน่าเสีย

เสียงสะท้อนของลูกค้า

- (1) ลูกค้าชื่นชม เนื่องจากผลผลิตมีคุณภาพ สด ใหม่
- (2) ลูกค้าเข้าใจด้านคุณภาพและความปลอดภัย
- (3) ลูกค้าคิดว่าราคามีความสมเหตุ สมผล ยุติธรรม และเข้าถึงได้
ง่าย

ร้านมีหน่วยงานพี่เลี้ยง 2 หน่วยงาน ได้แก่

- (1) ธกส.แม่ฮ่องสอน เอื้อเฟื้อด้านสถานที่ สอนกลยุทธ์ในการทำ
การตลาด ทำการบัญชี
- (2) สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ช่วยเรื่องการ
ประชาสัมพันธ์ร้าน ให้ความรู้ด้านการผลิตต่างๆ

สรุปผลจากการศึกษากระบวนการ วิธีการ การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลางใน
การทำตลาดเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแพก ด้วยหลักการ 4 P (Product Price Place
Promotion) ของขายพ่อค้าแม่ค้าคนกลาง 3 เจ้า สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ทั้ง 3 เจ้า มีความต้องการผัก คือ

- การผลิตผักแบบปลอดภัยและผักปลอดสารพิษ
- รับซื้อผักทุกชนิดที่มีการผลิต หมุนเวียนตามฤดูกาล ได้แก่ ถั่วแขก ถั่วลิสง ข้าวโพด แตงไร้ แตงกวา ฟักทองคางคก

ผักทองญี่ปุ่น บิทรูท กระน้ำ กวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ ไซโยเต้ ถั่วลันเตา ปวยเล้ง คอส ฟินเล่ กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค ดอกไม้

- รับซื้อเมล็ดพันธุ์ ในกรณีที่ผู้ปลูกต้องการจำหน่ายแบบเมล็ดพันธุ์
- รับซื้อกล้าพันธุ์ ประเภทสลัด ให้ผู้ปลูกๆในภาคหลุมดูแลจนเหมาะสมเป็นกล้าพันธุ์ได้

(2) ราคา (Price) ทั้ง 3 เจ้า มีการรับซื้อผักในราคาที่แตกต่างกัน เนื่องจากรูปแบบการจำหน่ายที่แตกต่างกัน คือ

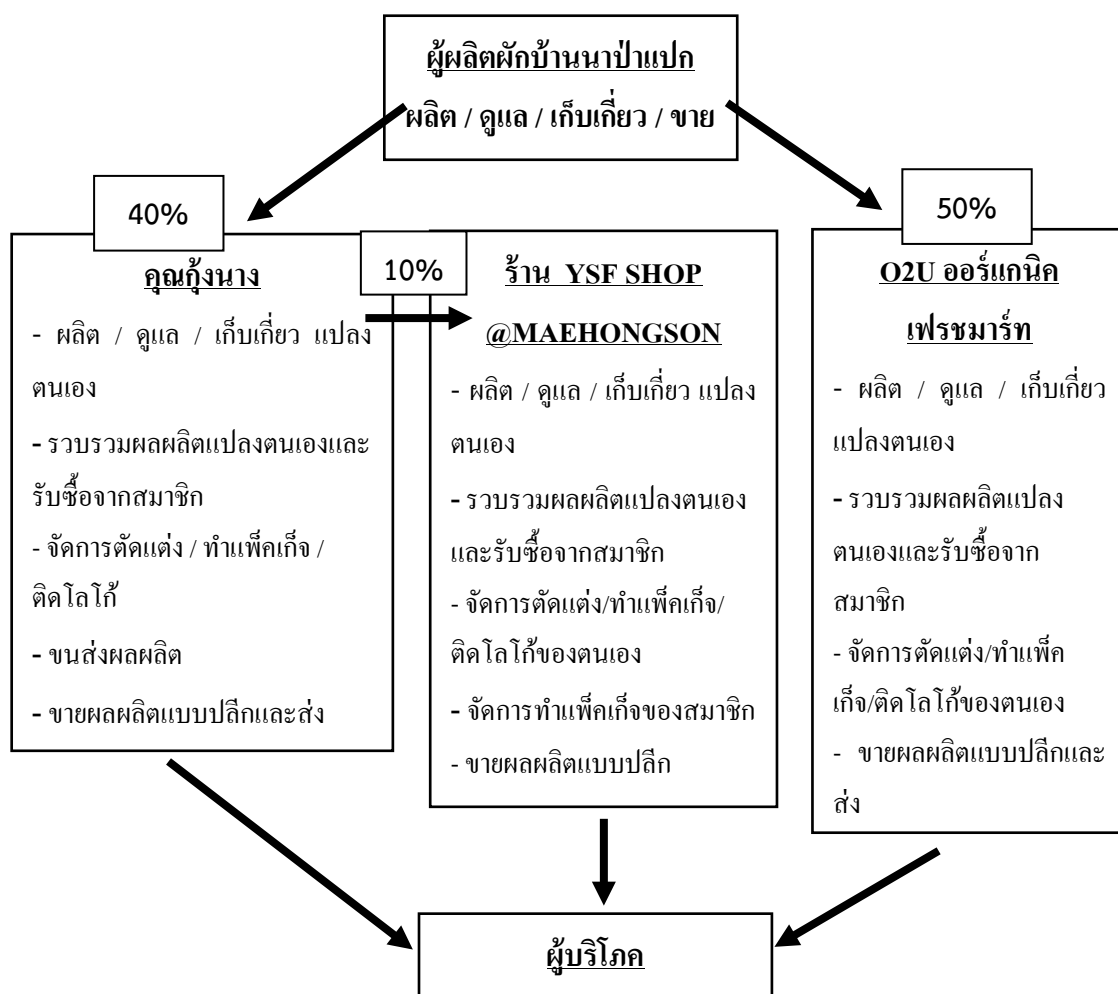
- ราคารับซื้อจากแปลงผัก มี 2 ระดับ ซึ่งทั้ง 2 ระดับ ถือได้ว่าสูงกว่าราคาการรับซื้อของแม่ค้าในตลาด เช่น ผักสลัด เจ้าแรกให้ราคารับซื้อจากแปลง 40 บาท อีกเจ้าให้ราคา 60 บาท เป็นต้น ซึ่งเจ้าของแปลงจะเป็นคนตัดสินใจว่าจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าแม่ค้าคนใด เพราะมีเงื่อนไขการรับซื้อที่ต่างกัน
- ราคารับซื้อแบบมีการจัดการผักให้เรียบร้อยแล้ว พร้อมจำหน่ายได้เลย จะเป็นราคาที่สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง แล้วแต่ตกลงกัน

(3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) มี 3 ช่องทาง คือ

- ผ่านพ่อค้าแม่ค้ารับผักจากผู้ผลิตโดยตรง แล้วจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในแบบขายปลีก
- ผ่านพ่อค้าแม่ค้ารับผักจากผู้ผลิตโดยตรง แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าแม่ค้าอีกทอดหนึ่งแบบขายส่ง
- ผ่านช่องทางออนไลน์ (เฟสบุ๊กส่วนตัว) เป็นการถ่ายภาพจากแปลงผักเพื่อให้คนทั่วไปรู้ว่าผักอะไรบ้าง ใครสนใจสั่งไว้ได้เมื่อถึงกำหนดวันจัดส่ง แม่ค้าก็ไปส่งผักตามจุดต่างๆ

(4) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ในประเด็นนี้ยังไม่ชัดเจน มีเพียงการแถมให้ในกรณีรับซื้อจากแปลงผักเล็กน้อย หรือ กรณีลูกค้าทั่วไปไปเที่ยวและซื้อกลับบ้านสามารถเลือกได้เต็มที่ว่าจะเอาผักต้นไหน

ห่วงโซ่สินค้าเกษตรจากผู้ผลิต ถึง ตลาดและผู้บริโภค

3.4) การสร้างระบบการตลาดเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ที่เหมาะสมกับบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ในประเด็นนี้ทีมวิจัยและเครือข่ายภาคีได้นำศักยภาพของพื้นที่ที่บ้านนาป่าแปก มาช่วยกันระดมความคิดเห็นถึงแนวทางพัฒนา เพื่อให้เป็นพื้นที่ต้นแบบชื่อว่า “นาป่าแปกโมเดล” ประเด็นในการระดมความคิดเห็น ได้แก่ อยากเห็นบ้านนาป่าแปกมีการพัฒนาเรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง จึงมีการชูศักยภาพหลายๆเชื่อมการเป็นแหล่งท่องเที่ยว “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” แต่ถึงอย่างไรก็มีความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ไปถึงแนวคิดนั้น ดังนี้

1) การสร้างระบบภายในชุมชน มีแนวทางคือ

(1) การปรับปรุงทัศนียภาพพื้นที่ ให้เป็นจุดพักของนักท่องเที่ยว ดังนี้

- ปรับปรุงร่องระบายน้ำบริเวณหน้าอาคาร Food Bank จนพื้นที่โบสถ์ของชุมชน เนื่องจากอันเดิม เหล็กที่ใช้ปิดร่องระบายน้ำมีความอ่อน เวลารถเหยียบลงไปจะยุบลงง่าย
- จัดทำห้องน้ำ (ชาย / หญิง) ที่มีความสวยงาม สะอาดตา เนื่องจากเห็นว่าห้องน้ำเป็นสถานที่ที่สำคัญมากสำหรับหญิงให้นักท่องเที่ยวแวะได้
- ปรับปรุงจุดจำหน่ายสินค้าบริเวณหน้าอาคาร Food Bank
- ลานจอดรถ สำหรับจอดแวะเข้าห้องน้ำ ชม ชิม ช้อป แวะสินค้าของคนในชุมชนที่นำไปวางจำหน่าย
- จัดทำบันไดเชื่อมบริเวณลานจอดรถ สู่ ศาลาทรงงาน เพื่อใช้เป็นอีกจุดหนึ่งที่ให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปชมธรรมชาติของบ้านนาป่าแป๋ได้ และพัฒนา ตกแต่งบริเวณรอบๆนั้นให้สวยงาม
- จัดทำระเบียบสะพานปลา ซึ่งเป็นจุดอนุรักษ์ปลาของชุมชน (เดิมทางโครงการ OTOP นวัตกรรม บอกว่าได้ออกแบบเพื่อจะทำแล้ว แต่ชุมชนไม่ทราบความก้าวหน้า) ซึ่งถ้าไม่ได้ดำเนินการ ทางชุมชนเห็นว่าเป็นอีกจุดที่จะใช้เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้แวะชม ให้อาหารปลาได้
- จัดแต่งพื้นที่ด้วยพืชผัก หรือ จัดทำซุ้มผลไม้ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจ เช่น ซุ้มองุ่น ซุ้มเสาวรสสีเหลือง สีม่วง / เสาวรสยักษ์ เป็นต้น

(2) การวางระบบอาชีพที่สอดคล้องและรองรับการจัดช่วงการท่องเที่ยวและนอกช่วงท่องเที่ยว คือ พัฒนาสินค้าที่จะใช้ในการจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว และต่อยอดให้กับชุมชนในช่วงที่ไม่มีนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพาะกล้าพันธุ์ไม้จำหน่าย ในแบบถุงดำหรือกระถาง เนื่องจากเป็นชุมชนบนพื้นที่สูง มีต้นไม้ดอกไม้ที่นาสนใจสามารถเพาะ ขยายเพื่อจำหน่ายได้หลายชนิด คือ ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กุหลาบพันธุ์ คอสมอส เชียนฝรั่ง ไฮเดนเธียร์ คามิลเลีย กล้วยไม้ และผักกาดม้ง เป็นต้น ผลไม้ เช่น ทุเรียน สตอเบอร์รี่ องุ่น เสาวรสพันธุ์ดี เสาวรสยักษ์ เป็นต้น

และพัฒนาระบบพืชผัก และ ตลาด ที่เหมาะสมในช่วงนอก
ฤดูกาลท่องเที่ยว

- (3) การเตรียมการในช่วงที่หน่วยงานช่วยปรับภูมิทัศน์ ทางชุมชน
ควรเตรียมการและเตรียมตัว คือ พัฒนาหน้าบ้านน่ามอง ใน
บริเวณหน้าบ้านที่อยู่ติดกับถนน ตกแต่งด้วยต้นไม้ ดอกไม้ที่
สวยงาม ตลอดแนว การเพิ่มองค์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นระบบ แบบ
เข้าใจง่าย ทำตามได้ง่าย เพื่อหนุนให้เกิดระบบการท่องเที่ยวที่มี
ชีวิต เนื่องจากเป็นกิจกรรมใหม่ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน แต่คนใน
ชุมชนยังไม่มีความรู้ในการจัดการระบบนี้เลย การพัฒนาการ
จัดการที่พัก Home stay / ร้านอาหารชุมชน
- (4) ศึกษาผลการทดลองปลูกพืชทางเลือกใหม่ 2 ชนิด คือ พริก
หวานและกระชายดำ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางรายได้จากพืช
หลัก(กะหล่ำปลี) ในอนาคต

①พริกหวาน

มีการรวมตัวกันของเกษตรกรบ้านนาป่าแปะประมาณ 10
ครัวเรือน ที่มีการตัดสินใจลงทุนการผลิตแบบทำโรงเรือน
ภายใต้การดำเนินการของกลุ่ม Young Smart Farmer หนุนเสริม
โดย สำนักงานเกษตรจังหวัด ลักษณะการลงทุน จะเป็นการ
ลงทุนด้วยเงินก้อนใหญ่กว่าการปลูกกะหล่ำปลี แต่เมื่อเทียบกับ
ราคาผลผลิตที่มีการตกลงกันไว้ ถือว่าคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่ง
ผู้ผลิตได้เริ่มดำเนินการ เมื่อ กลางปี 2562 ผลการจำหน่ายในปี
แรกไม่เป็นดังที่คาดหวังไว้เนื่องจากราคาตกต่ำมากเหลือ
กิโลกรัมละ 25 บาท ประกอบกับสถานการณ์โควิดทำให้หลาย
ตลาดหยุดการสั่งพริกหวาน ผู้ผลิตจึงมีความจำเป็นต้องจัดการ
ขายเอง แต่เนื่องจากได้ลงทุนระบบโรงเรือนไปแล้ว จึงต้องทำ
การผลิตต่อไป

ผลการเก็บข้อมูลผู้ผลิตพริกหวานจำนวน 4 ราย มีดังนี้

- เหตุผลที่อยากปลูกเริ่มแรก
 - เป็นที่นิยมส่งออกและกระแสตลาดดี จึงนำร่องปลูกใน
หมู่บ้าน
 - เป็นพืชที่สามารถส่งออกต่างประเทศได้
 - เป็นพืชที่คาดว่าจะราคาดี

- เห็นตัวอย่างคนในหมู่บ้านทำแล้วได้ราคาดี จึงต้องการ
ปลูกตาม

- การเข้ามาส่งเสริม มี 2 แบบคือ (1)เป็นบริษัทรับซื้อผลผลิต
และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย แบบพันธะสัญญา และ (2) ไม่รับ
การส่งเสริมลงทุนเอง

■ รายการลงทุน

ที่	ขนาด	ใช้	โรงเรือน	ระบบน้ำ	เมล็ด	ปุ๋ย	ฮอร์โมน	แรงงาน	รวม
1	300	3	700,000	90,000	80,000	30,000	0	20,000	970,000
2	200	3	600,000	100,000	70,000	50,000	0	20,000	870,000
3	100	5	200,000	80,000	60,000	50,000	0	30,000	440,000
4	30*24	5	65,000	12,000	15,000	22,000	3000	7,000	125,000
รวม			1,565,000	282,000	225,000	152,000	3,000	77,000	2,405,000
เฉลี่ย			391,250	70,500	56,250	38,000	750	19,250	601,250

- ระบบน้ำ เป็นระบบมินิสปริงเกอร์แบบหัวฉีดฝอย รด
น้ำและใส่ปุ๋ยผ่านระบบน้ำ
- เมล็ด บริษัทรับซื้อผลผลิต/ร้านค้าในจ.เชียงใหม่
- ปุ๋ย ใช้ 2 สูตร

สูตรที่ 1

- ระยะที่ 1 ปุ๋ย $46 - 0 - 0 = 1$ ส่วน
น้ำหนัก

$$\text{ปุ๋ย } 20 - 20 - 20 = 1.2 \text{ ส่วนน้ำหนัก}$$

$$\text{หรือ ปุ๋ย } 20 - 10 - 30 \text{ หรือ ปุ๋ยสูตร}$$

ใกล้เคียง อัตรา 1 – 3 กรัม/ตร.ม./วัน หรือ สูตร

ใกล้เคียง อัตราใช้ 0.25 – 1 กรัม/ตร.ม./วัน

- ระยะที่ 2 ปุ๋ย $46 - 0 - 0 = 1$ ส่วน
น้ำหนัก

$$\text{ปุ๋ย } 20 - 20 - 20 = 1.2 \text{ ส่วนน้ำหนัก}$$

- ระยะที่ 3 ปุ๋ย $0 - 0 - 51 = 1$ ส่วนน้ำหนัก

$$\text{ปุ๋ย } 20 - 10 - 30 = 5 \text{ ส่วนน้ำหนัก}$$

หรือ ปุ๋ย $20 - 10 - 30$ หรือปุ๋ยสูตร

ใกล้เคียง อัตรา 3 กรัม/ตร.ม./วัน หรือมากกว่า

สูตรที่ 2 ปุ๋ย AB ปุ๋ยน้ำตาล 1 ชุด ต่อน้ำ 100 ลิตร สูตร
A 100 ลิตร B 100 ลิตร 10 ลิตรน้ำที่ผสมปุ๋ยแล้วใส่น้ำ
2,000 ลิตร

■ จำนวนผลผลิต/ราคา

ที่	ราคาปี61	ราคาปี62	ผลผลิตปี 62 กก. (คาดว่าจะได้)	รวมเงินปี62 (คาดว่าจะได้)
1	45	35	7,000	245,000
2	45	35	5,000	175,000
3	45	35	4,000	140,000
4	35	25	5,000	125,000
รวม	80	130	21,000	559,000
เฉลี่ย	42.5	32.5	5,250	139,750

- แหล่งขาย คือ บริษัทรับซื้อในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
- ปัญหา อุปสรรค คือ
 - มีศัตรูพืช เช่น เพลี้ยไฟ แมลง
 - การผลิตที่ต้องอาศัยสารเคมีในปริมาณที่มาก
 - ตลาดที่มีจำกัดและการกดราคาจากแหล่งผู้รับซื้อ
 - การผลิตที่เริ่มมีแหล่งปลูกเพิ่มมากขึ้นรวมทั้ง
 - การตีตลาดจากจีน ส่งผลให้ราคาถูกลง
 - ตลาดที่ผูกขาดรายเดียว
- ข้อคิดเห็นต่อการปลูกพริกหวาน
 - การลงทุน ใช้เงินลงทุนจำนวนมาก
 - การตลาด ผูกขาดการรับซื้อ และช่องทางการตลาดที่ผูกขาด
 - สภาพพื้นที่ ความสูง อากาศ ดิน เอื้อต่อการปลูก แต่ก็ต้องใช้เคมีในการปลูก

②กระชายดำ เป็นการดูความต้องการของตลาด ของนักวิจัยซึ่งได้มีโอกาสพูดคุยและหารือกับคุณอรุณพล ลำลีพันธุ์ ผู้จัดการบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเลย ซึ่งมีความต้องการกระชายดำและพร้อมจะรับซื้อ เพื่อนำไปผลิตเป็นส่วนประกอบยาสมุนไพรแปรรูปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ

ระยะเวลาโครงการนี้ การปลูกกระชายดำยังไม่ได้ดำเนินการปลูก เพราะ หมดระยะเวลาโครงการ จึงเป็นเพียงการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกระชายดำก่อน ส่วนเกษตรกรได้ดำเนินการปลูกในแปลงเดือน เมษายน 2563

โดยทีมวิจัยหลักได้ศึกษาวิธีการปลูกเบื้องต้นไว้จากอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเบื้องต้นให้กับกลุ่มเป้าหมาย ที่จะทดลองปลูก ต่อไป

การปลูกกระชายดำ¹⁴

ฤดูปลูก ที่เหมาะสมอยู่ในระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม

การเตรียมหัวกระชายดำสำหรับปลูก

หัวกระชายดำหัวหนึ่งจะมีหลายแง่ง ให้บีบ(หัก)ออกมาเป็นแง่ง ๆ ถ้าแง่งเล็กก็ 2-3 แ่ง ถ้า แ่งใหญ่สมบูรณ์ก็แค่แง่งเดียว เพราะเมื่อกระชายดำโตขึ้น กระชายดำก็จะแตกหน่อ และเกิดหัวกระชายดำหัวใหม่ขึ้นมาแทน และจะขยายหัวและหน่อออกไปเรื่อย ๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษา ส่วนหัวหรือแง่งที่ใช้ปลูกในตอนแรกจะเหี่ยวและแห้งไปในที่สุด ก่อนนำไปปลูก ควรทารอยแผลของแง่งกระชายดำที่ถูกหักออกมาด้วยปูนกินหมาก หรือจะจุ่มในน้ำยากันเชื้อราก็ได้ แล้วฝังในที่ร่มจนหมดหรือแห้ง แล้วจึงนำไปปลูก(น้ำยากันเชื้อรา มีจำหน่ายตามร้านเคมีภัณฑ์การเกษตรทั่วไป ขนาดเล็ก ๆ ราคาไม่ถึงร้อยบาทก็มี)

การปลูกลงแปลง

ต้องเตรียมแปลงปลูก โดยการพรวนดินตากแดดทิ้งไว้ นาน 5-7 วัน เพื่อปรับสภาพดิน ขร่องกว้างประมาณ 1.50 เมตร ขุดหลุมลึกประมาณ 10 - 15 ซม. ใส่ปุ๋ยคอกให้พอเหมาะ แล้วทำการปลูก ระยะห่างระหว่างหลุมและแถวประมาณ 30 X 30 ซม. ใส่หัวหรือเหง้า 2-3 หัว (แง่ง) ต่อหลุม แล้วกลบหลุมรดน้ำให้ชุ่ม

การปลูกในไร่ (กรณีปลูกปริมาณมาก ๆ)

การเตรียมดิน

ควรไถ 2 ครั้ง ครั้งแรกไถพรวนเพื่อย่อยดิน ทำการขร่องปลูก ระหว่างคันประมาณ 25-30 ซม. ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยขาวเพื่อปรับสภาพดินในอัตรา 200 - 400 กก./ไร่ ทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน โดยฝังเหง้าหรือหัวพันธุ์ลงในหลุม ปลูกลึก ประมาณ 5-10 ซม. ในพื้นที่ 1 ไร่ จะใช้เหง้าพันธุ์ประมาณ 160-200 กก.

การดูแลรักษา

เมื่อต้นกระชายดำอายุได้ 1 เดือน ควรดายหญ้ากำจัดวัชพืชพร้อมทั้งใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในอัตรา 1,000 กก./ไร่ (ไม่ควรใส่ปุ๋ยเคมีเพราะจะทำให้หน่อกระชายดำที่เกิดใหม่ยาว และสีของหัวกระชายดำไม่ดำ ทำให้คุณภาพเปลี่ยนไป) และเมื่อต้นกระชายดำอายุได้ 2 เดือน ให้พรวนดินกลบโคนต้นควร มีการปลูกซ่อมในหลุมที่ไม่งอก

¹⁴ การปลูกกระชายดำ www.tayatfarm.com

การเก็บเกี่ยว

เมื่อกระชายดำอายุได้ 10-12 เดือน สังเกตจากใบและลำต้นจะเริ่มเหี่ยวแห้งและหลุดออกจากต้น ระยะนี้ คือ ระยะพักตัวของกระชายดำเพราะจะทำให้กระชายดำมีโอกาสดูแลสะสมอาหารและตัวยาได้เข้มข้นอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะขยายพันธุ์ต่อไป จึงเป็นระยะที่เก็บเกี่ยวได้ดี ทำให้ได้กระชายดำที่มีคุณภาพดี กระชายดำที่ปลูกในเขตพื้นที่อำเภอนาแห้ว - อำเภอภูเรือ จะได้รับผลผลิตประมาณ 650-900 กก./ไร่

การเก็บรักษาพันธุ์

กระชายดำที่แก่จัดจะมีอายุประมาณ 11-12 เดือน หัวจะต้องสมบูรณ์ อวบใหญ่ปราศจากเชื้อโรค เก็บไว้ในที่แห้งและเย็นนาน ประมาณ 1-3 เดือน จึงจะนำไปปลูกต่อ

การนำไปแปรรูป

เมื่อขุดแล้วแกะดินให้หลุดออกจากหัว จากนั้นตัดราก และนำไปล้างน้ำให้สะอาด ผึ่งลมให้แห้ง นามาทำแห้งโดยหั่นเป็นชิ้นบางๆ นำไปตากแดด หรืออบให้แห้งโดยใช้เครื่องอบ ด้วยอุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส นำไปบรรจุถุงพลาสติกใส 2 ชั้น ปิดปากให้สนิท นำเข้าเก็บในห้องที่สะอาด ไม่อับชื้น มีอากาศถ่ายเทดี

การล้างกระชายดำก่อนนำมาแปรรูป

หัวกระชายดำที่ขุดเดือนธันวาคม และมกราคม

โรคและศัตรูที่สำคัญ

วัชพืช : ไม่พบว่าวัชพืชใดทำให้เกิดความเสียหายรุนแรง หากพบให้ถอนทำลาย

โรค : โรคเหี่ยวหรือโรคหัวเน่า เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Ralstonia solanacearum* จะทำให้ต้นมีอาการใบเหลือง ต้นเหี่ยว และหัวเน่าในที่สุด - การป้องกันกำจัด : หากพบโรคให้ถอนเก็บส่วนที่เป็นโรคเผาทั้งทำลายนอกแปลงปลูก การป้องกันโรค ใช้ท่อนพันธุ์ที่ปลอดจากโรค ไม่ปลูกซ้ำที่เดิม ปลูกหมุนเวียนทุกปีด้วยพืชตระกูลถั่ว หรือพืชหมุนเวียนอื่นๆ ในแหล่งที่มีการระบาดของโรค ให้อบดินฆ่าเชื้อในดินโดยใช้ยูเรีย และปูนขาว อัตรา 80:100 กิโลกรัมต่อไร่ โรยและคลุกเคล้าดินในแปลงปลูก แล้วใช้พลาสติกสีดำคลุมแปลงอบดินไว้เป็นเวลา 3 สัปดาห์ก่อนปลูก

แมลงศัตรู : หนอนเจาะลำต้น

สารสำคัญ

สารที่พบในกระชายดำได้แก่ Borneol, Sylvestrene , สาร 5,7-dimethoxyflavone, สาร Flavonoids 9 ชนิด

สรรพคุณ

มีฤทธิ์ด้านการอักเสบและด้านเชื้อจุลินทรีย์ บำรุงหัวใจและโรคลมทุกชนิด แก้อาการปวดท้อง จุกเสียด ท้องเดิน ขับปัสสาวะ เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงกำลัง การศึกษาวิจัยพบว่า กระชายดำมีฤทธิ์ทางชีวภาพที่น่าสนใจและแสดงถึงศักยภาพที่จะสามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ รวมถึง ยา อาหาร และเครื่องสำอางได้ โดยองค์ประกอบของฤทธิ์ทางชีวภาพ เช่น ฤทธิ์ด้านเชื้อจุลินทรีย์, ด้านการอักเสบ, ด้านอนุมูลอิสระ และ ขยายหลอดเลือด

การใช้ประโยชน์

ปัจจุบันผลผลิตจากกระชายดำมีจำหน่ายในท้องตลาดในรูปหัวสด หัวแห้ง และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ชาชง ลูกอม ไวน์กระชายดำ ยาแคปซูลกระชายดำ

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการผลิตเพื่อให้มีสารสำคัญสูง

- (1) การเลือกพื้นที่ปลูกกระชายดำ ในพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลมากกว่า 500 เมตร ไม่ปลูกกระชายดำในพื้นที่ต่ำ

- (2) การพรางแสง ใช้ซาแรนพรางแสง 60% และใช้วัสดุคลุมแปลง จะทำให้ได้ผลผลิตกระชายดำที่มีคุณภาพดีโดยมีปริมาณสารสำคัญเพิ่มขึ้น
- (3) เก็บเกี่ยวให้ตรงตามช่วงอายุการเก็บเกี่ยว คือ ประมาณ 8-9 เดือน เพราะการเก็บเกี่ยวก่อนกำหนดจะมีผลต่อคุณภาพของหัวกระชายดำโดยตรง
- (4) การคัดเลือกพันธุ์ ควรเลือกพันธุ์ที่มีเนื้อในเหง้าสีเข้ม เพราะจะให้สารออกฤทธิ์ดีกว่าพันธุ์ที่เนื้อในเหง้าสีอ่อน

ในการปลูกกระชายดำที่มิวิจัยได้หรือเบื้องต้นในการปลูก เนื่องจากเห็นว่าบ้านนาป่าแปงมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการปลูกกระชายดำ จึงได้นำประเด็นนี้มาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) และได้แนวทางที่สอดคล้องกัน เพราะเกษตรที่สูงก็ดำเนินการทดลองปลูกกระชายดำในแปลงตัวอย่างเป็นเวลามากกว่า 2 ปีแล้ว จึงสอดคล้องกับแนวทางที่ได้หารือกับนายอรรถพล สาลีพันธุ์ โดยจะดำเนินการนำร่องในพื้นที่บ้านนาป่าแปง

3.5) สร้าง “กลไกกลาง” ให้กับกลุ่มเกษตรกรเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปงหมู่ 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

- (1) เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนางานต่อเนื่องหลังสิ้นสุดระยะเวลาโครงการวิจัย

1 กลุ่ม ให้เป็นหลักในการพัฒนากลไกกลางต่อเนื่อง โดยมีการจัดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบ ไว้ดังนี้

ชื่อกลุ่ม กลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปง

โครงสร้างกลุ่ม

ประธานกลุ่ม	นายจำเน่ง	หวานซึ้ง
รองประธานคนที่1	นายนพดล	เมืองเมา
รองประธานคนที่2	นายโยฮัน	แซ่ซ้ง
เลขาคคนที่1	นายอโศก	กิจเดชะกุล
เลขาคคนที่2	นส.พิมพ์พิชชา	พานิชย์หิรัญกุล
เหรัญญิกคนที่1	นายเฟ้ง	เมืองเมา
เหรัญญิกคนที่2	นายวิรัชศักดิ์	เราเท่า
ที่ปรึกษา	นายรังสรรค์	คำดู
	นางวาสนา	เกษอินทร์

สมาชิก

- นางอัมพร หวานซึ่ง
- นายสมศักดิ์ แซ่ซ่ง
- นายสุชาย แซ่โซ้ว
- นางวรรณ เมืองเมา
- นางจรรยา เกษมสุขมา
- นส.ดอกไม้ กุลสุพรรณรัตน์
- นายย่า เมืองเมา
- นายเชาวฤทธิ์ อันทวิทรัพย์
- นางเรณู พนมไพร
- นายธนาคม หวานซึ่ง
- นายสมหมาย กรกิริติการ

วัตถุประสงค์

- เพื่อผลิตพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค
- เพื่อช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเนื่องจากการไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย
- เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกและเกษตรกรในพื้นที่

กฎระเบียบ

- มีการจัดประชุมทุกเดือน
- ประธานมีวาระ 2 ปี สามารถดำรงงานได้ 2 วาระ
- การพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ
 - การตาย
 - การทำผิดกฎหมายโดยยึดหลักคำสั่งศาล
 - เมื่อมีการตรวจผลผลิตแล้วไม่ผ่าน 2 ครั้ง เมื่อมีการตรวจแล้วผ่านจึงจะสามารถกลับมาเป็นสมาชิกใหม่ได้
- มีการออมหุ้นทุกเดือน ทุละ 100 บาท

- มีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกตามโอกาส เช่น กิจกรรมประชาสัมพันธ์วันกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก ศึกษาฐาน เชิญผู้บริโภคเยี่ยมชม เป็นต้น

(2) แนวทางในการพัฒนาตลาด

เนื่องจากการจัดการตลาดเป็นประเด็นที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการจัดการให้เป็นรูปร่างที่ชัดเจนไปเรื่อย ๆ ไม่มีสิ้นสุดและเป็นประเด็นที่ต้องอาศัยการปรับตัวหลายด้านอยู่เสมอ ซึ่งประเด็นนี้ไม่ได้้อย่างใดทีเดียวยังมีประเด็นอื่นๆอีกหลายด้านจึงจะครบวงจรในการจัดการ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาตลาดให้สามารถจัดการตลาดสินค้าเกษตร ตามแนวคิด “ตลาดนำการผลิต” มีดังนี้

- **ผู้ผลิต** ผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัย มีชนิดพืชที่หลากหลาย เพิ่มการจัดการการผลิตด้านสัตว์เพื่อเพิ่มทางเลือก สร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ในการผลิตแบบปลอดภัย ดูแลคุณภาพผลิตให้สอดคล้องกับการบริโภค มีการคำนวณราคาที่เป็นธรรมของตลาดแต่ละระดับ
- **ผู้ประกอบการ** ช่วยสะท้อนปริมาณการบริโภคของลูกค้าเพื่อให้สามารถผลิตได้อย่างสมดุล รับฟังความคิดเห็นจากผู้บริโภคแต่ละระดับ ดูแลสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบการตลาด มีการคำนวณราคาที่เป็นธรรมของตลาดแต่ละระดับ ไม่กดราคาผู้ผลิต เพิ่มช่องทางการตลาดที่กว้างขึ้น เปิดช่องทางการซื้อผักออนไลน์ มีการบริการจัดส่งผักให้กับผู้บริโภค
- **ผู้บริโภค** สามารถเข้าเยี่ยมชมการผลิตได้เพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้ผลิต และผู้ประกอบการ อุดหนุนและเป็นลูกค้าต่อเนื่อง
- **ภาคี** ช่วยหนุนเสริมและให้ข้อเสนอแนะทั้งผู้ผลิต และผู้ประกอบการตามความเหมาะสม ให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5

สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานครั้งนี้มี **วัตถุประสงค์** คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปง 2) เพื่อศึกษาและพัฒนากลไกความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปง 3) เพื่อหาแนวทางการสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ผลการศึกษาข้อมูลความรู้เชิงเนื้อหา มีดังนี้

5.1 องค์ความรู้เรื่องการผลิต ปัญหา ศักยภาพและโอกาสของเกษตรกรบ้านนาป่าแปง

เกษตรกรบ้านนาป่าแปงมีความสามารถในการผลิตพืชผักหลายชนิด แบ่งเป็น คนมั่งจะถนัดปลูก กะหล่ำปลี ปลูกมะเขือเทศ ผักกาดขาว มีพริกหวานเป็นพืชทางเลือกใหม่ที่กำลังมีคนทดลองปลูก 10 ราย คนไทใหญ่จะถนัดปลูกงา ถั่วเหลือง ผักสลัดและพืชผักทั่วๆ โดยในโครงการนี้ได้ศึกษาองค์ความรู้ในพืช 2 ชนิดของคนมั่ง นั่นคือ กะหล่ำปลีที่มีความถนัดที่สุด และปลูกกันทุกครอบครัว ปลูกทุกปี ถึงแม้ว่าบางปีจะมีราคาตกต่ำมากก็ตาม และพริกหวานพืชทางเลือกใหม่ที่มีการทดลองปลูก 8 ราย สามารถสรุปได้ดังนี้

กะหล่ำปลี

บ้านนาป่าแปงมีสภาพพื้นที่ เหมาะกับการผลิตกะหล่ำปลี โดยสามารถปลูกได้ 2 รอบคือ ช่วงหนาว และช่วงร้อน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี เฉลี่ย 18 ปี จนเกิดเป็นความชำนาญที่สามารถสานต่อสู่ลูกหลานได้ ปริมาณการปลูกจะปลูกจำนวนมากใช้พื้นที่กว้าง ใช้ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง จึงนับได้ว่ามั่งเป็นชนเผ่าที่มีความกล้าในการลงทุน นอกจากนี้คนมั่งยังมีความขยัน อดทน มีความตั้งใจ และจริงจังในการทำเกษตรตลอดจนการตลาด ฉะนั้นจึงมีความชำนาญในด้านการตลาดด้วย แต่ถึงกระนั้นก็ยังรู้สึกว่าการตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่ได้ ส่งผลให้บางปีการปลูกกะหล่ำปลีอยู่ในภาวะขาดทุน

ต้นทุนในการผลิตกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปง จากการเก็บข้อมูล 40 ครัวเรือน รวมพื้นที่ในการปลูกกะหล่ำปลี 400 ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนละ 10 ไร่ ต้นทุนในการผลิตเริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การปลูก การดูแล การตัดหัวกะหล่ำปลี การขนขึ้นรถ และการขนส่งไปจำหน่าย รวมต้นทุนเท่ากับ 3 บาท ต่อกะหล่ำปลี 1 กิโลกรัม ทุนที่ใช้ในการผลิตกะหล่ำปลี 1 ไร่ เท่ากับ 20,066 บาท เฉลี่ย 10 ไร่ ใช้ทุน 200,660 บาท รวมทั้ง 40 ครัวเรือนใช้ทุนในการผลิต 8,026,400 บาท เมื่อผลิตแล้วผลผลิตที่ได้รวม 2,675,474 กิโลกรัม เฉลี่ย 40 ครัวเรือน ได้ผลผลิตครัวเรือนละ 66,887 กิโลกรัม เมื่อค่าเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนเท่ากับ 10 ไร่ จึงได้ไร่ละ 6,688.7 กิโลกรัม

ในปีที่กะหล่ำปลีมีราคา ผู้ปลูกสามารถเก็บรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนในการปลูกปีต่อไปได้ แต่ในปีที่กะหล่ำขาดทุนประกอบกับทุนสำรองไม่เพียงพอ ส่งผลให้คนบ้านนาป่าแปงมีโอกาส

เป็นหนี้ได้ ส่วนใหญ่จะกู้จากสถาบันการเงิน มากที่สุดได้แก่ ธกส. เป็นหลัก เพื่อใช้ลงทุนด้านการเกษตร

ด้านการตลาดรูปแบบการจำหน่ายกะหล่ำปลีของคนบ้านนาป่าแปก ปี 2562 ซึ่งถือว่ากะหล่ำปลีมีราคาสูง มี 3 รูปแบบ คือ 1) พ่อค้ามารับซื้อถึงสวนผู้ปลูกโดยนำรถมาขนเอง จากนั้นพ่อค้าจะขนส่งไปจำหน่ายต่อที่ตลาดต่างๆเอง เช่น ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท ตลาดราชบุรี โคราซ เป็นต้น 2) ผู้ปลูกขนกะหล่ำปลีขึ้นรถส่วนตัวและขนไปที่ตลาดขนถ่ายสินค้าเกษตร บ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและ 3) ผู้ปลูกขนกะหล่ำปลีขึ้นรถส่วนตัวและขนไปส่งแม่ค้าพ่อค้าที่ตลาดวโรรส ตลาดรวมโชค จังหวัดเชียงใหม่

ด้านราคาจากข้อมูลจะเห็นว่าปี 2562 ผู้ปลูกได้จำหน่ายตั้งแต่ราคา 5-13 บาท เฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ 6 บาท ส่งผลให้ยอดรวม 40 ครัวเรือน จำหน่ายได้ 16,192,844 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือนได้ 404,821 บาทและได้ 40,482.1 บาท/ไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนต่อไร่แล้ว ผู้ปลูกมีกำไรอยู่ที่ไร่ละ 20,416.1 บาท

ด้านคุณภาพการผลิต จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ปลูกเชื่อมั่นว่ากะหล่ำปลีของบ้านนาป่าแปก มีคุณภาพดี เป็นพืชที่อยู่ในระดับปลอดภัย เนื่องจากเคยสังเกต และทดสอบ คือ กะหล่ำปลีของบ้านนาป่าแปกเมื่อส่งขายอยู่ได้ประมาณเพียง 7 วันก็เน่า สามารถใช้รับประทานและเป็นอาหารสัตว์ได้ เพราะในปีที่กะหล่ำปลีขาดทุน เกษตรกรจึงนำมาใช้เลี้ยงหมูแทน และเวลาจับกะหล่ำปลีมือไม่เป็นแผล ไม่แพ้ ไม่เกิดผื่นคัน ไม่บวม แต่เมื่อเทียบกับผักที่นำเข้าจากต่างประเทศ จะอยู่ได้นานเป็นเดือน เวลาจับผักต้องใส่ถุงมือไม่เช่นนั้นจะมีอาการ แพ้ มือบวม

จุดอ่อนของการผลิต คือ การปลูกกะหล่ำปลีใช้พื้นที่เดิมซ้ำ ๆ ส่งผลให้ดินเสื่อม น้ำแล้ง น้ำในบางจุดไม่เพียงพอ มีน้ำน้อย และมีการบริหารจัดการน้ำไม่ดี ยังคงมีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในการเตรียมดิน ในการดูแล จึงถือว่าขาดความรู้ในส่วนนี้ เพื่อให้ได้กะหล่ำปลีปลอดสารเคมี บางรายงบประมาณในช่วงระหว่างการดูแล ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถดูแลได้ทั่วกรณีเกิดโรค หรือ แมลงระบาด และที่สำคัญผู้ปลูกไม่สามารถกำหนดราคาเองได้

ปัญหาอุปสรรคในการผลิต มีดังนี้

- (1) ปัญหาหนี้สินจากการทำการเกษตร การปลูกข้าว กะหล่ำปลี มะเขือเทศ ผักกาดขาว
- (2) ผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ พ่อค้าคนกลางกดราคา
- (3) ไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน
- (4) ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน

- (5) ไม่มีการวางแผนการปลูกพืช
- (6) ในช่วงฤดูร้อนจะมีแมลงมากจนเป็นปัญหาในการผลิต
- (7) งบประมาณ หรือเงินลงทุนมีน้อย เนื่องจากมีหนี้เดิมมาก
- (8) กะหล่ำปลีเป็นโรค คือ ตายใบไหม้ โรคเชื้อรา เน่า
- (9) มีแมลงรบกวน ในช่วงฤดูร้อน และรู้สึกว่าเพิ่มขึ้นทุกปี
- (10) กะหล่ำปลีไม่เข้าหัว (ไม่ห่อ)
- (11) อากาศเปลี่ยนแปลง
- (12) ต้นทุนการขนส่งสินค้าแพง
- (13) ได้รับผลกระทบจากการนำผักต่างประเทศ (จีน) เข้ามาจำหน่ายในไทย ทำให้ผักล้ม
ตลาด
- (14) มีหน่วยงานมาเก็บข้อมูลเยอะ แต่ไม่สามารถช่วยได้
- (15) ภัยธรรมชาติ เช่น ลูกเห็บตก แล้ง เป็นต้น
- (16) ถูกพ่อค้า แม่ค้าโกง คือ เอาผลผลิตไปแล้วไม่ยอมจ่ายเงิน
- (17) พึ่งพานายทุนทำให้เสียเปรียบ

โอกาส ถึงแม้ว่าจะมีปัญหามากมายแต่ก็ยังมีโอกาสในหลายๆเรื่องที่บ้านนาป่าแปกสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการใหม่ได้ คือ เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้โครงการพระราชดำริ ซึ่งมีองค์ความรู้ในด้านการผลิตพืชที่สูง หลากหลายชนิด สามารถเข้าไปขอคำแนะนำได้ เป็นพื้นที่โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) ที่มีการผลิตผักที่หลากหลาย มีองค์ความรู้การผลิตพืชปลอดภัย และสามารถเชื่อมด้านการตลาดได้ และยังมีหน่วยงานภาคีที่หลากหลายพร้อมเข้ามาสนับสนุนพื้นที่ในหลายๆด้าน รวมทั้งด้านการผลิตด้วย มีแหล่งเงินที่สามารถปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกรกู้ดอกเบี้ยถูก แต่ต้องดำเนินการเป็นกลุ่ม และอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวชื่อดังของจังหวัด สามารถเชื่อมโยงด้านการตลาด และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

พริกหวาน

เป็นการรวมตัวกันและการตัดสินใจของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกประมาณ 10 ครัวเรือน เพื่อลงทุนทำการผลิตแบบโรงเรือน ถือเป็นการลงทุนด้วยเงินก้อนใหญ่กว่าการปลูกกะหล่ำปลี แต่ที่ตัดสินใจลงทุนคือ คาดหวังว่าราคาจะดีเพราะเป็นการผลิตที่มีการตกลงราคากันไว้ และคิดว่าคุ้มค่ากับการลงทุน แต่ราคาปี 2562 ผลการจำหน่ายในปีแรกไม่เป็นดังที่คาดหวังไว้เนื่องจากราคาตกต่ำมากเหลือกิโลกรัมละ 25 บาท ประกอบกับสถานการณ์โควิดทำให้หลายตลาดหยุดการสั่งพริกหวาน ผู้ผลิตจึงมีความจำเป็นต้องจัดการขายเอง แต่เนื่องจากได้ลงทุนระบบโรงเรือนไปแล้ว จึงต้องทำการผลิตต่อไป

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลผู้ผลิตพริกหวานจำนวน 4 ราย มีการผลิต 2 แบบคือ (1)เป็นบริษัทรับซื้อผลผลิต และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย แบบพันธะสัญญา และ (2) ลงทุนเอง

ต้นทุนในการผลิต ใน 4 ราย สูงสุดอยู่ที่ 970,000 บาท ต่ำสุดอยู่ที่ 125,000 บาท เฉลี่ยต้นทุนอยู่ที่ 601,250 บาท ซึ่งแต่ละรายการ มีต้นทุนเฉลี่ยดังนี้ 1) โรงเรือน 391,250 บาท 2) การติดตั้งระบบน้ำ 70,500 บาท 3) เมล็ดพันธุ์ 56,250 บาท 4) ปุ๋ย 38,000 บาท 5) ฮอร์โมน 750 บาท และแรงงาน 19,250 บาท ระบบน้ำ เป็นระบบมินิสปริงเกอร์แบบหัวฉีดฝอย รดน้ำและใส่ปุ๋ยผ่านระบบน้ำ เมล็ดพันธุ์รับจาก บริษัทรับซื้อผลผลิต และรายที่ลงทุนเองซื้อจากร้านค้าในจ.เชียงใหม่ ปุ๋ยที่ใช้มี 2 สูตร โดยใช้ 3 ระยะของการดูแล

การจำหน่าย เนื่องด้วยสถานการณ์ที่มีโรคระบาด ตลาดส่วนมากต้องปิดทำการ ส่งผลให้ราคาพริกหวานลดลงเหลือเพียงประมาณ กิโลกรัมละ 25 บาท ปี 2562 รายได้รวมอยู่ที่ 559,000 บาท ต่ำสุดอยู่ที่ 125,000 บาท สูงสุดอยู่ที่ 245,000 บาท เฉลี่ย 139,750 บาท แหล่งขาย คือ บริษัทรับซื้อในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และขายทั่วไปในตลาดสดแม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่

ปัญหา อุปสรรค ในการผลิต และจำหน่าย คือ มีศัตรูพืช เช่น เพลี้ยไฟ แมลง เป็นต้น เป็นการผลิตที่ต้องอาศัยสารเคมีในปริมาณที่มาก การผลิตที่เริ่มมีแหล่งปลูกเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งตลาดที่มีจำกัดและการกดราคาจากแหล่งผู้รับซื้อ การติดตามจากจีนส่งผลให้ราคาถูกลง เป็นตลาดที่ผูกขาดรายเดียว

ข้อคิดเห็นต่อการปลูกพริกหวาน เป็นพืชที่ต้องลงทุนเริ่มแรกสูงมาก ถึงแม้สภาพพื้นที่ ความสูง อากาศ ดิน จะเอื้อต่อการปลูกก็ตาม แต่ก็ต้องใช้เคมีในการปลูกค่อนข้างมาก ที่สำคัญการตลาด ผูกขาดการรับซื้อ และช่องทางการตลาดที่ผูกขาด

5.2 องค์ความรู้เรื่อง การพัฒนาภาคความร่วมมือการปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรเคมีสู่เกษตร

ปลอดภัยที่เหมาะสมของเกษตรกรบ้านนาป่าแปกหมู่ 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ทีมวิจัยได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลและขับเคลื่อนงานของศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ โดยทีมวิจัยได้เล่าแนวทางการดำเนินงานวิจัยให้เจ้าหน้าที่ฟัง ทางเจ้าหน้าที่มีความยินดีอย่างยิ่งที่จะมีการดำเนินงานร่วมกัน เนื่องจากได้มีมติเลือกพื้นที่บ้านนาป่าแปก ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการขยายผลสู่ชุมชน เพื่อให้คณะทำงานศูนย์ฯ ได้ร่วมบูรณาการการทำงานในพื้นที่

หน่วยงานภาคี

มีหน่วยงานภาคร่วมเรียนรู้และหนุนเสริมพื้นที่ตามภารกิจของหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ อยู่ใกล้พื้นที่ และอยู่นอกพื้นที่ จำนวน 20 ภาครังนี้

- (1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง)

- (2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรแม่ฮ่องสอน
- (3) ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน
- (4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแม่ฮ่องสอน
- (5) สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน
- (6) ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (7) โครงการชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (8) สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (9) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (10) โรงเรียนร่มเกล้าปางตองในโครงการตามพระราชดำริ
- (11) โครงการพระราชดำริปางตอง 4
- (12) สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตองตามพระราชดำริ
- (13) สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (14) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปะ
- (15) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (16) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน
- (17) ธุรกิจเครื่องปั้นดินเผา บริษัท กรีนฟีนิตี้ ออร์แกนิก
- (18) ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON
- (19) แบรนค์ Savita ผลิตและส่งออกถั่วงอก
- (20) ธกส.แม่ฮ่องสอน

กระบวนการและวิธีการสร้างความร่วมมือ

- (1) หาวิธีแบบไม่เป็นทางการ
- (2) หาวิธีแบบเป็นทางการ ระหว่างทีมวิจัย กับ เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ประกอบการ
- (3) ตั้งกลุ่มไลน์ 2 กลุ่ม คือ 1.นาป่าแปะโมเดล 2.กลุ่มงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น – นาป่าแปะ
- (4) สื่อสารผ่านเฟสบุ๊คส่วนตัว ทั้งหน้าเฟสและช่องข้อความ
- (5) เยี่ยมชมร้านค้าของผู้ประกอบการที่รับซื้อผักปลอดภัยในพื้นที่บ้านนาป่าแปะ
- (6) เยี่ยมชมแปลงผลิต
- (7) การประชุมทีมวิจัยวางแผนการทำงานต่อเนื่อง

การพัฒนาความรู้เรื่องมาตรฐานการรับรองของผลผลิตพืช GAP

ถือเกิดเป็นเกณฑ์มาตรฐานและการรับรองคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งทีมวิจัยและผู้สนใจได้เข้ารับการอบรมเดิมความรู้จำนวน 15 คนจากนั้นผู้ร่วมอบรมและผู้สนใจสมัครขอรับการรับรองพื้นที่และพืช 25 คน รวมพื้นที่ปลูก 210 ไร่ เฉลี่ย 8 ไร่ 2 งาน ต่อครัวเรือน รวมพืช 16 ชนิด ได้แก่ 1)กะหล่ำปลี 2) ผักกาดขาวปลี 3)มะเขือเทศ 4)พริกหวาน 5)คะน้าญี่ปุ่น 6)มะเขือเทศเชอร์รี่ 7)สลัดแดง 8)กะหล่ำหัวใจ 9)บร็อคโคลี่ 10)กระชายดำ 11)คะน้าใบ 12)คะน้าหวาน 13)พริกชี้ฟ้า 14)สลัดเขียว 15)บัตร์ท 16)องุ่น

แต่ติดปัญหาด้านพื้นที่ จึงยังไม่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้สำเร็จ

5.3 การสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต”

ศักยภาพของชุมชน

- (1) บ้านนาป่าแปกมีความโดดเด่นด้านภูมิทัศน์ที่สวยงาม
- (2) มีวิถีชีวิต 3 รูปแบบที่น่าสนใจ คือ ไทใหญ่ ม้ง และม้งที่นับถือคริสต์
- (3) เป็นหมู่บ้านทางผ่าน ไปยังบ้านรวมไทย (ปางอุ๋ง) และบ้านรักไทย (หมู่บ้านจืนยูนาน) ซึ่งเด่นในด้านการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
- (4) ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านนวัตวิถีนาป่าแปก รักไทย ปางอุ๋ง ผ่านการสนับสนุนงบประมาณจากพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ โดยการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี หากสามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านเกษตรปลอดภัยท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็จะสามารถสร้างอาชีพ สร้าง รายได้ให้กับคนในชุมชน
- (5) มีกิจการ กิจกรรม ที่พร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะชม ช็อป ชิม แชะ ในหมู่บ้านบ้าง ไม่ใช่เป็นแค่ทางผ่าน ได้แก่ ร้านกาแฟสด@ไร่หวานช้าง (WC.cffee) ที่พัก “ม้งโฮมสเตย์ไร่องุ่นหวานช้าง”
- (6) มีผู้นำ มีปราชญ์ชาวบ้าน มีกลุ่มอาชีพต่างๆ
- (7) มีพื้นที่แปลงปลูกผักปลอดภัย Food Bank ที่มีการผลิตผักหมุนเวียนชนิดผักตลอดทั้งปี

ข้อจำกัด/อุปสรรค

- (1) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านเศรษฐกิจ

- (1.1) ทางเลือกด้านรายได้มีน้อย เช่น ด้านการเกษตรชนิดพืชที่ปลูกไม่หลากหลาย เมื่อจำหน่ายได้ราคาต่ำ
- (1.2) ต้นทุนการผลิตสูง เช่น มังบ้านนาป่าแปก ส่วนใหญ่ปลูกกะหล่ำปลี เป็นหลัก เป็นพืชที่ต้องลงทุนใหม่ทุกปี ต้นทุนภาพรวมทั้งกระบวนการสูง แต่ราคาที่จำหน่ายได้ลดลงเรื่อย ๆ จนพบว่า ขาดทุน หันไปเพิ่ม ถึงทางตันสำหรับกะหล่ำปลี เคมี พอมิพืชทางเลือกใหม่ เช่น พริกหวาน ก็ยังเป็นพืชที่ใช้ทุนสูงเช่นกัน
- (1.3) ด้านการตลาดขาดอำนาจในการต่อรอง เรื่องราคา
- (1.4) มีวิถีเศรษฐกิจแบบ “ซื้อแพง (ของกินของใช้) ขายถูก (ผลผลิตทางการเกษตร)”
- (1.5) การเข้าถึงอาหาร พึ่งพาภายนอก 90 % (ต้องมีเงินซื้อ)
- (2) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านความรู้
 - (2.1) ขาดความรู้ในการการสร้าง การบริหาร การพัฒนาเทคโนโลยีและการเชื่อมร้อยเครือข่าย
 - (2.2) ความรู้ในการผลิตและการดูแลพืชบางชนิด เป็นความรู้ส่วนตัว (ปัจเจก) ไม่อยากแบ่งปัน ทำให้คนอื่นที่ผลิตเหมือนกันต้องลองผิดลองถูก เช่น หากต้องการใช้ปุ๋ยบำรุง หรือยาฆ่าแมลง ต้องซื้อแบบสำเร็จจากคนที่ชำนาญแล้วมาใช้ ไม่มีการสอนวิธีการผสม เป็นต้น
 - (2.3) ไม่เท่าทันระบบทุนใหญ่ เช่น กรณีที่เกษตรกรนำพริกหวานมาปลูกประมาณ 10 ราย ลงทุนสูงมาก แต่เป็นแบบเกษตรกึ่งพึ่งพิงระสัญญา เมื่อขาดทุนเกษตรกรเท่านั้นที่รองรับความเสี่ยง
 - (2.4) ความรู้ในบางเรื่องที่สำคัญยังไม่มากพอ เช่น การปรับเปลี่ยนการผลิตสู่เกษตรปลอดภัย การพัฒนาด้านการตลาด ฯลฯ
 - (2.5) การยอมรับความรู้ของชุมชนจากภาคีต่าง ๆ (ตั้งแต่การรับฟัง-ยอมรับ-ปรับใช้) ยังน้อย
 - (2.6) การเข้าถึงข้อมูลโครงการต่างๆและความเข้าใจโครงการสู่การปฏิบัติได้จริงยังน้อย
 - (2.7) การเข้าประสานภาครัฐเพื่อรับความรู้ด้านต่างๆยังมีน้อย
- (3) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม
 - (3.1) ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก (ปางอุ๋ง และบ้านรักไทย) แต่ในหมู่บ้านไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือแหล่งที่ทำให้คนอยากแวะชมแวะเที่ยวหรือแวะถ่ายภาพ

- (3.2) เป็นพื้นที่ชายขอบ เข้าถึงได้ยาก ขนส่งลำบาก (มีต้นทุนค่าขนส่งแพง สินค้าเกษตรไม่สามารถขายแข่งกับที่อื่นได้ ต้องมีสิ่งแปลกใหม่ ที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่)
- (3.3) บ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่สูง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งขวา มีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1,2 และมีบางพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 3,4,5 ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน จึงเป็นเรื่องยากในการพัฒนาพื้นที่หรือการขอมาตรฐาน GAP
- (3.4) การใช้บริการทางนิเวศมีอย่างจำกัด (น้ำ การใช้ประโยชน์จากป่า) รัฐไม่สามารถหนุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานบางอย่างได้ เพราะต้องขออนุญาตป่าไม้
- (3.5) การผลิตภาพรวมยังคงมีการใช้สารเคมีเกษตร ทั้งในและนอกชุมชนจึงมีการปนเปื้อนลงดิน หรือแหล่งน้ำธรรมชาติ
- (4) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านสังคม วัฒนธรรม
คนทั่วไปยังมีทัศนคติต่อคนม้งของสังคมใหญ่ในเรื่อง การใช้สารเคมีเกษตรมาก ปลุกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลให้หากมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและการสร้างความเข้าใจใหม่ต่อสังคม
- (5) ข้อจำกัด/อุปสรรค ด้านการเมืองการปกครอง
 - (5.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและต่อรองของชุมชนยังมีน้อย
 - (5.2) การมีส่วนร่วม ผู้นำ-ผู้ตาม เชื่อผู้นำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

โอกาส

- (1) โอกาสด้านเศรษฐกิจ
 - (1.1) มีบางครอบครัวเริ่มปลูกพืชทางเลือกใหม่ที่เหมาะกับพื้นที่ทั้งพืชอายุยาวและพืชอายุสั้นมาปลูก ซึ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ส่วนหนึ่ง และมีพืชที่หลากหลายมากขึ้น เช่น องุ่น ลูกหม่อน ส้ม เป็นต้น
- (2) โอกาสด้านความรู้
 - (2.1) มีหน่วยงานสำคัญที่สามารถเป็นแหล่งความรู้และที่ปรึกษาด้านการผลิตในพื้นที่ เช่น ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) โครงการ Food Bank เป็นต้น
 - (2.2) มีแหล่งท่องเที่ยวหลัก อยู่ใกล้พื้นที่ ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการของเที่ยวได้ ทั้งแบบส่วนบุคคล หรือ แบบหน่วยงานรัฐ
- (3) โอกาสด้านพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม

- (3.1) ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก (ปางอุ๋ง และบ้านรักไทย) และยังมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม
- (3.2) มีจุดที่สามารถพัฒนาเป็นจุดชมวิวของหมู่บ้านได้ มองเห็นชุมชนได้กว้าง
- (3.3) มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่ไหลตลอดปี น้ำใส อุดมสมบูรณ์ และมีจุดอนุรักษ์พันธุ์ปลาที่สามารถพัฒนาต่อยอดได้อีกหลากหลาย
- (4) โอกาสด้านสังคม วัฒนธรรม
บ้านนาป่าแปงเป็นหมู่บ้านที่มีถึง 3 วัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ความรู้เฉพาะที่น่าสนใจและยังไม่ค่อยได้ยกเด่นขึ้นมาเป็นจุดเด่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และรายได้ที่มากขึ้นให้กับคนในชุมชนมากนัก

5.4 รูปแบบของการจัดการตลาดที่เป็นธรรมและเหมาะสมระหว่าง ผู้ผลิต ผู้ประกอบการและ ผู้บริโภค

ผู้ผลิต แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มผลิตกะหล่ำปลี
- 2) กลุ่มที่ผลิตผักหลากหลาย
 - กลุ่มสมาชิก Food Bank มีการปลูกแบบโรงเรือนและกลางแจ้ง โรงเรือนมีทั้งหมด 11 โรง เป็นของชาวบ้าน 10 โรง เป็นของทหาร 1 โรง ผลิตผัก เช่น กระเทียม กวางตุ้ง อ่องเต๋ปวยเล้ง กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค คอส ฟินเล่ ข้าวโพด บีทรูท ถั่วลันเตา ถั่วแขก จิง กระชาย ไชโยเด่ เป็นต้น
 - มังโฮมสเตย์ไร่อรุณหวานซึ่ง มีผลผลิตผัก เช่น ต้นหอมญี่ปุ่น เซอร์รี่ กะหล่ำปลี เป็นต้น ผลไม้ มีลูกหม่อนและองุ่น
- 3) กลุ่มผลิตผักทางเลือก ได้แก่ พริกหวาน

ผู้บริโภค ได้แก่ ผู้บริโภคประชาชนทั่วไป ทั้งในพื้นที่ พื้นที่ใกล้เคียงและในเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งพื้นที่ใกล้เคียงจะเข้าไปซื้อเพื่อประกอบอาหารถึงในแปลงปลูก ซึ่งสามารถเลือกได้เต็มที่ว่าอยากได้ผักสดจากแปลงของใคร บางครั้งมีนักท่องเที่ยวเข้าไปจะเน้นในเรื่องของการชม และถ่ายภาพ ผู้บริโภคในเมืองจะซื้อผักตามจุดที่มีวางขายคือ โรงพยาบาล และตั้งซื้อส่วนตัวกับตัวแทนจำหน่ายผลผลิตผักบ้านนาป่าแปงหรือคุณก๊วยนาง และคุณรังสรรค์เจ้าหน้าที่ดูแล Food Bank นั้นเอง

หน่วยงานที่มีการประกอบอาหารความจริงแล้วหน่วยงานที่ต้องประกอบอาหาร ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีหลายที่มาก ในช่วงที่ผ่านมายังไม่สามารถเชื่อมต่อระดับ หน่วยงานได้สำเร็จเนื่องจากติดปัญหาสถานการณ์โควิด และตัวเกษตรกรเองที่ยังติดปัญหา ด้านต้นทุน และความคุ้มค่า

ร้านอาหาร จะสั่งซื้อผักประจำ ถึงแม้จะไม่มากนัก แต่พอเป็นตลาดได้ ช่วงฤดูกาล ท้องเที่ยวจะมีการสั่งในปริมาณที่มาก ส่วนช่วงปกติก็จะสั่งพอประมาณให้มีติดไว้ในช่อง เย็น และตั้งแต่ที่มีสถานการณ์โรคระบาดส่งผลให้ร้านค้าจำหน่ายอาหารได้น้อย จึงสั่งผัก น้อยลง บางร้านถึงขั้นหยุดสั่ง

ผู้ประกอบการที่รับผักไปจำหน่าย มี 3 ช่องทาง ดังนี้ 1) คุณกึ่งนาง เกษตรกรบ้าน นาป่าแปก เป็นสมาชิกโครงการ Food Bank รับซื้อผักจากนั้นตัดแต่งผัก ทำความสะอาด แยกใส่ถุงใส ทำถุงละ 20 บาท โปะสแก็งลูกค้าผ่านทางเฟสบุ๊คส่วนตัว มีจุดจำหน่าย คือ ที่ โรงพยาบาลและส่งให้ที่ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON จากนั้นได้ส่งตามออเดอร์ ตามหน่วยงาน อบจ. ศาลากลาง การขนผักมาจำหน่ายใช้รถจักรยานยนต์ มีตะกร้าพวงข้าง ซ้ายขวา 2) ร้านโอทูยู (คุณเพิ่ม) ผู้จัดการร้านและทีมวิจัย รับซื้อผักจากสมาชิก Food Bank เช่นกันโดยแบ่งกับคุณกึ่งนาง คนละ 5 โรงเรือน ซึ่งจะให้ราคาที่สูงขึ้น ขึ้นไปรับผัก นำผักมาตัดแต่ง แบ่งใส่ถุงจำหน่าย เหมือนคุณกึ่งนาง มีหน้าร้าน 3) ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON สมาชิก ยังสมาร์ฟฟาร์มเมอร์ ยังอยู่ในช่วงทดลองการตลาด รับผัก จากคุณกึ่งนาง และจากสมาชิกกลุ่มสมาร์ฟฟาร์มเมอร์ มีหน้าร้านอยู่ที่ ธกส.แม่ฮ่องสอน

ด้านราคา ในการจำหน่ายผักมี 2 แบบ คือ แบบปลีก สำหรับลูกค้าทั่วไปที่ซื้อ ปริมาณน้อย ๆ ต่อคนคุณกึ่งนางจะทำเป็นถุง ๆ ละ 20 บาท ซึ่งเป็นราคาที่รับได้ จำหน่ายได้ ง่าย ไม่แพงจนลูกค้ารักไม่ได้ อีกแบบคือ แบบขายส่ง ให้กับร้านเนื่องจากปริมาณการส่งมี จำนวนมากกว่า ราคาที่ให้ก็ต่ำลงจากแบบปลีก นิดหน่อย

สรุปผลจากการศึกษากระบวนการ วิธีการ การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลาง ในการ ทำตลาดเกษตรปลอดภัยบ้านนาป่าแปก ด้วยหลักการ 4 P (Product Price Place Promotion) ของขายพ่อค้าแม่ค้าคนกลาง 3 เจ้า สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ทั้ง 3 เจ้า มีความต้องการผัก คือ

- การผลิตผักแบบปลอดภัยและผักปลอดสารพิษ
- รับซื้อผักทุกชนิดที่มีการผลิต หมุนเวียนตามฤดูกาล ได้แก่ ถั่ว แยก ถั่วลิสง ข้าวโพดแดงไร้แดงกว่า พักทองคางคก พักทอง ญี่ปุ่น บิทรูท คะน้า กวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ ไซโยเต้ ถั่วลิ้นเตา ปวยเล้ง คอส ฟินเล่ กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค ดอกไม้

- รับซื้อเมล็ดพันธุ์ ในกรณีที่ผู้ปลูกต้องการจำหน่ายแบบเมล็ดพันธุ์
- รับซื้อกล้าพันธุ์ ประเภทสัด ให้ผู้ปลูกฯ ในตลาดหลุมดูแลจน
เหมาะสมเป็นกล้าพันธุ์ได้

(2) ราคา (Price) ทั้ง 3 เจ้า มีการรับซื้อผักในราคาที่แตกต่างกัน เนื่องจาก
รูปแบบการจำหน่ายที่แตกต่างกัน คือ

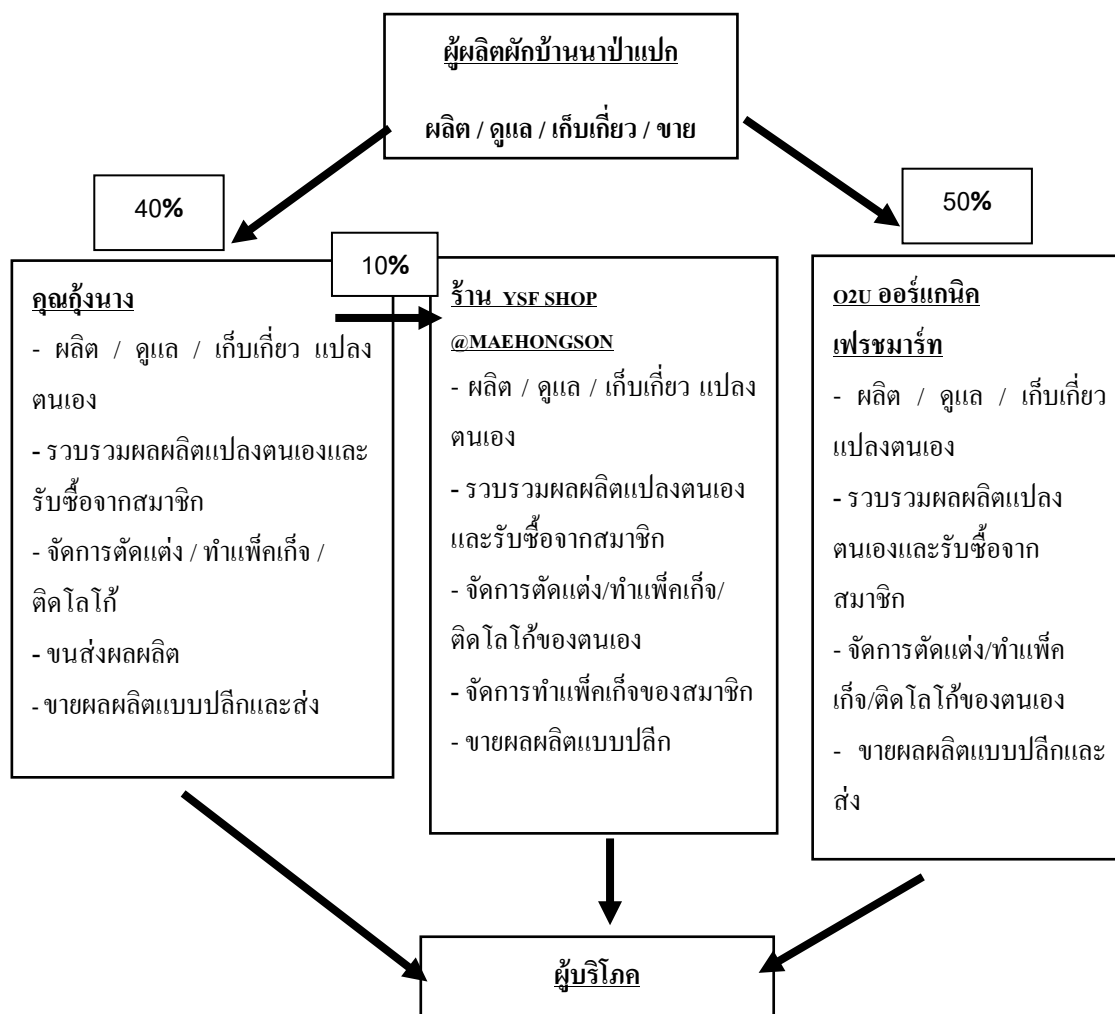
- ราคารับซื้อจากแปลงผัก มี 2 ระดับ ซึ่งทั้ง 2 ระดับ ถือได้ว่าสูงกว่า
ราคาการรับซื้อของแม่ค้าในตลาด เช่น ผักสลัด เจ้าแรกให้ราคารับ
ซื้อจากแปลง 40 บาท อีกเจ้าให้ราคา 60 บาท เป็นต้น ซึ่งเจ้าของ
แปลงจะเป็นคนตัดสินใจว่าจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าแม่ค้าคนใด
เพราะมีเงื่อนไขการรับซื้อที่ต่างกัน
- ราคารับซื้อแบบมีการจัดการผักให้เรียบร้อยแล้ว พร้อมจำหน่ายได้
เลย จะเป็นราคาที่สูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง แล้วแต่ตกลงกัน

(3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) มี 3 ช่องทาง คือ

- ผ่านพ่อค้าแม่ค้ารับผักจากผู้ผลิตโดยตรง แล้วจำหน่ายให้กับ
ผู้บริโภคในแบบขายปลีก
- ผ่านพ่อค้าแม่ค้ารับผักจากผู้ผลิตโดยตรง แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้า
แม่ค้าอีกทอดหนึ่งแบบขายส่ง
- ผ่านช่องทางออนไลน์ (เฟสบุ๊กส่วนตัว) เป็นการถ่ายภาพจากแปลง
ผักเพื่อให้คนทั่วไปรู้ว่าผักอะไรบ้าง ใครสนใจสั่งไว้ได้ เมื่อถึง
กำหนดวันนัดส่ง แม่ค้าก็ไปส่งผักตามจุดต่างๆ

(4) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ในประเด็นนี้ยังไม่ชัดเจน มีเพียงการถาม
ให้ในกรณีรับซื้อจากแปลงผักเล็กน้อย หรือ กรณีลูกค้าทั่วไปไปที่ขวและ
ซอกกลับบ้านสามารถเลือกได้เต็มที่ว่าจะเอาผักต้นไหน

ห่วงโซ่สินค้าเกษตรจากผู้ผลิต ถึง ตลาดและผู้บริโภค

5.5 เกิดเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่เกษตรกรอินทรีย์ 1 กลุ่ม

ทางทีมวิจัยและผู้สนใจตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานวิจัย ถึงแม้ว่ายังไม่สำเร็จ 100 % แต่ถือเป็นการจุดประกายที่ดี จึงมีการหารือและจัดตั้งกลุ่ม ดังต่อไปนี้

ชื่อกลุ่ม กลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าแปก

โครงสร้างกลุ่ม

ประธานกลุ่ม	นายจำเนียง	หวานซึ้ง
รองประธานคนที่1	นายณพดล	เมืองเมา
รองประธานคนที่2	นายโยฮัน	แซ่ซึ้ง
เลขาคคนที่1	นายอโศก	กิจเดชะกุล
เลขาคคนที่2	นส.พิมพ์พิชชา	พาณิขหิรัญกุล
เหรัญญิกคนที่1	นายเพ็ง	เมืองเมา

เหรียญคนที่2	นายวิรัชศักดิ์	เราเท่า
ที่ปรึกษา	นายรังสรรค์	ต่ำดู
	นางวาสนา	เกษอินทร์

สมาชิก 9 คน

(1) นางอัมพร	หวานซึ้ง
(2) นายสมศักดิ์	แซ่ซึ้ง
(3) นายสุชาติ	แซ่โซ้ว
(4) นางวรรณ	เมืองเมา
(5) นางจรรยา	เกษมสุขมา
(6) นส.ดอกไม้	กุลสุพรรณรัตน์
(7) นายย่า	เมืองเมา
(8) นายเชาวฤทธิ์	อันทวิทรัพย์
(9) นางเรณู	พนมไพร

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อผลิตพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค
- (2) เพื่อช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเนื่องจากการไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย
- (3) เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

กฎระเบียบ

- (1) มีการจัดประชุมทุกเดือน
- (2) ประธานมีวาระ 2 ปี สามารถดำรงงานได้ 2 วาระ
- (3) การพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ
 - การตาย
 - การทำผิดกฎหมายโดยยึดหลักคำสั่งศาล
 - เมื่อมีการตรวจผลผลิตแล้วไม่ผ่าน 2 ครั้ง เมื่อมีการตรวจแล้วผ่านก็จะสามารถกลับมาเป็นสมาชิกใหม่ได้
- (4) มีการออมหุ้นทุกเดือน ละ 100 บาท
- (5) มีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก เช่น กิจกรรมประชาสัมพันธ์วันกะหล่ำปลีบ้านนาป่าแปก ศึกษาดูงาน เชิญผู้บริโภคเยี่ยมชมฟาร์ม เป็นต้น

5.6 มีหน่วยงานองค์กรให้การสนับสนุนต่อเนื่อง

ในช่วงการดำเนินงานวิจัย มีหน่วยงานและภาคีที่หนุนเสริมงานในพื้นที่จำนวน 16 หน่วยงาน มีผู้ประกอบการร้านค้าผัก 2 ร้าน รวม 18 ภาคี ดังนี้

- 1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง)
- 2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรแม่ฮ่องสอน
- 3) ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน
- 4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแม่ฮ่องสอน
- 5) สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน
- 6) ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 7) โครงการชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 8) สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 9) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 10) โรงเรียนร่มเกล้าปางตองในโครงการตามพระราชดำริ
- 11) โครงการพระราชดำริปางตอง 4
- 12) สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตองตามพระราชดำริ
- 13) สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 14) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก
- 15) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 16) ธุรกิจเครื่องปั้นดินเผา บริษัท กรีนฟินีตี้ ออร์แกนิก
- 17) ร้าน YSF SHOP @MAEHONGSON
- 18) ชกส.แม่ฮ่องสอน

5.7 แผนการดำเนินงานต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ

จากการประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคีหลายภาคส่วน เพื่อร่วมดำเนินการตามแนวทางด้าน “เกษตรปลอดภัยเชิงท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งมีพื้นที่บ้านนาป่าแปกเป็นพื้นที่ต้นแบบ จากการหารือมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินร่วมกัน เพื่อวางแผนร่วมสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ต่อไปหลังสิ้นสุดโครงการไปแล้ว เนื่องจากหลายๆภาคีรวมถึงทีมวิจัยเองเห็นว่ายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่จะพัฒนากลุ่ม พัฒนาหมู่บ้านได้ดังที่หวัง จึงวางไว้เพื่อเป็นแผนดำเนินการต่อไป ดังนี้

- (1) ตลาดนำการผลิต ทำอย่างไรให้มีตลาดรองรับการผลิต ทั้งตลาดบน และตลาดล่าง ในที่ประชุมเสนอว่า หากเริ่มจากการหาตลาดในชุมชนที่มีความโดดเด่นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว มีเกสเฮ้าส์ มีโฮมสเตย์ ซึ่งในช่วงท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากมาย ซึ่งสามารถขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการในพื้นที่ เช่น บ้านรวมไทย บ้านรักไทย เป็นต้น ก็จะเป็นช่องทางตลาดในพื้นที่ที่มีศักยภาพรองรับผลผลิตได้ นอกจากนั้นก็ยังมีตลาดชุมชนเล็ก ๆ ตามหมู่บ้าน โรงเรียนต่างๆ ตลอดจนโรงพยาบาล และโรงแรม ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายเกษตรปลอดภัยในพื้นที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน หรือการหาตลาดใหม่ๆ เช่น TOP Supermarket เทสโก้โลตัส ห้างร้านอื่นๆ ฯลฯ
- (2) การสร้างตราสินค้า (Brand Image) บ้านนาป่าแปก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวน และป่าอนุรักษ์ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน การจะขอการรับรองเกษตรปลอดภัย อาทิ GAP ซึ่งต้องเป็นพื้นที่เอกสารสิทธิ์จึงทำไม่ได้ จึงเสนอให้มีการสร้างตราสินค้าขึ้นมาเอง โดยใช้ความเชื่อมั่นด้วยการลงมือทำการเกษตรปลอดภัยด้วยใจ ผู้ผลิตต้องมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ มีขั้นตอนการผลิตที่ปลอดภัย มีการสุ่มตรวจสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิตก่อนส่งขายทุกครั้ง ยกตัวอย่างจังหวัดขอนแก่นสร้างแบรนด์ซัมซุง ซึ่งไม่มี GAP แต่ผู้บริโภคให้การยอมรับมากกว่า
- (3) เกษตรกรบ้านนาป่าแปก ปัจจุบัน มีการปลูกพืช เช่น กะหล่ำ ส่งไปขายยังตลาดใหญ่ๆ เช่น ตลาดไทย แต่ประสบปัญหาคือ การใช้สารเคมีในการผลิตพืชทำให้ต้นทุนการผลิตสูงในการจำหน่าย พ่อค้าคนกลางจะกดราคาและการขนส่งไปไกลมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงตามไปด้วย ความต้องการของชุมชน คือ อยากเปลี่ยนมาทำเกษตรปลอดภัย และอยากให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมเรื่องการตลาด อยากให้มีโรงคัดบรรจุพืชผัก ผลไม้สด ผลผลิตด้านการเกษตรต่างๆ เนื่องจากชุมชนอยู่บนพื้นที่สูง การขนส่งสินค้าค่อนข้างลำบาก หากชุมชนมีโรงคัดบรรจุก็จะสามารถบรรจุผลผลิต จัดเก็บผลผลิต และจัดส่งให้ผู้ประกอบการตามใบสั่งซื้อได้ครบตามจำนวน สามารถบริหารจัดการการจัดส่งผลผลิตให้ตรงตามใบสั่งซื้อได้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอนได้มีแผนดำเนินโครงการส่งเสริมและขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ โดยจะเป็นหน่วยงานที่จะเข้ามาช่วยดำเนินการในเรื่องโรงคัดบรรจุผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งไม่

จำเพาะที่บ้านนาป่าแปกเท่านั้น ยังสามารถช่วยคัดสรรจุลินทรีย์ผลิตทางการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 7 อำเภอ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- (4) อยากให้มีการบริหารจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพราะชุมชนบ้านนาป่าแปก บ้านรวมไทย ซึ่งมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี เมื่อดำเนินการจัดการบริหารชุมชนให้น่าเที่ยว นำมาอนพักร้อนได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว กินอยู่ปลอดภัย ใส่ใจธรรมชาติ รักษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิตดั้งเดิม คือจุดขายของเส้นทางชุมชนนี้ แต่ด้วยความไม่ถนัดของชุมชน จึงควรรหาผู้เชี่ยวชาญเข้ามาหนุน เช่น คุณจุฑา ขจรแดนค์มาร์คในการถ่ายภาพ พักผ่อน มีการเลือกซื้อสินค้า (ชม ช้อป และ)
- (5) ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชน Food Bank บ้านนาป่าแปก โดยส่งเสริมอาชีพภายใต้องค์ความรู้ของโครงการหลวง มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการผลิตพืชภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย จำนวน 11 ครัวเรือน โดยมีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ร่วมบูรณาการจัดทำโครงการสหกรณ์โครงการธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก และมีการนำผลผลิตผักปลอดภัยของชาวบ้านมาวางจำหน่ายที่ศูนย์ราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกวันพฤหัสบดี สร้างรายได้ให้กับชุมชนตั้งแต่ปี 2559 – ปัจจุบัน รวมรายได้ 668,248 บาท มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ไปส่งเสริมชุมชนให้เป็นหมู่บ้านวิถีสร้างคุณค่าอัตลักษณ์ชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยววิถีด้วย ที่ประชุมเสนอแนะให้ทุกหน่วยงานดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องไปก่อน และให้นำผลการดำเนินงานในพื้นที่และให้ประชุมหารือกันนอกรอบเพื่อบูรณาการงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ในรอบต่อไป
- (6) การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง ขอให้ทุกหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการขับเคลื่อน ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง ควรมีการประชุมหารือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้นำ มีปราชญ์ชาวบ้าน มีกลุ่ม Young Smart Farmer มีทีมวิจัยชุมชน ร่วมด้วย
- (7) การส่งเสริมการปลูกพืชในพื้นที่ ควรศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน พืชที่ชาวบ้านปลูกปัจจุบัน เช่น ข้าว กระเทียม กระหล่ำปลี ฯลฯ ควรมีการสอบถามความต้องการของชาวบ้านก่อน หากมีการเปลี่ยนหรือส่งเสริมพืชชนิดใหม่โดยไม่

สอบถาม คาดว่าคงไม่ได้รับความร่วมมือ และควรเพิ่มเติมในส่วนที่ชาวบ้านขาด เช่น องค์ความรู้ที่ถูกต้องในการปลูกพืชปลอดภัย พืชอินทรีย์ การเลิกใช้สารเคมี การปรับปรุงบำรุงดิน และการใช้สารชีวภัณฑ์ในการจัดการศัตรูพืช การหาตลาดรองรับการผลิตให้กับชาวบ้าน ฯลฯ หากมีการเปลี่ยนชนิดพืช ชาวบ้านอาจจะไม่กล้าเสี่ยง เพราะไม่เคยปลูกมาก่อน ควรมีการหาความรู้ มีการวางแผนร่วมกันให้ชัดเจนก่อน ทั้งการปลูก การดูแล และการตลาด ปัจจัยเสี่ยงที่จะได้รับ เพื่อเป็นข้อมูลให้ชาวบ้านร่วมตัดสินใจ

- (8) การพัฒนาชาวบ้านทั้งหมู่บ้านให้ไปในคราวเดียวกันเป็นไปได้ยาก ควรมีการสร้างต้นแบบ พอมีใครที่สามารถทำได้แล้วมีรายได้ ชาวบ้านก็จะเห็นและยอมเปลี่ยน เพราะฉะนั้นต้องทำตัวอย่างให้เห็น เริ่มจากครอบครัวที่มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำเกษตรปลอดภัย มาเป็นต้นแบบ
- (9) พัฒนากลุ่มผลิตผักปลอดภัยบ้านนาป่าเป้าให้มีการดำเนินการต่อเนื่องและก้าวหน้า

แนวทางในการพัฒนา ของผู้เกี่ยวข้อง

- **ผู้ผลิต** ผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัย มีชนิดพืชที่หลากหลาย เพิ่มการจัดการการผลิตด้านสัตว์เพื่อเพิ่มทางเลือก สร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ในการผลิตแบบปลอดภัย ควบคุมดูแลการผลิตให้สอดคล้องกับการบริโภค มีการคำนวณราคาที่เป็นธรรมของตลาดแต่ละระดับ
- **ผู้ประกอบการ** ช่วยสะท้อนปริมาณการบริโภคของลูกค้าเพื่อให้สามารถผลิตได้อย่างสมดุล รับฟังความคิดเห็นจากผู้บริโภคแต่ละระดับ ศึกษานโยบายการเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบการตลาด มีการคำนวณราคาที่เป็นธรรมของตลาดแต่ละระดับ ไม่กดราคาผู้ผลิต เพิ่มช่องทางการตลาดที่กว้างขึ้น เปิดช่องทางการซื้อผักออนไลน์ มีการบริการจัดส่งผักให้กับผู้บริโภค
- **ผู้บริโภค** สามารถเข้าเยี่ยมชมการผลิตได้เพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้ผลิต และผู้ประกอบการ อุดหนุนและเป็นลูกค้าต่อเนื่อง
- **ภาคี** ช่วยหนุนเสริมและให้ข้อเสนอแนะทั้งผู้ผลิต และผู้ประกอบการตามความเหมาะสม ให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ธีระพล กมลยุทธชัยและคณะ.การศึกษาประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมของชุมชนม้งแม่ฮ่องสอน.รายงาน

วิจัยฉบับสมบูรณ์,สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552

ฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับไทใหญ่ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน .ข้อมูลชุมชนบ้านนาป่าแปก.

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562. จาก http://www.taiyai.org/taiyaidata/community_detail.php?cid=2&sid=10&p=1

เกษตรปลอดภัย. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2563. จาก http://www.thaifert.com/knowledge_detail.php?id=13 (บทความ)

สภาพปัญหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกษตร.สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.kasetkawna.com>

การตลาด. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2563 จาก <http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/>

การตลาดสินค้าเกษตร.สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.paiboonrayong.com/>

ภาคผนวก

①

ខ្លឹមសារ

นายพยุงศักดิ์ วงศ์วานิชย์

ที่อยู่

47/5 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอ
เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เบอร์โทร

090 - 7545313

วัน/เดือน/ปี เกิด

17 มิถุนายน 2514

อายุ

49 ปี (ณ ปี 2564)

การศึกษา ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตร์ สาขาไฟฟ้า

ประสบการณ์การทำงาน

- 1) ที่ปรึกษาประธานบอร์ด บขส.แม่ฮ่องสอน
- 2) วางแผนการตลาดให้ บริษัท Garena airpay ของ Tencent
- 3) กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 4) คณะทำงานแก้ปัญหาสินค้าการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

②

ខ្លឹមសារ - ឥណ្ឌូ

นายไชยทัศน์ เงินทองแดง

ที่อยู่

16 ถ.นาวาخصสาร ต.จอกำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วันเบอร์โทร

096-7696799

เดือนปีเกิด

15 กุมภาพันธ์ 2527

อายุ

36 ปี (ณ ปี 2563)

การศึกษา

- จบการศึกษา ปริญญาตรี (สท.บ.) สาขาวิชา ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะวิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2546
- จบการศึกษา ปริญญาตรี (กษ.บ.) สาขาวิชา ส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ คณะวิชาส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในปี 2555

ประวัติการทำงาน

- ปี 2550 รับราชการทหาร อัตรา จ.ส.อ. ตำแหน่ง ช่างชำนาญการยุทธโปกรณ์ กองพันซ่อมบำรุง กรมสนับสนุนการรบกองพลทหารราบที่ 9 จังหวัดกาญจนบุรี
- ปี 2553 รับราชการอัตรา ร.อ.ตำแหน่ง นักวิจัยและพัฒนายุทธโปกรณ์กรมสรรพาวุธทหารบก
- ปี 2554 เลือกรับราชการบำนาญ สังกัด กองทัพบก
- ปัจจุบันประกอบธุรกิจ ธุรกิจเครื่อง บริษัท กรีนฟินีตี้ ออร์แกนิก จำกัด ประกอบด้วย 3 ธุรกิจหลัก ได้แก่ 1) ไร่ทอญ ออร์แกนิก เฟรชมาร์ท 2) กรีนสมาร์ทเพื่อนเกษตร 3) ฟาร์มสุขได้สุขดี

③

ชื่อ – สกุล นายคมกฤษณ์ เจนใจ
 ที่อยู่ 215 ม.3 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
 เบอร์โทร 080 - 7919056
 วัน/เดือน/ปี เกิด 11 กุมภาพันธ์ 2537
 อายุ 26 ปี (ณ ปี 2563)

การศึกษา

- ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนจำเมืองวิทยาคาร อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
- ระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา วิชาโทการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมา

- ปี 2556 -2558 ผู้ช่วยอาจารย์สอน Teacher assistant (TA) กระบวนวิชา Human Relation ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ สาขาวิชาบ้านและชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ มช.
- ปี 2559 – 2560 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนตามฝันแม่ใจ อ.แม่ใจ จ.พะเยา
- ปัจจุบัน นักพัฒนาธุรกิจชุมชน บริษัทประชารัฐสามัคคี(ประเทศไทย)จำกัด ปฏิบัติหน้าที่บริษัทประชารัฐสามัคคีแม่ฮ่องสอน (วิสาหกิจเพื่อสังคม)จำกัด

ปัจจุบันอาชีพ นักพัฒนาธุรกิจชุมชน

ชื่อ – สกุล นายจำเนียง หวานซึ้ง
 ที่อยู่ 19/1 ม.4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 เบอร์โทร 093 - 1403829
 วัน/เดือน/ปี เกิด 5 กุมภาพันธ์ 2512
 อายุ 51 ปี (ณ ปี 2563)
 การศึกษา

- ระดับประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมา

- ปัจจุบัน เป็นผู้ใหญ่นานาป่าแป๋ ประธานกลุ่มธนาคารข้าว เป็นชมรม.หมู่บ้าน

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ปลูกกะหล่ำปลี มะเขือเทศ ผักกาดขาว

ชื่อ – สกุล นายย่า เมืองมา
 ที่อยู่ 48 ม.4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 เบอร์โทร 065 - 4210473
 การศึกษา

- ระดับประถมศึกษาปีที่ 6

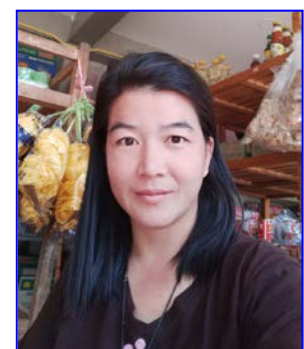
ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมา

- ปัจจุบัน เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่นานาป่าแป๋ รองประธานกลุ่มธนาคารข้าว เป็นชมรม.หมู่บ้าน

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ปลูกกะหล่ำปลี มะเขือเทศ ผักกาดขาว พริกหวาน

ชื่อ – สกุล นางอัมพร หวานซึ้ง
 ที่อยู่ 19/4 ม.4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 เบอร์โทร 087 - 1908010
 วัน/เดือน/ปี เกิด 24 พฤศจิกายน 2525
 อายุ 38 ปี (ณ ปี 2563)
 การศึกษา

- ระดับปริญญาตรี

ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมา

- ดูแลกิจการครอบครัว ไร่รุ่งนหวานซึ่ง และมังโสมสเตย์
- ปัจจุบัน ประธานวิสาหกิจชุมชนไร่รุ่งนหวานซึ่งไวน์

ปัจจุบันอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว / เกษตรกร

ชื่อ – สกุล นายอโศก กิจเดชะกุล
ที่อยู่ 153 ม.4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
เบอร์โทร 093 – 8701138
วัน/เดือน/ปี เกิด 22 มิถุนายน 2525
อายุ 38 ปี (ณ ปี 2563)
การศึกษา

- ระดับปริญญาตรี

ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมา

- พนักงานขายบริษัทสุวรรณภูมิเมล็ดพันธุ์จำกัด 2 ปี
- พนักงานฝ่ายผลิตบริษัทแหลมทองสหการจำกัด 5 ปี
- ดูแลกิจการครอบครัว ไร่รุ่งนหวานซึ่ง และมังโสมสเตย์
- ปัจจุบัน ประธานวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยนาป่าแปก

ปัจจุบันอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว / เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ผลิตไวน์ แปรรูปสินค้าการเกษตร

ชื่อ – สกุล นส.พิมพ์พิชชา พาณิชย์หิรัญกุล
ที่อยู่ 2 ม.5 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
เบอร์โทร 099 - 6576506
วัน/เดือน/ปี เกิด 18 ตุลาคม 2524
อายุ 39 ปี (ณ ปี 2563)
การศึกษา

- ระดับปริญญาตรี

ประสบการณ์การทำงาน

- พ.ศ.2549 – 2551 เป็นเจ้าหน้าที่เวชทะเบียนโรงพยาบาลราชเวช
- พ.ศ.2551- 2554 เป็นเจ้าหน้าที่เวชทะเบียนและประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลศรีพัฒน์
- พ.ศ.2554 – ปัจจุบัน ทำเกษตรที่บ้านห้วยมะเขือส้ม

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ปลูกผักทุกอย่าง

ชื่อ – สกุล

นางวรรณ เมืองมา

ที่อยู่

164 ม.4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วัน/เดือน/ปี เกิด

1 พฤศจิกายน 2510

อายุ

53 ปี (ณ ปี 2563)

ประสบการณ์การทำงาน ทำการเกษตรตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ปลูกผักทุกอย่าง ปักผ้า เย็บผ้า

ชื่อ – สกุล

นางจรรยา เกษมสุขมา

ที่อยู่

9/5 ม.5 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

เบอร์โทร

099 – 6576502

วัน/เดือน/ปี เกิด

10 มีนาคม 2529

อายุ

34 ปี (ณ ปี 2563)

การศึกษา

ระดับประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์การทำงาน ทำการเกษตรจนถึงปัจจุบันรวม 19 ปี เป็นสมาชิก
กลุ่มสตรี

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ ปลูกผักทุกอย่าง ร้องเพลง

ชื่อ – สกุล

นายเชาวฤทธิ์ อันทวีทรัพย์

ที่อยู่

10 ม. 4 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วัน/เดือน/ปี เกิด

1 ธันวาคม 2541

อายุ

22 ปี (ณ ปี 2563)

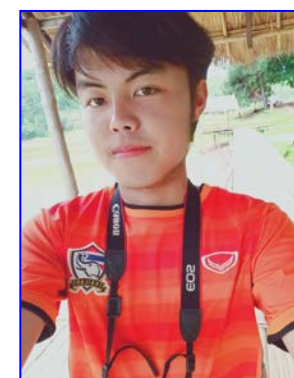
การศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประสบการณ์การทำงาน ทำการเกษตรจนถึงปัจจุบันรวม 2 ปี เป็นเลขากลุ่ม
เยาวชนบ้านนาป่าแป๋ตั้งแต่ปี 2562

ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร

ความเชี่ยวชาญ เล่นกีฬา เล่นดนตรี

ชื่อ – สกุล นายวิรัชศักดิ์ เราเท่า
 ที่อยู่ 90 ม. 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 วัน/เดือน/ปี เกิด 13 กันยายน 2539
 อายุ 24 ปี (ณ ปี 2563)
 การศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6
 ประสบการณ์การทำงาน ทำการเกษตรจนถึงปัจจุบันรวม 7 ปี เป็นประธาน
 กลุ่มเยาวชนบ้านนาป่าแป๋ตั้งแต่ปี 2562
 ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร
 ความเชี่ยวชาญ เล่นกีฬา

ชื่อ – สกุล นายเพ็ง เมืองเมา
 ที่อยู่ 53/2 ม. 4 ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
 เบอร์โทร 083-0766819
 วัน/เดือน/ปี เกิด 4 กันยายน 2536
 อายุ 27 ปี (ณ ปี 2563)
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6
 ประสบการณ์การทำงาน
 • ทำการเกษตรจนถึงปัจจุบัน รวม 18 ปี
 ปัจจุบันอาชีพ เกษตรกร
 ความเชี่ยวชาญ เล่นกีฬาฟุตบอล เลี้ยงไก่

